

รายงานวิจัยฉบับสมบูรณ์

โครงการวิจัยย่อยที่ 3
การศึกษาขีดความสามารถในการรองรับ (Carrying Capacity)
การท่องเที่ยวโดยชุมชนของบ้านแม่กำปอง อำเภอแม่ออน จังหวัดเชียงใหม่

ดร.จิตติ จิตติจำเริญพรและคณะ

พฤษภาคม 2557

รายงานวิจัยฉบับสมบูรณ์

โครงการวิจัยย่อยที่ 3

การศึกษาขีดความสามารถในการรองรับ (Carrying Capacity)
การท่องเที่ยวโดยชุมชนของบ้านแม่กำปอง อำเภอแม่ออน จังหวัดเชียงใหม่

คณะผู้วิจัย		สังกัด
1. ดร.ฐิติ	ฐิติจำเริญพร	มหาวิทยาลัยพายัพ
2. นายชาญชัย	เมฆศิริ	มหาวิทยาลัยพายัพ
3. ดร.วัลลภา	ทรงพระคุณ	มหาวิทยาลัยพายัพ
4. นายธันวา	เบญจวรรณ	มหาวิทยาลัยพายัพ
5. นางสาววิพิมพ์	เสนาวงศ์	มหาวิทยาลัยพายัพ
6. นายพรหมินทร์	พวงมาลาจรัส	นักวิจัยชุมชน
7. นายจำนงค์	อุ่นเรือน	นักวิจัยชุมชน
8. นายสุเทพ	กิตติคุณ	นักวิจัยชุมชน
9. นายสมจิตร	บุญเลิศ	นักวิจัยชุมชน
10. นายณัฐพงศ์	ใจบาล	รพ.สต.ห้วยแก้ว
11. นายนิพนธ์	ลุ่มพล	Flight of the Gibbons
12. นายเศรษฐพัทธ์	เพียรปราบทุกซ์	อบต.ห้วยแก้ว

ชุดโครงการวิจัย: ศึกษารูปแบบ(Model) การจัดการขีดความสามารถในการ
รองรับการท่องเที่ยวโดยชุมชน

สนับสนุนโดยสำนักงานคณะกรรมการการวิจัยแห่งชาติ(วช.)

และสำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย (สกว.)

(ความเห็นในรายงานนี้เป็นของผู้วิจัย วช.-สกว.ไม่จำเป็นต้องเห็นด้วยเสมอไป)

สารบัญ

	หน้า
บทสรุปผู้บริหาร	ช
บทคัดย่อ	ฉ
บทที่ 1 ความสำคัญ และที่มาของปัญหา	
1.1 ที่มาและความสำคัญของปัญหา	1
1.2 วัตถุประสงค์การวิจัย	2
1.3 คำสำคัญของการวิจัย	2
1.4 ขอบเขตการวิจัย	3
1.5 ระยะเวลาดำเนินวิจัย	4
1.6 ผลที่คาดว่าจะได้รับจากการวิจัย	6
บทที่ 2 ทบทวนแนวคิดและทฤษฎีที่เกี่ยวข้อง	
2.1 ประวัติและสภาพพื้นที่วิจัย	7
2.2 กรอบแนวคิดและทฤษฎีที่เกี่ยวข้องงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง	23
2.3 กรอบแนวคิดงานวิจัย	33
บทที่ 3 วิธีดำเนินการวิจัย	
3.1 ขอบเขตการวิจัย	34
3.2 ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง	34
3.3 เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูล	35
3.4 การเก็บรวบรวมข้อมูล	35
3.5 ขั้นตอนการดำเนินกิจกรรมวิจัยและสถานที่เก็บข้อมูล	36
บทที่ 4 ผลการวิจัย	41
บทที่ 5 อภิปรายผล สรุปผลและข้อเสนอแนะ	85
บรรณานุกรม	95
ภาคผนวก	
ก. ตารางเปรียบเทียบวัตถุประสงค์ กิจกรรมที่วางแผนไว้ และกิจกรรมที่ดำเนินการมา และผลที่ได้รับตลอดโครงการ	97
ข. บทความสำหรับการเผยแพร่และกิจกรรมที่เกี่ยวข้องกับการนำผลวิจัยไปใช้ประโยชน์	101
ค. ผลการตรวจสอบคุณภาพน้ำด้วยชุมชน	107
ง. ผลการตรวจสอบคุณภาพน้ำในห้องปฏิบัติการ	109
จ. การจัดการพื้นที่ใช้สอยของบ้านพักโฮมสเตย์	124
ฉ. แบบสอบถามนักท่องเที่ยว	155
ช. แบบสอบถามสุขภาวะของชุมชน	157
ซ. ภาพกิจกรรมวิจัยที่ได้ดำเนินการ	158
ฌ. กิจกรรมเผยแพร่ด้านการดูแลสุขภาพและสุขภาวะด้วยตนเองสำหรับชุมชน	163
ญ. ประวัตินักวิจัยและคณะ	167

สารบัญตาราง

		หน้า
ตารางที่ 1	จำนวนนักท่องเที่ยวและรายได้จากการท่องเที่ยวของหมู่บ้านแม่กำปอง	9
ตารางที่ 2	สรุปผลการประเมินขีดความสามารถการรองรับของพื้นที่เพื่อการท่องเที่ยว	45
ตารางที่ 3	การตรวจคุณภาพน้ำโดยเครื่องมือสำเร็จรูปอย่างง่ายโดยทีมวิจัยชุมชนระหว่างเดือนตุลาคม – ธันวาคม 2555	58
ตารางที่ 4	สรุปผลการตรวจสอบคุณภาพน้ำโดยผู้เชี่ยวชาญ ในห้องปฏิบัติการกลางภายใต้กำกับกระทรวงเกษตรและสหกรณ์	60
ตารางที่ 5	สรุปจำนวนนักท่องเที่ยวและรายได้จากการท่องเที่ยวหมู่บ้านแม่กำปอง พ.ศ.2554-2556	67
ตารางที่ 6	ผลประเมินสุขภาวะของประชาชนหมู่ 3 บ้านแม่กำปอง อ.แม่ออน จ.เชียงใหม่	72
ตารางที่ 7	ค่าเฉลี่ยของอายุและรายได้ของประชาชนกลุ่มบ้านพักโฮมสเตย์และประชาชนทั่วไป	73
ตารางที่ 8	ค่าเฉลี่ยระดับน้ำตาลในเลือด ระดับความเครียด และดัชนีมวลกายของประชาชนกลุ่มสมาชิกบ้านพักโฮมสเตย์และกลุ่มประชาชนทั่วไปในช่วงฤดูกาลท่องเที่ยว	73
ตารางที่ 9	ค่าเฉลี่ยระดับน้ำตาลในเลือดและระดับความเครียดของประชาชนบ้านพักโฮมสเตย์ในช่วงฤดูกาลท่องเที่ยวและนอกฤดูกาลท่องเที่ยว	73
ตารางที่ 10	ค่าเฉลี่ยของประสบการณ์และความพึงพอใจการท่องเที่ยวของนักท่องเที่ยวที่มาเยือนบ้านแม่กำปอง	77

สารบัญแผนภูมิ

	หน้า
แผนภูมิที่ 1 แสดงจำนวนและร้อยละของเพศนักท่องเที่ยวในชุมชนบ้านแม่กำปอง	73
แผนภูมิที่ 2 แสดงจำนวนและร้อยละของระดับการศึกษาของนักท่องเที่ยวในชุมชน	73
แผนภูมิที่ 3 แสดงร้อยละของอาชีพของนักท่องเที่ยวในชุมชนบ้านแม่กำปอง (N=65คน)	74
แผนภูมิที่ 4 แสดงร้อยละของภูมิลำเนาของนักท่องเที่ยวในชุมชนบ้านแม่กำปอง (N=65คน)	74
แผนภูมิที่ 5 แสดงจำนวน และร้อยละผู้ร่วมเดินทางกับนักท่องเที่ยวในชุมชนบ้านแม่กำปอง (N=65คน)	75
แผนภูมิที่ 6 แสดงร้อยละการรับรู้ข่าวสารการท่องเที่ยวของชุมชนบ้านแม่กำปอง (N=65คน)	75
แผนภูมิที่ 7 แสดงร้อยละของระยะเวลาการท่องเที่ยวในชุมชนบ้านแม่กำปองของนักท่องเที่ยว (N=65คน)	76
แผนภูมิที่ 8 ร้อยละของยานพาหนะในการเดินทางมาท่องเที่ยวในชุมชนบ้านแม่กำปองของนักท่องเที่ยว (N=65คน)	76

สารบัญภาพ

หน้า

ภาพที่ 1	โมเดลการวิเคราะห์ผลกระทบจากการท่องเที่ยวสัมพันธ์กับปริมาณการใช้ประโยชน์ด้านการท่องเที่ยวหรือนันทนาการเพื่อประเมินขีดความสามารถในการรองรับนันทนาการ/การท่องเที่ยว	27
ภาพที่ 2	กรอบแนวคิดเพื่อการศึกษาวิจัย	33
ภาพที่ 3	ผังกระบวนการทำงานแบบมีส่วนร่วมของอบต.ดอนแก้ว	48
ภาพที่ 4	แผนที่ชุมชนบ้านพักโฮมสเตย์ แม่กำปอง	64
ภาพที่ 5	แผนที่ชุมชนหมู่ที่ 3 ตำบลแม่กำปอง	65
ภาพที่ 6	Conceptual Understanding of Carrying Capacity	90

บทสรุปผู้บริหาร

1. รายละเอียดเกี่ยวกับโครงการวิจัย

1.1 ชื่อโครงการ

(ภาษาไทย) การศึกษาขีดความสามารถในการรองรับของพื้นที่การท่องเที่ยวโดยชุมชน
ของบ้านแม่กำปอง

อ.แม่ออน จ.เชียงใหม่

(ภาษาอังกฤษ) The Study of Carrying Capacity for Community Based Tourism
Management: Bann MaeKampong, Mae-On District, Chiang Mai.

1.2 ชื่อคณะผู้วิจัย

1) ดร.ฐิติ ฐิติจำเริญพร (หัวหน้าโครงการวิจัย)

สถานที่ติดต่อ สาขาวิชาการจัดการโรงแรมและการท่องเที่ยว
มหาวิทยาลัยพายัพ

E-mail : tidi@payap.ac.th, tidtich@gmail.com

2) นายชาญชัย เมฆศิริ (ผู้ร่วมงานวิจัย)

ตำแหน่ง อาจารย์ประจำสาขาวิชาการจัดการโรงแรมและการ
ท่องเที่ยว คณะบริหารธุรกิจ มหาวิทยาลัยพายัพ

Email: charnchai_m@payap.ac.th

3) นายธันวา เบญจวรรณ (ผู้ร่วมงานวิจัย)

ตำแหน่ง อาจารย์ประจำสาขาวิชาสังคมวิทยาและมานุษยวิทยา
คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยพายัพ

Email: thanwa_b@payap.ac.th

4) ดร.วัลลภา ทรงพระคุณ (ผู้ร่วมงานวิจัย)

ตำแหน่ง รองคณบดีฝ่ายวิชาการและอาจารย์ประจำ
คณะพยาบาลศาสตร์แมคคอร์มิค มหาวิทยาลัยพายัพ

Email: swallapa@yahoo.com

5) นางสาววิพิมพ์ เสนาวงศ์ (ผู้ร่วมงานวิจัย)

ตำแหน่ง อาจารย์ประจำสาขาวิชาการจัดการโรงแรมและการ
ท่องเที่ยว คณะบริหารธุรกิจ มหาวิทยาลัยพายัพ

Email: rawipims@hotmail.com

6) นายพรหมมินทร์ พวงมาลาจรัส (นักวิจัยชุมชน)

ตำแหน่ง ประธานคณะกรรมการ การบริหารบ้านแม่กำปอง
โทรศัพท์ (053) 229-526, 085-675-4598

7) นายจันทน์ อุ่นเรือน (นักวิจัยชุมชน)

ตำแหน่ง กรรมการการบริหารบ้านแม่กำปอง

8) นายสุเทพ กิติคุณ (นักวิจัยชุมชน)

ชุมชนบ้านแม่กำปองเจ้าของบ้านผู้ร่วมโครงการ

9) นายสมจิตร บุญเลิศ (นักวิจัยชุมชน)

ชุมชนบ้านแม่กำปองเจ้าของบ้านผู้ร่วมโครงการ

นักวิจัยหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง

10) นายเศรษฐพัส เพียรปราบทุกข์ (นักวิจัยชุมชน)

ตำแหน่ง เจ้าหน้าที่ส่งเสริมการท่องเที่ยว อบต.ห้วยแก้ว

ตัวแทนผู้บริหารองค์การปกครองส่วนท้องถิ่น

โทรศัพท์ 084- 378-71743

11) นายณัฐพงศ์ ใจบาล (นักวิจัยชุมชน)

ตำแหน่ง ผู้อำนวยการโรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพตำบลห้วยแก้ว

12) นายนิพนธ์ ลุมพล (นักวิจัยชุมชน)

ตำแหน่ง ผู้ช่วยผู้จัดการบริษัท Flight of the Gibbons

Email: niphon_8@hotmail.com

1.1 งบประมาณทั้งโครงการ

210,100 บาท

1.2 ระยะเวลาดำเนินงาน

12 เดือน

2. ความสำคัญและที่มาของปัญหาการวิจัย

บ้านแม่กำปองเปิดเป็นหมู่บ้านเชิงอนุรักษ์และมีบริการแพคเกจโฮมสเตย์ เริ่มทดลองรับนักท่องเที่ยวปีพ.ศ.2542 และเปิดเป็นทางการวันที่ 10 ธันวาคม พ. ศ. 2543 ระยะแรกของการดำเนินการท่องเที่ยวในชุมชน เกิดปัญหาที่สำคัญ คือ ชุมชนไม่มีความรู้ความเข้าใจในเรื่องการท่องเที่ยวหรือการแพคเกจโฮมสเตย์ ผลประโยชน์ที่เปิดหมู่บ้านเป็นแหล่งท่องเที่ยว ไม่เห็นความสำคัญของทรัพยากรธรรมชาติและวิถีชีวิตของตนเอง ไม่มีกฎระเบียบหรือมาตรการในการปฏิบัติที่ถูกต้อง ไม่เข้าใจการดูแลผลประโยชน์หรือผลตอบแทนที่ได้รับ ชุมชนจึงแก้ปัญหาในการปฏิบัติหรือการจัดการการท่องเที่ยวที่ถูกต้อง ด้วยกระบวนการวิจัย ที่เน้นการมีส่วนร่วมของชุมชน เพื่อร่วมกันกำหนดกติกาในการจัดการท่องเที่ยวโดยชุมชน ซึ่งมีฐานคิดจากการวิจัยท้องถิ่นที่ชุมชนได้ดำเนินการมาตลอดระยะเวลาสิบปี

แต่ในขณะเดียวกันที่มีการท่องเที่ยวในชุมชนยังพบว่ามีปัญหาและความต้องการหลายอย่างของชุมชน (พรหมมินทร์ และคณะ,2552) ที่เป็นผลกระทบเกิดจากการท่องเที่ยว ทำให้หมู่บ้านเริ่มพัฒนาถนนคอนกรีต ทำให้มีนักท่องเที่ยวเข้ามามากขึ้นและคนภายนอกเข้ามาซื้อที่ดินเป็นที่อยู่อาศัยนำไปสู่ปัญหาจากนายทุนภายนอกที่เข้ามาลงทุนประกอบกิจการท่องเที่ยวในชุมชน ไม่ยอมรับกฎกติกาของชุมชนทำให้เกิดปัญหาในการจัดการท่องเที่ยวของชุมชน ขณะชาวบ้านบางกลุ่มไม่เข้าใจเรื่องการท่องเที่ยว ที่จัดสรรไม่สะดวก คนนำเที่ยวไม่เพียงพอต่อความต้องการของนักท่องเที่ยวขาดบุคคลที่มีส่วนร่วมบริหารจัดการในปริมาณที่เหมาะสม บ้ายบอกชี้ทางไม่เพียงพอ รวมทั้งการติดต่อสื่อสารทางโทรศัพท์ยังไม่ค่อยสะดวก และปัญหาที่กำลังจะเกิดขึ้น คือ การซื้อขายที่ดินของชาวบ้านให้กับคนภายนอกมากขึ้น อาจทำให้เกิดผลที่ตามมาในด้านการรุกไล่พื้นที่ป่าอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติ การใช้ทรัพยากรที่ไม่เหมาะสม ไม่สามารถบริหารจัดการโดยชุมชนได้เช่นเดิม ชุมชนจึงต้องแก้ไขปัญหาที่เกิดขึ้นในชุมชนของตนเอง เพื่อแก้ปัญหาด้านการจัดการขยะ สวน

สมุนไพรมิได้รับการดูแล การจัดระบบและการกระจายรายได้ไม่ทั่วถึง การพัฒนาบุคลากรด้านการท่องเที่ยวเพื่อการติดต่อสื่อสารภาษาต่างประเทศ และเป็นมัคคุเทศก์ท้องถิ่นยังไม่เพียงพอ ชุมชนมีคนภายนอกมาอยู่อาศัยในพื้นที่มากขึ้น ความเข้าใจของชาวบ้านต่อการท่องเที่ยว มลภาวะทางเสียงจากรถจักรยานยนต์ และปัญหานายทุนเข้ามาซื้อที่ดิน อาจกระทบกับวิถีชีวิตดั้งเดิมของชุมชน

จากปัญหาดังกล่าวชุมชนบ้านแม่กำปองได้ตระหนักถึงปัญหาด้านกายภาพ ด้านสิ่งแวดล้อม ด้านสังคมวัฒนธรรม และด้านสุขภาพ ทั้งที่มีผลกระทบจากการท่องเที่ยวและผลกระทบจากการประกอบอาชีพดั้งเดิม พบว่า สภาพด้านกายภาพเปลี่ยนแปลงไป ตั้งแต่มีถนนคอนกรีตเข้าถึงหมู่บ้าน ความสะดวกในการเข้าถึงพื้นที่ รวมทั้งระยะเวลาที่ใช้ในการเดินทางไม่มากนัก จึงส่งผลทำให้จำนวนนักท่องเที่ยวที่เพิ่มปริมาณมากขึ้นทั้งในฤดูกาลท่องเที่ยวและนอกฤดูกาลท่องเที่ยว อีกทั้งการเข้ามาพื้นที่ของคนนอกชุมชนเพื่อการเข้ามาซื้อที่ดินอยู่อาศัย ในสัดส่วนที่เพิ่มขึ้นเช่นกัน สภาพของบ้านเรือนเริ่มเปลี่ยนแปลงไปจากรูปแบบวิถีชีวิตของชาวบ้าน กลายเป็นบ้านพักแบบสมัยใหม่ ด้านสิ่งแวดล้อม การประกอบอาชีพเกษตรกรรม/ กสิกรรม การผลิตเพื่อการบริโภคทำได้น้อยลง หันไปสู่การซื้อเพื่อการบริโภค ทำให้บางครั้งมีผลกระทบด้านสุขภาพของชุมชน เนื่องจากบริโภคผักที่ปนเปื้อนสารพิษ หรือความกังวลในการดำรงชีวิตประจำวัน เกิดภาวะความเครียดกระทบต่อสุขภาพจิตและกาย รวมไปถึงมลภาวะทางเสียง อากาศ โดยเฉพาะในช่วงที่มีจำนวนนักท่องเที่ยวเข้าพื้นที่ชุมชนค่อนข้างมาก ซึ่งกระทบไปถึงด้านเศรษฐกิจ สังคมและวัฒนธรรมของชุมชน ที่ประกอบอาชีพด้านการเกษตรกรรม ก็ต้องปรับมาทำด้านการท่องเที่ยว จึงทำให้กระทบต่อการดำรงชีวิตตามปกติได้ และข้อสังเกตที่พบในปัจจุบันมีผู้ประกอบการธุรกิจท่องเที่ยวเอกชนได้เข้ามาใช้พื้นที่ชุมชนเพื่อการจัดกิจกรรมรูปแบบท่องเที่ยวผจญภัย โดยมีจำนวนนักท่องเที่ยวเข้าออกชุมชน ในปริมาณที่มากขึ้น และมีรถยนต์ขนส่งบริการเข้าออกบริเวณหมู่บ้านวันละหลายเที่ยว รวมทั้งการเดินทางของนักท่องเที่ยวแบบไปกลับที่ไม่คำนึงในหมู่บ้าน ในสัดส่วนที่มากขึ้น จึงอาจก่อให้เกิดผลกระทบต่อพื้นที่ชุมชนด้านกายภาพ ด้านสิ่งแวดล้อม ด้านสังคมและวัฒนธรรม และด้านสุขภาพ ที่มีผลต่อผู้คนในชุมชนบ้านแม่กำปอง

ผู้นำชุมชนด้านการท่องเที่ยวได้ตระหนักถึงปัญหาดังกล่าว จึงเห็นว่าการแก้ไขปัญหาในระยะยาว ควรได้มีการวิจัยเพื่อศึกษาและประเมินผลกระทบที่เกิดขึ้นต่อชุมชน ในทั้ง 4 ด้าน คือ ด้านกายภาพ ด้านสิ่งแวดล้อม ด้านสังคมวัฒนธรรม และด้านสุขภาพ โดยพัฒนากรอบแนวคิดการประเมินผลกระทบต่อชุมชนร่วมกับกลุ่มนักวิจัยที่เป็นนักวิชาการจากภายนอกชุมชน รวมไปถึงตัวแทนผู้ประกอบการท่องเที่ยว หน่วยงานปกครองส่วนท้องถิ่น และหน่วยงานสาธารณสุขของชุมชน เพื่อร่วมกันค้นหาแนวทางและรูปแบบการบริหารจัดการพื้นที่เพื่อรองรับการท่องเที่ยวของชุมชน ได้อย่างเป็นระบบและสามารถดูแลจัดการพื้นที่ด้วยตนเอง

ความสำคัญที่กล่าวมาข้างต้นจึงมีความจำเป็นที่ต้องทำการวิจัยเพื่อค้นหาความเข้าใจของชุมชนและความสามารถในการบริหารจัดการพื้นที่ชุมชนเพื่อการท่องเที่ยวเป็นอย่างไร โดยศึกษาจากบริบทของชุมชน และนักท่องเที่ยว เพื่อศึกษาศักยภาพและขีดความสามารถการรองรับของพื้นที่เพื่อการท่องเที่ยว ร่วมกับการประเมินศักยภาพและขีดความสามารถของพื้นที่เพื่อรองรับการท่องเที่ยว และกำหนดรูปแบบการบริหารจัดการขีดความสามารถการรองรับของพื้นที่เพื่อท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน

3. วัตถุประสงค์

- 1) เพื่อประเมินศักยภาพและผลกระทบการท่องเที่ยวด้านกายภาพและสิ่งแวดล้อม ด้านสังคม และวัฒนธรรม และด้านสุขภาพที่มีต่อชุมชน
- 2) เพื่อค้นหารูปแบบการบริหารจัดการพื้นที่เพื่อการท่องเที่ยวร่วมกับชุมชนเจ้าของแหล่งท่องเที่ยวและหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง ที่เน้นการบริหารจัดการพื้นที่เพื่อการท่องเที่ยวโดยคำนึงถึงขีดความสามารถในการรองรับของพื้นที่

2. ระเบียบวิธีวิจัย (โดยย่อ)

การศึกษาในครั้งนี้เป็นการศึกษาวิจัยทั้งเชิงคุณภาพและเชิงปริมาณ โดยการใช้แบบสอบถามความรู้สึและความพึงพอใจของนักท่องเที่ยวชาวไทยและชาวต่างชาติ ที่มาเยือนหมู่บ้านแม่กำปองในระหว่างเวลาที่ดำเนินการวิจัย แบบสอบถามความรู้สึกของสมาชิกชุมชนบ้านพักโฮมสเตย์และผู้ประกอบการท่องเที่ยวในพื้นที่ในประเด็นการบริหารจัดการการท่องเที่ยวโดยชุมชน รวมทั้งการประเมินสุขภาพและสุขภาวะของสมาชิกโฮมสเตย์ต่อผลกระทบการท่องเที่ยวโดยชุมชน

3 ผลการวิจัย

ผลการศึกษาสามารถจำแนกเป็น 2 ส่วน ตามวัตถุประสงค์ในการศึกษา ดังนี้

- 1) เพื่อประเมินศักยภาพและผลกระทบการท่องเที่ยวด้านกายภาพและสิ่งแวดล้อม ด้านสังคม และวัฒนธรรม และด้านสุขภาพที่มีต่อชุมชน พบว่า ด้านกายภาพไม่พบผลกระทบด้านลบ และอยู่ในระดับที่ชุมชนจัดการได้ ด้านนิเวศและสิ่งแวดล้อมศึกษาเรื่องการจัดการขยะ ชุมชนมีความตระหนักในการดูแลและจัดการขยะทั้งครัวเรือนของตนเองและของชุมชน และมีการกำหนดระบบและกลไก ในการเฝ้าระวัง เพื่อการจัดการคุณภาพน้ำอุปโภคและบริโภคได้ด้วยตนเอง และมีความเข้าใจในการตรวจติดตามคุณภาพน้ำอย่างต่อเนื่อง ด้านสังคมวัฒนธรรมศึกษาภูมิปัญญาท้องถิ่น เพื่อเป็นการรื้อฟื้นและสร้างสำนึกชุมชนผ่าน กิจกรรมการท่องเที่ยวที่เน้นการอนุรักษ์วัฒนธรรมและภูมิปัญญาท้องถิ่น โดยการประกอบอาหารสำหรับบริการนักท่องเที่ยวที่เน้นวัตถุดิบที่จัดหาได้ภายในชุมชน และรื้อฟื้นรูปแบบวิธีการประกอบอาหารด้านเศรษฐกิจ ไม่พบผลกระทบด้านลบ และอยู่ในระดับที่ชุมชนจัดการได้ ด้านจิตวิทยาการศึกษาความพึงพอใจและความรู้สึกของนักท่องเที่ยว และสุขภาวะชุมชนที่มีการเปลี่ยนแปลงภายหลังการจัดการท่องเที่ยวที่ส่งผลต่อวิถีชีวิตที่เปลี่ยนแปลง สุขภาพและสุขภาวะของสมาชิกชุมชนบ้านพักโฮมสเตย์ได้รับผลกระทบเล็กน้อยในช่วงฤดูกาลท่องเที่ยว ส่วนนอกฤดูกาลท่องเที่ยวสุขภาพอยู่ในเกณฑ์ภาวะปกติ
- 2) เพื่อค้นหารูปแบบการบริหารจัดการพื้นที่เพื่อการท่องเที่ยวร่วมกับชุมชนเจ้าของแหล่งท่องเที่ยวและหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง ที่เน้นการบริหารจัดการพื้นที่เพื่อการท่องเที่ยวโดยคำนึงถึงขีดความสามารถในการรองรับของพื้นที่ พบว่า ชุมชนมีระบบบริหารจัดการท่องเที่ยวของชุมชนที่จัดการระบบการรองรับของทรัพยากรการท่องเที่ยว ด้านกายภาพและสิ่งแวดล้อม โดยเฉพาะการรับนักท่องเที่ยวที่พักค้างคืนในหมู่บ้านไม่เกินจำนวนที่กำหนด และสามารถจัดกิจกรรมการท่องเที่ยวและกิจกรรมอื่น ๆ ในชุมชน โดยคำนึงขีด

ความสามารถของพื้นที่และการจัดการได้อย่างเหมาะสม การกำหนดระบบและกลไกในการดูแลจัดการขยะ การติดตามตรวจสอบคุณภาพของแหล่งน้ำเพื่อการอุปโภคและบริโภคได้ด้วยตนเอง รวมทั้งการดูแลสุขภาพและสุขภาพภาวะของสมาชิกชุมชนบ้านพักโฮมสเตย์ โดยเน้นกิจกรรมดูแลตนเองด้านสุขภาพจิต การจัดการภาวะเครียดและการดูแลสุขภาพ ในฤดูกาลท่องเที่ยวและนอกฤดูกาลท่องเที่ยว และการพัฒนากิจกรรมท่องเที่ยวใหม่ๆ เพื่อการจัดกิจกรรมรองรับนักท่องเที่ยวต่อครั้งไม่ให้เกิดจุดในตัวในพื้นที่ท่องเที่ยวที่ชุมชนสามารถบริหารจัดการได้

4 ข้อเสนอแนะที่ได้จากงานวิจัย

- 1) ชุมชนจำเป็นต้องจัดระบบบริหารจัดการจำนวนนักท่องเที่ยวทั้งประเภทไปเช้าเย็นกลับ และประเภทพักค้างคืนบ้านพักโฮมสเตย์ให้มีจำนวนนักท่องเที่ยวทั้งสองกลุ่มอยู่ในพื้นที่ชุมชนเกินจำนวนที่กำหนด โดยจัดระบบการจองล่วงหน้าและปฏิเสธการรับนักท่องเที่ยวในกรณีที่เกินขีดความสามารถรองรับของการท่องเที่ยวโดยชุมชน
- 2) ชุมชนสามารถจัดระบบและกลไกการเฝ้าระวัง เพื่อติดตามดูแลพื้นที่ชุมชนทั้งด้านกายภาพ สิ่งแวดล้อม ด้านสังคมและวัฒนธรรม และด้านสุขภาพและสุขภาพของคนในชุมชน ให้สามารถดำรงชีวิตอย่างปกติสุขโดยไม่เกิดผลกระทบจากการท่องเที่ยว โดยกำหนดจำนวนปริมาณที่เหมาะสม และไม่เกินความสามารถในการรองรับของการท่องเที่ยวโดยชุมชน อย่างต่อเนื่อง

5 การนำไปใช้ประโยชน์

สามารถนำผลการศึกษาที่ได้ไปช่วยในการกำหนดมาตรการและกลไกเพื่อการจัดการขีดความสามารถในการรองรับของพื้นที่เพื่อการท่องเที่ยวโดยชุมชนของบ้านแม่กำปอง อ.แม่ฮอน จ.เชียงใหม่ และการนำเสนอแนวทางในการจัดทำแผนจัดการชุมชนด้านสุขภาพะ สำหรับโรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพตำบลห้วยแก้ว เพื่อการติดตามผลกระทบจากท่องเที่ยวต่อสุขภาพะด้านร่างกายและจิตใจ ตลอดจนนำไปสู่การพัฒนาแผนปฏิบัติการด้านการส่งเสริมสุขภาพและป้องกันโรคจากพฤติกรรมบริโภคอาหาร รวมทั้งการส่งเสริมสุขภาพจิตแก่กลุ่มผู้ประกอบการบ้านพักโฮมสเตย์อย่างต่อเนื่อง

บทคัดย่อ

โครงการวิจัย “การศึกษาขีดความสามารถการรองรับของพื้นที่เพื่อการท่องเที่ยวโดยชุมชน ของบ้านแม่กำปอง อ.แม่ออน จ.เชียงใหม่ มีวัตถุประสงค์ของการวิจัย ดังนี้ 1) เพื่อประเมินศักยภาพ และผลกระทบการท่องเที่ยวด้านกายภาพและสิ่งแวดล้อม ด้านสังคมและวัฒนธรรม และด้าน สุขภาพที่มีต่อชุมชน 2) เพื่อค้นหารูปแบบการบริหารจัดการพื้นที่เพื่อการท่องเที่ยวร่วมกับชุมชน เจ้าของแหล่งท่องเที่ยวและหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง ที่เน้นการบริหารจัดการพื้นที่เพื่อการท่องเที่ยวโดย คำนึงถึงขีดความสามารถในการรองรับของพื้นที่

ขอบเขตของการวิจัย การวิจัยกำหนดขอบเขตเฉพาะพื้นที่ท่องเที่ยวชุมชน บ้านแม่กำปอง อ.แม่ออน จ.เชียงใหม่ การศึกษาข้อมูลความคิดเห็นผู้ประกอบการท่องเที่ยวในและนอกพื้นที่ ท่องเที่ยวชุมชน รวมทั้งข้อมูลความคิดเห็นนักท่องเที่ยวชาวไทยและชาวต่างชาติที่มาเยือนพื้นที่ชุมชน ในช่วงเวลาที่ดำเนินงานวิจัย

วิธีการศึกษา การวิจัยในรูปแบบเชิงคุณภาพและเชิงปริมาณ การใช้แบบสอบถามความรู้สึก และความพึงพอใจของนักท่องเที่ยวที่มาเยือนในพื้นที่ชุมชน และการประเมินสุขภาพและสุขภาวะของ สมาชิกกลุ่มโฮมสเตย์

ผลการศึกษา พบว่า ด้านกายภาพไม่พบผลกระทบด้านลบและอยู่ในระดับที่ชุมชนจัดการได้ ด้านนิเวศศึกษาเรื่องการจัดการขยะ ชุมชนมีความตระหนักในการดูแลและจัดการขยะทั้งครัวเรือน ของตนเองและของชุมชน และมีการกำหนดระบบและกลไก ในการเฝ้าระวัง เพื่อการจัดการคุณภาพ น้ำอุปโภคและบริโภคได้ด้วยตนเอง และมีความเข้าใจในการตรวจติดตามคุณภาพน้ำอย่างต่อเนื่อง ด้านสังคมวัฒนธรรมศึกษาภูมิปัญญาท้องถิ่น เพื่อเป็นการรื้อฟื้นและสร้างสำนึกชุมชนผ่าน กิจกรรมการท่องเที่ยวที่เน้นการอนุรักษ์วัฒนธรรมและภูมิปัญญาท้องถิ่น โดยการประกอบอาหารสำหรับ บริการนักท่องเที่ยวที่เน้นวัตถุดิบที่จัดหาได้ภายในชุมชน และรื้อฟื้นรูปแบบวิธีการประกอบอาหาร ด้านเศรษฐกิจ ไม่พบผลกระทบด้านลบ และอยู่ในระดับที่ชุมชนจัดการได้ ด้านจิตวิทยา การศึกษา ความพึงพอใจและความแออัดของนักท่องเที่ยว และสุขภาวะชุมชนที่มีการเปลี่ยนแปลงภายหลังการ จัดการท่องเที่ยวที่ส่งผลต่อวิถีชีวิตที่เปลี่ยนแปลง สุขภาพของสมาชิกชุมชนโฮมสเตย์ได้รับผลกระทบ เล็กน้อยในช่วงฤดูกาลท่องเที่ยว ส่วนนอกฤดูกาลท่องเที่ยวสุขภาพอยู่ในภาวะปกติ

อภิปรายผลและข้อเสนอแนะ ชุมชนมีระบบบริหารจัดการท่องเที่ยวของชุมชนที่จัดการระบบ การรองรับของทรัพยากรการท่องเที่ยว ด้านกายภาพและสิ่งแวดล้อม โดยเฉพาะการรับนักท่องเที่ยว ที่พักค้างคืนในหมู่บ้านไม่เกินจำนวนที่กำหนด และสามารถบริหารจัดการได้อย่างเหมาะสม รวมทั้ง กิจกรรมการท่องเที่ยวและกิจกรรมอื่น ๆ ในชุมชน ซึ่งพบว่ามีผลกระทบเล็กน้อยในกรณีที่มี นักท่องเที่ยวประเภทท่องเที่ยวไปเช้าเย็นกลับ(ที่ไม่พักค้างคืนในหมู่บ้าน) ซึ่งในช่วงฤดูกาลท่องเที่ยว อาจมีจำนวนที่ค่อนข้างมากเข้าไปใช้พื้นที่ในชุมชน เมื่อรวมจำนวนกับนักท่องเที่ยวที่พักค้างคืนใน หมู่บ้าน ซึ่งจะได้รับผลกระทบจากการใช้ทรัพยากรร่วมกัน หรือการดูแลนักท่องเที่ยวทั้งสองกลุ่ม พร้อมกัน อาจทำให้ดูแลนักท่องเที่ยวได้ไม่ทั่วถึง ซึ่งชุมชนจำเป็นต้องจัดระบบบริหารจัดการไม่ให้มี จำนวนนักท่องเที่ยวทั้งสองกลุ่มอยู่ในพื้นที่ชุมชนเกินจำนวนที่กำหนด โดยจัดระบบการจองล่วงหน้า และปฏิเสธการรับนักท่องเที่ยวในกรณีที่เกิดขีดความสามารถรองรับของการท่องเที่ยวโดยชุมชน รวมไปถึงการจัดระบบและกลไกการเฝ้าระวัง เพื่อติดตามดูแลพื้นที่ชุมชนทั้งด้านกายภาพ สิ่งแวดล้อม

ด้านสังคมและวัฒนธรรม และด้านสุขภาพและสุขภาวะของคนในชุมชน ให้สามารถดำรงชีวิตอย่าง
ปกติสุขโดยไม่เกิดผลกระทบจากการท่องเที่ยว โดยกำหนดจำนวนปริมาณที่เหมาะสม และไม่เกิน
ความสามารถในการรองรับของการท่องเที่ยวโดยชุมชน

ABSTRACT

This research “The Study of Carrying Capacity for Community Based Tourism Management, Baan Mae Kampong, Mae-On District, Chiang Mai has the objectives of this research were to: (1) assess the potential of community and tourism impact within physical, environment, social and culture, and the health assessment, and (2) explore the tourism area based management within host community and stakeholders in relation to the Carrying Capacity for community based tourism management.

The scope of research study has limited to the community based tourism at Baan Mae Kampong, Mae-On District, Chiang Mai. The research study use the mixed method both quantitative and qualitative research method. The research tools used to collect data were questionnaire (opinion survey) through tourist’s satisfaction toward the perception perceived from the community tourism, and tour operator’s opinion survey within community and from outside community. And also collected the opinion survey of psychological and healthy assessment through the member of Home stay group.

A sample of tourists was drawn using as accidental sampling from the sampling frame. Evaluation data were obtained from both Thai and International tourists of the chosen.

The results indicated that: the physical environment aspect was not found the negative impact and the community had ability to manage; the ecological environment aspect for waste & garbage management: the community has an awareness within home and public area, and developed the system and mechanism for self-management towards the water quality within community and also had done the continuous survey checklist; the social and culture aspect has done the cultural awareness and local wisdom refinement through the authentic cooking for tourist’s by using local ingredients within community. The economical aspect was not found the negative impact and the community has done well management. The psychological and health aspects have studied the tourists ‘satisfaction level and opinion survey. And also the study found that the community’s psychological and health aspect has minor changed through their way of life; the member of Home stay community had minor impact in relation to high season but were not affected within low season or normal period.

The conclusion and recommendation: the community had well implementation plan on Carrying Capacity for Community Based Tourism management; as of physical environment aspect: the management of overnight’s tourists within community not exceed than the maximum number (the limit of accepted change) as of well prepared on area management and also provided the tourist’s activities and participation at appropriate level. This study also mentioned that high tourism season effecting to tourists who visited to the community excursion or educational trip (one day program) and including overnight’s tourists who stayed in the community at the same period; has affected through the high consumption level of tourism resources in the community. The community could

not manage well as of the greater number of tourists per time that exceed than their expectation.

Therefore, the community needs to manage both of tourists' type not exceed than their carrying capacity as of pre-booking or advance reservation management system and rejection system for their community carrying capacity in appropriate manner.

The community needs to have the implementation plan for the system and mechanism by monitoring based on the physical environment aspect, surrounding aspect, social and culture aspect, and health and psychological aspect. The community's way of life will not affected by tourism impact in relation to the carrying capacity on Community Based Management and will not exceed than the community's carrying capacity management.

KEYWORDS: Community Based Tourism, Carrying Capacity, Carrying Capacity Assessment

บทที่ 1

บทนำ

1. ความเป็นมา

หมู่บ้านท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์แม่กำปองเป็นที่รู้จักอย่างกว้างขวาง สำหรับนักท่องเที่ยวทั้งในประเทศและต่างประเทศ ที่เข้ามาท่องเที่ยวและพักผ่อนในหมู่บ้านแบบโฮมสเตย์ รวมถึงการเข้ามาศึกษาดูงานของชุมชนต่าง ๆ เพื่อศึกษาเป็นกรณีตัวอย่างและนำไปปรับใช้กับชุมชนของตนเอง และมีกลุ่มนักเรียนนักศึกษาจากสถาบันการศึกษาระดับต่าง ๆ ได้ขอข้อมูลเพื่อศึกษาและค้นคว้าเพื่อการวิจัยในด้านการท่องเที่ยวเชิงนิเวศรูปแบบโฮมสเตย์ และการใช้บริการด้านการท่องเที่ยวโดยชุมชน การดำเนินงานการท่องเที่ยวโดยชุมชนจึงถือว่าประสบความสำเร็จ ได้รับความร่วมมือจากหลาย ๆ ฝ่าย จากเจ้าหน้าที่ภาครัฐ เอกชน และที่สำคัญจากชุมชนบ้านแม่กำปอง ที่ให้ความร่วมมือเป็นอย่างดี และด้วยผลจากการประชาสัมพันธ์ ทั้งที่ชุมชนร่วมกันดำเนินการ รวมทั้งได้รับการสนับสนุนการเผยแพร่ให้เป็นที่ยอมรับของนักท่องเที่ยวผ่านสื่อในรูปแบบต่าง ๆ ได้แก่ วิทยุกระจายเสียง โทรทัศน์ วารสาร หนังสือพิมพ์ อีกทั้งบริษัททัวร์ต่าง ๆ ที่ได้นำนักท่องเที่ยวเข้ามาท่องเที่ยวในหมู่บ้าน ช่วยประชาสัมพันธ์ให้หมู่บ้านแม่กำปองเป็นที่รู้จักโดยทั่วไป ทั้งด้านการท่องเที่ยวและผลิตภัณฑ์ท้องถิ่น (OTOP) เช่น หมอนสมุนไพร ไบชา เป็นต้น

แต่ในขณะเดียวกันที่มีการท่องเที่ยวในชุมชนยังพบว่ามีปัญหาและความต้องการหลายอย่างของชุมชน (พรหมมินทร์ และคณะ, 2552) ที่เป็นผลกระทบเกิดจากการท่องเที่ยว ทำให้หมู่บ้านเริ่มพัฒนาถนนคอนกรีต ทำให้มีนักท่องเที่ยวเข้ามามากขึ้นและคนภายนอกเข้ามาซื้อที่ดินเป็นที่ยู่ออาศัย นำไปสู่ปัญหาจากนายทุนภายนอกที่เข้ามาลงทุนประกอบกิจการท่องเที่ยวในชุมชน ไม่ยอมรับกฎกติกาของชุมชนทำให้เกิดปัญหาในการจัดการท่องเที่ยวของชุมชน ขณะชาวบ้านบางกลุ่มไม่เข้าใจเรื่องการท่องเที่ยว ที่จอดรถไม่สะดวก คนนำเที่ยวไม่เพียงพอต่อความต้องการของนักท่องเที่ยว ขาดบุคคลที่มีส่วนร่วมบริหารจัดการในปริมาณที่เหมาะสม ป้ายบอกชี้ทางไม่เพียงพอ รวมทั้งการติดต่อสื่อสารทางโทรศัพท์ยังไม่ค่อยสะดวก และปัญหาที่กำลังจะเกิดขึ้น คือ การซื้อขายที่ดินของชาวบ้านให้กับคนภายนอกมากขึ้น อาจทำให้เกิดผลที่ตามมาในด้านการรุกไล่พื้นที่ป่าอนุรักษ์ ทรัพยากรธรรมชาติ การใช้ทรัพยากรที่ไม่เหมาะสม ไม่สามารถบริหารจัดการโดยชุมชนได้เช่นเดิม ชุมชนจึงต้องแก้ไขปัญหาที่เกิดขึ้นในชุมชนของตนเอง เพื่อแก้ปัญหาด้านการจัดการขยะ สวนสมุนไพรไม่ได้รับการดูแล การจัดระบบและการกระจายรายได้ไม่ทั่วถึง การพัฒนาบุคลากรด้านการท่องเที่ยวเพื่อการติดต่อสื่อสารภาษาต่างประเทศ และเป็นมัคคุเทศก์ท้องถิ่นยังไม่เพียงพอ ชุมชนมีคนภายนอกมาอยู่อาศัยในพื้นที่มากขึ้น ความเข้าใจของชาวบ้านต่อการท่องเที่ยว มลภาวะทางเสียงจากรถจักรยานยนต์ และปัญหานายทุนเข้ามาซื้อที่ดิน อาจกระทบกับวิถีชีวิตดั้งเดิมของชุมชน

การดำเนินทางการตลาดการท่องเที่ยวโดยชุมชนที่ผ่านมา เป็นแนวคิดของการส่งเสริมพัฒนาตลาดการท่องเที่ยวโดยหน่วยงานภาครัฐ ที่เน้นการส่งเสริมการประชาสัมพันธ์และมุ่งเน้นการขายผลิตภัณฑ์การท่องเที่ยวรูปแบบแปลกใหม่ โดยเฉพาะการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ ทำให้เกิดกระแสมความนิยมของการท่องเที่ยวที่ตอบสนองความพึงพอใจของนักท่องเที่ยวเป็นสำคัญ โดยขาดการดูแลและเอาใจใส่ต่อขีดความสามารถในการรองรับพื้นที่และชุมชน ซึ่งอาจสร้างผลกระทบต่อชุมชนในระยะยาวได้

ผู้นำชุมชนด้านการท่องเที่ยวได้ตระหนักถึงปัญหาดังกล่าว จึงเห็นว่าการแก้ไขปัญหในระยะยาว ควรได้มีการวิจัยเพื่อศึกษาและประเมินผลกระทบที่เกิดขึ้นต่อชุมชน ในทั้ง 4 ด้าน คือ ด้านกายภาพ ด้านสิ่งแวดล้อม ด้านสังคมวัฒนธรรม และด้านสุขภาพ โดยพัฒนากรอบแนวคิดการประเมินผลกระทบต่อชุมชนร่วมกับกลุ่มนักวิจัยที่เป็นนักวิชาการจากภายนอกชุมชน รวมไปถึงตัวแทนผู้ประกอบการท่องเที่ยว หน่วยงานปกครองส่วนท้องถิ่น และหน่วยงานสาธารณสุขของชุมชน เพื่อร่วมกันค้นหาแนวทางและรูปแบบการบริหารจัดการพื้นที่เพื่อรองรับการท่องเที่ยวของชุมชน ได้อย่างเป็นระบบและสามารถดูแลจัดการพื้นที่ด้วยตนเอง

จากการศึกษาวิจัยในระยะที่ 1 พบว่าชุมชนแม่กำปองมีจำนวนนักท่องเที่ยวเข้าไปอย่างต่อเนื่อง เกิดผลกระทบด้านความรู้สึก ความแออัด รวมทั้งผลกระทบด้านนิเวศต่อการจัดการท่องเที่ยวของชุมชน ทำให้ในระยะที่ 2 ชุมชนได้วิเคราะห์ร่วมกันพบว่า จุดวิกฤติที่สำคัญที่สุดคือด้านนิเวศ ด้านจิตวิทยา และด้านสุขภาพของชุมชนที่เกิดการเปลี่ยนแปลงในทางลบ นับว่าเป็นจุดเปราะบางอย่างมากต่อชุมชน และเป็นเรื่องเร่งด่วนที่ชุมชนต้องจัดการก่อนภายใต้การร่วมเรียนรู้ร่วมกัน ดังนั้นในระยะที่ 2 ทีมวิจัยแม่กำปองจึงเลือกประเด็นในการศึกษาเชิงลึกดังนี้เพื่อเป็นการทดลองปฏิบัติการ นำไปสู่การกำหนดแผนการจัดการที่เหมาะสม

- ด้านกายภาพ	ไม่พบผลกระทบด้านลบ และอยู่ในระดับที่ชุมชนจัดการได้
- ด้านนิเวศ	ศึกษาเรื่องการจัดการขยะ และการจัดการคุณภาพน้ำที่เหมาะสม
- ด้านสังคม วัฒนธรรม	ศึกษาภูมิปัญญาท้องถิ่น เพื่อเป็นการรื้อฟื้นและสร้างสำนึกชุมชนผ่านกิจกรรมการท่องเที่ยวที่เน้นการอนุรักษ์วัฒนธรรมและภูมิปัญญาท้องถิ่น
- ด้านเศรษฐกิจ	ไม่พบผลกระทบด้านลบ และอยู่ในระดับที่ชุมชนจัดการได้
- ด้านจิตวิทยา	การศึกษาความพึงพอใจและความแออัดของนักท่องเที่ยว และสุขภาพชุมชนที่มีการเปลี่ยนแปลงภายหลังการจัดการท่องเที่ยวที่ส่งผลต่อวิถีชีวิตที่เปลี่ยนแปลง

ความสำคัญที่กล่าวมาข้างต้นจึงมีความจำเป็นที่ต้องทำการวิจัยเพื่อค้นหาความเข้าใจของชุมชนและความสามารถในการบริหารจัดการพื้นที่ชุมชนเพื่อการท่องเที่ยวเป็นอย่างไร โดยศึกษาจากบริบทของชุมชน และนักท่องเที่ยว เพื่อศึกษาศักยภาพและขีดความสามารถการรองรับของพื้นที่เพื่อการท่องเที่ยว ร่วมกับการประเมินศักยภาพและขีดความสามารถของพื้นที่เพื่อรองรับการท่องเที่ยว และกำหนดรูปแบบการบริหารจัดการขีดความสามารถการรองรับของพื้นที่เพื่อท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน

2. คำถามวิจัย

ชุมชนสามารถบริหารจัดการขีดความสามารถของพื้นที่เพื่อรองรับการท่องเที่ยวที่ดำเนินการโดยชุมชนได้อย่างไร

3. วัตถุประสงค์

- 1) เพื่อประเมินศักยภาพและผลกระทบการท่องเที่ยวด้านกายภาพและสิ่งแวดล้อม ด้านสังคมและวัฒนธรรมและด้านสุขภาพที่มีต่อชุมชน

- 2) เพื่อค้นหารูปแบบการบริหารจัดการพื้นที่เพื่อการท่องเที่ยวร่วมกับชุมชนเจ้าของแหล่งท่องเที่ยวและหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง ที่เน้นการบริหารจัดการพื้นที่เพื่อการท่องเที่ยวโดยคำนึงถึงขีดความสามารถในการรองรับของพื้นที่

4. ขอบเขตของการวิจัย

การวิจัยกำหนดขอบเขตเฉพาะพื้นที่ท่องเที่ยวชุมชน บ้านแม่กำปอง อำเภอแม่ออน จ.เชียงใหม่ ข้อมูลความคิดเห็นผู้ประกอบการท่องเที่ยวในและนอกพื้นที่ท่องเที่ยวชุมชน และข้อมูลความคิดเห็นนักท่องเที่ยวชาวไทยและชาวต่างชาติที่มาเยือนพื้นที่ท่องเที่ยว ในช่วงเวลาที่ดำเนินงานวิจัย

5. นิยามศัพท์เฉพาะ

1. ขีดความสามารถในการรองรับของพื้นที่เพื่อการท่องเที่ยว (Tourism Carrying Capacity) หมายถึง ระดับความสามารถสูงสุดที่แหล่งท่องเที่ยวสามารถรองรับนักท่องเที่ยว หรือกิจกรรมต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องกับการท่องเที่ยวโดยไม่ทำให้สภาพทางกายภาพ สิ่งแวดล้อม เศรษฐกิจ สังคม วัฒนธรรม หรือทำให้ระบบนิเวศในแหล่งท่องเที่ยวเสื่อมโทรมที่เป็นผลต่อความพึงพอใจของนักท่องเที่ยวทำให้ไม่กลับมาท่องเที่ยวอีก (WTO, 1994).
2. ขีดความสามารถในการรองรับของพื้นที่ด้านกายภาพ (Physical Carrying Capacity: PCC) หมายถึง ระดับจำนวนนักท่องเที่ยวสูงสุดที่ขนาดพื้นที่ สามารถรองรับการใช้ประโยชน์ โดยเอื้อประโยชน์ด้านกิจกรรมท่องเที่ยวตามที่ต้องการได้ โดยพิจารณาจำนวนเนื้อที่ที่สามารถเปิดประโยชน์เพื่อการท่องเที่ยว และค่ามาตรฐานด้านเนื้อที่ที่ต้องการจัดกิจกรรมท่องเที่ยวได้อย่างมีคุณภาพต่อจำนวนนักท่องเที่ยว
3. ขีดความสามารถในการรองรับด้านสิ่งแวดล้อมหรือนิเวศวิทยา (Environmental/ Ecological Carrying Capacity: ECC) หมายถึง ระดับจำนวนนักท่องเที่ยวสูงสุดที่จะไม่ทำให้ระบบนิเวศวิทยา หรือสิ่งแวดล้อมเสื่อมโทรมลงจนเกินระดับที่ยอมรับได้ และมีผลทำให้เกิดภาวะวิกฤตต่อสิ่งแวดล้อม
4. ขีดความสามารถในการรองรับด้านสังคมและวัฒนธรรม (Cultural & Social Carrying Capacity :CSCC) หมายถึง ระดับจำนวนนักท่องเที่ยวสูงสุดที่จะไม่กระทบต่อสังคม วัฒนธรรมของคนในท้องถิ่น จนยอมรับไม่ได้ และยังคงให้ประสบการณ์ท่องเที่ยวที่มีคุณภาพสำหรับนักท่องเที่ยวได้
5. ขีดความสามารถในการรองรับด้านจิตวิทยาและสุขภาพ (Psychological & Health Carrying Capacity) หมายถึง ระดับจำนวนนักท่องเที่ยวสูงสุดที่กำหนดการยอมรับได้ของการใช้ประโยชน์ (Usage Level) ที่มีผลกระทบจากการพบปะผู้คนอื่น ๆ ในการจัดกิจกรรมท่องเที่ยวในพื้นที่ โดยคำนึงถึงระดับการใช้ประโยชน์สูงสุดที่สัมพันธ์กับความถี่ของการพบปะผู้คนอื่น ๆ แล้วไม่ก่อให้เกิดความรู้สึกแออัดหรือยังมีความพึงพอใจต่อประสบการณ์ท่องเที่ยวที่มีคุณภาพ และไม่กระทบต่อภาวะอารมณ์หรือสุขภาพของคนในท้องถิ่นต่อการจัดกิจกรรมสำหรับนักท่องเที่ยวได้อย่างปกติสุข
6. **นักท่องเที่ยว** หมายถึง ผู้ที่เดินทางจากท้องถิ่นเป็นถิ่นที่อยู่โดยปกติของตนไปยังท้องถิ่นอื่นเป็นการชั่วคราวด้วยความสมัครใจ และด้วยวัตถุประสงค์อันมิใช่เพื่อไปประกอบอาชีพหรือหารายได้ และหมายถึงผู้รับบริการหรือความสะดวกจากผู้ประกอบธุรกิจนำเที่ยวโดยเสียค่าบริการ (พรบ. ธุรกิจนำเที่ยวและมัคคุเทศก์ พ.ศ.2535)

7. **ชุมชนหรือผู้ประกอบการ** หมายถึง ผู้ที่เกี่ยวข้องธุรกิจท่องเที่ยวหรือทำธุรกิจท่องเที่ยวเกี่ยวกับนักท่องเที่ยวที่มาเยือนหมู่บ้านดังกล่าว

6. ระยะเวลาที่ทำการวิจัย

ใช้ระยะเวลาในการวิจัย 12 เดือน ตั้งแต่วันที่ 15 กรกฎาคม 2555 ถึง 14 กรกฎาคม 2556 (ขยายระยะเวลาถึงเดือนตุลาคม 2556) โดยจัดเวทีพูดคุย ลงพื้นที่สำรวจพื้นที่ร่วมกับทีมวิจัยชุมชนและนักวิจัยร่วมจากหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง ประเมินศักยภาพพื้นที่ และเก็บข้อมูลเพื่อนำไปกำหนดประเด็นในการสร้างเครื่องมือวิจัย การทดลองใช้เครื่องมือดำเนินการวิจัย อภิปรายผลและสรุปผลการวิจัย

7. แผนงานโครงการวิจัย

ระยะเวลา	กิจกรรม	ผลที่คาดว่าจะได้รับ
เดือน 1-2	1. ทบทวนความเข้าใจจากผลวิจัยระยะที่ 1 และกำหนดแนวทางการวิจัยระยะที่ 2 2. กิจกรรมการกำหนดกลไกเฝ้าระวังและประเมินขีดความสามารถในการรองรับของพื้นที่ โดยทีมวิจัยหลักและทีมวิจัยชุมชน 3. เก็บข้อมูลนักท่องเที่ยวที่มาเยือนหมู่บ้าน และประเมินผลกระทบจากนักท่องเที่ยว	1. เกิดการสร้างความร่วมมือกับทีมวิจัยชุมชน 2. นักวิจัยชุมชนอย่างน้อย 20 คนเข้าใจงานวิจัยเพื่อท้องถิ่นและพร้อมปฏิบัติงาน 3. ได้แผนงานการกำหนดกลไกเฝ้าระวังและประเมินขีดความสามารถในการรองรับของพื้นที่โดยทีมวิจัยหลักและทีมวิจัยชุมชน 4. เกิดการออกแบบเครื่องมือวิจัยร่วมกัน 5. ได้ชุดเครื่องมือวิจัย
เดือน 3-6	1. การศึกษาข้อมูลต้นแบบชุมชนที่มีการจัดการขยะและวางแผนการจัดการขยะ 2. การเก็บข้อมูลแหล่งที่มาของขยะ เพื่อวิเคราะห์วางแผนการจัดการที่เหมาะสม 3. กิจกรรมสำรวจ และค้นหาสาเหตุที่ก่อให้เกิดผลกระทบต่อคุณภาพแหล่งน้ำของชุมชน 4. การสำรวจแหล่งน้ำทางธรรมชาติในแต่ละจุดเปรียบเทียบ โดยการส่งน้ำตรวจคุณภาพทางวิทยาศาสตร์ ห้อง LAB พร้อมจัดเวทีชุมชนเพื่อวิเคราะห์ผลร่วมกับชุมชน 5. การศึกษาข้อมูลชุมชนด้านพฤติกรรมที่ส่งผลต่อสุขภาวะและสภาพจิตใจ 6. เก็บข้อมูลนักท่องเที่ยวที่มาเยือนหมู่บ้าน และประเมินผลกระทบจากนักท่องเที่ยว	1. เกิดแผนการจัดการขยะ น้ำเสียแบบมีส่วนร่วมอย่างน้อย 2 แผนงาน 2. เกิดชุมชนสีเขียว 3. เกิดระบบการจัดการน้ำที่มีคุณภาพ 4. ได้ข้อมูลสาเหตุ ปัญหาและแนวทางการจัดการขยะและน้ำเสีย รวมทั้งน้ำดื่มของชุมชน 5. ได้ข้อมูลนักท่องเที่ยวในรอบปีเพื่อวิเคราะห์ด้านจิตวิทยาและการกระจายตัวของนักท่องเที่ยว 6. เกิดผลการวิจัยด้านคุณภาพน้ำ 7. ได้แผนการจัดการคุณภาพน้ำของชุมชนอย่างน้อย 1 แผนงาน 8. ได้เอกสารองค์ความรู้ เทคนิค วิธีการทางวิทยาศาสตร์ 9. เกิดการเรียนรู้เครื่องมือ เทคนิค วิธีการทางวิทยาศาสตร์ร่วมกัน

ระยะเวลา	กิจกรรม	ผลที่คาดว่าจะได้รับ
		10. ได้ข้อมูลชุมชนด้านพฤติกรรมที่ส่งผลต่อสุขภาวะและสภาพจิตใจ 11. ได้แผนการจัดการชุมชนด้านสุขภาวะชุมชน
เดือน7-9	1. การสำรวจการผลิตน้ำดื่ม การเก็บข้อมูลขั้นตอนการผลิตเพื่อหาสาเหตุของการปนเปื้อนในน้ำดื่ม และหาแนวทางการจัดการที่เหมาะสม 2. กิจกรรมสำรวจ และศึกษาเส้นทางท่องเที่ยวใหม่ และพัฒนากิจกรรมท่องเที่ยวรูปแบบใหม่ 3. กิจกรรมค้นหาองค์ความรู้ ภูมิปัญญาของชุมชน เพื่อฟื้นฟู สร้างสำนึกและหาทางเลือกของกิจกรรมการท่องเที่ยวทางเลือกใหม่ 4. เก็บข้อมูลนักท่องเที่ยวที่มาเยือนหมู่บ้าน และประเมินผลกระทบจากนักท่องเที่ยว	1. เกิดกิจกรรมและเส้นทางท่องเที่ยวใหม่เพื่อการกระจายตัวของนักท่องเที่ยวอย่างน้อย 1 โปรแกรมการท่องเที่ยว 2. ได้เอกสารสรุปองค์ความรู้ ภูมิปัญญาของชุมชน เพื่อฟื้นฟู สร้างสำนึกและหาทางเลือกของกิจกรรมการท่องเที่ยวทางเลือกใหม่ 3. เกิดการรวมกลุ่มของชุมชนอย่างน้อย 30 คนในการสร้างกลไกเฝ้าระวังเรื่อง ชยะ ระบบน้ำ และด้านจิตวิทยา สุขภาวะชุมชน 4. เกิดกลุ่ม กลไกเฝ้าระวังอย่างน้อย 3 กลุ่ม
เดือน 10-12	1. ศึกษาผลการดำเนินงานวิจัยและสรุปรูปแบบบริหารจัดการพื้นที่ท่องเที่ยวโดยชุมชน 2. จัดเวทีคืนข้อมูลสู่ชุมชน 3. จัดเวทีถอดบทเรียนชุมชน เพื่อวิเคราะห์วิธีการจัดการขีดความสามารถในการรองรับการจัดการท่องเที่ยวโดยชุมชน 4. เขียนรายงานวิจัย	1. ได้เอกสารการสังเคราะห์ชุดความรู้ผลการดำเนินงานวิจัยและสรุปรูปแบบบริหารจัดการพื้นที่ท่องเที่ยวโดยชุมชน 2. เกิดแผนและแนวทางการจัดการท่องเที่ยวโดยชุมชนที่เหมาะสมอย่างน้อย 5 แผนงาน 3. ได้วิธีการจัดการขีดความสามารถในการรองรับการจัดการท่องเที่ยวโดยชุมชน 4. รายงานวิจัยฉบับสมบูรณ์ 5. หน่วยงานภาคีอย่างน้อย 1หน่วยงานสามารถนำผลการวิจัยไปใช้ประโยชน์ได้ 6. เกิดนักวิจัยเพื่อท้องถิ่นอย่างน้อย 10 คน 7. เกิดการนำผลงานวิจัยไปใช้ประโยชน์สู่สาธารณะ 8. ได้Carrying Capacity ในด้านต่างๆ 9. ได้แผนการจัดการ/แนวทางในการจัดการขีดความสามารถในการรองรับการท่องเที่ยว

8. ผลที่คาดว่าจะได้รับการวิจัย

1. ได้แนวทางการจัดการขีดความสามารถในการรองรับการจัดการท่องเที่ยวโดยชุมชน
2. ได้ข้อมูลด้านศักยภาพและผลกระทบการท่องเที่ยวด้านกายภาพและสิ่งแวดล้อม ด้านสังคมและวัฒนธรรม และด้านสุขภาพ ที่มีต่อชุมชน
3. ได้รูปแบบการบริหารจัดการพื้นที่เพื่อการท่องเที่ยวร่วมกับชุมชนเจ้าของแหล่งท่องเที่ยวและหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง ที่เน้นการบริหารจัดการพื้นที่เพื่อการท่องเที่ยวโดยชุมชนและคำนึงถึงขีดความสามารถในการรองรับของพื้นที่ของชุมชน
4. เกิดแผนการจัดการขยะ นำเสียแบบมีส่วนร่วม
5. เกิดชุมชนสีเขียว
6. มีระบบการจัดการน้ำที่มีคุณภาพ
7. ทราบสาเหตุ ปัญหาและแนวทางการจัดการขยะและน้ำเสีย รวมทั้งน้ำดื่มของชุมชน
8. ข้อมูลนักท่องเที่ยวในรอบปีเพื่อวิเคราะห์ด้านจิตวิทยาและการกระจายตัวของนักท่องเที่ยว
9. ผลการวิจัยด้านคุณภาพน้ำ
10. เกิดการเรียนรู้เครื่องมือ เทคนิค วิธีการทางวิทยาศาสตร์ร่วมกัน
11. ข้อมูลชุมชนด้านพฤติกรรมที่ส่งผลต่อสุขภาวะและสภาพจิตใจ
12. เกิดกิจกรรมและเส้นทางการท่องเที่ยวใหม่เพื่อการกระจายตัวของนักท่องเที่ยว
13. องค์ความรู้ ภูมิปัญญาของชุมชนเพื่อฟื้นฟู สร้างสำนึกและหาทางเลือกของกิจกรรมการท่องเที่ยวทางเลือกใหม่
14. กลไกเฝ้าระวังเรื่อง ขยะ ระบบน้ำ และด้านจิตวิทยา สุขภาวะชุมชน
15. การสังเคราะห์ชุดความรู้ผลการดำเนินงานวิจัยและสรุปรูปแบบบริหารจัดการพื้นที่ท่องเที่ยวโดยชุมชน
16. แผนและแนวทางการจัดการท่องเที่ยวโดยชุมชนที่เหมาะสม
17. วิธีการจัดการขีดความสามารถในการรองรับการจัดการท่องเที่ยวโดยชุมชน
18. รายงานวิจัย
19. เกิดการนำผลงานวิจัยไปใช้ประโยชน์สู่สาธารณะ
20. เกิดการเรียนรู้ร่วมกันระหว่างชาวบ้าน นักวิชาการและภาคีความร่วมมือ

9. การนำผลงานไปใช้ประโยชน์

1. สังเคราะห์ความรู้ เครื่องมือ วิธีการวัดและประเมินเพื่อสร้างการเรียนรู้ร่วมกันในชุมชนและเป็นตัวอย่างสำหรับชุมชนท่องเที่ยวอื่นในการนำไปปรับใช้
2. ชุมชนเกิดการจัดทำแผนงานของชุมชนในการกำหนดขีดความสามารถในการรองรับการจัดการท่องเที่ยวโดยชุมชน
3. เกิดการสร้างกลไกเฝ้าระวังในการดำเนินงาน
4. ขยายผลแนวความคิด ความรู้จากงานวิจัยสู่ชุมชนในเครือข่ายการท่องเที่ยวโดยชุมชน
5. นำเสนอความรู้สู่หน่วยงานภาคีการสนับสนุนการท่องเที่ยวในพื้นที่
6. เกิดชุมชนที่สามารถกำหนดขีดความสามารถในการรองรับการจัดการท่องเที่ยวโดยชุมชนได้

บทที่ 2

ทบทวนแนวคิด และทฤษฎีที่เกี่ยวข้อง

ประวัติและสภาพพื้นที่วิจัย

ลักษณะและพื้นที่ทางกายภาพ

บ้านแม่กำปอง ตั้งอยู่ที่หมู่ที่ 3 ต.ห้วยแก้ว อ.แม่ออน จ.เชียงใหม่ ห่างจากตัวเมืองเชียงใหม่โดยผ่านอำเภอสันกำแพง ระยะทาง 50 กิโลเมตร และห่างจากอำเภอแม่ออน 20 กิโลเมตร และอีกเส้นทางหนึ่งผ่านอำเภอดอยสะเก็ด เลี้ยวขวาตรงสามแยกโป่งดิน ระยะทาง 51 กิโลเมตร เป็นถนนลาดยางและเทคอนกรีตสามารถเดินทางได้สะดวกทุกฤดู โดยรถทุกชนิด ลักษณะพื้นที่ส่วนใหญ่ร้อยละ 98 เป็นเขตภูเขา สูงจากระดับน้ำทะเลประมาณ 1,300 เมตร มีป่าไม้โดยเฉพาะต้นเมี่ยงที่มีอยู่อย่างอุดมสมบูรณ์ มีเขาม่อนล้าน ซึ่งเป็นแหล่งกำเนิดของแม่น้ำ ลำธารหลายสาย ได้แก่ น้ำตกแม่กำปอง และน้ำตกห้วยแก้วไหลลงสู่เขื่อนแม่งวง

บ้านแม่กำปองมีอาณาเขตติดต่อดังนี้

ทิศเหนือ	มีอาณาเขตติดกับ	บ้านแม่ลาย ต.ห้วยแก้ว อ.แม่ออน จ.เชียงใหม่
ทิศใต้	มีอาณาเขตติดกับ	บ้านแม่วม ต.ออนเหนือ อ.แม่ออน จ.เชียงใหม่
ทิศตะวันออก	มีอาณาเขตติดกับ	ต.แจ้ซ้อน อ.เมืองปาน จ.ลำปาง
ทิศตะวันตก	มีอาณาเขตติดกับ	บ้านธารทอง ต.ห้วยแก้ว อ.แม่ออน จ.เชียงใหม่

ประวัติชุมชน

บ้านแม่กำปอง เป็นหมู่บ้านเล็ก ๆ ก่อตั้งมากกว่า 100 ปี กลุ่มคนเมืองจากอำเภอดอยสะเก็ด เป็นกลุ่มแรกที่เข้ามาตั้งถิ่นฐาน เข้ามาเพื่อทำสวนเมี่ยงเป็นอาชีพ และตั้งบ้านเรือนบริเวณใกล้ ๆ แม่น้ำลำห้วย ซึ่งมีดอกไม้ป่าขนาดเล็ก สีเหลืองแดงขึ้นอยู่ตามริมแม่น้ำลำห้วย เรียกว่า “ดอกกำปอง” ขึ้นอยู่เป็นจำนวนมาก ดังนั้นชื่อของหมู่บ้านจึงได้เรียกตามชื่อของดอกไม้รวมกับแม่น้ำเป็น “บ้านแม่กำปอง”

ต่อมาได้มีกลุ่มอพยพมาอยู่รวมกัน เนื่องจากชาวขมุไม่มีที่ทำกิน จึงขึ้นมาประกอบอาชีพรับจ้างเก็บเมี่ยง เมื่อนานวันเข้าก็แต่งงานอยู่กับคนพื้นเมืองอยู่รวมกันเป็นครอบครัว และได้ร่วมแรงกันบุกเบิกที่ทำกิน และตั้งถิ่นฐานอยู่ที่หมู่บ้าน ปัจจุบันคนขมุที่เป็นโดยเชื้อชาตินั้นไม่มีแล้ว เนื่องจากเกิดการผสมผสานกลมกลืนกันทั้งสายเลือดและวัฒนธรรมกลายเป็นคนพื้นเมืองทั้งหมด

ลักษณะทางประชากร

บ้านแม่กำปอง มีครัวเรือนทั้งหมด 135 ครัวเรือน ชาวบ้านตั้งบ้านเรือนอยู่ใกล้ชิดกันตามเนินเขาติดกับลำห้วยและถนนเป็นหย่อมหรือกลุ่มบ้าน ซึ่งชาวบ้านเรียกว่า “ป็อก” หรือ “ปาง” แบ่งเป็น 6 ปาง ได้แก่ ปางกลาง ปางนอก ปางโตน ปางซอน ปางโน (1) และปางโน (2) ซึ่งแต่ละชื่อปาง มีที่มา ดังนี้ คือ ปางกลาง ปางนอก ปางโน (1) ปางโน (2) เป็นการตั้งชื่อตามตำแหน่งป็อกบ้าน แม้ปางกลางจะไม่ได้อยู่ตรงใจกลางของหมู่บ้าน แต่ก็ยังเป็นจุดศูนย์กลางเริ่มต้นของการตั้งถิ่นฐานจึงได้ชื่อนี้ สำหรับปางซอนนั้นมีที่มาจากสมัยก่อนมีซอนไม้กองอยู่เป็นจำนวนมาก และส่วนชื่อปางโตนนั้นมีที่มาจากการมีบ้านตั้งอยู่เพียงหลังเดียวในตอนแรกที่ตั้งถิ่นฐาน

กลุ่มคนที่ตั้งถิ่นฐานในแต่ละปางนั้นมีที่มาแตกต่างกัน ดังนี้ ปางนอกนั้นเป็นกลุ่มคนที่มาจาก ต.แม่โป่ง อ.ดอยสะเก็ด เกือบทั้งหมด ปางกลาง ปางใน (1) และปางใน (2) มาจาก ต.ป่าป้อง อ.ดอยสะเก็ด สำหรับปาง ขอนและปางโตนนั้น เป็นกลุ่มชนเผ่าขมุที่มาตั้งถิ่นฐานครั้งแรก

อาชีพหลักของชาวบ้านแม่กำปอง ตั้งแต่อดีตถึงปัจจุบัน คือ การเก็บใบเหมียง(ใบชา) บนนยอดดอยมา ขาย แต่ในช่วงเดือนมกราคมถึงเมษายนจะหมดฤดูกาลเก็บใบเหมียง เนื่องจากไม่มีใบเหมียงให้เก็บ อาชีพเสริม อื่น ๆ คือ การผลิตเครื่องเรือนไม้ไผ่ การจักสานหมวก การปลูกพืชสมุนไพร ซึ่งแต่เดิมอาชีพเสริมเหล่านี้เป็น การทำเพื่อใช้สอยในบ้านเรือนเท่านั้น ไม่ได้ทำในเชิงธุรกิจค้าขายแต่อย่างใด นอกจากนี้หมู่บ้านยังได้รับการ สนับสนุนจากโครงการหลวงต้นตอกให้ปลูกกาแฟเป็นอาชีพเสริมอีกอย่างหนึ่งด้วย

สถานการณ์ท่องเที่ยวจังหวัดเชียงใหม่และบ้านแม่กำปอง

สถานการณ์ท่องเที่ยวในจังหวัดเชียงใหม่ในปัจจุบัน (สมาคมธุรกิจท่องเที่ยวเชียงใหม่, 2553) อยู่ ในช่วงขาลงอย่างต่อเนื่องมาเป็นระยะเวลา 3-4 ปี โดยสังเกตจากตัวชี้วัดจำนวนนักท่องเที่ยวที่ชะลอตัวลง (สำนักพัฒนาการท่องเที่ยว, 2553) ในปี พ.ศ. 2550 มีนักท่องเที่ยวมาเยือนเชียงใหม่จำนวน 1,571,337 คน ต่อมาในปี 2551 มีนักท่องเที่ยวที่มาเยือนจำนวน 1,528,444 คน และในปี พ.ศ.2552 จำนวนนักท่องเที่ยว ลดลงเป็นจำนวน 1,070,243 คน สัดส่วนลดลงร้อยละ -29.98 (เปรียบเทียบปี พ.ศ.2551/2552) และสัดส่วน ลดลงร้อยละ -31.89 (เปรียบเทียบปีพ.ศ. 2550/2551) ทำให้รายได้การท่องเที่ยวลดลงจำนวนมาก โดยเฉพาะ นักท่องเที่ยวชาวต่างประเทศที่ลดลงอย่างรวดเร็ว และปัจจุบันจึงได้มีการกิจกรรมการตลาดทั้งในเทศกาล ท่องเที่ยวเดิมและเทศกาลท่องเที่ยวใหม่เพื่อฟื้นฟูการท่องเที่ยวจังหวัดเชียงใหม่

ทั้งนี้การท่องเที่ยวจังหวัดเชียงใหม่ที่ชูจุดขายด้านการท่องเที่ยวในเชิงอนุรักษ์และผจญภัยในธรรมชาติ ควบคู่ไปกับความงดงามและโดดเด่นทางวัฒนธรรมล้านนา (Cultural & Nature Tourism) หรือ Ecotourism + Cultural tourism นำมาสู่การเป็นรายได้หลักของจังหวัดเทียบเป็นสัดส่วนร้อยละ 30-35 ของผลิตภัณฑ์มวลรวมของจังหวัด (GDP) ที่มีอยู่กว่าปีละ 100,000-120,000 บาท โดยมากที่สุดในภาคเหนือ ตอนบน 17 จังหวัด เทียบเป็นร้อยละ 55 ของรายได้รวมทั้งภาคเหนือ และเป็นอันดับ 4 ของประเทศรองจาก กรุงเทพฯ ภูเก็ตและชลบุรี โดยรวมแล้วเปรียบเทียบได้ว่า 10 อันดับรายได้สูงสุดของประเทศ จังหวัด เชียงใหม่จึงมีตำแหน่งทางการตลาดที่ชัดเจน คือ เมืองท่องเที่ยวทางวัฒนธรรมและธรรมชาติที่เป็นศูนย์กลาง ของภาคเหนือ และเป็นประตูสู่ภาคเหนือตอนบนไปถึงกลุ่มประเทศอนุภาคลุ่มแม่น้ำโขงและจีนตอนใต้ (GMS) สรุปได้จากจำนวนนักท่องเที่ยวที่มาเยือนหมู่บ้านแม่กำปอง ทั้งนักท่องเที่ยวพักค้างคืนและแบบไปเช้าเย็นกลับ และรายได้จากการท่องเที่ยว ซึ่งปรากฏในหน้า 9 ดังนี้

ตารางที่ 1: จำนวนนักท่องเที่ยวและรายได้จากการท่องเที่ยวของหมู่บ้านแม่กำปอง

ปีพ.ศ.	จำนวนนักท่องเที่ยว(คน)	รายได้จากการท่องเที่ยว(บาท)
2549	1,615	945,215
2550	1,544	996,055
2551	3,767	1,518,960
2552	3,022	1,836,465
2553	3,373	1,915,745
2554	3,356	1,989,830
2555	4,657	2,617,225
2556	3,573	2,184,665

ที่มา: จากการสัมภาษณ์คณะกรรมการหมู่บ้านแม่กำปอง, 2552 อ้างใน กรวรรณ สังขกร. (2552), แนวคิดเศรษฐกิจพอเพียงกับการท่องเที่ยวชุมชน. และจากการเก็บข้อมูลเพิ่มเติมของคณะผู้วิจัย, 2553-2555. ทั้งนี้ปี พ.ศ.2556 เก็บข้อมูลสิ้นสุด ณ เดือนตุลาคม

จากตารางที่ 1 พบว่า จำนวนนักท่องเที่ยวในปีพ.ศ.2553 เปรียบเทียบกับปีพ.ศ. 2554 มีจำนวนลดลงเล็กน้อย ด้วยผลกระทบจากอุทกภัยในหลายภูมิภาคของประเทศไทย แต่เมื่อเปรียบเทียบกับจำนวนนักท่องเที่ยวในปีพ.ศ.2555 พบว่ามีจำนวนเพิ่มขึ้น

แต่อย่างไรก็ตาม บ้านแม่กำปองยังเป็นแหล่งท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ที่มีความโดดเด่นทางธรรมชาติและวัฒนธรรมท้องถิ่นที่เป็นแหล่งท่องเที่ยวที่เป็นจุดเน้นหรือเป็นสินค้าการท่องเที่ยวตามตำแหน่งทางการตลาด การท่องเที่ยวที่องค์กรภาครัฐและองค์กรภาคเอกชน ได้สนับสนุนและส่งเสริมการท่องเที่ยวบ้านแม่กำปองให้เป็นที่รู้จักโดยทั่วไป มาตั้งแต่ปีพ.ศ. 2543 เมื่อเปิดหมู่บ้านเป็นแหล่งท่องเที่ยวเชิงนิเวศ และได้พัฒนาการท่องเที่ยวโดยฐานคิดและกระบวนการวิจัยท้องถิ่นในปีพ.ศ. 2545 และในระหว่างปี พ.ศ. 2544-2545 กรมส่งเสริมสหกรณ์ กระทรวงเกษตรและสหกรณ์ ได้ผลักดันการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์บ้านแม่กำปอง เข้าสู่โครงการ 1 ตำบล 1 ผลิตภัณฑ์ และสนับสนุนงบประมาณในการจัดทำเอกสารแนะนำการท่องเที่ยว และการท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย ได้เข้ามาแนะนำและประชาสัมพันธ์ ทำให้บ้านแม่กำปองเป็นที่สนใจของนักท่องเที่ยวทั้งคนไทยและชาวต่างประเทศ และได้รับความสำเร็จจากการพัฒนาการท่องเที่ยวให้ได้รับการประเมินมาตรฐานการท่องเที่ยวรูปแบบโฮมสเตย์ไทย โดยสำนักงานพัฒนาการท่องเที่ยว กระทรวงการท่องเที่ยวและการกีฬา และได้รับการรับรองมาตรฐานโฮมสเตย์ครั้งแรกในปีพ.ศ. 2547-2550 ครั้งที่สองในปีพ.ศ. 2550-2552 และในปีปัจจุบันพ.ศ.2552-2554 รับรองโดยสำนักงานพัฒนาการท่องเที่ยว กระทรวงการท่องเที่ยวและการกีฬา

ปีพ.ศ. 2549 ได้รับรางวัลหมู่บ้านหัตถกรรมเพื่อการท่องเที่ยว (OTOP Village Champion: OVC) รางวัลอุตสาหกรรมท่องเที่ยวไทย (Tourism Award) จากการท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย ต่อมาในปีพ.ศ. 2550 ได้รับรางวัลชุมชนดีเด่นด้านการท่องเที่ยว จากกระทรวงการท่องเที่ยวและการกีฬา และในปัจจุบันบ้านแม่กำปองยังได้รับการรับรองมาตรฐานการท่องเที่ยวโฮมสเตย์อาเซียน (ASEAN Home stay 2010) โดยเป็น 1 ใน 6 ประเทศที่ได้รับการรับรองมาตรฐานการท่องเที่ยวจากประเทศสมาชิก 10 ประเทศ ได้แก่ กัมพูชา บรูไน ดารุสสลาม ไทย ฟิลิปปินส์ อินโดนีเซีย เมียนมาร์ ลาว เวียดนาม มาเลเซีย และสิงคโปร์ ภายใต้กรอบทำงานร่วมกันระหว่างรัฐบาลและหน่วยงานที่รับผิดชอบการท่องเที่ยวระดับประเทศ นับได้ว่าการท่องเที่ยวโดยชุมชน

บ้านแม่กำปอง ไม่เพียงแต่ประสบความสำเร็จในระดับประเทศเท่านั้นยังได้รับผลตอบรับเป็นที่รู้จักในระดับนานาชาติ โดยในปี พ.ศ.2553 ได้รับรางวัล Gold Award ประเภท Cultural (สถานที่ท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม) โดยสมาคมท่องเที่ยวภาคพื้นเอเชียแปซิฟิก (PATA)

บริบทของชุมชนและผลกระทบของการท่องเที่ยว

ชุมชนบ้านแม่กำปอง จัดว่าเป็นชุมชนที่ส่งเสริมการประกอบอาชีพดั้งเดิม คือ การเกษตรกรรม ได้แก่ การปลูกเมี่ยง (พืชเศรษฐกิจของชุมชน) ทั้งการดูแลจัดจำหน่ายแบบธรรมชาติเพื่อการบริโภค หรือการนำไปสู่กระบวนการแปรรูป (ตากแห้งเพื่อทำใบชา) และการนำไปใช้เป็นวัตถุดิบในการผลิตสินค้าหัตถกรรมของชุมชน เช่น หมอนใบชา เป็นต้น ทำให้ชุมชนมีรายได้หลักจากทรัพยากรที่เป็นแหล่งทุนของพื้นที่ทางธรรมชาติเป็นสำคัญ อีกทั้งยังสามารถใช้ประโยชน์จากแหล่งน้ำธรรมชาติ ได้แก่ น้ำตกแม่กำปอง นำไปสู่การใช้พลังงานเพื่อผลิตกระแสไฟฟ้า สำหรับการอุปโภคในครัวเรือน

ตั้งแต่ปีพ.ศ. 2542 เมื่อมีการท่องเที่ยวในชุมชน ทำให้บ้านแม่กำปองเป็นที่รู้จักอย่างกว้างขวางในด้านการท่องเที่ยวเชิงนิเวศรูปแบบโฮมสเตย์ เป็นชุมชนแห่งแรก ๆ ของประเทศในการจัดรูปแบบการท่องเที่ยวที่จัดประสบการณ์สำหรับนักท่องเที่ยว ทั้งกิจกรรมท่องเที่ยวเชิงนิเวศ และเรียนรู้ประเพณีวัฒนธรรมท้องถิ่น ทั้งนักท่องเที่ยวชาวไทยและชาวต่างประเทศต่างมาเยือนในพื้นที่ชุมชนที่มีความสนใจในการท่องเที่ยวรูปแบบใหม่ ซึ่งเป็นการท่องเที่ยวที่ไม่ได้ติดยึดรูปแบบการท่องเที่ยวกระแสหลัก (Mass Tourism) ที่เน้นการดึงดูดความสนใจนักท่องเที่ยวในการท่องเที่ยวที่มีความหลากหลายในเชิงปริมาณ ซึ่งทำให้การจัดการท่องเที่ยวตามกระแสหลักดังกล่าวขาดคุณค่าของการท่องเที่ยวที่แท้จริง การท่องเที่ยวเชิงนิเวศรูปแบบโฮมสเตย์จึงเป็นการท่องเที่ยวทางเลือกใหม่ (Alternative Tourism) ที่นักท่องเที่ยวสามารถแสวงหาประสบการณ์แลกเปลี่ยนเรียนรู้และความสนใจ ไปพร้อม ๆ กับการอนุรักษ์สภาพแวดล้อมในแหล่งท่องเที่ยว ควบคู่ไปด้วย และสร้างมูลค่าเพิ่มต่อชีวิตทางการท่องเที่ยวแก่นักท่องเที่ยว

พัฒนาการของการท่องเที่ยว

ชุมชนบ้านแม่กำปอง อำเภอแม่ออน จ.เชียงใหม่ เริ่มต้นแนวคิดการจัดการท่องเที่ยวโดยชุมชน โดยมุ่งหวังในการพัฒนาชุมชนให้เป็นแหล่งท่องเที่ยวที่เป็นทางเลือกใหม่ของนักท่องเที่ยว จากการท่องเที่ยวในแหล่งท่องเที่ยวบริเวณใกล้เคียงชุมชน ได้แก่ หมู่บ้านหัตถกรรมร่มบ่อสร้าง อำเภอออน น้ำพุร้อนสันกำแพง เป็นต้น จากสภาพภูมิประเทศ ภูมิอากาศ และระบบนิเวศที่มีความสมบูรณ์ ชุมชนจึงมีทุนทรัพยากรธรรมชาติและสังคมวัฒนธรรมท้องถิ่น ที่สามารถพัฒนาการท่องเที่ยวโดยชุมชนได้

และเมื่อภาครัฐได้มีนโยบายส่งเสริมหมู่บ้านแม่กำปองเป็นหมู่บ้านท่องเที่ยวในระยะแรกนั้น ชุมชนยังขาดความเข้าใจและความพร้อมในการบริหารจัดการทรัพยากรต่าง ๆ ที่สามารถกำหนดกฎกติกา เงื่อนไขระเบียบหมู่บ้าน เพื่อรองรับการท่องเที่ยวอย่างเหมาะสม อีกทั้งการประชาสัมพันธ์ของภาครัฐในการท่องเที่ยวในชุมชนและการจัดการท่องเที่ยวโดยคนนอกชุมชน ทำให้มีปริมาณคนนอกเข้ามาท่องเที่ยวในพื้นที่ชุมชนในจำนวนที่มากขึ้น และยิ่งก่อให้เกิดผลกระทบต่อการทำลายทรัพยากรธรรมชาติ ป่าไม้ ปัญหาขยะในชุมชน และปัญหาต่าง ๆ ทำให้ชุมชนตระหนักถึงความสำคัญต่อการบริหารจัดการทรัพยากรชุมชนด้วยตนเอง และการเตรียมความพร้อมของชุมชน เพื่อการจัดการทรัพยากร คน รายได้ สำหรับการท่องเที่ยวในชุมชน

การท่องเที่ยวโดยชุมชนและนักท่องเที่ยวชุมชนบ้านแม่กำปอง

ลักษณะเฉพาะของนักท่องเที่ยวชุมชน (CBT Tourists) คือ นักท่องเที่ยวที่สนใจและค้นหาประสบการณ์การท่องเที่ยว โดยแลกเปลี่ยนเรียนรู้ประสบการณ์จากกิจกรรมท่องเที่ยวร่วมกับชุมชน

พฤติกรรมของนักท่องเที่ยวในชุมชนบ้านแม่กำปอง จึงมุ่งค้นหาประสบการณ์และเรียนรู้วิถีชีวิต ประเพณีวัฒนธรรมท้องถิ่น จากกิจกรรมท่องเที่ยวที่หลากหลายทั้งด้านสภาพแวดล้อมทางธรรมชาติ ภูมิปัญญาท้องถิ่น โดยกระบวนการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ระหว่างนักท่องเที่ยวและชุมชนท้องถิ่น ได้แก่ การเดินป่า ศึกษาธรรมชาติผ่านการบอกเล่าเรื่องราวจากมัคคุเทศก์ท้องถิ่นเป็น การศึกษาวิถีชีวิตของชุมชน การพักอาศัยในบ้านเรือนชุมชน การรับประทานอาหารท้องถิ่น พืชสมุนไพร การมีส่วนร่วมในกิจกรรมอาชีพการเกษตร เข้าป่าเก็บเห็ด เก็บพืชผักสมุนไพร เพื่อการรับประทาน และประกอบอาหารร่วมกัน เป็นการท่องเที่ยวที่ ค้นหาประสบการณ์จากการเรียนรู้เป็นสำคัญ พฤติกรรมนักท่องเที่ยวที่เหมาะสมกับการท่องเที่ยวในรูปแบบนี้ คือ การมีส่วนร่วมในกิจกรรมของชุมชน แลกเปลี่ยนเรียนรู้ ทั้งนี้ไม่ได้แสวงหาการท่องเที่ยวที่สนองตอบความต้องการของนักท่องเที่ยวเป็นหลัก แต่เป็นการท่องเที่ยวที่เน้นการปรับตัวเพื่อการเรียนรู้และโดยไม่มุ่งเน้นความต้องการของนักท่องเที่ยวเช่นเดียวกับการท่องเที่ยวตามกระแสหลักทั่วไป

นักท่องเที่ยวชุมชนที่มีความชอบส่วนตัวในการท่องเที่ยวในรูปแบบนี้ โดยเฉพาะการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ รูปแบบโฮมสเตย์ที่เน้นกระบวนการเรียนรู้ผ่านประสบการณ์ จึงเป็นการท่องเที่ยวที่แสวงหาสิ่งแปลกใหม่ตามความสนใจและเป็นไปตามที่ชุมชนเป็นผู้จัดหาประสบการณ์ผ่านกิจกรรมท่องเที่ยว

ส่วนฤดูกาลท่องเที่ยวที่เหมาะสมของชุมชนบ้านแม่กำปอง นักท่องเที่ยวสามารถท่องเที่ยวได้ตลอดทั้งปี เนื่องจากสภาพของภูมิประเทศอยู่ในบริเวณหุบเขาสูงและมีแหล่งน้ำธรรมชาติจากต้นน้ำ ทำให้มีสภาพภูมิอากาศเย็นสบาย แต่อย่างไรก็ดีความปลอดภัยในการเดินทางและการจัดกิจกรรมสำหรับนักท่องเที่ยวจึงเป็นสิ่งสำคัญ ช่วงที่เหมาะสมสำหรับการท่องเที่ยวบ้านแม่กำปอง จึงควรเป็นปลายฤดูฝนเข้าสู่ต้นฤดูหนาว (กันยายน-กุมภาพันธ์) จนถึงช่วงเข้าสู่ฤดูร้อน (มีนาคม-พฤษภาคม) เนื่องจากเป็นช่วงที่ชุมชนยังต้องเข้าป่าเก็บเห็ดซึ่งเป็นพืชเศรษฐกิจชุมชนและเก็บหาสมุนไพร เพื่อการแสวงหาปัจจัยยังชีพหลัก และเพื่อการปรับสภาพเส้นทางเดินป่าศึกษาธรรมชาติที่คงไว้ซึ่งความอุดมสมบูรณ์ เพื่อรองรับการท่องเที่ยวที่เป็นรายได้เสริมของเศรษฐกิจชุมชน และการกระจายผลประโยชน์ที่ได้รับร่วมกันของชุมชน

รูปแบบการท่องเที่ยวโดยชุมชนบ้านแม่กำปอง ที่ได้จากผลการวิจัยท้องถิ่น จัดแบ่งประเภท ได้ดังนี้

1. แบบไปกลับวันเดียว (Day Trip) หรือจะเรียกว่า ทัดนาจร (Excursion) โดยเป็นนักท่องเที่ยวที่มาเยือนโดยไม่ได้แจ้งกำหนดการท่องเที่ยวล่วงหน้า
2. แบบทัศนศึกษา (Study Tour) เป็นนักท่องเที่ยวที่มีวัตถุประสงค์เพื่อการศึกษาดูงานระบบการบริหารจัดการท่องเที่ยวโดยชุมชน การจัดการทรัพยากรธรรมชาติ การจัดการกลุ่มอาชีพต่าง ๆ ได้แก่ กลุ่มนักเรียนนักศึกษาในระดับต่าง ๆ เพื่อการเรียนรู้วิถีชีวิตชุมชนและทำกิจกรรมร่วมกับชุมชน กลุ่มภาครัฐภาคเอกชนและองค์กรต่าง ๆ ที่ศึกษาดูงานและพัฒนาแนวคิดของกลุ่มผ่านการศึกษาดูงานในชุมชนบ้านแม่กำปอง
3. แบบพักค้างคืน (Home stay) เป็นนักท่องเที่ยวที่มาเยือนทั้งคนไทยและต่างชาติที่ติดต่อผ่านผู้ประกอบการท่องเที่ยวที่มีการแจ้งกำหนดการและจองที่พักล่วงหน้า โดยนักท่องเที่ยวกลุ่มนี้จะเป็นกลุ่มที่รู้จักหรือมีประสบการณ์การท่องเที่ยวรูปแบบโฮมสเตย์

แต่อย่างไรก็ดี จากผลการศึกษาวิจัย (ฐิติ, 2551) การท่องเที่ยวเชิงนิเวศรูปแบบโฮมสเตย์บ้านแม่กำปอง เป็นที่รับรู้และมีระดับความพึงพอใจของนักท่องเที่ยวทั้งคนไทยและคนต่างชาติในระดับมาก ในเรื่อง อรรถาธิบายของเจ้าของบ้าน (Host-Guest Relationship) ซึ่งจัดได้ว่าเป็นสินค้าหลักของการท่องเที่ยวเชิงนิเวศรูปแบบโฮมสเตย์ และรูปแบบการใช้ชีวิตของนักท่องเที่ยวร่วมผ่านกิจกรรมต่าง ๆ ที่เจ้าบ้านเป็นผู้จัดประสบการณ์ให้กับนักท่องเที่ยว ได้แก่ การทำอาหารร่วมกัน การเดินท่องเที่ยวภายในหมู่บ้าน การเดินท่องเที่ยวร่วมกับมัคคุเทศก์ท้องถิ่นในเส้นทางท่องเที่ยวที่จัดไว้ การร่วมกิจกรรมประเพณีวัฒนธรรมท้องถิ่น ตามเทศกาลสำคัญทางศาสนาและชุมชน

ดังนั้นนักท่องเที่ยวที่มุ่งเน้นการท่องเที่ยวรูปแบบโฮมสเตย์นี้ จึงเป็นกลุ่มที่สนใจความเป็นเอกลักษณ์ของท้องถิ่น พร้อมทั้งจะแลกเปลี่ยนเรียนรู้ประสบการณ์ร่วมกับเจ้าของบ้านในชุมชนท่องเที่ยวที่จัดโดยชุมชน นักท่องเที่ยวประเภทนี้จึงเป็นกลุ่มเป้าหมายหลักของการดำเนินกิจกรรมท่องเที่ยวรูปแบบนี้ และในขณะที่นักท่องเที่ยวที่มีวัตถุประสงค์มาเยือนหมู่บ้านเพื่อการศึกษาดูงานหรือกิจกรรมอื่น ก็จัดเป็นกลุ่มเป้าหมายที่มีศักยภาพอีกกลุ่มหนึ่ง ที่ให้ความสนใจการท่องเที่ยวเช่นกัน แต่การดำเนินกิจกรรมทางการตลาดผ่านผู้ประกอบการท่องเที่ยวจึงเป็นวิธีการหนึ่งที่กลุ่มนักท่องเที่ยวที่มีศักยภาพได้เข้ามาท่องเที่ยวในชุมชน รวมทั้งการติดต่อโดยตรงกับผู้นำชุมชนหรือกลุ่มบริหารการท่องเที่ยวโฮมสเตย์ของชุมชน

ความเป็นพิเศษหรือความเป็นเอกลักษณ์ของการท่องเที่ยวรูปแบบโฮมสเตย์ที่ได้กล่าวมาแล้ว ทำให้เห็นถึงความแตกต่างของการท่องเที่ยวชุมชนเปรียบเทียบกับการท่องเที่ยวรูปแบบอื่น ๆ ที่มักจะเน้นเชิงปริมาณ (Mass Tourism) อาจจะได้เจาะจงเส้นทางท่องเที่ยว กิจกรรมท่องเที่ยวเฉพาะ หรือมีการจองที่พักในชุมชนล่วงหน้า จึงทำให้การท่องเที่ยวนี้เป็นการท่องเที่ยวที่ให้ความสำคัญของการเตรียมตัวของนักท่องเที่ยว ก่อนการเดินทางไปยังแหล่งท่องเที่ยวของชุมชน โดยไม่เป็นแบบที่ผ่านมาแล้วแวะพักเช่นเดียว กับแหล่งท่องเที่ยวทั่วไป นักท่องเที่ยวจึงทำความรู้จักชุมชนและแจ้งกำหนดการเดินทางท่องเที่ยวให้ชุมชนรับทราบ เพื่อการจัดบริการการท่องเที่ยวของชุมชนสำหรับนักท่องเที่ยวที่ได้แจ้งล่วงหน้า

สภาพการท่องเที่ยวชุมชน สภาพแวดล้อมและการจัดการท่องเที่ยว

การจัดการทรัพยากรเพื่อการท่องเที่ยวโดยชุมชน(ผ่านการศึกษาวิจัยรูปแบบการจัดการแหล่งท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์แบบยั่งยืน บ้านแม่กำปองโดยชุมชนเป็นผู้ดำเนินการวิจัย)

การจัดการด้านทรัพยากรธรรมชาติ

ป่าไม้ ป่าไม้ในเขตของหมู่บ้านแม่กำปอง ยังคงความอุดมสมบูรณ์ประมาณร้อยละ 70 และบางส่วนหน่วยอนุรักษ์ต้นน้ำได้ปลูกป่าสนขึ้นทดแทน ลักษณะป่าไม้เป็นป่าเบญจพรรณ มีหลากหลายชนิด ทายอดกันผลัดใบ ป่าจึงเขียวชอุ่มตลอดทั้งปี จากผลการวิจัยท้องถิ่นในระยะแรกส่งผลให้ชุมชนมีจิตสำนึกในการดูแลรักษาทรัพยากร ป่าไม้ มีระเบียบในการนำมาใช้ เช่นการสร้างบ้านต้องขออนุญาตจากคณะกรรมการของหมู่บ้าน การดูแลรักษาและมีการรณรงค์ปลูกป่าเพื่อให้ทุกคนมีจิตสำนึก รักและหวงแหนทรัพยากรธรรมชาติ เช่น โครงการคืนไม้สู่ป่า, ปลูกป่าเทิดพระเกียรติปลูกพืชสมุนไพร เป็นต้น ตลอดจนการป้องกันรักษาป่าโดยมีการทำแนวกันไฟในช่วงฤดูร้อนของทุกปี, กำหนดพื้นที่ทำกิน พื้นที่ป่าไม้อย่างชัดเจนเพื่อป้องกันการขยายพื้นที่ทำกินและป้องกันการบุกรุกทำลายป่า , สนับสนุนการเพาะกล้าไม้ เช่น กล้าไม้กฤษณา เป็นต้น ซึ่งสามารถสร้างรายได้ให้กับชาวบ้านอีกทางหนึ่งด้วย

สัตว์ป่า ชาวบ้านในชุมชนบ้านแม่กำปองบางคนในอดีตนั้นเคยมีอาชีพเป็นนายพรานล่าสัตว์ แต่ในปัจจุบันหลายคนเลิกประกอบอาชีพนายพรานแล้ว ทำให้ทราบว่าในพื้นที่ป่าบริเวณนี้มีสัตว์ป่าต่าง ๆ มากมาย ดังนี้ เลียงผา, หมูป่า, เม่น, อีเห็น, เก้ง, อ้น, หมี, กระรอก, หอน, นม, หมี, ไก่ป่า และประเภทสัตว์ปีก นกนานาชนิดที่มีอยู่ทั้งนกท้องถิ่นและนกอพยพ คือ นกไผ่ดก, นกแอ่นฟ้า, นกหัวขวาน, นกเขาเขียว, ไก่ป่า, นกเขา, นกปรอด, นกปีติตะลิว, นกขมิ้น, นกแซว, นกอุ้มบาตร, นกกระปูด, นกพิราบป่าหรือนกเป่า, นกเอี้ยงถ้ำ และนกเป็ดน้ำ เป็นต้น การจัดการเกี่ยวกับสัตว์ป่านั้น ทางชุมชนได้มีการขอความร่วมมือจากชาวบ้านในการห้ามล่าสัตว์ เนื่องจากสัตว์ป่าใกล้สูญพันธุ์ มีการรณรงค์ให้ชาวบ้านเห็นความสำคัญของสัตว์ป่า

ดอกเอื้อง เป็นดอกกล้วยไม้ชนิดหนึ่ง ซึ่งภายในหมู่บ้านมีหลากหลายชนิด เช่น

1. ดอกเอื้องดิน ดอกเป็นสีม่วง – ขาว มีความยาวประมาณ 75 – 80 ซม. มีอายุประมาณ 2 เดือน ใน 1 ปี ดอกจะบานอยู่ 1 ครั้ง ราคาอยู่ที่ประมาณ 100 – 500 บาท

2. ดอกเอื้องหงส์ทอง ดอกเป็นสีเหลืองเข้ม ช่อดอกยาว บานอยู่ปีละครั้งเหมือนดอกเอื้องดิน

3. ดอกเอื้องป่า มีหลากหลายสายพันธุ์ จะเกาะอยู่ตามต้นไม้ใหญ่ๆ อยู่ในป่า

ปัจจุบันมีการสนับสนุนให้ชาวบ้านเพาะขยายพันธุ์ดอกกล้วยไม้ให้เพิ่มมากขึ้นโดยเฉพาะดอกเอื้องดินซึ่งกำลังเป็นที่ต้องการของตลาด และสามารถช่วยสร้างรายได้ให้กับชาวบ้านด้วย

น้ำตก น้ำตกแม่กำปอง ที่มีต้นกำเนิดมาจากต้นน้ำรากไม้เหลือง มีทั้งหมด 7 ชั้น สภาพของน้ำตกทั่วไปใสสะอาด มีต้นไม้ต้นเฟิร์น ตะไคร้น้ำขึ้นอยู่ทั่วไป ปริมาณน้ำมีมากในช่วงฤดูฝน ส่วนในฤดูแล้งน้ำค่อนข้างน้อย การเดินทางสามารถนำพาหนะไปหรือเดินจากหมู่บ้านไปได้ซึ่งเป็นเส้นทางที่นักท่องเที่ยวขึ้นไปเที่ยวและเป็นเส้นทางเดินป่าที่ผ่านไปถึงจุดชมวิวยอดดอยม่อนล้านหลังจากทำวิจัยได้มีการพัฒนาปรับปรุงภูมิทัศน์ เช่นการปลูกไม้ดอกไม้ประดับ 2 ข้างทางโดยใช้พืชพันธุ์ไม้ในท้องถิ่นเป็นหลัก การจัดทำป้ายบอกทาง จัดทำถังขยะเพิ่ม สร้างศาลาที่พัก ปรับปรุงเส้นทางขึ้นน้ำตก ต่อเติมบันไดให้ถึงชั้นสุดท้าย จัดทำแอ่งน้ำ ที่เล่นน้ำ ปรับปรุงสถานที่จอดรถ กลับริด ปรับปรุงห้องน้ำให้มิดชิดและสะอาด

สมุนไพร ภายในหมู่บ้านนอกจากจะมีสมุนไพรที่เกิดขึ้นเองตามธรรมชาติแล้ว ชาวบ้านยังได้กันพื้นที่บริเวณที่มีสมุนไพรเป็นสวนสมุนไพรของหมู่บ้าน ซึ่งมีเนื้อที่ทั้งหมด 200 ไร่ โดยมีการจัดทำแปลงเพาะ และปลูกเสริมในบริเวณพื้นที่ที่มีอยู่แล้วด้วย สมุนไพรที่เด่นและมีมาก ได้แก่ อบเชย, มะกรูทิบโรง, สาบเสือ และนางพญาเสือโคร่ง เป็นต้น ปัจจุบันทางหมู่บ้านได้ตั้งกลุ่มห่อเมืองหรือกลุ่มสมุนไพร ได้ผลิตยาสมุนไพรออกมาจำหน่ายไม่ว่าจะเป็นยาทา ยารับประทานบำรุงร่างกาย

กาแฟและการแปรรูป

การทำสวนกาแฟ พันธุ์กาแฟที่ปลูกของชุมชนเป็นพันธุ์อาราบิก้า โดยการส่งเสริมของโครงการหลวง ใช้เวลาปลูก 2 ปีก็สามารถเก็บผลผลิตได้ นิยมเก็บผลผลิตในช่วงปลายเดือนพฤศจิกายนถึงเดือน มกราคม ช่วงหน้าฝนเป็นช่วงของการดูแลดิน ตั้งแต่เดือน มิถุนายนถึงเดือน พฤศจิกายน ขั้นตอนการผลิตกาแฟของหมู่บ้านหลังจากที่ปลูก คือ เก็บเมล็ดกาแฟสด จากนั้นนำไปโม่เปลือกที่เป็นสีแดงออก แล้วนำไปหมักไว้ 1 คืน ล้างเมือกออกจนสะอาด แล้วนำไปตากจนแห้ง ขั้นตอนต่อไปคือ โม่เอากะลาออก นำไปคั่ว และนำไปบรรจุถุงสำหรับขายต่อไป

วัฒนธรรมและประเพณี

- การฮ้องขวัญ (ร้องขวัญ) นิยมทำเวลาที่ผู้เจ็บไข้ได้ป่วยและหายป่วยหายไข้ก็จะทำการฮ้องหรือเรียกขวัญ เพื่อเป็นการเรียกขวัญกลับมา แต่ปัจจุบันเริ่มมีการบายศรีสู่ขวัญ แบบวัฒนธรรมของภาคตะวันออกเฉียงเหนือ ทำขึ้นเพื่อเป็นกิจกรรมหนึ่งในการจัดการการท่องเที่ยวใช้สำหรับต้อนรับนักท่องเที่ยวที่เข้ามาชมชุมชน

บ้านแม่กำปอง โดยเพิ่มคำอธิบายความหมายในพิธีให้นักท่องเที่ยวฟังเกี่ยวกับฝ่ายที่นำมาใช้มัดข้อมือ ว่ามีความสำคัญอย่างไรจึงต้องบายศรีสู่ขวัญ

- การฟ้อนแบบต่าง ๆ ที่มีอยู่ในชุมชนนิยมนำมาฟ้อนในงานประเพณีปอยหลวง ได้แก่ ฟ้อนสาวไหม ฟ้อนเล็บ ฟ้อนดาบ ฟ้อนจ้อย ฟ้อนเทพบันเทิง

-งานปอยหลวง การทำบุญเฉลิมฉลองเวลาวัดมีการสร้างศาสนสถานต่าง ๆ

- การแสดงดนตรีพื้นเมืองล้านนา ได้แก่ สะล้อ ซอ ซึง

- โบสถ์กลางน้ำ (อุทกเสมา) จัดเป็นงานสถาปัตยกรรมที่สำคัญของ ชุมชน เป็นโบสถ์ที่ใช้ประกอบพิธีกรรมทางศาสนา โดยปลูกไว้กลางน้ำ และมีน้ำเป็นใบเสมา ในภาคเหนือเท่าที่พบยังเหลืออยู่ 2 แห่งคือ ที่ อ.แม่แจ่ม และที่บ้านแม่กำปอง อ.แม่ออน จ.เชียงใหม่

ประเพณี รอบ 12 เดือน (1 ปี)

- มกราคม (เดือนสี่เป็ง) วันขึ้น 15 ค่ำ พิธีตานข้าวใหม่ ใส่บาตรข้าวสารและข้าวสุกหลังฤดูเก็บเกี่ยว

- เมษายน วันปีใหม่มืองตามประเพณีล้านนาทั่วไปของภาคเหนือ

- กรกฎาคม วันเข้าพรรษา มีพิธีทำบุญตักบาตร

- กันยายน (สิบสองเป็ง) มีประเพณีตานก๋วยสลาก คือการทำบุญอุทิศส่วนกุศลให้กับบรรพบุรุษที่ล่วงลับไปแล้ว และ การตาน(ให้ทาน) เจตีย์ทราย คือ การกองทรายภายในวัด เหมือนเช่นช่วงเทศกาลปีใหม่มืองหรือเทศกาลสงกรานต์

- ตุลาคม วันออกพรรษา มีการทำบุญตักบาตร และตานหรือให้ทานของของผู้ที่ล่วงลับไปแล้ว

- พฤศจิกายน (ยี่เป็ง) ประเพณีลอยกระทง และในช่วงนี้ก็จะมีการทอดกฐิน มี กิจกรรมฟังเทศน์ฟังธรรม พิธีกรรมเข้าวงกต หรือการเข้าไปเดินในแนวเขตล้อมผ้าที่ทางวัดจัดทำขึ้น เป็นทางเดินปริศนาธรรม หากผู้ใดหาทางออกได้ก็จะถือว่าเป็นผู้มีศีล สมานิ พิธีกรรมนี้จะทำอยู่ 3 วันและกำหนดทำขึ้น 3 ปี ต่อครั้ง

กระบวนการและกลไกบริหารจัดการพื้นที่ท่องเที่ยวโดยชุมชน

ความสามารถในการรองรับของพื้นที่เพื่อการท่องเที่ยวและการกำหนดพื้นที่ใช้ประโยชน์

ชุมชนแม่กำปองสามารถบริหารจัดการท่องเที่ยวโดยชุมชน โดยการกำหนดพื้นที่สำหรับกิจกรรมท่องเที่ยว ได้แก่ เส้นทางเดินป่า เส้นทางเดินท่องเที่ยวในชุมชน เส้นทางน้ำตก สถานที่จัดกิจกรรมสำหรับนักท่องเที่ยวด้านพิธีกรรมศาสนาและความเชื่อ

การจัดการความขัดแย้งภายในชุมชนและการจัดสรรการใช้ประโยชน์ของชุมชน

การจัดการท่องเที่ยว เพื่อให้มีระบบการดำเนินการที่เหมาะสมและเป็นธรรมแก่สมาชิกในชุมชน ให้มีการกระจายรายได้อย่างทั่วถึงและยุติธรรม ผลกำไรที่ได้กระจายสู่ชุมชนจนอย่างแท้จริงประชาชนเป็นผู้ดำเนินการท่องเที่ยว และควบคุมการเติบโตของการท่องเที่ยวในพื้นที่ของตน โดยไม่ขัดแย้งกับการรักษาฐานทรัพยากรธรรมชาติสิ่งแวดล้อม และวัฒนธรรมประเพณีอันดีงาม เปิดโอกาสให้ชาวบ้านทุกครัวเรือนเข้ามามีส่วนร่วม ในเชิงปฏิบัติ ชาวบ้านบางคนอาจจะรับหน้าที่เป็นผู้ดูแลที่พัก หมุนเวียนกันทำหน้าที่เป็นมัคคุเทศก์ ท้องถิ่น พานักท่องเที่ยวไปดูนก เดินป่าศึกษาธรรมชาติพืชพรรณไม้ หรือพืชพรรณ สมุนไพร ฯลฯ กิจกรรมที่แต่ละคนหมุนเวียนกันรับผิดชอบช่วยให้มีรายได้อย่างทั่วถึง ลดช่องว่าง ระหว่างคนมีโอกาสด้วยโอกาสคนรวยกับคนจน และลดความขัดแย้งหรือความแตกแยกในชุมชน อีกทั้งในกรณีที่มีปัญหาเกิดขึ้นในชุมชนสามารถบริหารจัดการหรือการแก้ไขข้อขัดแย้งโดยแกนนำหรือคณะกรรมการบริหารชุมชน เพื่อแก้ไขปัญหาเบื้องต้น แต่หากไม่สามารถดำเนินการได้ก็จะมี การหารือในที่ประชุมประชาคมชุมชน เพื่อให้มีการเสนอความ

คิดเห็นร่วมกันว่าจะแก้ไขหรือมีแนวทางดำเนินการอย่างไร โดยเสียงส่วนใหญ่ของที่ประชุมเห็นชอบร่วมกัน เป็นที่ยุติข้อขัดแย้งได้

การกำหนดกฎกติกาและระเบียบชุมชน (ผ่านกระบวนการวิจัยแบบมีส่วนร่วมโดยชุมชน)

(1) มาตรการของชุมชนบ้านแม่กำปอง

1. มาตรการรักษาความปลอดภัยให้ชุมชนและนักท่องเที่ยว

1.1 สร้างป้อมยามจุดตรวจ จำนวน 2 จุด คือ ก่อนเข้าถึงหมู่บ้านปางนอก 1 จุด และท้ายหมู่บ้านก่อนข้ามห้วยถึงน้ำตกอีก 1 จุด โดยให้มีกรรมการท่องเที่ยวฝ่ายรักษาความปลอดภัยทำหน้าที่ ดูแลตรวจเช็คยานพาหนะ ผู้คนนักท่องเที่ยวเข้าออกหมู่บ้าน และเก็บบัตรค่าบำรุงสถานที่ และคอยตรวจป้องกันมิให้ผู้ใดลักลอบนำทรัพยากรออกจากพื้นที่หมู่บ้าน ก่อนได้รับการอนุญาต

1.2 ทำป้ายจราจร สัญลักษณ์ เตือนภัยตามจุดที่อาจเกิดอุบัติเหตุได้ง่าย

1.3 การเข้ามาท่องเที่ยวแบบโฮมสเตย์ ต้องแจ้งให้คณะกรรมการรับทราบก่อนล่วงหน้าไม่น้อยกว่า 2 วัน

1.4 ห้ามพกพาอาวุธทุกชนิดเข้ามาในหมู่บ้าน

1.5 เมื่อเข้ามาในเขตหมู่บ้านไม่ให้ขับรถเร็วเกิน 35 กม./ชม. เพราะถนนคับแคบคดเคี้ยวชันลงเนินเขาให้ระมัดระวังตามป้ายบอกเตือนและให้จอดรถชิดขอบทางให้เพียงพอสำหรับรถคันอื่นสวนทางมาได้ หรือจอดข้างทางตามจุดที่กำหนดไว้

1.6 การเดินป่าต้องมีมัคคุเทศก์ท้องถิ่นหรือผู้นำทางของหมู่บ้านร่วมเดินทางทุกครั้งโดยกำหนดให้มัคคุเทศก์ 1 คน ต่อนักท่องเที่ยวไม่เกิน 5 คน

2. มาตรการอนุรักษ์ บริเวณ อาคารสถานที่

2.1 ไม่ให้ทิ้งขยะ กิ่งไม้ใบหญ้า สิ่งปฏิกูลเรี่ยราดในบริเวณสาธารณะ หรือในลำน้ำห้วย ฝ่าฝืนให้ปรับตามกฎหมาย

2.2 จัดตั้งร้านค้าสิ่งของ ในที่สาธารณะตามจุดที่กำหนดไว้

2.3 ไม่ให้นำ อาหาร เครื่องดื่ม เข้าไปกินในเขตบริเวณที่กำหนดห้าม

2.4 เจ้าของบ้านเรือนต้องปรับปรุง ตกแต่งบ้านของตนเอง ให้สะอาด ถูกสุขลักษณะอนามัยอยู่เสมอ

2.5 ช่วยกันจัดหาไม้ดอกไม้ประดับมาปลูกตกแต่ง บริเวณบ้านเรือนที่อยู่อาศัย หรือแหล่งท่องเที่ยวให้ เป็นเอกลักษณ์สวยงาม ตลอดปี

3. มาตรการอนุรักษ์ทรัพยากรป่าไม้

3.1 ไม่อนุญาตให้บุกรุกพื้นที่ทำกินเกินขอบเขตครอบครองของตนเองตามกฎหมายหรือสิทธิที่มีอยู่เดิม

3.2 ไม่ให้ตัดไม้นอกเขตพื้นที่สิทธิของตนเอง หรือหากเป็นเขตสิทธิพื้นที่ของตนเองต้องได้รับการอนุญาตก่อนทุกครั้ง

3.3 ไม่ให้ เหยียบย่ำทำลายพืชพรรณไม้ทุกชนิด หรือตัดต้นไม้ทำลายป่ายกเว้นต้นไม้พรรณไม้ที่ปลูกทดแทนขึ้นได้ในเวลาอันรวดเร็ว เช่น ไม้ไผ่ ต้นกล้วย ต้นหวาย หรือ กิ่งแขนงไม้ต่างๆ เป็นต้น เพื่อนำมาทำเป็นผลิตภัณฑ์ ขาย และต้องไม่กระทบต่อสภาพสิ่งแวดล้อม และต้องอยู่ในความดูแลของคณะกรรมการหมู่บ้าน

4. มาตรการอนุรักษ์ทรัพยากรสัตว์ป่า

4.1 ไม่ให้มีการล่า จับ ทำลาย สัตว์ป่าทุกชนิด

4.2 กำหนดให้พื้นที่ในหมู่บ้านเป็นเขตภัยพิบัติ ปลอดจากการล่าทำลายและรังแกสัตว์ป่าทุกชนิด

5. มาตรการอนุรักษ์ แม่น้ำลำห้วย

- 5.1 ไม่ให้ปลูกสิ่งก่อสร้างใด ๆ ของส่วนบุคคล ใกล้ลำน้ำห้วยเกินกว่า 2 เมตร
- 5.2 ไม่ให้ทิ้งขยะ สิ่งปฏิกูลอื่นใดลงในลำน้ำห้วย ฝ่าฝืนปรับตามกฎหมาย
- 5.3 ไม่ให้ทิ้งน้ำเสียสิ่งสกปรกลงในลำน้ำห้วยโดยตรง หรือก่อนได้รับการบำบัดให้สะอาด
- 5.4 ไม่ให้มีการปรับปรุงเปลี่ยนแปลงเส้นทางเดินของลำน้ำห้วย เพื่อประโยชน์ของตนเอง

6. มาตรการอนุรักษ์ ศิลปวัฒนธรรม ประเพณีของท้องถิ่น

- 6.1 ไม่ประพฤติผิดจารีตประเพณีอันดีงามของท้องถิ่น
- 6.2 ไม่กระทำการสิ่งผิดกฎหมายในหมู่บ้าน
- 6.3 แต่งกายตามวัฒนธรรมของท้องถิ่น ต้องพุดจาด้วยอัธยาศัยไมตรีที่ดีงามกับนักท่องเที่ยว

7. มาตรการจัดหารายได้เพื่อการพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวของหมู่บ้าน

- 7.1 เก็บบัตรค่าบำรุงสถานที่ท่องเที่ยว เด็ก 5 บาท ผู้ใหญ่ 10 บาท
- 7.2 ค่าบริการห้องน้ำ 2 บาท / คน
- 7.3 บริการที่จอดรถ จักรยานยนต์ 5 บาท / คัน รถยนต์ 10 บาท / คัน
- 7.4 ค่าเช่าที่ขายของ ล้อกละ 20 บาท/วัน (ไม่ให้สิทธิเช่าถาวรเกินครั้งละ 1 เดือน ยกเว้นไม่มีผู้เช่า) และต้องรักษาความสะอาดให้เรียบร้อย
- 7.5 ผู้นำทาง มัคคุเทศก์ ลูกหาบ 200 บาท / วัน / คน ค้างคืนเพิ่มอีก 100 บาท
- 7.6 นักท่องเที่ยวต้องเสีย ค่าเช่าที่พัก บำรุงสถานที่ และค่าบริการอื่น ๆ ตามที่ต้องการ ก่อนที่ตกลงใช้บริการนั้น

7.7 การจัดบริการเพื่อหารายได้ ขายของต่างๆ สงวนไว้ให้แก่บุคคลในหมู่บ้านเท่านั้น และต้องแบ่งปันรายได้ที่เกิดจากการท่องเที่ยวทุกประเภท เข้าสหกรณ์ฯ กองกลางการท่องเที่ยว ร้อยละ 5 บาท

(2) ระเบียบปฏิบัติของการท่องเที่ยว

1. การเข้ามาเที่ยวแบบโฮมสเตย์ มีระเบียบดังนี้

- 1.1 ติดต่อแจ้งล่วงหน้าให้คณะกรรมการรับทราบก่อน (053 – 229526)
- 1.2 กรอกใบสมัครข้อมูลและชำระเงินค่าใช้จ่าย ก่อนเข้าพักอาศัย มีรายละเอียด คือ
 - ค่าอาหาร มื้อละ 50 บาท /คน (ปรับราคาใหม่ เป็นมื้อละ 60 บาท ณ มกราคม 2556)
 - ค่าที่พักโฮมสเตย์ คืนละ 100 บาท/คน
 - ค่าบริการเจ้าของบ้าน วันละ 100 บาท/วัน
 - ค่าบำรุงกิจกรรมที่พาชม 100 บาท/คน
 - ค่าผู้นำเที่ยว กลางวันๆละ 200 บาท หากเข้าถึงช่วง กลางคืน (กรณีพักในป่า) เพิ่มอีก คืนละ 100 บาท
 - ค่าเช่าเต็นท์รวมทั้งบำรุงสถานที่ 150 บาท /วัน แต่นำเต็นท์มาเองคิดค่าบำรุงสถานที่ 50 บาท/วัน
 - ค่าชมการแสดงและร่วมพิธีบายศรีสู่ขวัญ ชุดเล็ก ชุดใหญ่ ชุดละ 600-1,500 บาท ต่อครั้ง
 - ค่าชมการแสดงดนตรีพื้นเมือง ครั้งละ 1,000 บาทต่อครั้ง
 - ค่าชมการแสดงศิลปะการฟ้อนพื้นบ้าน (ฟ้อนเล็บ ฟ้อนเทียน ฯ) ครั้งละ 1,000 บาท
 - ค่าเช่าพาหนะ 100 - 1,000 บาท/วัน (ตามประเภทที่ใช้บริการ)

หมายเหตุ ค่าใช้จ่ายทุกอย่างชำระเงินตามที่นักท่องเที่ยวใช้บริการจริง เพราะกิจกรรมการท่องเที่ยวนี้เป็นของชุมชนต้องการให้มีการกระจายรายได้ให้ชุมชนอย่างทั่วถึงและเป็นธรรมแก่ทุกคนในชุมชนที่เกี่ยวข้อง

2. ให้ใช้มัคคุเทศก์ท้องถิ่นของหมู่บ้าน เป็นผู้นำเที่ยว จำนวน 1 คนต่อนักท่องเที่ยว 5 คน และใช้เส้นทางตามที่กำหนดไว้ ทั้งนี้เพื่อป้องกันความปลอดภัย การพลัดหลง และคอยดูแลรักษาผลกระทบจากนักท่องเที่ยวที่อาจจะเกิดกับธรรมชาติ
3. ตลอดเส้นทางท่องเที่ยวไม่ทิ้งขยะ โดยเด็ดขาด ให้นำไปทิ้งตามจุดที่กำหนดไว้
4. ไม่ยิงปืน ทำเสียงดัง เป็นการรบกวนสัตว์ป่า และนักท่องเที่ยวอื่น
5. ไม่ก่อมลพิษก่อนได้รับการอนุญาต และต้องดับสนิทเมื่อเสร็จภารกิจแล้ว
6. ต้องดับบุหรี่ให้สนิทก่อนทิ้งตามจุดที่กำหนดไว้
7. ไม่อนุญาตให้ขีดเขียน ทำสัญลักษณ์อื่นใด ที่เป็นการทำลายธรรมชาติ สภาพสิ่งแวดล้อม
8. ไม่อนุญาตนำสิ่งของอื่นใดในป่าออกจากพื้นที่หมู่บ้าน
9. พ่อค้าแม่ค้าที่นำของมาขาย ต้องเสียค่าบำรุงสถานที่ วันละ 20 - 100 บาท และต้องขายในจุดที่กำหนดให้ ตลอดทั้งดูแลความสะอาดในจุดบริเวณของตนเอง
10. เก็บค่าบริการบำรุงสถานที่ท่องเที่ยว เด็ก 5 บาท ผู้ใหญ่ 10 บาท
 - ค่าบริการห้องน้ำ 2 บาทต่อคน และบริการที่จอดรถ จักรยานยนต์ 5 บาทต่อคัน รถยนต์ 10 บาทต่อคัน
11. ไม่กระทำการอันใดที่ผิดจารีตประเพณีอันดีงามของท้องถิ่นไทย
12. เมื่อนักท่องเที่ยวจะเดินทางกลับออกจากหมู่บ้าน ต้องได้รับการตรวจสอบเพื่อมิให้นำทรัพยากรธรรมชาติ หรือสิ่งอื่นใดออกจากพื้นที่ ก่อนได้รับการอนุญาต
13. เพื่อความปลอดภัยของ บุคคลนักท่องเที่ยว และทรัพยากรอันมีค่า ผู้ที่จะเข้ามาท่องเที่ยวในหมู่บ้านทั้งก่อนและเข้าและออกไปต้องได้รับการตรวจสอบซักถาม จากคณะกรรมการ ฯ ณ จุดด่านตรวจของหมู่บ้านก่อนทุกครั้ง
14. นักท่องเที่ยวทุกคนพึงต้องช่วยกันเสียสละเงิน เพื่อเป็นการบำรุงรักษา และพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวของหมู่บ้านให้ยั่งยืนต่อไป ตามอัตราค่าธรรมเนียมที่ประกาศไว้
15. ไม่ให้พกพาอาวุธต้องห้ามตามกฎหมาย
16. โปรตซ์บอร์ดด้วยความเร็วไม่เกิน 35 กม.ต่อชั่วโมง เนื่องจากถนนคดเคี้ยวและคับแคบ
17. ไม่กระทำการอันใดให้เป็นที่รบกวน ผู้คนนักท่องเที่ยว หรือสัตว์ป่าทุกชนิด
18. ไม่ทิ้งขยะเรี่ยราด
19. ไม่ประพฤติผิดศีลธรรม จารีตประเพณีอันดีงามของท้องถิ่น
20. การเดินทางท่องเที่ยวเข้าไปในเขตป่า ต้องมีมัคคุเทศก์ของหมู่บ้านนำไปทุกครั้ง
21. จัดตั้งร้านค้า รับประทานอาหารตามเขตบริเวณที่กำหนดเท่านั้น มิให้นำติดตัวเข้าไปกินในเขตหวงห้าม
22. การจัดทำธุรกิจท่องเที่ยวทุกชนิดขอสงวนสิทธิ์ ให้เป็นของหมู่บ้านเท่านั้น
23. การเข้ามาตั้งเต็นท์พักผ่อน เช้าบ้านพัก หรือพักแบบโฮมสเตย์ ในที่สถานที่ต่าง ๆ ต้องมาติดต่อคณะกรรมการ ฯ และต้องได้รับการอนุญาตก่อนทุกครั้ง

ศูนย์เรียนรู้ชุมชนบ้านแม่กำปอง

เป็นศูนย์รวบรวมข่าวสารความรู้ของชุมชน และเป็นแหล่งบริการชุมชนด้านต่างๆ ซึ่งได้เน้นกระบวนการการเรียนรู้เพื่อวิถีชีวิตของคนในชุมชน และเพื่อให้ทันต่อการเปลี่ยนแปลงของสังคมก่อให้เกิดชุมชนแห่งการเรียนรู้ และมุ่งการพัฒนาแบบพึ่งตนเองที่ดำเนินการโดยคนในชุมชน เพื่อให้ชุมชนเกิดความเข้มแข็งอย่างยั่งยืน

การก่อเกิดศูนย์เรียนรู้ การส่งเสริมให้ศูนย์เรียนรู้เกิดขึ้นในชุมชน เป็นแนวทางที่ได้รับการส่งเสริม และสนับสนุนให้จัดตั้งขึ้นในบ้านแม่กำปอง เพื่อให้เป็นแหล่งเรียนรู้ตลอดชีวิตของคนในชุมชนผ่านศูนย์เรียนรู้ ตามสภาพ บริบท และศักยภาพของชุมชน และคนในชุมชน ซึ่งแต่เดิมชุมชนบ้านแม่กำปองได้ใช้ศาลาวัดคันธา พุกผา (วัดแม่กำปอง) เป็นสถานที่พบปะแลกเปลี่ยนความรู้และประสบการณ์ ใช้เป็นสถานที่จัดประชุม จัดเวทีประชาคม ซึ่งถือว่าเป็นแหล่งเรียนรู้ของคนในหมู่บ้าน หลังจากได้รับแนวคิด และหลักการในการดำเนินการศูนย์เรียนรู้ของชุมชน จากหน่วยงานราชการ สถาบันการศึกษาต่าง ๆ สำนักงานพัฒนาชุมชน อำเภอฯ สำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย (สกว.), กศน. และองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น

ชุมชนได้นำแนวคิดดังกล่าวเข้าสู่เวทีประชาคมเพื่อขอมติในการเปลี่ยนแปลงสถานที่ใช้เป็นอาคารของศูนย์เรียนรู้แห่งใหม่ ทั้งนี้เนื่องจากสถานที่ศาลาวัดเดิมนั้นมีความคับแคบ ไม่สามารถอำนวยความสะดวกแก่คณะศึกษาดูงานจากภายนอกชุมชนได้อย่างเต็มที่ และไม่สามารถขยายพัฒนาเป็นศูนย์เรียนรู้ที่ครบวงจรได้ จึงได้เปลี่ยนมาใช้อาคารเรียนของโรงเรียนวัดแม่กำปองที่ร้าง และไม่ได้ใช้ประโยชน์แล้ว มาจัดตั้งเป็นศูนย์การเรียนรู้บ้านแม่กำปองในปัจจุบัน

สถานที่จัดกิจกรรมการเรียนรู้

หมู่บ้านได้ใช้อาคารเรียนของโรงเรียนวัดแม่กำปองที่ร้าง และไม่ได้ใช้แล้ว มาปรับปรุง และพัฒนา โดยที่ผู้ใหญ่บ้านได้เสนอแนวคิดในการปรับปรุง และจัดตั้งเป็นอาคารของศูนย์เรียนรู้ของชุมชน เตาอบพลังงานแสงอาทิตย์ ภายในศูนย์ฯ กิจกรรมการเรียนรู้บ้านแม่กำปอง ได้แบ่งการจัดกิจกรรมของการเรียนรู้ออกเป็น 2 ประเภท คือ

1. การบริหารจัดการเรื่องป่า
2. การบริหารจัดการเรื่องชุมชน
 - 2.1 สหกรณ์ไฟฟ้าโครงการหลวงแม่กำปอง
 - 2.2 กลุ่มออมทรัพย์เพื่อการผลิต
 - 2.3 กลุ่มท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ และโฮมสเตย์ (Home Stay) แผนที่ท่องเที่ยว
 - 2.4 กองทุนหมู่บ้าน และชุมชนเมือง
 - 2.5 กองทุน กข.คจ.
 - 2.6 กลุ่มหมอนสมุนไพรใบชา
 - 2.7 กลุ่มนวดแผนไทย

รูปแบบการเรียนรู้

1) เป็นศูนย์กลางการเรียนรู้ ในการพบปะเพื่อแลกเปลี่ยนความรู้ ประสบการณ์ การถ่ายทอด องค์ความรู้ของคนในชุมชน เป็นสถานที่ให้บริการด้านความรู้ทางวิชาการ เพื่อสร้างกระบวนการเรียนรู้ของคนในชุมชน ผ่านการฝึกอบรม ประชุม สัมมนา และการจัดเวทีประชาคมของหมู่บ้าน รวมทั้งยังเป็นสถานที่ที่รองรับการศึกษาดูงานของคนภายนอกชุมชน

- 2) เป็นที่ทำการกลุ่มต่าง ๆ ในหมู่บ้าน เพื่อแสดงรายละเอียด
 - โครงสร้างด้านการบริหารจัดการของแต่ละกลุ่ม
 - ผลการดำเนินงานของแต่ละกลุ่ม
 - แผนการดำเนินงานของแต่ละกลุ่ม
 - องค์ความรู้ และภูมิปัญญาท้องถิ่น
 - รูปภาพกิจกรรมผลการดำเนินงานต่าง ๆ
- 3) เป็นจุดสาธิตกิจกรรมการถ่ายทอดองค์ความรู้และภูมิปัญญาท้องถิ่นของชุมชน

องค์ความรู้ และภูมิปัญญาท้องถิ่นที่สามารถเผยแพร่โดย ประชาชนชาวบ้านภูมิปัญญาท้องถิ่นได้แก่

- 1.การทำชา (นางนงวัย ธิญา)
- 2.การทำบายศรี (นางนงวัย ธิญา นางอิน ทิพมาวัน นางลัดดา ไทยกรณ์)
- 3.การทำหมอนสมุนไพรใบชา (1.นางโสพิส เพียรปราบทุกข์ 2.นางวันเพ็ญ พรอินตา 3.นางลัดดา บุญเลิศ)
- 4.การแปรรูปกาแฟ (นายพรมมินทร์ พวงมาลา)
- 5.การจัดการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์โฮมสเตย์ (นายพรมมินทร์ พวงมาลาหรือชื่อปัจจุบัน อีระเมศร์ ขจรพัฒนภิรมย์)
- 6.การละเล่นดนตรีพื้นเมือง (1.นายประดิษฐ์ ถมมา 2.นายสุรพล กิ่งแก้ว)
- 7.การผลิตพลังงานไฟฟ้าชุมชน(1.นายประดิษฐ์ ถมมา 2.นายประทีป นงค์ยา 3.นายพรมมินทร์ พวงมาลา)
8. การปลูกกาแฟ (นายสมจิต บุญเลิศ)
- 9.การนวดแผนไทย (1.นางวันเพ็ญ พรอินตา 2.นางพองนวล พวงย้อยแก้ว)
10. สมุนไพร(ยาเมือง) (นายประดิษฐ์ ถมมา)

จุดเด่นของศูนย์เรียนรู้

ปัจจุบันจังหวัดเชียงใหม่ ได้คัดเลือก และจัดตั้งศูนย์เรียนรู้บ้านแม่กำปอง เป็นศูนย์การเรียนรู้เศรษฐกิจชุมชนเชิงคุณธรรม ประจำตำบลห้วยแก้ว (The Study Center of Moral Economic Community in Chiang Mai Province : MEC) ของสถาบันวิจัยเพื่อพัฒนาท้องถิ่น มหาวิทยาลัยราชภัฏเชียงใหม่ ภายใต้ความร่วมมือระหว่างศูนย์คุณธรรมและกิจวิจัยเพื่อพัฒนาท้องถิ่น โดยได้ทำพิธีเปิดศูนย์ฯอย่างเป็นทางการ เมื่อวันที่ 18 เดือนกรกฎาคม พ.ศ.2552 ผลงานดีเด่น ในปีพ.ศ. 2553 ศูนย์เรียนรู้ชุมชนแม่กำปอง ได้เข้าร่วมกิจกรรมโครงการเชิดชูเกียรติผู้นำเครือข่ายพัฒนาชุมชนดีเด่นจังหวัดเชียงใหม่ ประจำปี 2553 เมื่อเดือนมิถุนายน 2553 โดยคณะกรรมการพิจารณาคัดเลือกหมู่บ้านเศรษฐกิจพอเพียง “อยู่เย็น เป็นสุข” ระดับจังหวัด และผลการพิจารณาตามประกาศจังหวัดเชียงใหม่ ลงวันที่ 17 มิถุนายน 2553 ศูนย์เรียนรู้ชุมชนแม่กำปอง ได้รับรางวัล “ศูนย์เรียนรู้ชุมชนดีเด่น” ของจังหวัดเชียงใหม่ ประจำปี 2553

การจัดการท่องเที่ยวโดยชุมชนแบบบูรณาการของชุมชนบ้านแม่กำปอง (พรมมินทร์, มปป.) ดำเนินไปภายใต้การประสานประโยชน์ของการพัฒนาด้านต่าง ๆ เข้าด้วยกัน ครอบคลุมทั้งมิติด้านสิ่งแวดล้อม มิติด้านเศรษฐกิจและมิติด้านสังคมและวัฒนธรรม อันเป็นการผสมผสานการพัฒนาด้านต่าง ๆ อย่างเป็นองค์รวมสำหรับมิติด้านสิ่งแวดล้อม มุ่งกระตุ้นชาวบ้านในชุมชนให้ตระหนักถึงความสำคัญของการอนุรักษ์ และการคุ้มครองด้านสิ่งแวดล้อมก่อให้เกิดการเรียนรู้และร่วมมือกันในการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมและทรัพยากรธรรมชาติ ระบุหาผลกระทบด้านสิ่งแวดล้อมจากการท่องเที่ยว เพื่อจำกัดการพัฒนาและดำเนินการจัดการท่องเที่ยว โดยพยายามหลีกเลี่ยงให้เกิดผลกระทบด้านสิ่งแวดล้อมให้น้อยที่สุด

มิติด้านเศรษฐกิจ มุ่งให้ชาวบ้านมีรายได้เสริมจากการท่องเที่ยว โดยนำฐานทรัพยากรซึ่งเป็นสินทรัพย์ร่วมหรือสมบัติสาธารณะมาเป็นต้นทุนในการจัดการท่องเที่ยวมีการกระจายรายได้อย่างเสมอภาคและยุติธรรม และที่สำคัญชาวบ้านส่วนใหญ่ในชุมชนเห็นพ้องต้องกัน ที่จะนำฐานทรัพยากรท่องเที่ยวที่มีอยู่ ทั้งธรรมชาติ ศิลปวัฒนธรรม ประเพณี และสถานที่ทางประวัติศาสตร์มาพัฒนาเป็นแหล่งท่องเที่ยวของชุมชน โดยมีการประชุมปรึกษาหารือระดมความคิด สร้างฉันทานุมัติกันว่า การพัฒนาพื้นที่ในชุมชนให้เป็นแหล่งท่องเที่ยว เป็นความต้องการของชาวบ้านส่วนใหญ่อย่างแท้จริงและชาวบ้านเข้าใจตรงกันว่า การท่องเที่ยวเป็นเพียงช่องทางหนึ่งในการเสริมสร้างรายได้ให้แก่ชุมชนมิใช่มุ่งให้เป็นรายได้หลักของชุมชนแต่อย่างใด

ในอดีตที่ผ่านมาการท่องเที่ยวนำมาซึ่งรายได้เข้าประเทศมากเป็นอันดับหนึ่ง สูงกว่าการส่งออกสินค้าอุตสาหกรรมและพืชผลการเกษตร แต่เมื่อมองให้ลึกลงไปจะพบว่ารายได้จากการท่องเที่ยวดังกล่าว ยังไม่มีการกระจายสู่ชุมชนซึ่งเป็นเจ้าของทรัพยากรท่องเที่ยวเท่าที่ควร ส่วนใหญ่แทบทั้งหมดล้วนกระจุกตัวอยู่เฉพาะในวงจรธุรกิจของผู้ประกอบการด้านท่องเที่ยวเป็นหลัก การจัดการท่องเที่ยวควรจัดให้ระบบการดำเนินการที่เหมาะสมและเป็นธรรมแก่สมาชิกในชุมชน ควรมีการกระจายรายได้อย่างทั่วถึงและยุติธรรม ผลกำไรที่ได้กระจายสู่ชุมชนอย่างแท้จริง ประชาชนเป็นผู้ดำเนินการท่องเที่ยว และควบคุมการเติบโตของการท่องเที่ยวในพื้นที่ของตน โดยไม่ขัดแย้งกับการรักษาฐานทรัพยากรธรรมชาติสิ่งแวดล้อม และวัฒนธรรมประเพณีอันดีงาม เปิดโอกาสให้ชาวบ้านทุกครัวเรือนเข้ามามีส่วนร่วมในเชิงปฏิบัติ ชาวบ้านบางคนอาจจะรับหน้าที่เป็นผู้ดูแลที่พัก หมุนเวียนกันทำหน้าที่เป็นมัคคุเทศก์ท้องถิ่นพานักท่องเที่ยวไปเดินป่าศึกษาธรรมชาติ ดูนก พืชพรรณไม้ หรือพืชพันธุ์สมุนไพร ฯลฯ กิจกรรมที่แต่ละคนหมุนเวียนกันรับผิดชอบช่วยให้มีรายได้อย่างทั่วถึง ลดช่องว่างระหว่างคนมีโอกาสดูแลกับคนด้อยโอกาส คนรวยกับคนจน และลดความขัดแย้งหรือความแตกแยกในชุมชน

ความเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้นในชุมชน พบว่า มีการสร้างที่พักอาศัยเพิ่มหรือปรับปรุงบ้านพักและบริเวณ เพื่อรองรับการท่องเที่ยวเชิงนิเวศรูปแบบโฮมสเตย์จากแต่เดิมมีสมาชิกเริ่มต้น(ปีพ.ศ.2545) จำนวน 12 หลังคาเรือน จนถึง ณ ปัจจุบัน (พ.ศ.2555) มีจำนวนสมาชิกบ้านพักโฮมสเตย์ 24 หลังคาเรือน(สมาชิกใหม่เพิ่มขึ้นอีก 2 หลังคาเรือน) และมีรายได้ที่เกี่ยวข้องเนื่องจากการท่องเที่ยวในชุมชนในกลุ่มต่าง ๆ ที่เป็นสมาชิกชุมชน ได้แก่ กลุ่มแม่บ้าน (ดูแลการจัดบริการอาหารสำหรับนักท่องเที่ยวกลุ่มศึกษาดูงานที่เป็นคณะ) กลุ่มนวดแผนไทย กลุ่มอาชีพผลิตภัณฑชุมชน กลุ่มไม้ดอกเพาะขาย กลุ่มจักสาน กลุ่มเฟอร์นิเจอร์ไม้ไผ่ ที่เป็นการจัดตั้งกลุ่มเพื่อเป็นการหารายได้เสริม อีกทั้งยังพบว่า ครัวเรือนที่ได้เปิดเป็นบ้านพักรูปแบบโฮมสเตย์นั้นได้มีการปรับปรุงบ้านพัก ห้องนอน เครื่องนอน ห้องครัวและห้องน้ำห้องส้วม ให้มีความสะอาดตามเกณฑ์มาตรฐานพิจารณาคุณลักษณะบ้านพักโฮมสเตย์สำหรับนักท่องเที่ยว และพัฒนาสมาชิกด้านการต้อนรับนักท่องเที่ยวด้วยอัธยาศัยไมตรีของเจ้าของบ้าน

ทั้งนี้ยังพบว่าการนำเงินรายได้ส่วนหนึ่งที่เป็นรายได้กองกลางนำมาใช้จ่ายเพื่อการพัฒนาบริเวณชุมชนร่วมกับองค์การบริหารส่วนตำบลห้วยแก้ว และยังได้มีการนำความคิดเห็นของสมาชิกชุมชนที่ได้จากการประชุมประชาคมของหมู่บ้าน เพื่อขอรับการสนับสนุนงบประมาณพัฒนาหมู่บ้านซึ่งเป็นงบประมาณปกติขององค์การบริหารส่วนตำบล ฯ ได้แก่ การทำป้ายบอกชี้ทางหมู่บ้าน การจัดทำบริเวณกำจัดขยะ การพัฒนาโรงเรียนชุมชนให้เป็นศูนย์การเรียนรู้ชุมชนเพื่อการท่องเที่ยวโดยชุมชนและสืบสานวัฒนธรรมท้องถิ่น (ส่วนหนึ่งมาจากโครงการวิจัยการค้นหาแนวทางการพัฒนาเศรษฐกิจชุมชนผ่านการจัดการการท่องเที่ยวโดยชุมชน, 2552) ทั้งนี้สมาชิกกลุ่มท่องเที่ยวรูปแบบโฮมสเตย์ได้หักรายได้ส่วนหนึ่งเพื่อชำระภาษีท้องถิ่นให้กับองค์การบริหารส่วนตำบลห้วยแก้ว ครัวเรือนละ 250 บาทต่อปี

ปัญหาที่ได้รับผลกระทบจากการท่องเที่ยวในชุมชน

1. ปริมาณเข้าออกของนักท่องเที่ยวที่เข้ามาทำกิจกรรมท่องเที่ยวของผู้ประกอบการท่องเที่ยวภายนอกที่เข้ามาในพื้นที่ชุมชน (Flight of the Gibbons) ซึ่งจากการสังเกตของผู้วิจัยพบว่า ปริมาณเข้าออกของรถรับส่งนักท่องเที่ยวที่มีจำนวนมากขึ้นอาจก่อให้เกิดมลภาวะทางเสียง เนื่องมาจากเสียงเครื่องยนต์ ที่มีจำนวนรถผ่านเข้าออกต่อวันจำนวนมาก และจำนวนนักท่องเที่ยวที่เข้ามาทำกิจกรรมท่องเที่ยวของผู้ประกอบการภายนอกมีจำนวนมากในช่วงฤดูกาลท่องเที่ยว
2. การกำจัดขยะภายในชุมชน และพื้นที่ท่องเที่ยว พบว่า มีปริมาณขยะที่มีจำนวนมากขึ้นในบริเวณที่เป็นศูนย์ข้อมูลท่องเที่ยวหรือจุดพักรับประทานอาหารของนักท่องเที่ยว รวมทั้งการกำจัดขยะโดยวิธีการเผาในที่โล่ง บริเวณที่พักอาศัย หรือใกล้บริเวณแหล่งน้ำสาธารณะ
3. ความโดดเด่นของพื้นที่ (สภาพแวดล้อมทางธรรมชาติ การเดินทางสะดวก) ทำให้มีคนนอกเข้ามาแสวงหาประโยชน์จากชุมชนมากขึ้น ได้แก่ สร้างบ้านพักอาศัยอยู่ถาวร (อาจจะซื้อจากเจ้าของในท้องถิ่น) การเข้ามาทำธุรกิจ (ร้านค้าแพ ที่พัก ขายสินค้า) ทั้งเช่าพื้นที่และซื้อขายที่ทำกินเพื่อประโยชน์ทางธุรกิจ

จากผลกระทบข้างต้น ชุมชนบ้านแม่กำปอง จำเป็นต้องมีมาตรการกำหนดในการควบคุมอัตราความเร็วของรถให้เหมาะสมและไม่ส่งสัญญาณตอร์บรบกวนชุมชน อีกทั้งการกำหนดพื้นที่ปลอดเสียงและการจัดพื้นที่จอดรถรับส่งนักท่องเที่ยวตามมาตรฐานขนาดที่จอดรถ รวมทั้งจัดบริเวณที่จอดรถสำหรับรถนักท่องเที่ยวที่ไม่กระทบต่อกิจกรรมทางศาสนาบริเวณวัด รวมทั้งบริเวณที่สูญบุหรืของนักท่องเที่ยวและผู้ให้บริการท่องเที่ยว รวมไปถึงการกำหนดพื้นที่เส้นทางเดินในชุมชนที่เส้นทางเดินรถต้องไม่ทับเส้นทางเดินเท้าท่องเที่ยวและเส้นทางสัญจรปกติ เพื่อไม่ให้เกิดผลกระทบต่อวิถีชีวิตดั้งเดิมของชุมชน รวมทั้งการตรวจสอบติดตามมาตรการดูแลรักษาพื้นที่ธรรมชาติและมาตรการดูแลรักษาความปลอดภัยของนักท่องเที่ยวว่ามีมาตรการป้องกันและวิธีการแก้ไขปัญหาอย่างไร เพื่อไม่ให้เกิดผลกระทบต่อภาพลักษณ์ของชุมชนในการจัดการท่องเที่ยวเชิงนิเวศได้ ขณะที่ระบบการกำจัดขยะของชุมชนได้กำหนดให้ใช้เตาเผาขยะ แต่ปริมาณการใช้งานจำกัด หรือชำรุดไม่สามารถใช้งานได้ จึงมีการเผาในที่โล่ง แม้จะมีการจัดระบบการคัดแยกขยะเพื่อให้สามารถนำไปใช้ประโยชน์และเป็นรายได้เสริมจากการประกอบอาชีพหลัก และลดปริมาณขยะที่นักท่องเที่ยวนำมาเข้ามาในชุมชน รวมทั้งการจัดบริเวณที่ตั้งถังขยะรองรับขยะในบริเวณชุมชนที่สังเกตได้ง่าย และมีฝาปิดมิดชิด เพื่อป้องกันกลิ่นและสัตว์ที่รบกวนได้

ส่วนประเด็นการเข้ามาแสวงหาผลประโยชน์ของชุมชนโดยคนนอกพื้นที่ ชุมชนได้มีมาตรการป้องกันปัญหาของชุมชน โดยเจ้าของพื้นที่หรือบ้านพักอาศัยคนใดจะมีข้อตกลงซื้อขายที่ดินหรือที่อยู่อาศัยใด ๆ ควรแจ้งให้ที่ประชุมสมาชิกชุมชนทราบหรือได้รับความเห็นชอบจากชุมชนก่อน หรือหากได้เจ้าของที่พักอาศัยใหม่ สมาชิกชุมชนเดิมควรให้ความเข้าใจระเบียบปฏิบัติของชุมชนสำหรับสมาชิกใหม่ เพื่อให้มีความเป็นอยู่ที่เป็นระบบสอดคล้องกับระเบียบปฏิบัติของชุมชน โดยเคารพสิทธิและรับฟังความเห็นซึ่งกันและกัน

สรุปจากการศึกษาพื้นที่ชุมชนพบว่า มาตรการและระเบียบปฏิบัติสำหรับนักท่องเที่ยวที่มาท่องเที่ยวในหมู่บ้านแม่กำปอง ยังคงมีการกำหนดเป็นระเบียบปฏิบัติปกติสำหรับนักท่องเที่ยวที่มาท่องเที่ยวในชุมชน และผ่านกระบวนการบริหารจัดการของชุมชนบ้านแม่กำปอง แต่เมื่อมีการท่องเที่ยวที่มีผู้ประกอบการท่องเที่ยวภายนอกเข้ามาเช่าพื้นที่เพื่อทำกิจกรรมท่องเที่ยวในชุมชนนั้น มาตรการและระเบียบปฏิบัติหลายประการที่เปลี่ยนแปลงไปกับสภาพการท่องเที่ยวในปัจจุบันดังที่ได้อธิบายไว้ข้างต้นที่ปรากฏในระเบียบปฏิบัติของชุมชน โดยเฉพาะข้อความที่ระบุจุดเน้น ได้แก่

- ต้องดับบุหรี่ให้สนิทก่อนทิ้งตามจุดที่กำหนดไว้ (นักท่องเที่ยวสูบบุหรี่ในพื้นที่ชุมชนทั่วไป เป็นตัวอย่างที่ไม่ดีแก่ผู้คนในชุมชน อาจจำเป็นต้องจัดพื้นที่เฉพาะสำหรับสูบบุหรี่)
- ไม่อนุญาตนำสิ่งของอื่นใดในป่าออกจากพื้นที่
- เก็บบัตรค่าบำรุงสถานที่ท่องเที่ยว เด็ก 5 บาท ผู้ใหญ่ 10 บาท
- ไม่กระทำการอันใดที่ผิดจารีตประเพณีอันดีงามของท้องถิ่นไทย
- เมื่อนักท่องเที่ยวจะเดินทางกลับออกจากหมู่บ้าน ต้องได้รับการตรวจสอบเพื่อมิให้นำทรัพยากรธรรมชาติ หรือสิ่งอื่นใดออกจากพื้นที่ ก่อนได้รับการอนุญาต
- เพื่อความปลอดภัยของ บุคคลนักท่องเที่ยว และทรัพยากรอันมีค่า ผู้ที่จะเข้ามาท่องเที่ยวในหมู่บ้านทั้งก่อนและเข้าและออกไปต้องได้รับการตรวจสอบซักถาม จากคณะกรรมการ ฯ ณ จุดด่านตรวจของหมู่บ้านก่อนทุกครั้ง
- โปรดขับรถด้วยความเร็วไม่เกิน 35 กม./ ชั่วโมง เนื่องจากถนนคดเคี้ยวและคับแคบ
- ไม่กระทำการอันใดให้เป็นที่รบกวน ผู้คนนักท่องเที่ยว หรือสัตว์ป่าทุกชนิด
- การจัดทำธุรกิจท่องเที่ยวทุกชนิดขอสงวนสิทธิ์ ให้เป็นของหมู่บ้านเท่านั้น

เนื่องจากไม่ได้ควบคุมหรือมีการบริหารจัดการโดยชุมชนเป็นหลัก ยังมีระบบการบริหารจัดการท่องเที่ยวโดยคนนอกชุมชน ที่อาจไม่ได้ให้ความใส่ใจและระมัดระวังผลกระทบที่เกิดขึ้นต่อชุมชน ตัวอย่างที่ปรากฏว่าเป็นข้อห้ามสำหรับนักท่องเที่ยวที่พักบ้านพักโฮมสเตย์ หากจะดื่มเครื่องดื่มที่มีแอลกอฮอล์จะกำหนดให้ดื่มได้ในบริเวณบ้านพักเท่านั้น และไม่เกินเวลา 22.00 น. แต่นักท่องเที่ยวทั่วไปที่มาใช้บริการท่องเที่ยว(แบบไป-กลับ)ของผู้ประกอบการท่องเที่ยวในพื้นที่ สามารถซื้อเครื่องดื่มที่มีแอลกอฮอล์เพื่อการบริโภคได้ง่ายจากร้านขายของชำภายในชุมชนโดยทั่วไป และถือดื่มไปกับตนเองในเวลาท่องเที่ยวช่วงกลางวัน เป็นภาพลักษณ์ที่ไม่เหมาะสมและเป็นแบบอย่างที่ไม่ดีสำหรับเยาวชนในชุมชน ซึ่งมีผลกระทบต่อสภาพความเป็นอยู่ของชุมชนที่เป็นแหล่งท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ธรรมชาติและวัฒนธรรม หากปล่อยปละละเลยโดยไม่ให้ความเคารพต่อกฎกติกาที่ชุมชนกำหนดแล้ว ต่อไปผลที่เกิดต่อชุมชนคงเป็นปัญหาที่ยากต่อการทำความเข้าใจเพื่อการดำรงชีวิตปกติสุขของชุมชนที่ผ่านกระบวนการบริหารจัดการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์โดยชุมชน ที่ได้มีกระบวนการทำงานร่วมกันของชุมชนแบบมีส่วนร่วมที่สามารถนำแนวคิดกระบวนการวิจัยเพื่อพัฒนาท้องถิ่นเป็นประโยชน์ต่อชุมชนเป็นสำคัญ แม้ว่าจะมีผลประโยชน์เชิงเศรษฐกิจต่อชุมชนแต่สภาพแวดล้อมและวิถีชีวิตความเป็นอยู่ของชุมชนคงเปลี่ยนแปลงไปโดยไม่สามารถควบคุมหรือบริหารจัดการได้ด้วยตนเอง หากว่าไม่ได้คำนึงถึงมาตรการและระเบียบปฏิบัติของชุมชนที่กำหนดไว้แล้ว และคำนึงถึงสิทธิของสมาชิกชุมชนในการบริหารจัดการทรัพยากรอันมีค่าของตนเองอย่างยั่งยืน จำเป็นต้องมีการทบทวนเพื่อทำความเข้าใจร่วมกันทั้งชุมชน และผู้ใช้สิทธิในการจัดการท่องเที่ยวภายในชุมชน แม้ว่าจะได้รับการอนุญาตให้ใช้สิทธิ(เช่าพื้นที่)ดังกล่าว แต่ก็ควรเคารพสิทธิความเป็นเจ้าของชุมชนที่แท้จริงโดยไม่กระทบกระเทือนวิถีชีวิตที่เป็นปกติสุขและคำนึงถึงการใช้อย่างรู้ค่า มากกว่าการตักตวงผลประโยชน์จากทรัพยากรของชุมชนโดยปราศจากความรับผิดชอบที่พึงมีต่อชุมชนที่เป็นเจ้าของพื้นที่

ดังนั้นการศึกษาวิจัยขีดความสามารถของพื้นที่เพื่อการรองรับการท่องเที่ยวโดยชุมชน จึงเป็นประเด็นสำคัญเพื่อการศึกษาวิจัยในประเด็นการจัดการพื้นที่ด้านกายภาพและสิ่งอำนวยความสะดวก ด้านนิเวศวิทยา และสิ่งแวดล้อม ด้านสังคม เศรษฐกิจและวัฒนธรรม และด้านสุขภาพภาวะและความปลอดภัย โดยใช้เครื่องมือที่จะได้จากการศึกษาวิจัย นำไปใช้ในการบริหารจัดการพื้นที่ท่องเที่ยวโดยชุมชนต่อไป

กรอบแนวคิด ทฤษฎีที่เกี่ยวข้องงานวิจัย

แนวความคิดประเมินขีดความสามารถในการรองรับด้านนันทนาการ (สำนักอุทยานแห่งชาติ กรมอุทยานแห่งชาติ สัตว์ป่าและพันธุ์พืช, 2551)

มีองค์ประกอบที่ต้องพิจารณา คือ

1. ประเภทและระดับของผลกระทบที่เกิดขึ้นจากกิจกรรมการใช้พื้นที่เพื่อการท่องเที่ยวและนันทนาการ ซึ่งสัมพันธ์เชื่อมโยงกับปริมาณและลักษณะของการใช้ประโยชน์
2. สภาพการใช้ประโยชน์ด้านการท่องเที่ยวหรือนันทนาการที่ต้องการให้เกิดขึ้นในแหล่งท่องเที่ยวหรือเป้าหมายของการจัดการพื้นที่ เพื่อนำไปกำหนดปัจจัยและเกณฑ์ในการชี้วัดที่แสดงถึงเป้าหมายที่ต้องการทั้งด้าน คุณภาพสิ่งแวดล้อม สังคมวัฒนธรรมและประสบการณ์นันทนาการ

ข้อมูลจากการศึกษาของคณะวนศาสตร์ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์ เพื่อการจัดทำคู่มือประเมินติดตามขีดความสามารถในการรองรับด้านการท่องเที่ยวและนันทนาการ สำหรับเจ้าหน้าที่อุทยานแห่งชาติ (อ่าวแล้ว) เพื่อให้มีความเข้าใจในการประเมินขีดความสามารถในการรองรับด้านนันทนาการของพื้นที่อุทยานแห่งชาติ ตามแนวความคิดเปลี่ยนแปลงหรือผลกระทบที่ยอมรับได้ (Limits of Acceptable Change) ด้านนิเวศวิทยา ด้านจิตวิทยา ด้านกายภาพและด้านสิ่งแวดล้อม ซึ่งได้กำหนดตัวแปรต่าง ๆ ที่ใช้ในการวัดผลกระทบจากการท่องเที่ยว แล้วนำไปสัมพันธ์กับปริมาณการใช้ประโยชน์ของอุทยานแห่งชาติ เพื่อบ่งชี้ว่าการใช้ประโยชน์ดังกล่าวอยู่ในภาวะที่เกินขีดความสามารถในการรองรับด้านต่าง ๆ หรือไม่

การศึกษาขีดความสามารถในการรองรับด้านนันทนาการของอุทยานแห่งชาติ ส่วนใหญ่นับศึกษา ขีดความสามารถด้านนิเวศวิทยา ด้านกายภาพ ด้านสิ่งแวดล้อมด้านจิตวิทยา และด้านสังคมและวัฒนธรรม ทั้งนี้อุทยานแห่งชาติได้นำข้อมูลที่ได้จากการศึกษาไปกำหนดปัจจัย/ตัวชี้วัดผลกระทบสำหรับใช้ในการประเมินขีดความสามารถการรองรับด้านต่าง ๆ ข้างต้น มีการกำหนดเกณฑ์ผลกระทบในระดับที่จะกำหนดเป็นค่าสูงสุดที่ยอมให้เกิดขึ้นหรือเรียกว่า ค่าวิกฤต ซึ่งหมายถึง ผลกระทบที่มีค่าสูงกว่าระดับที่กำหนดจะก่อให้เกิดผลเสียต่อระบบนิเวศ การประเมินขีดความสามารถรองรับ ฯ ด้านนิเวศวิทยา (Maecleod Institute: 2002) ได้ระบุความหมายระดับค่าวิกฤตว่า ขอบเขตหรือระดับที่บ่งชี้ความแตกต่างระหว่างสภาพที่ยอมรับได้ของระบบนิเวศและสภาพที่ยอมรับไม่ได้ภายใต้เงื่อนไขที่กำหนดไว้

ส่วนแนวความคิดพิจารณาขีดความสามารถสูงสุดของการรองรับด้านต่าง ๆ ภายใต้กฎลิบิกส์ (Libig's Law) ได้กำหนดเงื่อนไขว่า ค่าขีดความสามารถรองรับได้ที่มีระดับวิกฤตสูงสุด จะเป็นตัวบ่งชี้ระดับสูงสุดของขีดความสามารถในการรองรับด้านนันทนาการ

ความสามารถในการรองรับของพื้นที่ (Carrying Capacity)

หมายถึง ความสามารถของพื้นที่ที่จะรองรับการใช้ประโยชน์ในช่วงเวลาหนึ่ง ๆ ได้ โดยไม่ก่อให้เกิดผลกระทบต่อทรัพยากรและประสบการณ์ที่นักท่องเที่ยวจะได้รับในการประกอบกิจกรรมนันทนาการ (Coccossis and Parpairis, 1992; อ้างใน Apostolopoulos and Gayle, 2002) หรือหมายถึง ระดับการใช้ประโยชน์สูงสุดด้านนันทนาการ ซึ่งพื้นที่สามารถรองรับได้โดยไม่ก่อให้เกิดผลกระทบต่อทรัพยากรที่เกินค่ามาตรฐานที่กำหนดไว้ และจากคำนิยามขององค์การท่องเที่ยวโลก (WTO) ได้ให้ความหมายว่า จำนวนคนสูงสุดที่เข้าไปในพื้นที่ท่องเที่ยวในเวลาเดียวกัน โดยปราศจากการก่อให้เกิดผลกระทบต่อสภาพพื้นที่ทางกายภาพ

เศรษฐกิจ และสิ่งแวดล้อมสังคมวัฒนธรรม และไม่กระทบต่อความรู้สึกพึงพอใจของนักท่องเที่ยว (PAP/RAC, 1997)

งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

แนวคิดการจัดการท่องเที่ยวและนันทนาการในเขตอุทยานแห่งชาติโดยโครงการศึกษาขีดความสามารถในการรองรับได้ของพื้นที่อุทยานแห่งชาติเอราวัณ จังหวัดกาญจนบุรี ได้สรุปแนวคิดว่า การท่องเที่ยวอย่างยั่งยืนหมายถึง การท่องเที่ยวที่ไม่เป็นอันตรายต่อสิ่งแวดล้อมทุกรูปแบบ โดยมีลักษณะการดำเนินงานดังนี้

1) ต้องดำเนินการภายใต้ขีดความสามารถของธรรมชาติ ชุมชน ขนบธรรมเนียม ประเพณี วัฒนธรรม วิถีชีวิต ที่มีต่อขบวนการท่องเที่ยวและนันทนาการ

2) ต้องคำนึงถึงการมีส่วนร่วมของประชาชน โดยต้องยอมรับให้ประชาชนทุกส่วนได้รับผลประโยชน์ทางเศรษฐกิจที่เกิดขึ้นจากการท่องเที่ยวอย่างเป็นธรรม ประชาชนต้องมีโอกาสได้มีส่วนร่วมในการแสดงความคิดเห็น ความต้องการหรือความปรารถนาของตนเองในพื้นที่ท่องเที่ยว

ระดับกิจกรรมของการท่องเที่ยวได้ 4 ประเภท ตามความต้องการการจัดการที่แตกต่างกัน คือ

- 1) การท่องเที่ยวที่มุ่งเน้นการอนุรักษ์รักษาทรัพยากรให้คงไว้นานที่สุด ครอบคลุมทรัพยากรทุกประเภท เช่น ธรรมชาติ ประวัติศาสตร์ โบราณคดี วัฒนธรรม รวมทั้งวิถีชีวิตของมนุษย์ การท่องเที่ยวเหล่านี้จัดเป็นการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ (Conservation Tourism) ซึ่งครอบคลุม Natural Tourism, Cultural Tourism และ Historical Tourism ทั้งหมด
- 2) การท่องเที่ยวที่มุ่งเน้นการศึกษาในแหล่งธรรมชาติ เพื่อการรักษาระบบนิเวศ โดยคำนึงถึงการมีส่วนร่วมของท้องถิ่นมากเป็นพิเศษ ทั้งนี้เป็นส่วนหนึ่งหรือบางส่วนของ การท่องเที่ยวในแหล่งท่องเที่ยวธรรมชาติ แหล่งวัฒนธรรมและประวัติศาสตร์ที่ให้ความสำคัญต่อระบบนิเวศของพื้นที่นั้นๆ จัดเป็นการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ (Ecotourism)
- 3) การท่องเที่ยวที่มุ่งเน้นการนันทนาการ การพักผ่อนหย่อนใจ การทัศนศึกษา การประชุมสัมมนา การติดต่อทางธุรกิจที่ให้ความสำคัญในการตอบสนองความต้องการของนักท่องเที่ยวเป็นหลัก
- 4) การท่องเที่ยวที่ขัดต่อศีลธรรม จริยธรรม และขนบธรรมเนียมประเพณี ซึ่งยังคงมี แอบแฝงอยู่ในทุกส่วนหรือมีการพัฒนาอย่างถูกกฎหมายในบางพื้นที่

จากข้อมูลรายงานฉบับสุดท้ายโครงการศึกษาขีดความสามารถในการรองรับได้ของพื้นที่อุทยานแห่งชาติเอราวัณ จังหวัดกาญจนบุรี(2549)โดยมีการศึกษารอบด้าน การสำรวจภาคสนาม และการพิจารณากรอบแนวคิดในการกำหนดปัจจัยชี้วัดขีดความสามารถในการรองรับของแหล่งท่องเที่ยว พบว่า ปัจจัยที่ใช้ในการชี้วัดเพื่อประเมินขีดความสามารถในการรองรับการท่องเที่ยวของอุทยานแห่งชาติเอราวัณด้านกายภาพและสิ่งอำนวยความสะดวก ประกอบด้วย 11 ปัจจัย ได้แก่ พื้นที่การใช้ประโยชน์กิจกรรมนันทนาการ พื้นที่ลานจอดรถ ทรัพยากรดิน อากาศ เสียง ขยะ ที่พักนักท่องเที่ยว น้ำอุปโภค-บริโภค ห้องอาบน้ำ/ห้องสุขา ร้านอาหาร และศูนย์บริการนักท่องเที่ยว ปัจจัยด้านนิเวศวิทยาประกอบด้วย 5 ปัจจัย ได้แก่ ทรัพยากรป่าไม้ ทรัพยากรสัตว์ป่า ระบบนิเวศวิทยาถ้ำ ระบบนิเวศวิทยาทางน้ำ และคุณภาพน้ำ และปัจจัยด้านสังคม ประกอบด้วย 3 ปัจจัย ได้แก่ ความขัดแย้งทางสังคม ทัศนคติของนักท่องเที่ยว และทัศนคติของชุมชน โดยมีการกำหนดตัวชี้วัดและค่ามาตรฐานในแต่ละปัจจัย เพื่อใช้ประเมินขีดความสามารถในการรองรับของแหล่งท่องเที่ยว

การประยุกต์แนวความคิดขีดความสามารถในการรองรับนักท่องเที่ยวของอุทยานแห่งชาติเอราวัณ

การกำหนดขีดความสามารถในการรองรับนักท่องเที่ยวควรได้รับการพิจารณาในด้านต่าง ๆ ซึ่งการศึกษาจะเปรียบเทียบให้เห็นข้อมูลในด้านต่างๆ เพื่อประกอบการพิจารณาหาขีดความสามารถในการรองรับนักท่องเที่ยวของพื้นที่ได้อย่างเหมาะสม โดยลักษณะขีดความสามารถในการรองรับนักท่องเที่ยวที่เหมาะสมของอุทยานแห่งชาติเอราวัณ ที่ใช้ในการศึกษาค้างนี้ แบ่งออกเป็น 3 ลักษณะ คือ

- 1) ขีดความสามารถในการรองรับนักท่องเที่ยวทางด้านกายภาพ (Physical Carrying Capacity) หมายถึง ระดับนักท่องเที่ยวสูงสุดที่ไม่ทำลายสภาพแวดล้อมทางกายภาพตามธรรมชาติและที่มนุษย์สร้างขึ้น รวมถึงระดับความแออัดของสิ่งอำนวยความสะดวกและบริการการท่องเที่ยวในพื้นที่
- 2) ขีดความสามารถในการรองรับนักท่องเที่ยวทางด้านสิ่งแวดล้อมหรือนิเวศวิทยา (Environmental Carrying Capacity) หมายถึง ระดับนักท่องเที่ยวสูงสุดที่ไม่ให้ระบบสิ่งแวดล้อมและนิเวศวิทยาด้อยค่าลง ได้แก่ ระบบนิเวศวิทยา คุณภาพน้ำ อากาศ
- 3) ขีดความสามารถในการรองรับนักท่องเที่ยวทางสังคม (Social Carrying Capacity) หมายถึง ระดับปริมาณนักท่องเที่ยวสูงสุด ที่จะไม่ทำให้ความสนุกสนานและความประทับใจของนักท่องเที่ยวจางหายไป เมื่อมีการขยายตัวของการท่องเที่ยว ทั้งนี้รวมถึงระดับสูงสุดที่จะไม่ทำให้เกิดผลกระทบทางลบเกิดต่อประชาชนท้องถิ่นจนเกิดความไม่พอใจของประชาชน

จากการศึกษาได้ทำการประเมินความเหมาะสมของสิ่งอำนวยความสะดวกในแหล่งท่องเที่ยว ประเมินศักยภาพทางนันทนาการของแหล่งท่องเที่ยว และประเภทแหล่งนันทนาการตามหลักการ ROS ซึ่งการกำหนดขีดความสามารถในการรองรับได้ ประกอบด้วย การประเมินขีดความสามารถทางด้านกายภาพและสิ่งอำนวยความสะดวก ด้านนิเวศวิทยา และด้านสังคมโดยปัจจัยที่มีค่าระดับความสามารถในการรองรับการใช้ประโยชน์นันทนาการที่ต่ำที่สุดถือว่าเป็นปัจจัยจำกัดของขีดความสามารถของแหล่งท่องเที่ยววนั้น ๆ

ผลสรุปจากการเข้าร่วมกิจกรรมเสริมประสบการณ์ความรู้การพัฒนาศักยภาพนักวิจัยชุดโครงการวิจัย CBT Carrying Capacity เมื่อวันที่ 9 ธันวาคม 2553 ณ ห้องประชุม 3 ชั้น 22 สกว. อาคาร SM Tower พญาไท กรุงเทพฯ สรุปได้ดังนี้

ภาพรวมโครงการวิจัย

สิ่งที่สำคัญ คือ ทำอย่างไร จะพัฒนาเรื่องท่องเที่ยวไปสู่ภาพของการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน

- การแลกเปลี่ยนเรียนรู้
- การศึกษา
- การอนุรักษ์

การกำหนดขีดความสามารถในการรองรับการจัดการท่องเที่ยวโดยชุมชน

ทำไมต้องวิจัย

- องค์ความรู้ใหม่
- สถานการณ์ภายนอก/ภายใน
- การจัดการที่มีประสิทธิภาพ
- รู้เท่าทัน ตั้งรับ และจัดการ

ขีดความสามารถในการรองรับ คือ ความสามารถในการทนทานต่อสิ่งใดสิ่งหนึ่งหรือเหตุการณ์ใดเหตุการณ์หนึ่งได้สูงสุดหรือมากที่สุด หากเลยจุดนี้ไป (แม้เพียงเล็กน้อย) ก็ทำให้ไม่อาจทนทานได้

ทำความเข้าใจหลักการ ขีดความสามารถในการรองรับด้านการท่องเที่ยวสำหรับชุมชน CBT-RCC โดย ผศ.ดร.ดรชนี เอ็มพันธุ์ ที่ปรึกษาโครงการวิจัย

ลำดับหัวข้อการพูดคุย

- ขีดความสามารถในการรองรับด้านการท่องเที่ยวคืออะไร – ความสำคัญ
- หลักการ/แนวคิดในการประเมินขีดความสามารถในการรองรับด้านการท่องเที่ยว
- ประเภทของขีดความสามารถในการรองรับด้านท่องเที่ยว
- วิธีการประเมินขีดความสามารถสำหรับชุมชน

ทำไมเราจึงต้องมีการกำหนดจำนวนนักท่องเที่ยว

- ขนาดเนื้อที่ที่สามารถใช้ในกิจกรรมท่องเที่ยวมีจำกัด
- สิ่งอำนวยความสะดวกจำกัด
- ความรู้สึกรักของนักท่องเที่ยวที่มีต่อจำนวนคนในแหล่งท่องเที่ยวและพฤติกรรมของนักท่องเที่ยวอื่นๆ
- ผลกระทบต่อสิ่งแวดล้อมและระบบนิเวศ
- ผลกระทบต่อคนในชุมชน

ทำไมต้องกำหนดขีดความสามารถรองรับด้านการท่องเที่ยวในชุมชน

- เป้าหมายของการท่องเที่ยวชุมชนไม่เพียงแต่เพื่อให้ได้เกิดรายได้ ชุมชนเป็นที่รู้จัก และ/หรือ เพื่อนำไปสู่การพัฒนาชุมชนเท่านั้น แต่ต้องสามารถรักษาแหล่งท่องเที่ยว สิ่งแวดล้อม ไว้ให้ได้ด้วยในขณะที่นักท่องเที่ยวได้รับประสบการณ์ที่มีคุณค่ากลับไป และไม่เกิดผลกระทบต่อความเป็นอยู่ของสมาชิกในชุมชน
- แนวโน้มของการท่องเที่ยวชุมชนมักเป็นในรูปแบบหมู่คณะขนาดใหญ่

ขีดความสามารถในการรองรับได้ในการท่องเที่ยวชุมชน

- เป็นเครื่องมือในการรักษาระบบนิเวศ สิ่งแวดล้อม และทรัพยากรท่องเที่ยว (ควบคุมระดับของผลกระทบ)
- เป็นเครื่องมือที่ใช้ในการกำหนดจำนวนนักท่องเที่ยวให้เหมาะสมกับพื้นที่และประสบการณ์ท่องเที่ยวที่ควรได้รับ
- ใช้เป็นแนวทางในการจัดการเกี่ยวกับนักท่องเที่ยวและแหล่งท่องเที่ยวเพื่อนำไปสู่การท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน

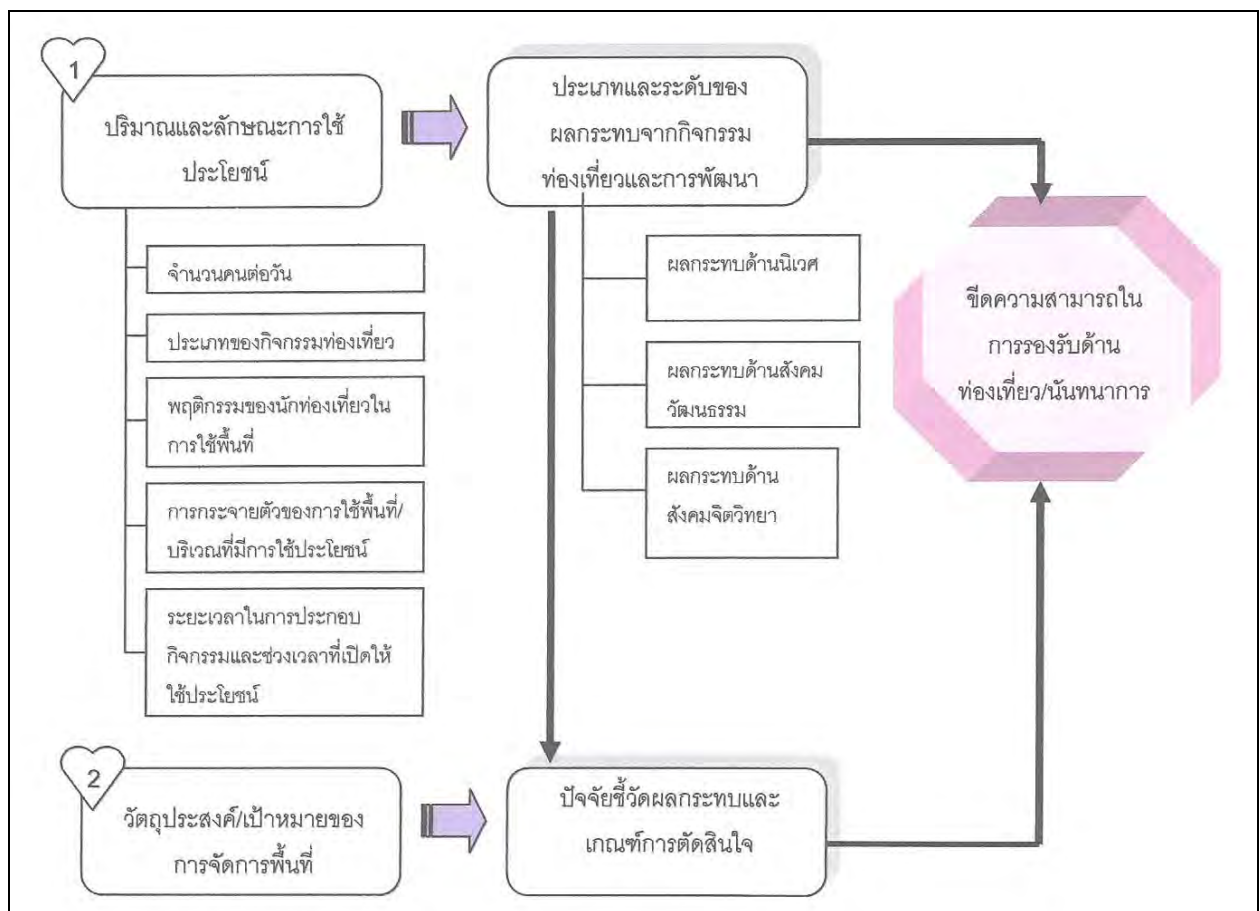
การศึกษา CC

- โมเดลการกำหนดขีดความสามารถในการรองรับด้านนันทนาการ
- ประเภทของขีดความสามารถในการรองรับด้านนันทนาการ
- มาตรการในการจัดการผลกระทบและความแออัดของนักท่องเที่ยว

ขีดความสามารถในการรองรับด้านการท่องเที่ยว

- ระดับการใช้ประโยชน์สูงสุดของนักท่องเที่ยวและการพัฒนาสิ่งอำนวยความสะดวกในพื้นที่ที่สามารถรองรับได้ ซึ่งถ้าหากมีการใช้ประโยชน์หรือการพัฒนามากไปกว่าที่กำหนดแล้ว มีโอกาสอย่างมากที่จะทำให้ทรัพยากรท่องเที่ยวในพื้นที่เสื่อมโทรม ทั้งยังลดความพึงพอใจของนักท่องเที่ยว ก่อให้เกิดผลเสียหายต่อสังคม เศรษฐกิจ และวัฒนธรรม (McIntyre and Hetherington, 1991)

โมเดลขีดความสามารถในการรองรับด้านนันทนาการ ประยุกต์แนวคิดการเปลี่ยนแปลงสูงสุดที่ยอมรับให้เกิดได้ (Limits of Acceptable Change LAC) โดยระดับของผลกระทบที่วัดได้ เป็นตัวบ่งชี้ว่า การใช้ประโยชน์นันทนาการ/การท่องเที่ยวยังอยู่ภายใต้ค่า CC หรือไม่ การประเมินขีดความสามารถในการรองรับด้านท่องเที่ยว/นันทนาการ สรุปขั้นตอนที่ปรากฏในภาพ 1 ได้ดังนี้

ภาพที่ 1 โมเดลการวิเคราะห์ผลกระทบจากการท่องเที่ยวสัมพันธ์กับปริมาณการใช้ประโยชน์ด้านการท่องเที่ยวหรือนันทนาการเพื่อประเมินขีดความสามารถในการรองรับนันทนาการ/การท่องเที่ยว

ประเภทของขีดความสามารถในการรองรับการท่องเที่ยว

- ด้านกายภาพ (PCC)
- ด้านสิ่งอำนวยความสะดวก (FCC)
- ด้านนิเวศ (ECC)

- ด้านจิตวิทยา (PsCC)
- ด้านสังคม (SCC)

ขีดความสามารถในการรองรับการท่องเที่ยวด้านกายภาพ (Physical carrying Capacity, PCC)

- ระดับการใช้ประโยชน์ด้านท่องเที่ยวที่ให้ความสำคัญกับเนื้อที่ซึ่งใช้ในการรองรับกิจกรรมท่องเที่ยวหรือนันทนาการในช่วงเวลาหนึ่งๆเป็นหลัก โดยพิจารณาจากจำนวนเนื้อที่ที่สามารถเปิดให้ใช้ประโยชน์เพื่อนันทนาการและค่ามาตรฐานด้านเนื้อที่ซึ่งกิจกรรมนันทนาการแต่ละประเภทต้องการเพื่อสามารถประกอบกิจกรรมนั้นได้อย่างมีคุณภาพ
- เป็นการศึกษาถึงระดับความสามารถสูงสุดซึ่งระบบนิเวศหรือระบบสิ่งแวดล้อมจะสามารถรองรับได้โดยไม่เกิดอันตรายหรือผลเสียถาวรต่อระบบนั้นๆ
- ความสามารถของระบบนิเวศในการรองรับการดำรงชีวิตอย่างมีคุณภาพของสิ่งมีชีวิตต่างๆในระบบในขณะที่ยังสามารถคงไว้ซึ่งผลผลิตของระบบ ความสามารถในการปรับตัว และการทดแทนสิ่งที่สูญเสียไปของระบบได้

ขีดความสามารถในการรองรับการท่องเที่ยวด้านจิตวิทยา (Psychological Carrying Capacity, PsCC)

- จำนวนนักท่องเที่ยวสูงสุดในพื้นที่ท่องเที่ยวในช่วงเวลาหนึ่ง ที่ยังคงให้ประสบการณ์ที่มีคุณภาพแก่นักท่องเที่ยวได้
- ปัจจัยที่วัดผลกระทบเพื่อประเมินค่า PsCC คือ ความรู้สึกแออัด ที่สัมพันธ์กับจำนวนนักท่องเที่ยวในพื้นที่ท่องเที่ยว
- ใช้แบบสอบถามถึงความรู้สึกแออัดของนักท่องเที่ยวและความคิดเห็นต่อผลกระทบด้านอื่นๆและจำนวนนักท่องเที่ยวที่เหมาะสมในทัศนะของนักท่องเที่ยวพร้อมเหตุผล

ขีดความสามารถในการรองรับการท่องเที่ยวด้านสังคมและวัฒนธรรม (Social and Cultural Carrying Capacity, SCC) หมายถึง จำนวนนักท่องเที่ยวสูงสุดต่อช่วงเวลาที่ไม่ก่อให้เกิดผลกระทบด้านลบต่อสังคมและวัฒนธรรมของชุมชนท้องถิ่นในพื้นที่ท่องเที่ยวจนยอมรับไม่ได้

- วิธีการวัดโดยการใช้แบบสอบถาม หรือการสัมภาษณ์ชุมชนท้องถิ่น

การประเมินขีดความสามารถในการรองรับได้ ด้านสังคมและวัฒนธรรม (SCC)

ใช้วิธีการสุ่มตัวอย่างในการสอบถามประชาชนท้องถิ่นถึงระดับของผลกระทบสูงสุดจากการท่องเที่ยวที่ยอมรับให้เกิดขึ้นได้ต่อสังคมและวัฒนธรรมของประชาชนที่อาศัยในพื้นที่ของอุทยานแห่งชาติหรือมีความสัมพันธ์เกี่ยวข้องกันโดยตรง แล้วนำมาสัมพันธ์กับปริมาณการใช้ประโยชน์ เพื่อกำหนดขีดความสามารถสูงสุดในการรองรับได้ด้านสังคมและวัฒนธรรม

ผลกระทบจากการท่องเที่ยว

1. ด้านนิเวศ

- เสี่ยงรบกวน/ มลพิษทางอากาศ
- ขยะ
- การเดินออกนอกเส้นทางที่กำหนด

2. ด้านสิ่งแวดล้อม

- มีจำนวนนักท่องเที่ยวมากเกินไปสิ่งแวดล้อมจะรองรับในช่วงเทศกาล และสภาพของสิ่งแวดล้อมยังไม่เอื้อให้เกิดการใช้ประโยชน์สูงสุด
- นักท่องเที่ยวพึงพอใจ/ประทับใจในการมาเยือนน้อยลง

3. ด้านจิตวิทยาและด้านกายภาพ

- ความรู้สึกแออัด
- นักท่องเที่ยวไม่สามารถประกอบกิจกรรมได้เต็มที่
- คุณค่าประสบการณ์ท่องเที่ยว และความประทับใจในช่วงแออัด

มาตรการดำเนินการเกี่ยวกับการควบคุมปริมาณและคุณภาพการใช้ประโยชน์แหล่งท่องเที่ยว

ด้านเสียง/อากาศ

- เข้มงวดเรื่องการนำเครื่องดนตรี และการขายเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ในชุมชน
- ประชาสัมพันธ์เรื่องแนวปฏิบัติของการใช้เสียงในช่วงเวลาวิกาล ในบริเวณที่พักและเข้มงวดกับนักท่องเที่ยวที่ไม่ทำตามระเบียบ
- ประชาสัมพันธ์เรื่องมลภาวะอากาศในอุทยานฯ เนื่องจากไอเสียรถยนต์ และรณรงค์ขอความร่วมมือให้นักท่องเที่ยวดับเครื่องยนต์ขณะจอดรถ

มาตรการควบคุมผลกระทบในเส้นทางเดินป่า

- รณรงค์เรื่องการนำขยะกลับออกไป
- จัดระบบเส้นทางเดินป่าระยะไกล ให้มีเส้นทางที่ชัดเจนไม่เปิดเส้นทางใหม่โดยไม่ได้รับการพิจารณาจากคณะกรรมการชุมชนฯ
- มีมาตรการกักตุนรถนำเดินป่าระยะไกลและทำสื่อประชาสัมพันธ์ให้รับทราบระเบียบการใช้พื้นที่ของอุทยานฯ
- มีการปิดเส้นทางบางเส้นในช่วงเวลานอกฤดูกาลท่องเที่ยว เพื่อให้ระบบนิเวศฟื้นตัว
- จัดกิจกรรมซักรถในเส้นทางวิบากและควบคุมการใช้ยานพาหนะในช่วงฤดูฝนซึ่งมีการพังทลายของดินสูง

ด้านขยะ

- ประชาสัมพันธ์สร้างจิตสำนึกให้นักท่องเที่ยวและชุมชนตระหนักถึงปัญหาขยะ
- รณรงค์ขอความร่วมมือให้นักท่องเที่ยวลดการนำขยะเข้าพื้นที่
- ในแหล่งท่องเที่ยวบางแห่งอาจกำหนดให้เป็นแหล่งควบคุมขยะ โดยให้นักท่องเที่ยวนำขยะของตนเองกลับไปด้วย
- คัดแยกขยะนำกลับไปใช้ใหม่ และประชาสัมพันธ์ให้นักท่องเที่ยวแยกขยะลงถัง
- สร้างรายได้จากขยะ
- รณรงค์ให้ใช้ภาชนะที่สามารถนำกลับไปใช้ได้ใหม่ หรือย่อยสลายได้ในธรรมชาติ
- ทำขยะเปียกให้เป็นปุ๋ย

ด้านสิ่งแวดล้อม - พื้นที่ทางเดินเท้า

- กำหนดพื้นที่ทางเดินเท้าให้ชัดเจน ทั้งพื้นที่หลักและพื้นที่สำรอง

- พื้นที่กางเต็นท์ต้องมีระบบควบคุมจำนวนนักท่องเที่ยวตามที่กำหนดจากการศึกษา CC โดยกำหนดหมายเลขของเต็นท์และบริเวณของโซนการกางเต็นท์ที่ชัดเจนและเป็นธรรม โดยใช้วิธีการจองล่วงหน้าเหมือนระบบบ้านพัก และระบบตามคิว (first come, first serve) เข้มงวดกับนักท่องเที่ยวกางเต็นท์ ที่ไม่ได้รับอนุญาต และในบริเวณที่ไม่อนุญาตให้กางเต็นท์
- ไม่อนุญาตให้นักท่องเที่ยวกางเต็นท์ในพื้นที่ที่ไม่ได้กำหนด และอุทยานฯจะไม่ขยายพื้นที่เพิ่มจากที่กำหนดไว้ในรายงานจนกว่าจะมีการรายงานการขยายพื้นที่อย่างเป็นทางการและได้รับอนุมัติจากผู้บังคับบัญชาเสียก่อน
- ประชาสัมพันธ์ติดป้ายประกาศบริเวณด้านทางเข้าอุทยานฯทุกแห่งถึงสภาพของพื้นที่กางเต็นท์ว่ามีจำนวนผู้ใช้แล้วเท่าใดและเต็มแล้วหรือยัง หรือมีป้ายตัววิ่งบอกข้อมูลก่อนเข้าอุทยานฯในบริเวณที่เหมาะสม โดยเฉพาะอุทยานฯดอยอินทนนท์
- รณรงค์วัฒนธรรมการท่องเที่ยวในอุทยานฯโดยเฉพาะการพักค้างในอุทยานฯทุกรูปแบบ ให้เป็นลักษณะของการวางแผนและมีการจองล่วงหน้า โดยเฉพาะในช่วงเทศกาลและในอุทยานฯที่มีนักท่องเที่ยวนิยมสูง ซึ่งปัจจุบันเกินค่า CC แล้ว ปรับปรุงสิ่งอำนวยความสะดวกให้สามารถใช้งานได้
- ประชาสัมพันธ์ถึงพื้นที่กางเต็นท์/ที่พักรูปแบบอื่นๆในบริเวณใกล้เคียง
- มีการประชาสัมพันธ์การจัดระบบการใช้พื้นที่กางเต็นท์ดังกล่าวล่วงหน้าก่อนถึงฤดูกาลท่องเที่ยวผ่านสื่อประเภทต่างๆ
- ขอความร่วมมือและเข้มงวดให้นักท่องเที่ยวจัดเตรียมอาหารในบริเวณที่จัดให้ และระมัดระวังเรื่องไฟไหม้
- ประชาสัมพันธ์ถึงข้อควรปฏิบัติของนักท่องเที่ยวในการกางเต็นท์พักแรมในอุทยานฯ

ความเข้าใจในการประเมินสุขภาวะ

สุขภาพ ตามองค์การอนามัยโลก หมายถึง สุขภาวะที่สมบูรณ์พร้อมทั้งทางกาย ทางจิตใจ ทางสังคม และทางปัญญา(จิตวิญญาณ) สุขภาพมิใช่เพียงการปราศจากโรคหรือทุพพลภาพเท่านั้น(องค์การอนามัยโลก)

ในสภาพของสังคมปัจจุบัน มีความซับซ้อนเพิ่มมากขึ้น ตัวแปรด้านสังคมวัฒนธรรมได้เข้ามามีบทบาทของการพัฒนาระบบสุขภาพอย่างมาก อาทิ การเปลี่ยนแปลงโครงสร้างของประชากรไปสู่การเป็นสังคมของผู้ชรา(Aging Society) การเปลี่ยนแปลงวิถีการดำเนินชีวิตและพฤติกรรมกรบริโภคของคนในสังคมไทย การเปลี่ยนแปลงสภาพแวดล้อมทั้งทางกายภาพและทางสังคม สภาพดังกล่าวล้วนส่งผลทำให้การดูแลสุขภาพและการเจ็บป่วยของคนในสังคมเปลี่ยนแปลงไป ในการรักษาพยาบาลอาการเจ็บป่วยที่สามารถป้องกันได้ เช่น โรคอ้วน โรคเครียด อุบัติเหตุ ความดันโลหิตสูงและโรคหัวใจบางชนิด โดยอาการเจ็บป่วยดังกล่าวมีปัจจัยภายนอกที่สำคัญได้แก่ ปัจจัยด้านโครงสร้างทางสังคมประชากรและปัจจัยด้านวัฒนธรรม และปัจจัยภายในตัวบุคคลที่ก่อให้เกิดพฤติกรรมเสี่ยงต่อการเกิดโรคได้แก่ แรงจูงใจ ความต้องการ ทักษะคิด และการรับรู้ เป็นต้น

การจัดการกับสุขภาพอนามัยของบุคคลและความเจ็บป่วย เป็นเรื่องของประชาชน ครอบครัว และชุมชน ซึ่งแต่ละสังคมก็จะมีรูปแบบและแนวทางของการจัดการที่แตกต่างกันไปตามแบบแผนทางสังคมและวัฒนธรรมของตนเอง การจัดการกับสุขภาพเป็นความรับผิดชอบและหน้าที่ของประชาชน ที่มีเป้าหมายเพื่อการป้องกันสุขภาพส่งเสริมสุขภาพ และรักษาพยาบาลโดยประชาชน ครอบครัว และเครือข่ายทางสังคมภายในชุมชน ดังนั้น การจัดการกับสุขภาพในภาคประชาชนจึงนับว่าเป็นขั้นตอนที่สำคัญที่สุดและใกล้ชิดกับ

ประชาชนมากที่สุด โดยการกำหนดวิธีการปฏิบัติเพื่อหลีกเลี่ยงจากโรคภัยไข้เจ็บ เพื่อให้ตนเองมีสุขภาพแข็งแรงอยู่เสมอ ดังนั้น สุขภาพอนามัยที่ดี จึงมีความหมายครอบคลุมตั้งแต่ การรับประทานอาหารที่ดีมีประโยชน์ การใช้สมุนไพรเพื่อส่งเสริมสุขภาพ การออกกำลังกาย การพักผ่อน การนวดประคบ การซื้อยากินเอง และการไปรับบริการด้านการแพทย์จากแหล่งบริการสุขภาพต่าง ๆ ซึ่งการจัดการกับสุขภาพเพื่อหลีกเลี่ยงจากโรคภัยไข้เจ็บสิ่งที่สำคัญคือพฤติกรรมความร่วมมือในการป้องกันโรค

พฤติกรรมความร่วมมือ หมายถึง การกระทำของบุคคล ซึ่งมีการเปลี่ยนแปลงจากพฤติกรรมเดิม และรับพฤติกรรมใหม่ด้วยความเต็มใจ โดยที่พฤติกรรมหรือการกระทำนั้นสอดคล้องกับคำแนะนำ และแนวทางในการปฏิบัติตนในการป้องกันความเสี่ยงในสถานการณ์ที่เกิดขึ้น ในขณะที่บุคลากรทีมสุขภาพมีบทบาทในการให้ข้อมูลข่าวสาร ให้คำแนะนำ แนวทางการปฏิบัติตนที่ถูกต้องที่สุด เพื่อให้ผู้รับบริการได้มีโอกาสเลือกวิถีทางที่เหมาะสมที่สุดสำหรับตนเอง ส่งผลให้เกิดความเต็มใจในการให้ความร่วมมือในการทำกิจกรรมร่วมกับทีมสุขภาพซึ่งวิธีการนี้มีส่วนกระตุ้นให้มีการเสริมพลังอำนาจให้แก่ผู้ป่วยในกระบวนการ การเน้นให้ผู้ป่วยมีส่วนร่วมในการบำบัดรักษา (Playle, 2000)

บุคคลที่มีความรู้ ความเข้าใจที่ดี จะนำไปสู่การปฏิบัติที่ถูกต้องในการป้องกันโรค นอกจากบุคลากรต้องมีความรู้แล้วความเชื่อยังเป็นส่วนประกอบภายในตัวบุคคล โดยความเชื่อจะเป็นตัวกำหนดแนวโน้มในการแสดงพฤติกรรมของบุคคล ซึ่งแบบแผนความเชื่อด้านสุขภาพ (Health Belief Model) ของเบคเกอร์ (Becker) ได้กล่าวถึงองค์ประกอบที่มีผลต่อพฤติกรรมความร่วมมือในการป้องกันโรคไว้(สมจิต หนูเจริญกุล และคณะ, 2543) ดังนี้

1. การรับรู้โอกาสเสี่ยงของการเป็นโรค (Perceived Susceptibility) เป็นความเชื่อของบุคคลที่มีผลโดยตรงต่อการปฏิบัติ

2. การรับรู้ความรุนแรงของโรค (Perceived Severity) เป็นการประเมินการรับรู้ความรุนแรงของโรค ปัญหาสุขภาพหรือผลกระทบจากการเกิดโรคซึ่งก่อให้เกิดความพิการหรือเสียชีวิต เมื่อบุคลากรทางการแพทย์ให้การดูแลผู้ป่วยมีการรับรู้ต่อระดับความรุนแรงของการป่วย ซึ่งอาจจะมองความรุนแรงของการเจ็บป่วยนั้นทำให้เกิดความพิการหรือตาย หรืออาจมีผลกระทบต่อหน้าที่การงาน เมื่อบุคคลรับรู้ถึงความรุนแรงของโรคมกเท่าใดจะยิ่งทำให้เกิดความร่วมมือในการปฏิบัติตามแนวทางในการป้องกันการติดเชื้อมากขึ้นเช่นกัน

3. การรับรู้ถึงประโยชน์ของการรักษาและป้องกันโรค (Perceived Benefits) การที่บุคคลแสวงหาวิธีการปฏิบัติให้ปลอดภัยจากโรคหรือป้องกันไม่ให้เกิดโรคนั้น ต้องมีความเชื่อว่าเป็นการกระทำที่ดีมีประโยชน์ ดังนั้นการตัดสินใจที่จะปฏิบัติตามคำแนะนำก็ขึ้นอยู่กับเปรียบเทียบถึงข้อดีและข้อเสียของพฤติกรรมนั้น โดยเลือกปฏิบัติในสิ่งที่ก่อให้เกิดผลดีมากกว่าผลเสีย โดยบุคลากรทางการแพทย์ทราบดีว่าการปฏิบัติตามแนวทางในการป้องกันการแพร่กระจายเชื้อโรคติดต่อ เป็นการเพิ่มความปลอดภัยจากการติดเชื้อ เมื่อบุคลากรรับรู้ถึงผลดีของการปฏิบัติแล้วจะส่งเสริมให้บุคลากรมีพฤติกรรมต่อความร่วมมือในการดำเนินการมากขึ้น

4. การรับรู้ต่ออุปสรรค (Perceived Barriers) เป็นการคาดการณ์ล่วงหน้าของบุคคลต่อพฤติกรรมที่เกี่ยวข้องกับสุขภาพอนามัยของบุคคลในทางลบ เช่น การปฏิบัติในการป้องกันการแพร่กระจายเชื้อโรคติดต่อ เป็นการดำเนินการที่ยุ่งยากและเป็นการเพิ่มภาระงาน ซึ่งการรับรู้อุปสรรคเป็นปัจจัยสำคัญต่อ

พฤติกรรมการป้องกันโรค และพฤติกรรมนี้สามารถใช้ทำนายพฤติกรรมการให้ความร่วมมือในการปฏิบัติตามแนวทางในการป้องกันการแพร่กระจายเชื้อโรคติดต่อในโรงพยาบาลได้

5. สิ่งชักนำให้เกิดการปฏิบัติ (Cues to Action) สิ่งชักนำให้เกิดการปฏิบัติเป็นเหตุการณ์หรือสิ่งที่มากระตุ้นบุคคลให้เกิดพฤติกรรมที่ต้องการออกมา ซึ่ง Becker & Maiman (1975) ได้กล่าวว่า เพื่อให้แบบแผนความเชื่อมีความสมบูรณ์นั้นจะต้องพิจารณาถึงสิ่งชักนำให้เกิดการปฏิบัติ ซึ่งมี 2 ด้าน คือ สิ่งชักนำภายในหรือสิ่งกระตุ้นภายใน (Internal Cues) ได้แก่ การรับรู้สภาวะของร่างกายตนเอง เช่น อาการของโรคหรือการเจ็บป่วย ส่วนสิ่งชักนำภายนอกหรือสิ่งกระตุ้นภายนอก (External Cues) ได้แก่ การให้ข่าวสารผ่านทางสื่อมวลชนหรือการเตือนจากบุคคลที่เป็นที่รักหรือนับถือ เช่น สามี ภรรยา บิดา มารดา เป็นต้น

6. ปัจจัยร่วม (Modifying Factors) ปัจจัยร่วม เป็นปัจจัยที่ไม่มีผลโดยตรงต่อพฤติกรรมสุขภาพ แต่เป็นปัจจัยพื้นฐานที่จะส่งผลไปถึงการรับรู้และการปฏิบัติ ได้แก่

6.1 ปัจจัยด้านประชากร เช่น อายุ ระดับการศึกษา เป็นต้น

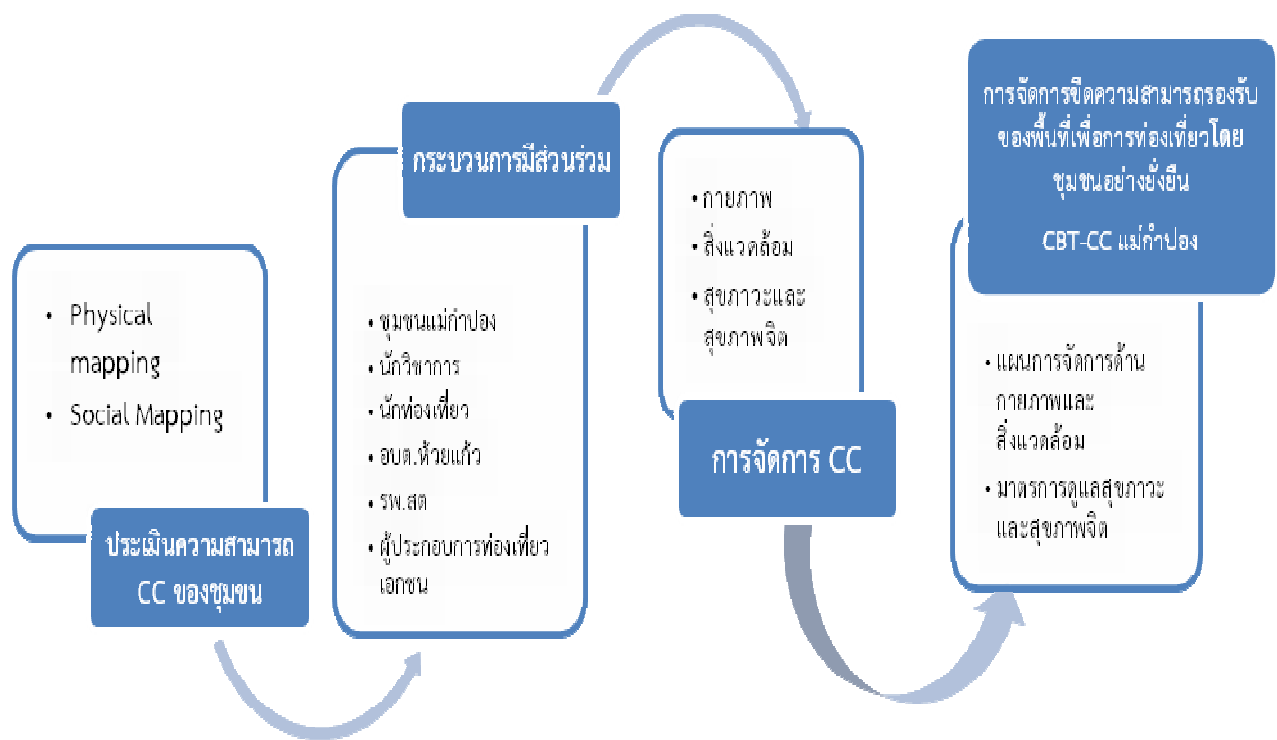
6.2 ปัจจัยทางด้านสังคมจิตวิทยา เช่น บุคลิกภาพ สถานภาพทางสังคม กลุ่มเพื่อนกลุ่มอ้างอิง มีความเกี่ยวข้องกับบรรทัดฐานทางสังคม ค่านิยมทางวัฒนธรรม ซึ่งเป็นพื้นฐานทำให้เกิดการปฏิบัติเพื่อป้องกันโรคที่แตกต่างกัน

6.3 ปัจจัยโครงสร้างพื้นฐาน เช่น ความรู้เรื่องโรค ประสบการณ์เกี่ยวกับโรค เป็นต้น

7. แรงจูงใจด้านสุขภาพ (Health Motivation) หมายถึง สภาพอารมณ์ที่เกิดขึ้นจากการถูกกระตุ้นด้วยเรื่องเกี่ยวกับสุขภาพอนามัย ได้แก่ ระดับความสนใจ ความใส่ใจ ทศนคติและค่านิยมทางด้านสุขภาพ เป็นต้น

การรับรู้ภาวะเสี่ยงและการรับรู้ความรุนแรงของปัญหาสุขภาพขึ้นอยู่กับความรู้ความเข้าใจของบุคคล การที่บุคคลรับรู้ว่าเป็นอันตรายต่อตนเองเสี่ยงต่อการมีสุขภาพปัญหาสุขภาพ ซึ่งเชื่อว่ามี ความรุนแรงจะเกิดแรงผลักดันที่นำไปสู่การปรับเปลี่ยนพฤติกรรม การเลือกแนวทางของการปฏิบัติที่เชื่อว่าจะอยู่ภายใต้อิทธิพลของความเชื่อเกี่ยวกับประโยชน์ของการปฏิบัติตัวในการลดภาวะอันตราย โดยผ่านการพิจารณาเปรียบเทียบกับข้อจำกัดหรืออุปสรรคต่าง ๆ ในการปฏิบัติตัว ถ้าความพร้อมในการปฏิบัติมีสูงและมีข้อเสียหรืออุปสรรคน้อย ก็จะมีการปรับเปลี่ยนการปฏิบัติเกิดขึ้น ในขณะที่ความพร้อมมีน้อยในขณะที่มีอุปสรรคมากก็จะมีพฤติกรรมการปฏิบัติที่น้อย ในสถานการณ์ที่ความพร้อมมีมากและอุปสรรคก็มีมากด้วย บุคคลจะเกิดความรู้สึกขัดแย้ง (conflict) และอาจมีปฏิกิริยาออกมาใน 2 ลักษณะคือ 1) พยายามหนีออกจากสถานการณ์นั้นเพื่อผลทางจิตใจโดยการปฏิบัติพฤติกรรมอื่นๆ ที่ไม่เกี่ยวข้องหรือเป็นผลเพื่อการลดภาวะอันตรายที่เกิดขึ้น 2) มีความกลัวหรือความวิตกกังวลอย่างมาก ซึ่งส่งผลให้บุคคลไม่สามารถคิดอย่างมีเป้าหมายหรือลงมือปฏิบัติอย่างมีเหตุผลได้ (สมจิต หนูเจริญกุล และคณะ, 2543)

จากการทบทวนข้อมูลหลักการ ทฤษฎีและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องในประเด็นการศึกษาขีดความสามารถในการรองรับของพื้นที่เพื่อนันทนาการหรือการท่องเที่ยว ได้กำหนดกรอบแนวคิดเพื่อการศึกษาและกิจกรรมวิจัย(รายละเอียดปรากฏในภาพที่ 2 หน้า 33) โดยปรับปรุงจากกรอบแนวคิดการวิจัยระยะที่ 1 ดังนี้

ภาพที่ 2 กรอบแนวคิดเพื่อการศึกษาวิจัย

บทที่ 3

วิธีดำเนินการวิจัย

กิจกรรมตามแผนงานวิจัย

ขอบเขตการวิจัย

การวิจัยกำหนดขอบเขตพื้นที่ บ้านแม่กำปอง อำเภอแม่ออน จ. เชียงใหม่ และเก็บข้อมูลเฉพาะนักท่องเที่ยวชาวไทยและชาวต่างประเทศที่มาเยือนหมู่บ้าน ในระยะเวลาของโครงการวิจัย

สถานที่ศึกษาวิจัย

บ้านแม่กำปอง อำเภอแม่ออน จ. เชียงใหม่

กลุ่มเป้าหมายและนักวิจัย

กลุ่มเป้าหมายของการวิจัยเป็นนักท่องเที่ยวชาวไทยและชาวต่างชาติที่มาเยือนพื้นที่บ้านแม่กำปอง กลุ่มนักวิจัยหลักเป็นนักวิชาการจากมหาวิทยาลัยพายัพ กลุ่มนักวิจัยชุมชน และกลุ่มนักวิจัยร่วมที่เกี่ยวข้องกับชุมชน ได้แก่ องค์การบริหารส่วนตำบลห้วยแก้ว โรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพตำบลห้วยแก้ว และบริษัทท่องเที่ยว Flight of the Gibbons

คณะวิทยากรหรือผู้มีส่วนร่วมในการเสริมความรู้ประสบการณ์

การทำวิจัยนี้ได้รับความรู้และประสบการณ์จากการทำวิจัย “การศึกษาความสามารถในการรองรับของพื้นที่เพื่อการท่องเที่ยวในอุทยานแห่งชาติ” สถาบันการท่องเที่ยวโดยชุมชนซึ่งเป็นพี่เลี้ยงโครงการวิจัย และสกว. ฝ่ายวิจัยท้องถิ่น รวมทั้งทีมที่ปรึกษาโครงการวิจัย และการเข้าร่วมประชุมแลกเปลี่ยนความรู้ประสบการณ์การทำวิจัย และทัศนคติมุมมองต่าง ๆ จากการจัดประชุมทำความเข้าใจของสกว. ฝ่ายวิจัยเพื่อท้องถิ่น ได้แก่

- กิจกรรมเรียนรู้สร้างความเข้าใจขีดความสามารถในการรองรับของพื้นที่เพื่อการท่องเที่ยว
- กิจกรรมเติมเต็มความรู้และเพิ่มเติมกระบวนการพัฒนาเครื่องมือวิจัยร่วมกับชุมชน

งานวิจัยนี้สามารถดำเนินการได้โดยได้รับการสนับสนุนให้ทำวิจัยจากมหาวิทยาลัยพายัพ และได้รับการสนับสนุนทั้งทางด้านความรู้ และทุนจากสกว.ฝ่าย 5 สกว.และสกว.ฝ่ายวิจัยท้องถิ่น รวมทั้งชุมชนบ้านแม่กำปองที่ร่วมทำการวิจัย

แหล่งข้อมูลและวิธีการเก็บข้อมูล

1. ประเภทของข้อมูล

- 1.1 ข้อมูลปฐมภูมิได้จากการประชุมร่วมกันระหว่างนักวิจัยหลักและนักวิจัยชุมชน
- 1.2 ข้อมูลทุติยภูมิได้จากการค้นคว้าเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง
- 1.3 ข้อมูลได้จากการเข้าร่วมสัมมนาที่เกี่ยวข้อง

2. วิธีการเก็บข้อมูล

- 2.1 นักวิจัยหลักลงพื้นที่เก็บข้อมูลจากการสนทนาและเปลี่ยนข้อมูลและแนวคิดมุมมองต่าง ๆ ร่วมกับนักวิจัยชุมชน

2.2 การทำงานร่วมกันระหว่างนักวิจัยหลักและนักวิจัยชุมชน ในการเก็บข้อมูลตามแผนงานวิจัย

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

1. การสัมภาษณ์ความรู้ความเข้าใจของชุมชนในเรื่องการจัดการท่องเที่ยวรูปแบบโฮมสเตย์โดยใช้แบบ Checklist
2. แบบสำรวจและประเมินศักยภาพขีดความสามารถในการรองรับของพื้นที่เพื่อการท่องเที่ยว
3. แบบสอบถามนักท่องเที่ยวถึงความรู้สึกต่อการท่องเที่ยวรูปแบบโฮมสเตย์

การวิเคราะห์และประมวลผล

ทดสอบความเชื่อมั่นของแบบสอบถาม/ เครื่องมือวิจัยโดยใช้โปรแกรมสถิติสำเร็จรูปเพื่อการประมวลผล

แผนกิจกรรม/ขั้นตอนการศึกษาศักยภาพการรองรับของพื้นที่เพื่อการท่องเที่ยว

1. สำรวจพื้นที่เตรียมข้อมูลศึกษาวิจัย (โดยทีมวิจัยหลักและทีมวิจัยชุมชน)
 - องค์ประกอบด้านกายภาพและสิ่งแวดล้อม
 - องค์ประกอบด้านสังคมและวัฒนธรรม
 - องค์ประกอบด้านเศรษฐกิจชุมชน
 - องค์ประกอบด้านสุขภาวะชุมชน
2. ศึกษาประเด็นต่าง ๆ ที่อาจจะเป็นปัญหา / ผลกระทบต่อชุมชน (สรุปผลจากทีมวิจัยหลัก และประเด็นการมีส่วนร่วมของชุมชน)
 - ด้านกายภาพ (นิเวศวิทยาและสิ่งแวดล้อม)
 - ด้านสังคมและวัฒนธรรม
 - ด้านเศรษฐกิจชุมชน
 - ด้านสุขภาวะชุมชน
3. แบบสำรวจ/สังเกตเพื่อศึกษาศักยภาพของพื้นที่ทั้ง 4 ด้าน เพื่อเปรียบเทียบมาตรฐานการกำหนดพื้นที่/ ขีดจำกัดของพื้นที่เพื่อบริการการท่องเที่ยว (ทีมวิจัยหลัก ทีมผู้เชี่ยวชาญ ทีมวิจัยชุมชน)
4. แบบสำรวจ/สังเกต/ สัมภาษณ์ความคิดเห็นของผู้มีส่วนเกี่ยวข้องต่อการบริหารจัดการพื้นที่
 - กลุ่มท่องเที่ยวโฮมสเตย์
 - กลุ่มสหกรณ์การไฟฟ้าพลังน้ำ
 - องค์การบริหารส่วนตำบลห้วยแก้ว
 - โรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพตำบลห้วยแก้ว
 - กลุ่มผู้ประกอบการท่องเที่ยวนอกพื้นที่ชุมชน
 - ผู้ประกอบการท่องเที่ยวในพื้นที่ชุมชน
 - นักท่องเที่ยวชุมชนโฮมสเตย์
 - นักท่องเที่ยวในพื้นที่ชุมชนด้านผจญภัย(Flight of the Gibbons)

5. กำหนดปัจจัยในการบริหารจัดการพื้นที่รองรับการท่องเที่ยวโดยชุมชน โดยสรุปจากประเด็นความสามารถการรองรับของพื้นที่ตามมาตรฐาน และความคิดเห็นของผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้องการท่องเที่ยวในพื้นที่ชุมชน
6. กำหนดแนวทางประสานความร่วมมือชุมชนในการบริหารจัดการพื้นที่เพื่อรองรับการท่องเที่ยวที่มีระบบบริหารจัดการอย่างมีส่วนร่วมทั้งคนในชุมชนและนอกชุมชน (Zoning management)
7. กำหนดนโยบายและมาตรการเพื่อการบริหารจัดการพื้นที่เพื่อการท่องเที่ยวที่เหมาะสมในบริบทชุมชนและนักท่องเที่ยว โดยคำนึงขีดความสามารถการรองรับและพัฒนาระบบบริหารจัดการที่มีประสิทธิภาพโดยชุมชน

แผนงานวิจัย

การดำเนินการวิจัยระยะที่ 2 นี้ ทีมวิจัยหลักและทีมวิจัยชุมชน ได้ศึกษาข้อมูลและร่วมแสดงข้อคิดเห็น ตลอดจนสรุปแนวทางการดำเนินการกิจกรรมดังนี้

1. ทีมวิจัยหลักประชุมวางแผนการดำเนินงานวิจัย
2. ทีมวิจัยหลักศึกษาข้อมูลในการดำเนินการร่วมกับนักวิจัยชุมชน
3. ทีมวิจัยหลักลงพื้นที่เพื่อดำเนินการร่วมกับทีมวิจัยชุมชนเรื่องความเข้าใจในการจัดการความสามารถในการรองรับของพื้นที่เพื่อการท่องเที่ยวโดยชุมชน
4. ทีมวิจัยหลักลงพื้นที่เพื่อดำเนินการร่วมกับทีมวิจัยชุมชนเรื่อง
 - 4.1. ประชุมทำความเข้าใจกำหนดประเด็นเพื่อออกแบบเครื่องมือและวิธีการประเมินขีดความสามารถของพื้นที่เพื่อการท่องเที่ยวโดยชุมชนและข้อมูลจากนักท่องเที่ยวที่มาเยือนชุมชน
 - 4.2. วางแผนการเก็บข้อมูลตามแผนงานวิจัยระยะที่ 2

การดำเนินการวิจัย (ภาพรวมโครงการระยะที่ 2)

1. ประชุมสร้างความเข้าใจในการดำเนินงานวิจัยวางแผนการดำเนินงานเก็บข้อมูล
2. จัดเวทีหมู่บ้านเพื่อสรุปข้อมูลการท่องเที่ยวชุมชนและศักยภาพการจัดการท่องเที่ยวโดยชุมชน ที่ได้จากผลการวิจัยระยะที่ 1
3. ประชุมทีมวิจัยและผู้ที่เกี่ยวข้อง
4. เวทีร่วมกับชุมชนเพื่อนำเสนอข้อมูล วิธีการ พัฒนารูปแบบการจัดการขีดความสามารถการรองรับของพื้นที่เพื่อการท่องเที่ยวโดยชุมชนในรูปแบบการท่องเที่ยวเชิงนิเวศรูปแบบโฮมสเตย์ โดยชุมชนบริหารจัดการเป็นอย่างไร และเตรียมรับสถานการณ์การท่องเที่ยวที่มีผลกระทบต่อชุมชนทางด้านกายภาพ สังคม วัฒนธรรม วิถีชีวิต เศรษฐกิจชุมชน และสุขภาวะของคนในชุมชนที่เป็นเจ้าของแหล่งท่องเที่ยว
5. จัดเวทีร่วมกับชุมชนและทีมวิจัย เพื่อแลกเปลี่ยนประสบการณ์การทำงานร่วมกัน
6. สรุปผลการอภิปรายและข้อเสนอแนะโดยทีมวิจัยหลัก

การดำเนินกิจกรรมวิจัยระยะที่ 2

เดือนที่ 1

1. กิจกรรมเตรียมทีมวิจัยและสร้างความเข้าใจในการทำงานวิจัยร่วมกัน

วัตถุประสงค์ของกิจกรรม

- เพื่อชี้แจงทำความเข้าใจในการดำเนินงานวิจัย
- เพื่อร่วมกันกำหนดประเด็นวิจัยและแผนงานวิจัยเพื่อการเก็บข้อมูล

ขั้นตอนและวิธีการ

- ประชุมสร้างความเข้าใจในการดำเนินงานวิจัย
- วางแผนการดำเนินงานเก็บข้อมูล และประชุมนักวิจัยหลัก/ นักวิจัยชุมชน เพื่อเตรียมเก็บข้อมูล ความเห็นของชุมชน

2. กิจกรรมการกำหนดกลไกเฝ้าระวังและประเมินขีดความสามารถในการรองรับของพื้นที่

โดยทีมวิจัยหลักและทีมวิจัยชุมชน

วัตถุประสงค์ของกิจกรรม

- เพื่อชี้แจงทำความเข้าใจในการดำเนินงานวิจัย
- เพื่อร่วมกันกำหนดประเด็นวิจัยและแผนงานวิจัยเพื่อการเก็บข้อมูล

ขั้นตอนและวิธีการ

- ประชุมสร้างความเข้าใจในการดำเนินงานวิจัย
- วางแผนการดำเนินงานเก็บข้อมูล และประชุมนักวิจัยหลัก/ นักวิจัยชุมชน เพื่อเตรียมเก็บข้อมูล ความเห็นของชุมชน

เดือนที่ 2-3

1. การศึกษาข้อมูลต้นแบบชุมชนที่มีการจัดการขยะและวางแผนการจัดการขยะ

วัตถุประสงค์ของกิจกรรม

- เพื่อศึกษาดูต้นแบบชุมชนที่มีการจัดการที่ดี ด้านการจัดการและวางแผนการจัดการขยะ
- เพื่อนำความรู้ที่ได้รับจากการศึกษาดูงานมาพัฒนาแผนงานของชุมชน

ขั้นตอนและวิธีการ

- ติดต่อประสานงานองค์การบริหารส่วนตำบลดอนแก้ว อ.แม่ริม จ.เชียงใหม่ เพื่อนำนักวิจัย และตัวแทนชุมชนเยี่ยมชมพื้นที่ และรับฟังบรรยายสรุป
- รับฟังบรรยายสรุปจากผู้บริหารอบต.
- ศึกษาดูงานการจัดการขยะในครัวเรือน และแลกเปลี่ยนเรียนรู้กับวิทยากรท้องถิ่น
- ศึกษาดูงานธนาคารขยะชุมชน และแลกเปลี่ยนเรียนรู้กับกรรมการผู้รับผิดชอบธนาคารขยะ

2. การจัดเก็บข้อมูลแหล่งที่มาของขยะ เพื่อวิเคราะห์วางแผนการจัดการที่เหมาะสม

วัตถุประสงค์ของกิจกรรม

- เพื่อสำรวจและเก็บข้อมูลแหล่งที่มาของขยะ ของแต่ละครัวเรือน
- เพื่อนำผลที่ได้จากการสำรวจแหล่งที่มาของขยะ

ขั้นตอนและวิธีการ

- คณะกรรมการหมู่บ้านประชุม โดยนำผลการศึกษาดูงาน พูดคุยและแลกเปลี่ยนความเห็นระหว่างคณะกรรมการฯ เพื่อวางแผนงานร่วมกัน

3. กิจกรรมประชุมเชิงปฏิบัติการ “การตรวจวัดคุณภาพน้ำและการจัดการขยะ” ร่วมกับ โครงการวิจัยหลัก ณ ชุมชนแหลมใหญ่ อ.เมือง จ.สมุทรสงคราม

วัตถุประสงค์ของกิจกรรม

- เพื่อรายงานความก้าวหน้าโครงการวิจัยทั้ง 4 พื้นที่ และนำเสนอแผนงานวิจัยระยะ 6 เดือนแรก
- เพื่อพัฒนาศักยภาพนักวิจัยชุมชนในการตรวจวัดคุณภาพน้ำ และการจัดการขยะ ในการเติมเต็มความรู้ในการสร้างเครื่องมือในการตรวจวัดแบบง่ายที่ชุมชนสามารถดำเนินการได้โดยคนในชุมชน

ขั้นตอนและวิธีการ

- จัดอบรมพัฒนาศักยภาพโดยการบรรยายเติมความรู้จากนักวิชาการ ผู้เชี่ยวชาญด้านคุณภาพน้ำ
- ทดลองฝึกปฏิบัติการด้านการตรวจวัดคุณภาพน้ำ
- แลกเปลี่ยนเรียนรู้กับโครงการวิจัยชุมชนด้านการจัดการขยะ
- แลกเปลี่ยนเรียนรู้ร่วมกันของทั้ง 4 โครงการวิจัยย่อย

4. กิจกรรมสำรวจข้อมูลนักท่องเที่ยวและข้อมูลพื้นฐานด้านกายภาพและสิ่งแวดล้อมของพื้นที่ รองรับท่องเที่ยว

วัตถุประสงค์ของกิจกรรม

- เพื่อเก็บข้อมูลพื้นฐานด้านสิ่งแวดล้อม (น้ำ) เพื่อการวิเคราะห์ผลกระทบต่อชุมชน
- เพื่อเก็บข้อมูลจากนักท่องเที่ยวที่มาเยือนหมู่บ้าน และประเมินผลกระทบจากนักท่องเที่ยว
- เพื่อสรุปผลการศึกษาข้อมูลที่ได้จากการสำรวจ

ขั้นตอนและวิธีการ

- แจกแบบสอบถามนักท่องเที่ยว(ทดลองตัวแบบเพื่อประเมิน)/สัมภาษณ์ข้อมูลนักท่องเที่ยว
- เก็บตัวอย่างและตรวจวัดคุณภาพน้ำอย่างง่าย(ใช้เครื่องมือทางวิทยาศาสตร์) โดยทีมวิจัยชุมชน
- ประชุมทีมวิจัย เพื่อจัดเวทีวิจัย โดยทำความเข้าใจกับชุมชนในประเด็นที่ได้จากการสำรวจข้อมูลนักท่องเที่ยวและข้อมูลด้านกายภาพสิ่งแวดล้อม นำไปวางแผนการจัดการระบบและกลไกเฝ้าระวังการดูแลคุณภาพสิ่งแวดล้อมของชุมชน

เดือนที่ 3-4

1. กิจกรรมสำรวจและค้นหาสาเหตุที่ก่อให้เกิดผลกระทบต่อคุณภาพแหล่งน้ำของชุมชน

วัตถุประสงค์ของกิจกรรม

- เพื่อศึกษาข้อมูลที่ได้ดำเนินการรวบรวมแล้วจากกิจกรรมที่ 2

ขั้นตอนและวิธีการ

- นักวิจัยเดินสำรวจเส้นทางเดินท่องเที่ยวในหมู่บ้านจนถึงน้ำตกแม่กำปอง โดยบันทึกจำนวนขยะและประเภทที่พบตามเส้นทางเดินท่องเที่ยว
- จัดเวที เพื่อศึกษาข้อมูลชุมชน ด้านกายภาพ สิ่งแวดล้อม สังคมและวัฒนธรรม และสุขภาพของคนในชุมชนจากผลกระทบด้านการท่องเที่ยวในชุมชน

เดือนที่ 5-6

1. การสำรวจแหล่งน้ำทางธรรมชาติในแต่ละจุดเปรียบเทียบกับผลสำรวจวิจัย โดยผู้เชี่ยวชาญตรวจสอบในห้องปฏิบัติการวิทยาศาสตร์

วัตถุประสงค์ของกิจกรรม

- เพื่อสำรวจแหล่งน้ำธรรมชาติ จากการสังเกตและการเก็บตัวอย่างน้ำเพื่อการตรวจคุณภาพ โดยเครื่องมืออย่างง่าย
- เพื่อเปรียบเทียบผลที่ได้จากการสำรวจและการเก็บตัวอย่างน้ำแต่ละจุดกับผลวิจัยระยะที่ 1

ขั้นตอนและวิธีการ

- ทีมวิจัยชุมชน เก็บตัวอย่างน้ำและทดสอบโดยเครื่องมืออย่างง่ายโดยชุดทดสอบคณะวิทยาศาสตร์ ม.มหิดล ได้รับการสนับสนุนชุดทดสอบโดยโครงการวิจัยหลัก
- ทีมวิจัยหลักและทีมวิจัยชุมชน เก็บตัวอย่างน้ำร่วมกันตามจุดเดิมที่ได้มีการจัดเก็บในโครงการวิจัยระยะที่ 1
- เก็บตัวอย่างน้ำ นำส่งห้องปฏิบัติการกลาง เพื่อตรวจวัดละเอียดตามวิธีการเดิม เพื่อการเปรียบเทียบผลวิเคราะห์ในโครงการวิจัยระยะที่ 1 กับระยะที่ 2

2. การประชุมเวทีชุมชน เพื่อระดมความคิดเห็น และวางแผนงานกิจกรรมวิจัยร่วมกัน

วัตถุประสงค์ของกิจกรรม

- เพื่อนำเสนอผลสรุปการวิเคราะห์คุณภาพน้ำโดยห้องปฏิบัติการกลาง ให้กับทีมวิจัยชุมชนและคณะกรรมการหมู่บ้าน โดยทำความเข้าใจร่วมกัน และจัดเวทีชุมชน

ขั้นตอนและวิธีการ

- จัดประชุมทีมวิจัย เพื่อสรุปข้อมูลการวิเคราะห์คุณภาพน้ำ และวางแผนการทำงานร่วมกัน
- จัดเวทีชุมชน เพื่อชี้แจงผลการวิเคราะห์คุณภาพน้ำ และกำหนดวิธีการ/ กลไกเฝ้าระวัง รวมทั้งการป้องกันปัญหาที่เป็นผลกระทบจากการท่องเที่ยวในชุมชน

3. การศึกษาข้อมูลชุมชนด้านพฤติกรรมที่ส่งผลต่อสุขภาวะและสภาพจิตใจ

วัตถุประสงค์ของกิจกรรม

- เพื่อประเมินข้อมูลพื้นฐานด้านสุขภาพกายและสุขภาพจิต ร่วมกับทีมวิจัยชุมชนและคณะกรรมการหมู่บ้าน โดยจัดกิจกรรมร่วมกับหน่วยงานภาคี รพ.ส่งเสริมสุขภาพตำบลห้วยแก้ว อ.แม่อน จ. เชียงใหม่

ขั้นตอนและวิธีการ

1. ประเมินข้อมูลพื้นฐานด้านสุขภาพกายและสุขภาพจิตโดยการตรวจสุขภาพเบื้องต้น การวัดความดันโลหิต การวัดดัชนีมวลกาย วัดรอบท้อง ระดับน้ำตาลในเลือด และระดับความเครียด สำหรับประชาชนในชุมชนบ้านแม่กำปอง ร่วมกับเจ้าหน้าที่โรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพตำบล และคณะพยาบาลศาสตร์แมคคอร์มิค มหาวิทยาลัยพายัพ

2. นำข้อมูลที่ได้มาศึกษาเชิงสถิติ และสะท้อนข้อมูลกลับให้สมาชิกบ้านพักโฮมสเตย์เพื่อให้รับทราบ ข้อมูลด้านสุขภาพกายและสุขภาพจิตในภาพรวม และเก็บข้อมูลซ้ำอีกครั้งเพื่อเปรียบเทียบช่วงเวลา ของฤดูกาลท่องเที่ยว และ นอกฤดูกาลท่องเที่ยว
3. จัดทำสารสนเทศกลุ่มร่วมกับสมาชิกบ้านพักโฮมสเตย์เพื่ออภิปรายถึงประเด็นปัญหาด้านสุขภาพและ สุขภาพจิตที่ได้จากการรวบรวมข้อมูล
4. จัดกิจกรรมการให้ความรู้เรื่องพฤติกรรมกรรมการบริโภคอาหารกับภาวะเสี่ยงกับการเกิดโรคหรือความ เจ็บป่วย
5. จัดสนทนากลุ่มเพื่อแลกเปลี่ยนเรียนรู้วิธีการดูแลตนเองด้านสุขภาพและสุขภาพจิต รวมทั้งปัญหา อุปสรรคในการดูแลสุขภาพอย่างต่อเนื่อง
6. จัดกิจกรรมการให้ความรู้เรื่อง “ธงโภชนาการ” แก่สมาชิกบ้านพักโฮมสเตย์ เพื่อเป็นแนวทางในการ ปรับพฤติกรรมกรรมการบริโภคอาหาร
7. จัดกิจกรรมการให้ความรู้เรื่อง “ความเครียดและวิธีการจัดการกับความเครียด” พร้อมทั้งการฝึก ปฏิบัติ “หัวเราะบำบัด” เพื่อเป็นแนวทางหนึ่งในการผ่อนคลายความเครียด
8. เผยแพร่ความรู้เรื่องธงโภชนาการ และ ความเครียด วิธีการจัดการกับความเครียด ให้แก่ประชาชนใน หมู่บ้านแม่กำปอง ผ่านทางป้ายไว้นิเทศความรู้ ณ บริเวณต่างๆ ที่เป็นศูนย์กลางของชุมชน

4. การศึกษาข้อมูลด้านสังคมและวัฒนธรรม

วัตถุประสงค์ของกิจกรรม

- เพื่อประเมินข้อมูลพื้นฐานด้านสังคมและวัฒนธรรม ร่วมกับทีมวิจัยชุมชนและคณะกรรมการหมู่บ้าน โดยจัดกิจกรรมร่วมกับ สมาชิกกลุ่มโฮมสเตย์และกลุ่มชุมชนที่ไม่ได้เป็นสมาชิกกลุ่มโฮมสเตย์ โดยทำ ความเข้าใจร่วมกัน

ขั้นตอนและวิธีการ

- การเก็บข้อมูลภาคสนาม โดยใช้วิธีการสำรวจ สัมภาษณ์ และสอบถามสมาชิกชุมชน
- จัดเวทีชุมชน เพื่อประเมินข้อมูลพื้นฐานด้านสังคมและวัฒนธรรม โดยการจัดเวทีชุมชน เพื่อระดม ความคิดเห็นในประเด็นที่เกี่ยวข้อง และกำหนดวิธีการ/ กลไกเฝ้าระวัง รวมทั้งการป้องกันปัญหาที่ เป็นผลกระทบจากการท่องเที่ยวในชุมชน

บทที่ 4

วิเคราะห์ผลการวิจัย

เดือนที่ 1

1. กิจกรรมเตรียมทีมวิจัยและสร้างความเข้าใจในการทำงานวิจัยร่วมกัน

วัตถุประสงค์ของกิจกรรม

- เพื่อชี้แจงทำความเข้าใจในการดำเนินงานวิจัย
- เพื่อร่วมกันกำหนดประเด็นวิจัยและแผนงานวิจัยเพื่อการเก็บข้อมูล

ขั้นตอนและวิธีการ

- ประชุมสร้างความเข้าใจในการดำเนินงานวิจัย
- วางแผนการดำเนินงานเก็บข้อมูล และประชุมนักวิจัยหลัก/ นักวิจัยชุมชน เพื่อเตรียมเก็บข้อมูลความเห็นของชุมชน

ทบทวนความเข้าใจเกี่ยวกับโครงการวิจัยระยะที่ 1 (8 กันยายน 2555)

ศักยภาพของการจัดการขีดความสามารถเพื่อการรองรับการท่องเที่ยวโดยชุมชน และสถานการณ์ด้านการท่องเที่ยว

ด้านกายภาพ(PCC)

1. จำนวนนักท่องเที่ยวแบบไปกลับ (วันเดียว) จำนวนที่รับได้สูงสุด ไม่เกิน 100 คนต่อวัน และจำนวนนักท่องเที่ยวค้างคืนพักโฮมสเตย์ รองรับสูงสุดได้ไม่เกิน 150 คนต่อคืน
2. จำนวนรถเข้าออกพื้นที่ชุมชน ในช่วงเทศกาลจุดสูงสุด ประมาณ 30 -50 คันต่อวัน
3. การกำหนดพื้นที่เพื่อใช้ประโยชน์สำหรับชุมชน และนักท่องเที่ยว ได้แก่
 - บ้านพักสำหรับนักท่องเที่ยว (Home Stay)
มีจำนวน 22 หลังคาเรือน(เพิ่มขึ้นในขณะที่ทำการวิจัยอีก 2 หลังคาเรือน) รับนักท่องเที่ยวเฉลี่ยหลังละ 2-4 คน จำนวนที่รับสูงสุด 5- 10 คนต่อหลัง รวมไม่เกินจำนวน 132 คนต่อคืน และที่พักของเอกชน ในพื้นที่จำนวน 2 แห่ง รองรับได้ไม่เกิน 30 คนต่อคืน
 - ที่จอดรถสาธารณะ สำหรับรถส่วนบุคคลและรถบริษัทท่องเที่ยวขนาดไม่เกิน 2 คัน
 - บริเวณวัด รองรับได้จำนวนสูงสุด 10 คัน (และอนุญาตให้จอดรถพักค้างคืนในบริเวณนี้ไม่เกินจำนวน 10 คัน)
 - บริเวณศูนย์การเรียนรู้/ โรงเรียน รองรับได้จำนวนสูงสุด 10 คัน
 - บริเวณน้ำตก รองรับได้จำนวนสูงสุด 5 คัน

- บริเวณป่าช้า จุดสำรอง รองรับได้จำนวนสูงสุด 5 คัน (เป็นพื้นที่รับส่งนักท่องเที่ยวที่มาใช้บริการกิจกรรมท่องเที่ยว บริษัท Flight of the Gibbons)
- จุดบริการห้องน้ำสาธารณะ จำนวน 10 ห้องและกึ่งสาธารณะ(ศูนย์ข้อมูลท่องเที่ยวโฮมสเตย์) จำนวน 2 ห้อง และที่ทำการบริษัท Flight of the Gibbons จำนวน 6 ห้อง
- จุดบริการห้องน้ำสาธารณะ ได้แก่

บริเวณวัด	จำนวน 4 ห้อง
บริเวณศูนย์การเรียนรู้/ โรงเรียน	จำนวน 4 ห้อง
บริเวณน้ำตกแม่กำปอง	จำนวน 2 ห้อง
- ร้านอาหาร จำนวน 4 แห่ง เป็นกิจการของคนในพื้นที่ 3 แห่ง และคนนอกพื้นที่ 1 แห่ง
- ร้านค้าชุมชน จำนวน 6 แห่ง (ขายสินค้าอุปโภคและบริโภค)
- จุดทิ้งขยะสาธารณะ กำหนดให้เป็นพื้นที่ทิ้งขยะ และแยกขยะ ดำเนินการโดยอบต. ได้แก่ บริเวณป่าช้า ศูนย์การเรียนรู้ และวัด ซึ่งเป็นการทดลองจำนวน 10 จุด สำหรับขยะในครัวเรือนให้แต่ละบ้านดูแลแยกขยะอาหารและขยะแห้ง โดยกำจัดขยะด้วยการเผาในพื้นที่ของตนเอง
- 4. การจัดบริการสาธารณูปโภค ได้แก่ การจัดระบบไฟฟ้า(ไฟฟ้าพลังน้ำ) น้ำดื่มแม่กำปอง และระบบประปาภูเขา
 - ชุมชนสามารถผลิตน้ำดื่มเพื่อการบริโภคภายในชุมชน โดยมีการตรวจสอบคุณภาพน้ำและความปลอดภัยสำหรับการบริโภคของคนในชุมชนและบริการนักท่องเที่ยวที่มาท่องเที่ยวในชุมชน ซึ่งได้รับการตรวจสอบและรับรองคุณภาพเบื้องต้นโดยรพ.ส่งเสริมสุขภาพตำบลห้วยแก้ว และมีระบบการควบคุมคุณภาพการผลิตภายใต้คำแนะนำของนักวิชาการสาธารณสุข (ชุมชนมีกลุ่มผสม.ที่ดำเนินการดูแลคุณภาพน้ำร่วมกับเจ้าหน้าที่สาธารณสุข)
- 5. การจัดทำป้ายบอกชี้ทางและสัญญาณจราจรในจุดต่าง ๆ รวมทั้งการกำหนดพื้นที่ติดตั้งกระຈກນຸນเพื่อลดความเสี่ยงจากอุบัติเหตุในการใช้ถนน การติดตั้งแนวเตือนสำหรับจุดอันตรายเป็นระยะ แต่จำเป็นต้องกำหนดป้ายสัญญาณการใช้เสียงแตรบริเวณจุดเสี่ยง และกำหนดความเร็วของรถไม่เกินอัตราความเร็วที่ชุมชนกำหนด

ด้านนิเวศวิทยาและสิ่งแวดล้อม (ECC)

1. การตรวจวัดคุณภาพของสิ่งแวดล้อม ได้แก่ น้ำเพื่อการอุปโภคและบริโภค อากาศและเสียง ว่ามีผลกระทบต่อชุมชนหรือไม่ โดยกำหนดให้มีการจัดเตรียมวิธีการหรือเครื่องมือที่ใช้วัดอย่างง่ายที่ชุมชนสามารถกระทำได้โดยการสังเกต หรือทำได้ด้วยตนเอง ดังนี้
 - ชุดตรวจวัดคุณภาพอากาศอย่างง่าย ด้วยใช้กระดาษสีทึบเกอร์ ติดตั้งบริเวณทั่วไปในพื้นที่ท่องเที่ยวและบ้านพักโฮมสเตย์ จำนวน 3- 5 จุด ทั้งนี้ไม่เป็นจุดบริเวณที่ใกล้กับสถานที่จอดรถสาธารณะ

- ชุดตรวจวัดคุณภาพน้ำอย่างง่าย(เฉพาะน้ำอุปโภค) โดยการใช้ขวดแก้ว เก็บตัวอย่างจาก ต้นน้ำ (บริเวณน้ำตก) จุดน้ำผ่านในหมู่บ้านและท้ายหมู่บ้าน เพื่อสังเกตการตกตะกอนและสีของน้ำ เปรียบเทียบกับน้ำตัวอย่าง (ที่ผ่านการตรวจวัดคุณภาพปกติ) ว่าคุณภาพของน้ำเปลี่ยนแปลงหรือไม่อย่างไร รวมทั้งกระบวนการทดสอบคุณภาพน้ำในห้องปฏิบัติการวิทยาศาสตร์ในช่วงระยะเวลา 6 เดือนแรก และเดือนสุดท้ายของโครงการวิจัยนี้ ในระยะที่ 1 สิ้นสุด เพื่อตอบโจทย์คุณภาพความปลอดภัยของน้ำอุปโภค และสำหรับคุณภาพน้ำเพื่อการบริโภคได้รับการตรวจสอบรับรองคุณภาพโดยสำนักงานสาธารณสุข
 - การตรวจวัดเสียงรบกวนในชุมชน ทีมวิจัยชุมชนได้ให้ความเห็นว่า พบว่าจำนวนรถยนต์เข้าออกเฉลี่ยต่อวัน ไม่เกิน 50 คัน เป็นจุดที่ยอมรับได้ แต่เสียงจากรถจักรยานยนต์ที่มีการดัดแปลงท่อไอเสีย หรือจำนวนรถจักรยานยนต์ที่มีขนาดใหญ่เกิน 150 CC ของนักท่องเที่ยวที่มาท่องเที่ยวเป็นหมู่คณะมากกว่า 10 คัน ก่อให้เกิดผลกระทบต่อเสียงดังในชุมชน และชุมชนรู้สึกอึดอัดต่อเสียงดังกล่าว
2. การจัดสรรการใช้ประโยชน์พื้นที่การเกษตรเพื่อการยังชีพ ไม่ได้กำหนดพื้นที่เป็นการเฉพาะ แต่ใช้พื้นที่บริเวณที่ปลูกอาศัยปลูกพืชเพื่อการบริโภคในครัวเรือน และใช้เพื่อการประกอบอาหารสำหรับนักท่องเที่ยว
 3. การจัดสรรพื้นที่เพื่อกำจัดขยะ มีจุดบริการเตาเผาขยะแบบแรงดัน จำนวน 5 จุด แต่ไม่สามารถใช้งานได้เต็มศักยภาพ เนื่องจากจำนวนขยะที่เผาและระยะเวลาที่กำจัดขยะที่ต้องใช้เวลานาน จากข้อสังเกตของทีมวิจัยหลักพบว่า บริเวณที่เผาขยะเปิดโล่ง(ไม่ได้ใช้เตาเผา) อยู่ใกล้ทางสัญจรสาธารณะและใกล้กับบริเวณแหล่งน้ำภายในหมู่บ้าน หากขยะเผาไหม้ไม่หมดอาจมีปริมาณขยะตกค้าง และเป็นความเสี่ยงของการใช้แหล่งน้ำ เนื่องจากขยะอาจปลิวตกไปในแหล่งน้ำ ทำให้น้ำปนเปื้อนเชื้อโรคได้ แม้ว่าจะมีอัตราการไหลเวียนของน้ำสม่ำเสมอ ไม่มีจุดน้ำขังเป็นเวลานาน แต่ขยะที่ย่อยสลายทางธรรมชาติ
- ทั้งนี้ทีมวิจัยชุมชน ซึ่งเป็นผู้แทนอบต. ได้สรุปแนวทางการดำเนินการดูแลและกำจัดขยะในชุมชน โดยเน้นให้แต่ละครัวเรือน ดูแลรับผิดชอบกำจัดขยะของตนเอง และยังได้จัดฐานการเรียนรู้การคัดแยกขยะให้กับชุมชน บริเวณวัดและศาลาเอนกประสงค์ และศูนย์การเรียนรู้ชุมชน รวมเป็น 2 จุดเรียนรู้ เพื่อเป็นการแนะนำวิธีการกำจัดขยะที่เป็นประโยชน์เชิงเศรษฐกิจของครัวเรือนได้ โดยคัดแยกและขาย
4. การจัดสรรพื้นที่เพื่อการอยู่อาศัย การปล่อยน้ำเสียและปฏิกูลลงในบ่อบำบัดน้ำเสียแต่ละครัวเรือนพบว่า บางครัวเรือนปล่อยน้ำเสียลงในท่อใกล้กับแหล่งน้ำ อาจทำให้แหล่งน้ำปนเปื้อนเชื้อโรคและของเสีย และในแต่ละเดือนจะมีรถบริการรับกำจัดปฏิกูลภายนอกเข้ามารับปฏิกูลจากหมู่บ้าน โดยเฉลี่ยครัวเรือนที่รับบริการจำนวน 3-4 หลังคาเรือน โดยเฉลี่ยค่าใช้จ่ายร่วมกัน

ด้านสังคม เศรษฐกิจและวัฒนธรรม (SCC)

1. รายได้จากการท่องเที่ยวเชิงนิเวศรูปแบบโฮมสเตย์เป็นรายได้เสริมจากรายได้หลักทางการเกษตร พืชเศรษฐกิจของชุมชน ได้แก่ กาแฟและใบชาเมี่ยง ที่เป็นแหล่งรายได้หลักของชุมชนบ้านแม่กำปอง
2. ชุมชนสามารถดำรงชีวิตปกติทั้งในระหว่างที่มีนักท่องเที่ยวในชุมชน และไม่มีนักท่องเที่ยวในชุมชน หากมีนักท่องเที่ยวในชุมชน แต่ละครัวเรือนที่เป็นสมาชิกของกลุ่มต่าง ๆ ในชุมชน ก็จะมีหน้าที่หมุนเวียนการให้บริการแก่นักท่องเที่ยว ได้แก่ กลุ่มมัคคุเทศก์ท้องถิ่น กลุ่มทำอาหาร(กรณีมีคณะศึกษาดูงาน) กลุ่มนวดแผนไทย กลุ่มพืชสมุนไพร กลุ่มเครื่องเรือนไม้ไผ่
3. พฤติกรรมการแต่งกายของนักท่องเที่ยวต่างชาติที่ไม่เรียบร้อย(นุ่งกางเกงสั้น แต่งกายไม่มีมิดชิด) อาจกระทบต่อการเป็นแบบอย่างที่ดีต่อภาพลักษณ์ต่อวิถีชีวิตและวัฒนธรรมชุมชน

ด้านสุขภาพและความปลอดภัยของชุมชน (HCC)

1. ความรู้สึกแออัดของผู้คนในชุมชนที่มีต่อพื้นที่จัดสรรเพื่อกิจกรรมการท่องเที่ยว และการใช้บริการโฮมสเตย์ พบว่า จำนวนนักท่องเที่ยวที่เข้ามาใช้บริการในกิจกรรมท่องเที่ยว(ไปกลับ) จุดที่รับได้สูงสุดไม่เกิน 500 คนต่อครั้ง (เฉพาะคณะศึกษาดูงาน/เรียนรู้) และการรองรับสูงสุดของการเข้าพักในชุมชน(โฮมสเตย์) ไม่เกิน 150 คน (โดยเฉลี่ยต่อหลังคาเรือนไม่เกิน 5-10 คน)
2. การดูแลสุขภาพสภาพของผู้คนในชุมชน พบว่า ชุมชนดูแลตนเองได้เป็นอย่างดี หากมีการประกอบอาหารที่ใช้วัตถุดิบในการประกอบอาหารของแต่ละครัวเรือน ลดการซื้อจากภายนอก จะไม่กระทบต่อสุขภาพ ทั้งตนเองและการประกอบอาหารสำหรับนักท่องเที่ยว
แต่สิ่งที่เป็นกังวลต่อการดูแลสุขภาพของผู้คนในชุมชน ที่มีบางกลุ่มคนบริโภคเครื่องดื่มแอลกอฮอล์มากเกินไป ทำให้เป็นอันตรายต่อตนเอง และอาจกระทบต่อภาพพจน์ของผู้คนในชุมชนที่วิถีชีวิตเปลี่ยนแปลงไป ทำให้นักท่องเที่ยวรู้สึกถึงความเป็นเมืองมากกว่าการสัมผัสเรียนรู้วิถีชีวิตเรียบง่ายแบบชนบท ซึ่งการแก้ไขเบื้องต้นได้กำหนดให้ตั้งแต่ 22.00 น. เป็นต้นไป งดการใช้เสียงดังในชุมชน และขอความร่วมมือจากร้านค้าภายในชุมชนงดขายเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ เพื่อไม่ให้กระทบต่อวิถีชีวิตปกติของชุมชน โดยแต่ละครัวเรือนควรเป็นแบบอย่างให้กับนักท่องเที่ยวด้วย
3. การป้องกันโรคติดต่อที่มาจากคนนอกพื้นที่ หรือนักท่องเที่ยว ที่ได้ผ่านกระบวนการตรวจที่ช่องทางเข้าออกเมือง ณ จุดตรวจคนเข้าเมืองที่สนามบิน ก่อนนักท่องเที่ยวมาถึงพื้นที่ชุมชน แต่ทั้งนี้ก็ไม่สามารถพิสูจน์ได้ว่า จะไม่มีผลกระทบต่อผู้คนในชุมชน ซึ่งทีมวิจัยสรุปความเห็นร่วมกันว่า อาจจะมีโอกาสเสี่ยงต่อชุมชนได้ หากขอความร่วมมือกับบริษัทท่องเที่ยวที่นำนักท่องเที่ยวเข้าพักในชุมชน ได้มีการตรวจคัดกรองเบื้องต้นว่า มีนักท่องเที่ยวเจ็บป่วยหรือไม่ เพื่อเป็นการป้องกัน ทั้งนี้อาสาสมัครสาธารณสุขของชุมชนจะเป็นกลุ่มหลักที่ทำหน้าที่นี้ ในขณะที่นักท่องเที่ยวอยู่ในชุมชน
4. ด้านอุบัติเหตุ ไม่ปรากฏว่ามีอุบัติเหตุในชุมชน แต่อาจมีจุดเสี่ยงบนถนนที่สัญจรในหมู่บ้านบริเวณทางลาดชัน และทางโค้ง เนื่องจากรถยนต์ต้องใช้อัตราเร่งความเร็วขึ้นทางลาดชัน แต่ชุมชนและ

อบต.ได้จัดจุดตั้งกระຈกນູນเพื่อให้ลดอัตราเสี่ยง ป้ายสัญญาณจราจร และจะจัดทำป้ายสัญญาณการ
ใช้เสียงแตร เพื่อป้องกันอันตรายในการใช้ถนนร่วมกันระหว่างนักท่องเที่ยวและชุมชน
ดังสรุปการประเมินขีดความสามารถการรองรับของพื้นที่ท่องเที่ยวโดยชุมชนบ้านแม่กำปองดังนี้

ตารางที่ 2 สรุปผลการประเมินขีดความสามารถการรองรับของพื้นที่เพื่อการท่องเที่ยว

ขีดความสามารถ การรองรับ ของพื้นที่เพื่อการ ท่องเที่ยว	ตัวชี้วัด	ระดับ การ รองรับ ที่รับได้ (ค่า CC)	ระดับผลกระทบ		
			Exceeding CC เกินค่า CC ผลกระทบ มาก	At & Approaching ใกล้จุดCC ผลกระทบปาน กลาง	Below CC ต่ำกว่า ระดับCC ผลกระทบ น้อย
กายภาพ/ สิ่งอำนวยความสะดวก					
บ้านพักโฮมสเตย์ ที่พัก	จำนวนบ้านพัก	22 หลัง			
	จำนวนนักท่องเที่ยวที่เข้าพักบ้านโฮมสเตย์ โดยรวม	132 คน	> 132	100-132	< 50
	จำนวนนักท่องเที่ยวที่เข้าพักต่อบ้านพัก	4 คน	> 4	2--3	< 2
ห้องน้ำสาธารณะ	จำนวนห้องน้ำสาธารณะของวัด	4	> 4	2--3	< 2
	จำนวนห้องน้ำ ณ โรงเรียน	5	> 5	2--4	< 2
	จำนวนห้องน้ำบริการสำหรับผู้ประกอบการ ท่องเที่ยวในพื้นที่เช่า	7	> 7	3--6	< 3
	ห้องน้ำศูนย์บริการข้อมูลท่องเที่ยว	2	> 4	2--3	< 2
ร้านค้า/ ร้านอาหาร	จำนวนร้านค้า	5	> 5	4	1-3
ที่จอดรถ					
ลานดินหน้าวัด	จำนวนรถที่สามารถจอดได้ต่อมาตรฐาน	10	> 10	10 -14	< 10
ลานซีเมนต์หน้าโรงเรียน	จำนวนรถที่สามารถจอดได้ต่อมาตรฐาน	20	> 20	15 -19	5-14
บริเวณทางเข้าน้ำตก	จำนวนรถที่สามารถจอดได้ต่อมาตรฐาน	5	> 5	< 3	1-3
บริเวณป่าช้าหมู่บ้าน	จำนวนรถที่สามารถจอดได้ต่อมาตรฐาน	8	> 10	5 -10	5-10
จำนวนรถในหมู่บ้าน	จำนวนรถที่จอดในที่พักอาศัยต่อครัวเรือน	1-2	> 2	1-2	1
จำนวนรถผ่านเข้าออก หมู่บ้าน	จำนวนรถที่ผ่านเข้าออกหมู่บ้าน	30 คัน	> 30	20-30	≤ 20
สังคมและวัฒนธรรม					
กิจกรรมท่องเที่ยว	จำนวนมัคคุเทศก์ท้องถิ่นต่อจำนวน นักท่องเที่ยว	1:5 คน	> 10	5 -10	≤ 5
	บุคลากรที่ให้บริการในพื้นที่ต่อจำนวน นักท่องเที่ยว	2:9 คน	> 10	5 -10	≤ 5
จำนวนนักท่องเที่ยว ภายในหมู่บ้าน	จำนวนนักท่องเที่ยวแบบไปเช้าเย็นกลับ	100 คน	> 100	50-99	1-49
	จำนวนนักท่องเที่ยวแบบค้างคืน	100 คน	> 100	50-99	1-49
จำนวนนักท่องเที่ยวไป กลับ	จำนวนนักท่องเที่ยวที่มาใช้บริการกิจกรรม ท่องเที่ยวของผู้ประกอบการท่องเที่ยวต่อวัน	150 คน	> 150	100-149	1-99

ขีดความสามารถ การรองรับ ของพื้นที่เพื่อการ ท่องเที่ยว	ตัวชี้วัด	ระดับ การ รองรับ ที่รับได้ (ค่า CC)	ระดับผลกระทบ		
			Exceeding CC เกินค่า CC ผลกระทบ มาก	At & Approaching ใกล้จุด CC ผลกระทบปาน กลาง	Below CC ต่ำกว่า ระดับ CC ผลกระทบ น้อย
ด้านนิเวศวิทยาและ สิ่งแวดล้อม					
ขยะต่อครัวเรือน	จำนวนขยะต่อครัวเรือน	2 กก	>2	1-2	0.5-1 กก
	จำนวนขยะต่อนักท่องเที่ยว	2 กก	>2	1-2	0.5-1 กก
ถังขยะสาธารณะ	สถานจอดรถหน้าวัด	2 ถัง	>2	1-2	0.5-1
	ผู้ประกอบการท่องเที่ยวในพื้นที่	2 ถัง	>2	1-2	0.5-1

2. กิจกรรมการกำหนดกลไกเฝ้าระวังและประเมินขีดความสามารถในการรองรับของพื้นที่ โดยทีมวิจัยหลักและทีมวิจัยชุมชน

วัตถุประสงค์ของกิจกรรม

- เพื่อชี้แจงทำความเข้าใจในการดำเนินงานวิจัย
- เพื่อร่วมกันกำหนดประเด็นวิจัยและแผนงานวิจัยเพื่อการเก็บข้อมูล

ขั้นตอนและวิธีการ

- ประชุมสร้างความเข้าใจในการดำเนินงานวิจัย
- วางแผนการดำเนินงานเก็บข้อมูล และประชุมนักวิจัยหลัก/ นักวิจัยชุมชน เพื่อเตรียมเก็บข้อมูล
ความเห็นของชุมชน

ผลดำเนินการ

ชุมชนได้เลือกประเด็นการศึกษาวิจัยร่วมกับทีมวิจัยทั้งทีมวิจัยหลัก และทีมวิจัยชุมชน รวมทั้งทีมวิจัย
ร่วมผู้ประกอบการท่องเที่ยวในพื้นที่ (Flight of the Gibbons) ผู้แทนอบต.และผู้แทนรพ.ส่งเสริมสุขภาพ
ตำบล ได้ประชุมร่วมกันพิจารณาลำดับความสำคัญ ใน 4 ประเด็นวิจัย คือ

- 1) การดูแลคุณภาพแหล่งน้ำทางธรรมชาติเพื่อการบริโภคและอุปโภค
- 2) การจัดการขยะของชุมชน
- 3) การจัดกิจกรรมท่องเที่ยวใหม่
- 4) การดูแลสุขภาพของชุมชน

เดือนที่ 2-3

1. การศึกษาข้อมูลต้นแบบชุมชนที่มีการจัดการขยะและวางแผนการจัดการขยะ (12 ตุลาคม 2555)

วัตถุประสงค์ของกิจกรรม

- เพื่อศึกษาต้นแบบชุมชนที่มีการจัดการที่ดี ด้านการจัดการและวางแผนการจัดการขยะ
- เพื่อนำความรู้ที่ได้รับจากการศึกษาดูงานมาพัฒนาแผนงานของชุมชน

ขั้นตอนและวิธีการ

- ติดต่อประสานงานองค์การบริหารส่วนตำบลดอนแก้ว อ.แม่ริม จ.เชียงใหม่ เพื่อนำนักวิจัย และตัวแทนชุมชนเยี่ยมชมพื้นที่ และรับฟังบรรยายสรุป
- รับฟังบรรยายสรุปจากผู้บริหารอบต.
- ศึกษาดูงานการจัดการขยะในครัวเรือน และแลกเปลี่ยนเรียนรู้กับวิทยากรท้องถิ่น
- ศึกษาดูงานธนาคารขยะชุมชน และแลกเปลี่ยนเรียนรู้กับกรรมการผู้รับผิดชอบธนาคารขยะ

ผลดำเนินการ

สรุปผลการศึกษาดูงานการจัดการขยะชุมชน ณ อบต.ดอนแก้ว อ.แม่ริม จ.เชียงใหม่

วันที่ 12 ตุลาคม 2555 บรรยายสรุป โดย นางสาววันดี หน่อคำศักดิ์ สมาชิกองค์การบริหารส่วน

ตำบล องค์การบริหารส่วนตำบลดอนแก้ว อ.แม่ริม จ.เชียงใหม่

สภาพปัญหาของชุมชน

1. ประชาชนทิ้งขยะไม่เป็นที่ ขาดจิตสำนึก และมักง่าย
2. ประชาชนไม่รู้วิธีการจัดการขยะที่ถูกต้อง
3. พฤติกรรมของผู้บริโภคเปลี่ยน ทำให้เกิดขยะเพิ่มขึ้น
4. การเจริญเติบโตของบ้านเมือง และจำนวนประชากรทำให้ปริมาณขยะเพิ่มขึ้น
5. องค์ประกอบและลักษณะขยะที่หลากหลายทำให้ยากต่อการจัดการขยะที่ถูกต้อง

ผลกระทบ

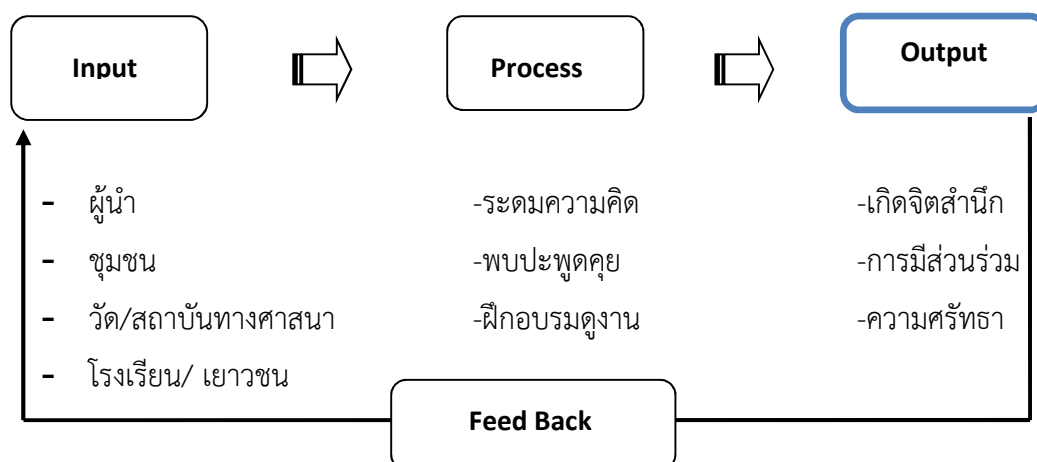
1. บ้านเรือน และชุมชน ขาดความสวยงามและสิ่งแวดล้อมเกิดมลพิษ
2. ประชาชนเจ็บป่วย และมีปัญหาด้านสุขภาพและอนามัย
3. หน่วยงานของรัฐใช้งบประมาณมากขึ้นในการกำจัดขยะ

รูปแบบการดำเนินงานจัดการขยะ ภายใต้โครงการบริหารจัดการขยะโดยชุมชน โดยอาศัยการพัฒนาแบบมีส่วนร่วมของประชาชน เพื่อให้เกิดกระบวนการเรียนรู้ หลักการนี้มีพื้นฐานความคิดและการปฏิบัติอยู่ที่ประชาชนเป็นหลัก ดังนั้นการดำเนินการให้บรรลุเป้าหมายจะต้องอาศัยความรู้ ความต้องการและการมีส่วนร่วมของประชาชน

องค์ประกอบกำเนินการแบบมีส่วนร่วม

1. องค์การปกครองส่วนท้องถิ่น
2. หน่วยงานราชการที่เกี่ยวข้อง
3. ชุมชน/ ประชาชน

4. แกนนำ/ ผู้นำ
5. อาสาสมัคร/ วิทยากรกระบวนการ

ภาพที่ 3 ผังกระบวนการทำงานแบบมีส่วนร่วมของอบต.ดอนแก้ว

ลำดับขั้นตอนการดำเนินงานของชุมชนบ้านดอนแก้ว

1. จัดประชุมเวทีชุมชน
2. การจัดตั้งกลุ่มแกนนำและเครือข่าย
3. การกำหนดระเบียบของชุมชน
4. การกำหนดแนวทางปฏิบัติของชุมชน
5. การจัดทำแผนงาน/ โครงการ
6. การแสวงหาการมีส่วนร่วมกับองค์กรอื่น
7. การแลกเปลี่ยน เรียนรู้และการเผยแพร่ไปสู่ชุมชนอื่น
8. การประชาสัมพันธ์อย่างต่อเนื่อง

ครัวเรือนสมัครเข้าร่วมโครงการ

- มีกฎเกณฑ์ง่าย ๆ
- ไม่มีถังขยะ
- ไม่มีการเผาขยะ
- ไม่ขายถุงดำสำหรับเก็บขยะ
- เน้นวิธีการจัดการขยะของสมาชิกชุมชนที่เข้าร่วมโครงการ โดยกำหนดวันจัดเก็บ 3 ครั้งต่อสัปดาห์ และกำหนดพื้นที่จัดเก็บของแต่ละหมู่บ้าน ตามที่ตกลงกันของสมาชิกหมู่บ้าน
 - 1) จัดให้มีถังซีเมนต์
 - 2) ตะแกรงแยกขยะ
 - 3) มีรถบริการรับขยะตามชุมชน

จัดการขยะ แยกประเภท

1. ขยะอินทรีย์ (ขยะเปียก) เป็นจำนวนร้อยละ 46 แยกนำไปทำปุ๋ยหมักในครัวเรือน ชุมชน และการเลี้ยงไส้เดือนดิน เพื่อใช้ประโยชน์ทางการเกษตร
2. ขยะรีไซเคิล (ขยะแห้งแยกเป็นขยะขายได้) เป็นจำนวนร้อยละ 42 แยกนำส่งธนาคารวัสดุรีไซเคิล กองทุนขยะ สิ่งประดิษฐ์จากวัสดุเหลือใช้ และครัวเรือนจำหน่ายให้ร้านรับซื้อของเก่าในชุมชน
3. ขยะแห้งทั่วไป เป็นจำนวนร้อยละ 9 นำไปเป็นวัตถุดิบในการทำเซรามิค(ม.ราชภัฏเชียงใหม่ และ มทร.ล้านนา เก็บแล้วจากการเผาขยะไปแปรรูป) ส่วนที่เหลืออบต.จัดเก็บไปกำจัดต่อไป
4. ขยะอันตราย(ขยะมีพิษและสารเคมี) เป็นจำนวนร้อยละ 3 อบต.ดำเนินการกำจัดต่อไป

ปุ๋ยหมักจากขยะอินทรีย์

ทำปุ๋ยหมักกลางแจ้ง และในโรงเรือน และนำไปใช้ประโยชน์ของสมาชิก

ปัจจัยความสำเร็จการศึกษาดูงาน การจัดการเป็นระบบ

1. ทราบอัตราการเกิดขยะจากต้นกำเนิด (เฉลี่ยวันละ 200 กก. นำเข้าเตาเผา)
2. ลดค่าใช้จ่ายในการกำจัดขยะ เช่น ค่าจ้างเงินเดือน การซ่อมแซมพาหนะ ค่าวัสดุเชื้อเพลิงในการเผา ค่าวัสดุยานพาหนะ ฯลฯ
3. เป็นแหล่งเรียนรู้ให้กับหน่วยงานอื่น ๆ
4. การดำเนินชีวิตตามหลักเศรษฐกิจพอเพียง

ประเมินผลความสำเร็จ(อบต.ดอนแก้ว)

ก่อนการดำเนินการ

ตำบลดอนแก้วประสบปัญหาปริมาณขยะที่เพิ่มมากขึ้นตามจำนวนประชากรที่เพิ่มมากขึ้น ประกอบกับพื้นที่ในเขตความรับผิดชอบของ อบต. ดอนแก้ว มีสถานที่ราชการและหน่วยงานต่างๆ เป็นจำนวนมาก ส่งผลให้มีประชากรแฝงเข้ามาในพื้นที่มากถึงประมาณวันละ 10,000 คน ทำให้ อบต. ดอนแก้วมีปริมาณขยะที่ต้องบริหารจัดการมากถึงวันละ 9.5 ตัน ซึ่ง อบต. เองไม่สามารถจัดการกับปริมาณในแต่ละวันให้หมดไปได้ โดยเฉพาะบ้านสันเมืองเป็นจุดที่มีปัญหาปริมาณขยะมากที่สุด

หลังการดำเนินการ

1. ชุมชนมีปริมาณขยะลดลง จากการบริหารจัดการขยะภายในชุมชนของชาวบ้าน
2. ชาวบ้านในชุมชนมีการผลิตปุ๋ยหมักจากขยะ เพื่อใช้ในการเกษตรทดแทนการใช้ปุ๋ยเคมีที่มีราคาแพง ทำให้ช่วยลดค่าใช้จ่ายในการซื้อปุ๋ยเคมีได้
3. ชาวบ้านในชุมชนหันมาปลูกพืชผักเพื่อใช้บริโภคในครัวเรือน โดยใช้ปุ๋ยหมักที่ผลิตจากขยะเปียก ทำให้ลดค่าใช้จ่ายในการซื้อพืชผักมาเพื่อการบริโภค และสามารถนำพืชผักที่เหลือจากการบริโภคไปจำหน่ายเป็นรายได้เสริมให้แก่ครอบครัว

4. ชุมชนในชุมชนมีรายได้จากการขายขยะ ซึ่งเงินรายได้ส่วนนี้นำไปใช้จัดกิจกรรมกรรมต่างๆ ภายในชุมชน เช่น การจัดงานวันเด็ก การจัดงานประเพณีลอยกระทง และงานแข่งขันกีฬาต่างๆ

หน่วยงานได้รับรางวัล ส่งเสริมสนับสนุนการจัดการขยะจากกรมส่งเสริมคุณภาพสิ่งแวดล้อม โดยการดำเนินการภายใต้โครงการดอนแก้ว โมเดล1 การจัดการมลพิษทางอากาศ และดอนแก้วโมเดล 2 การจัดการขยะ

อุปสรรคและการแก้ไขปัญหา

อุปสรรค

1. มีปัญหาการเข้าร่วมดำเนินงานกับโครงการของประชาชนในหมู่บ้าน โดยสามารถแบ่งได้เป็นกลุ่มผู้ที่เห็นด้วย, กลุ่มที่ยังไม่แน่ใจว่าจะเข้าร่วมโครงการดีหรือไม่และกลุ่มผู้ที่คัดค้านการเข้าร่วมโครงการ
2. ปัญหาขยะจรมักจะมีคนจากนอกพื้นที่ นำขยะมาทิ้งช่วงกลางคืน

การแก้ไขปัญหา

1. ให้เริ่มนำโครงการไปปฏิบัติในกลุ่มคนที่เห็นด้วยกับโครงการก่อน เมื่อเกิดผลสำเร็จเป็นรูปธรรมชัดเจนมากขึ้น กลุ่มที่ยังไม่แน่ใจก็จะเข้าร่วมโครงการตามมาและยิ่งเมื่อโครงการสามารถขยายผลจนกลายเป็นกองทุนขยะได้หรือสามารถประสบผลสำเร็จได้จริง กลุ่มคนที่ต่อต้านก็เริ่มเข้ามาร่วมมือกับโครงการในที่สุด
2. จัดให้มีอาสาสมัครในชุมชน ออกสอดส่องดูแลความสะอาดเรียบร้อยของพื้นที่ในช่วงกลางคืนทุกวัน

จากสรุปของคณะศึกษาดูงาน พบว่า ปัจจัยเอื้อความสำเร็จในการดำเนินงาน คือ

1. การใช้ข้อมูลเพื่อการวางแผนแก้ไขปัญหาของชุมชน
2. การมีส่วนร่วมของสมาชิกชุมชนและผู้นำชุมชน
3. การสร้างจิตสำนึกในการจัดการร่วมของชุมชน

ปัญหาและอุปสรรค

1. การสร้างจิตสำนึกในการคัดแยกและรักษาสิ่งแวดล้อม
2. การเฝ้าระวังการลักลอบทิ้งขยะจากคนภายนอกชุมชน

การแลกเปลี่ยนเรียนรู้ร่วมกันระหว่างตัวแทนชุมชน อบต.ดอนแก้ว (คำถามจากสมาชิกดูงาน)

1. เทศาำจัดขยะ ต้นทุนเป็นเท่าไร (ห้าแสนบาท) เริ่มใช้ปี 2548
2. แนวทางบริหารจัดการขยะของธนาการขยะ
3. การพัฒนาแผนงานของสมาชิกชุมชน เพื่อการจัดการขยะ

ผลดำเนินการ

การวางแผนการทำงานร่วมกัน (ทีมวิจัยหลัก ทีมวิจัยชุมชนและผู้แทนชุมชน)

1. การถ่ายทอดข้อมูลจากการศึกษาดูงาน ให้คณะกรรมการบริหารหมู่บ้าน

2. การขอความร่วมมือจากอบต.ให้สนับสนุนการจัดสรรงบประมาณเพื่อการดำเนินการ ทั้งนี้ตัวแทนอบต.ช่วยแก้ในฐานะเป็นนักวิจัยร่วม ได้สนับสนุนการดำเนินการ และขอให้คณะกรรมการหมู่บ้าน นำเสนอแผนงาน/แผนงบประมาณ เพื่อการดำเนินการเรื่องการจัดการขยะ และสามารถกำหนดเป็นแผนงานร่วมของอบต.ในปีงบประมาณ 2555 ได้ทันตามรอบระยะเวลาการจัดสรรงบประมาณสำหรับโครงการเพื่อการพัฒนาชุมชน และหากไม่สามารถดำเนินการได้ทันในรอบงบประมาณนี้จำเป็นต้องบรรจุไว้ในแผนงานของอบต.ในปีต่อไป
3. การคัดแยกขยะและกำจัดขยะ
 - 3.1. การคัดแยกขยะแห้ง และขยะเปียก โดยแต่ละครัวเรือนที่เป็นสมาชิกโฮมสเตย์ รับผิดชอบตนเอง
 - 3.2. ให้ลดจำนวนขยะที่จะเผาทำลาย
 - 3.3. การกำจัดขยะโดยวิธีการเผา ให้เผาเฉพาะขยะแห้ง ส่วนขยะเปียกให้ดำเนินการแปรสภาพ เพื่อใช้ในการเกษตร และกำหนดเวลาเผาในช่วงเช้าภายในเวลา 0800 น. เพื่อไม่ให้เกิดกลุ่มควัน ที่ก่อให้เกิดมลพิษภายในชุมชน
 - 3.4. กำหนดให้มีสมาชิกชุมชน ที่จัดเป็นคณะกรรมการเพื่อเฝ้าระวังและป้องกันปัญหา การเผาขยะในเวลากลางคืน และร่วมกันสอดส่องดูแล ไม่ก่อให้เกิดผลกระทบต่อชุมชนโดยรวม หากมีปัญหาในการจัดการให้นำเข้าพิจารณาในที่ประชุมประชาคมหมู่บ้าน เพื่อกำหนดแนวปฏิบัติที่เห็นชอบร่วมกัน
4. การทดลองการจัดทำบ่อพักขยะธรรมชาติ เพื่อนำไปเป็นปุ๋ยอินทรีย์ สำหรับใช้ในการเกษตรของแต่ละครัวเรือนในชุมชน โดยเริ่มจากสมาชิกที่เข้าร่วมศึกษาดูงาน และบ้านพักอาศัยของกรรมการหมู่บ้าน เพื่อเป็นแบบอย่าง และประเมินผลหลังจากที่ได้ดำเนินการภายในระยะ 3 เดือน โดยจะรณรงค์ให้ทุกหลังคาเรือนดำเนินการทั้งหมดต่อไป
5. การกำหนดแผนงานร่วมกับคณะกรรมการหมู่บ้าน ในประเด็นการคัดกรอง หรือการติดตามสุขภาวะของสมาชิกในชุมชน ทั้งชุมชนหมู่ที่ 3 และพิจารณาเปรียบเทียบผลสำหรับสมาชิกโฮมสเตย์ตามวัตถุประสงค์ของการวิจัย เพื่อพิจารณาผลกระทบจากการท่องเที่ยว ต่อสุขภาวะของผู้คนในชุมชนหรือไม่อย่างไร

2. การจัดเก็บข้อมูลแหล่งที่มาของขยะ เพื่อวิเคราะห์วางแผนการจัดการที่เหมาะสม

วัตถุประสงค์ของกิจกรรม

- เพื่อสำรวจและเก็บข้อมูลแหล่งที่มาของขยะ ของแต่ละครัวเรือน
- เพื่อนำผลที่ได้จากการสำรวจแหล่งที่มาของขยะ

ขั้นตอนและวิธีการ

- คณะกรรมการหมู่บ้านประชุม โดยนำผลการศึกษาดูงาน พูดคุยและแลกเปลี่ยนความเห็นระหว่างคณะกรรมการฯ เพื่อวางแผนงานร่วมกัน และให้สมาชิกกลุ่มโฮมสเตย์เก็บข้อมูลขยะของแต่ละครัวเรือน การคัดแยกประเภทขยะ และการกำจัดขยะ

ผลดำเนินการ

- กลุ่มสมาชิกบ้านพักโฮมสเตย์ จัดการขยะในครัวเรือน โดยแยกขยะเพื่อเพิ่มมูลค่าในครัวเรือน และกำจัดขยะตามแนวปฏิบัติร่วมกันในที่ประชุมคณะกรรมการหมู่บ้าน ซึ่งการแยกขยะในแต่ละครัวเรือน จะนำขยะที่แยกประเภทไปจำหน่ายเพื่อเป็นรายได้ของแต่ละครัวเรือน

3. กิจกรรมประชุมเชิงปฏิบัติการ “การตรวจวัดคุณภาพน้ำและการจัดการขยะ” ร่วมกับ โครงการวิจัยหลัก ณ ชุมชนแหลมใหญ่ อ.เมือง จ.สมุทรสงคราม

วัตถุประสงค์ของกิจกรรม

- เพื่อรายงานความก้าวหน้าโครงการวิจัยทั้ง 4 พื้นที่ และนำเสนอแผนงานวิจัยระยะ 6 เดือนแรก
- เพื่อพัฒนาศักยภาพนักวิจัยชุมชนในการตรวจวัดคุณภาพน้ำ และการจัดการขยะ ในการเติมเต็มความรู้ในการสร้างเครื่องมือในการตรวจวัดแบบง่ายที่ชุมชนสามารถดำเนินการได้โดยคนในชุมชน

ขั้นตอนและวิธีการ

- จัดอบรมพัฒนาศักยภาพโดยการบรรยายเติมความรู้จากนักวิชาการ ผู้เชี่ยวชาญด้านคุณภาพน้ำ
- ทดลองฝึกปฏิบัติการด้านการตรวจวัดคุณภาพน้ำ
- แลกเปลี่ยนเรียนรู้กับโครงการวิจัยชุมชนด้านการจัดการขยะ
- แลกเปลี่ยนเรียนรู้ร่วมกันของทั้ง 4 โครงการวิจัยย่อย

สรุปกิจกรรมรายงานความก้าวหน้าและแลกเปลี่ยนเรียนรู้

เกาะพิทักษ์ จังหวัดชุมพร

ปัญหา ขยะจากนักท่องเที่ยว และชาวบ้าน

การแก้ไข

- 1.รณรงค์เรื่องการคัดแยกขยะ
- 2.การทำปุ๋ยหมักจากเศษอาหาร การเลี้ยงไส้เดือน

ปัญหา บ่อบำบัดน้ำ

การแก้ไข

- 1.มีการศึกษาเรื่องผลกระทบกลิ่นเหม็น
- 2.ใช้ EM บำบัดน้ำเสีย (มีทีมอาจารย์จาก ม.แม่โจ้ วิทยาเขตชุมพร เป็นพี่เลี้ยงหนุนเสริม)

สิ่งที่ดำเนินการ

1. การบำบัดน้ำจากห้องน้ำ มีการใช้จุลินทรีย์ใส่ลงไปในน้ำ แยกบ่อดักไขมันเพื่อรวมน้ำจากห้องน้ำ และน้ำล้างจาน ใส่จุลินทรีย์ แล้วนำไปรดน้ำต้นไม้
2. มีการจัดนิทรรศการข้อมูลการทำวิจัยในโฮมสเตย์ 17 หลัง เพื่อให้เห็นข้อมูลการจัดเก็บขยะ การวิจัยคุณภาพ

3. น้ำยังไม่ได้ดำเนินการ แต่มีกรมทรัพยากรน้ำเข้ามาตรวจสอบคุณภาพน้ำสองครั้งแต่ยังไม่มีรายงานผลมา
4. ชุมชนใช้การพิจารณาคุณภาพน้ำแบบธรรมชาติ คือ การดูม่าน้ำ ซึ่งเป็นการชี้วัดระบบนิเวศและคุณภาพน้ำ

แนวทาง

- ใช้การทำงานแบบต่อยอดจากสิ่งเดิมที่นำมา เพื่อพัฒนาให้ดีขึ้น ภายใต้แนวคิด “คิดร่วม ทำร่วม ต่อยอดร่วมกัน”

ข้อเสนอแนะจากวิทยากร

1. ต้องมีการวิเคราะห์คุณภาพน้ำ เช่น บ่อบำบัดน้ำเสีย ดูดีขึ้นมาใช้ได้เลยหรือต้องนำมาบำบัดก่อน
2. สิ่งมีชีวิตที่ใช้เป็นตัวชี้วัด ต้องมีการติดตามการเปลี่ยนแปลงทางกายภาพ เพื่อประกอบทั้งสองทาง เช่น หากน้ำเปลี่ยนสี ก็สามารถวิเคราะห์ได้ ส่วนม่านน้ำอาจเป็นตัววิเคราะห์สุดท้าย

ถ้าปลา ตำบลโป่งงาม อำเภอแม่สาย จังหวัดสมุทรสงคราม

งานระยะที่ 2 สามารถชวน อบต. เข้ามาร่วมในการทำงาน เพื่อเติมเต็มเรื่องข้อมูล เทคโนโลยี และงบประมาณ
สิ่งที่ดำเนินการ

1. กำหนดประเด็นเรื่องขยะ น้ำ ถ้ำ ลิง และเศรษฐกิจชุมชน
 - ถ้ำ แบ่งเป็นถ้ำตาย และถ้ำเป็น(มีหินงอกหินย้อย) มีการสำรวจพื้นที่ เขียนแผนที่ และเขียนป้ายแนะนำ
 - ขยะ จากนักท่องเที่ยว มีการควบคุมได้ แต่ไม่สามารถการคุ้ยขยะจากลิงได้ คิดจะทำเรื่องการทำถังขยะ ไม่ให้เปิดฝาได้
 - น้ำ ในช่วงหน้าแล้ง นักท่องเที่ยวให้อาหารปลา ทำให้น้ำเสีย ตอนนี้น้ำลอยเขียวเพื่อให้ น้ำเดิมไหลออกไป/จำนวนปลามาก ทั้งซื้อมาปล่อยและปลาธรรมชาติ
 - ลิง ควบคุมยาก ช่วง low season หาอาหารเองไม่ได้ เมื่อนักท่องเที่ยวเข้ามาลิงเข้ามาแย่งอาหารจากนักท่องเที่ยว ทำร้ายนักท่องเที่ยว จึงมีมาตรการน้อย และพระสงฆ์ คอยไล่ลิง และให้ข้อมูลนักท่องเที่ยวได้บ้าง
 - เศรษฐกิจชุมชน ยังไม่ได้ลงชัดเจน แต่มีการฝึกทำบัญชีครัวเรือน จะดำเนินการต่อไป

ข้อเสนอแนะจากวิทยากร

- เรื่องน้ำ เรื่องคุณภาพน้ำ และปริมาณน้ำแต่ละช่วง

บ้านแม่กำปอง อำเภอแม่ออน จังหวัดเชียงใหม่

ระยะที่ 1 มีการตรวจคุณภาพน้ำจากห้องปฏิบัติการกลางของกระทรวงเกษตรฯ มีผลประเมินหลายอย่าง เนื่องจากต้องการตรวจวัดอย่างละเอียด จากผลตรวจพบว่า น้ำมีเขม่าควันปนเปื้อน มีอาซินิก โคโลฟอร์มเล็กน้อย มีการตรวจวัดทั้งต้นน้ำ กลางน้ำ และปลายน้ำ

ทีมวิจัยประกอบด้วยชุมชน นักวิชาการ ผู้ประกอบการธุรกิจท่องเที่ยวในพื้นที่ชุมชน (Fight Gibbon) เจ้าหน้าที่ อบต.และ รพสต. สิ่งทีดำเนินการระยะที่ 2 โดยสรุปประเด็นทำงานร่วมกัน ดังนี้

1. เรื่องขยะ

- ศึกษาดูงานชุมชนที่มีการจัดการขยะที่อบต.ดอนแก้ว เรื่องการแยกขยะแล้วกลับมาปรับปรุงมาแยกขยะของชุมชนตนเอง (อบต.ดอนแก้ว เป็นพื้นที่ฐานการเรียนรู้ด้านสุขภาวะ ได้รับจาก สสส.)
- นำความรู้จากการดูงาน มาถ่ายทอดให้กับกลุ่มโฮมสเตย์ ทำบ่อน้ำหมักจากบ่อเหมีย้ง
- การตั้งถังขยะแยกประเภทในบริเวณแหล่งท่องเที่ยว โดยจะมีชาวบ้านไปเก็บมาสองวัน/ครั้ง มีเยาวชนมาร่วมในการแยกขยะ ขยายขยะ
- จะมีการสร้างเตาเผาขยะ แต่มีปัญหาถ้าเผาตอนเช้าและเย็นจะส่งกลิ่นเหม็น

2. เรื่องน้ำ

- มีการสำรวจแหล่งน้ำ เดินสำรวจต้นน้ำถึงปลายน้ำ จากจุดจ่ายน้ำและจุดน้ำผ่าน รวมทั้งน้ำอุปโภคบริโภค และน้ำที่ชุมชนผลิตเอง “น้ำดื่มแม่กำปอง”
 - เปรียบเทียบกลางน้ำ พบปริมาณขยะและเขม่าควันปนเปื้อนในน้ำ กับปลายน้ำ มีการเลี้ยงไก่ มีมูลปนเปื้อนในน้ำพบโคลิฟอร์ม และสารหนูมีเพียงเล็กน้อย แต่ยังไม่ทราบว่ามาจากสาเหตุใด
3. เรื่องสุขภาวะของนักท่องเที่ยวและชุมชน จะมีการตรวจวัดสารพิษในร่างกาย ความดัน ความพร้อมในการต้อนรับนักท่องเที่ยว
4. เรื่องการสำรวจแหล่งท่องเที่ยวใหม่และกิจกรรมท่องเที่ยว ซึ่งกิจกรรมท่องเที่ยวใหม่จะเน้นเรื่องอาหารและวัฒนธรรม สืบเนื่องมาจากงานวิจัยอีกโครงการได้ศึกษาเรื่องเมนูอาหารท้องถิ่น จึงมีการถ่ายทอดความรู้ให้กับแม่บ้านที่ยังไม่รู้ เช่น การทำน้ำหมั้ยึ่งและมีกิจกรรมการสอนทำอาหารให้นักท่องเที่ยว เป็นต้น เพิ่มกิจกรรมการมีส่วนร่วมของนักท่องเที่ยวให้มีทางเลือกกิจกรรมเพิ่มขึ้น

การนำเสนอของหัวหน้าโครงการวิจัย

1. ตารางสรุปผลการตรวจคุณภาพน้ำโดยย่อ
2. ตารางแสดงผลการตรวจคุณภาพน้ำของโครงการระยะที่ 1

ข้อเสนอแนะ

1. ต้องมีการวัดเป็นระยะอย่างต่อเนื่อง โดยมีข้อมูลชุดเดิมเปรียบเทียบการเปลี่ยนแปลง
2. การตรวจคุณภาพน้ำทางชีวภาพ มีวิธีการ ดังนี้
 - ในแหล่งน้ำ มีสัตว์อะไรบ้าง ในน้ำ บนพื้นน้ำ (ตรวจสอบออกซิเจน บริเวณที่มีออกซิเจนต่ำ ความหลากหลายทางชีวภาพจะน้อยลง)
 - การเปรียบเทียบ ต้องใช้กระบวนการเดิม ที่เดิม

ข้อเสนอแนะเพิ่มเติมจากวิทยากร

- สารหนูไม่ได้ใช้ทั่วไป อาจศึกษาจากบริเวณพื้นดินโดยรอบว่าเกิดจากกิจกรรมของมนุษย์หรือจากพื้นดิน ต้องหาสาเหตุว่ามาจากไหน

ผลดำเนินการ (เติมเต็มความรู้และแลกเปลี่ยนเรียนรู้กับผู้เชี่ยวชาญ)

1. เรียนรู้วิธีการตรวจวัดคุณภาพน้ำ รับฟังบรรยายสรุป เรื่อง

- แหล่งกำเนิดคุณภาพน้ำ
 - ผลกระทบจากมลพิษทางน้ำ
 - แหล่งน้ำผิวดินและการใช้ประโยชน์
 - ความเข้าใจเกี่ยวกับคุณภาพน้ำ
 - การใช้เครื่องมือตรวจวัดอย่างง่าย
2. การฝึกปฏิบัติการเก็บตัวอย่างน้ำ และตรวจวัดคุณภาพน้ำ
 3. การเก็บข้อมูลขยะ/น้ำเสีย ณ ชุมชนอัมพวา สมุทรสงคราม
 - สถานการณ์/ ปัญหาที่พบ
 - ความแออัดของจำนวนนักท่องเที่ยวในวันเสาร์และอาทิตย์ เนื่องจากตลาดน้ำเปิดเฉพาะวันหยุดสุดสัปดาห์ ทำให้นักท่องเที่ยวมีจำนวนมาก
 - สถานที่จอดรถในบริเวณใกล้กับตลาดน้ำ ที่เป็นจุดจอดสาธารณะมีจำนวนน้อย มีเพียงสถานที่จอดรถของเอกชนค่อนข้างมาก
 - จำนวนถังขยะไม่เพียงพอ และจุดที่วางถังขยะค่อนข้างหายากในตลาดน้ำ และมีบางจุดอยู่ใกล้กับแหล่งน้ำ
 - สาเหตุที่มาของขยะ/ น้ำเสีย
 - ขยะมาจากถังขยะที่ติดกับแหล่งน้ำ
 - ขยะจากนักท่องเที่ยว กรณีที่รับประทานอาหารริมน้ำ
 - ขยะจากผู้ประกอบการ เรือรับจ้าง หรือเรือขายสินค้า ที่อาจมีจากความไม่ตั้งใจ หลุด/หล่นลงน้ำ หรือล้างภาชนะในน้ำโดยตรง (ไม่คัดแยกของเสียก่อน)
 - ผลกระทบที่เชื่อมโยงกับการท่องเที่ยว
 - ความแออัดของจำนวนนักท่องเที่ยวที่มีจำนวนมากเกิน พื้นที่รองรับ ทำให้การท่องเที่ยวไม่สร้างความประทับใจให้กับนักท่องเที่ยว เนื่องจากร้านค้าตั้งโต๊ะเก้าอี้บริการลูกค้าริมน้ำ ทำให้ทางเดินคับแคบ และอาจทำให้นักท่องเที่ยวเกิดอันตรายจากการพลัดตกจากทางเดินริมน้ำได้ เนื่องจากจำนวนนักท่องเที่ยวเดินเบียดเสียดแทบจะเดินไปอย่างสะดวกไม่ได้
 - จำนวนเรือสินค้าลดลง เนื่องจากไม่สะดวก ระดับน้ำต่ำกว่าทำน้ำ และมีจำนวนร้านค้าที่ตั้งอยู่ริมน้ำ ทำให้ขาดบรรยากาศตลาดน้ำ
 - วิธีการจัดการแก้ไขปัญหานี้
 - การจัดบริเวณร้านค้าประเภทอาหารการกิน ควรจัดในพื้นที่เดียวกัน และกำหนดพื้นที่ร้านค้าของที่ระลึกแยกออกจากบริเวณเดียวกัน จะทำให้นักท่องเที่ยวสัมผัสบรรยากาศตลาดน้ำ
 - การนำไปปรับใช้/ ข้อดี/ ข้อเสีย
 - มาตรการที่สำคัญ คือ การกำหนดจำนวนนักท่องเที่ยวให้เหมาะสม อาจเพิ่มวันท่องเที่ยวเพิ่มในวันธรรมดา เช่น วันศุกร์ จะทำให้ปริมาณนักท่องเที่ยวในช่วงวันหยุดกระจายจำนวน ไม่กระจุกตัวในวันหยุดเสาร์อาทิตย์

- การเพิ่มจำนวนถังขยะที่มีฝาปิด และจัดจุดทิ้งให้สังเกตได้ง่าย รวมทั้งการจัดจัดการขยะที่ล้นจากถัง จะมีวิธีการอย่างไร
- การกำหนดพื้นที่ร้านขายอาหาร/เครื่องดื่ม และร้านของที่ระลึก เป็นสัดส่วนที่เหมาะสม

4. กิจกรรมสำรวจข้อมูลนักท่องเที่ยวและข้อมูลพื้นฐานด้านกายภาพและสิ่งแวดล้อมของพื้นที่รองรับท่องเที่ยว

วัตถุประสงค์ของกิจกรรม

- เพื่อเก็บข้อมูลพื้นฐานด้านสิ่งแวดล้อม (น้ำ) เพื่อการวิเคราะห์ผลกระทบต่อชุมชน
- เพื่อเก็บข้อมูลจากนักท่องเที่ยวที่มาเยือนหมู่บ้าน และประเมินผลกระทบจากนักท่องเที่ยว
- เพื่อสรุปผลการศึกษาข้อมูลที่ได้จากการสำรวจ

ขั้นตอนและวิธีการ

- แจกแบบสอบถามนักท่องเที่ยว
- เก็บตัวอย่างและตรวจวัดคุณภาพน้ำอย่างง่าย โดยทีมวิจัยชุมชน
- ประชุมทีมวิจัย เพื่อจัดเวทีวิจัย โดยทำความเข้าใจกับชุมชนในประเด็นที่ได้จากการสำรวจข้อมูลนักท่องเที่ยวและข้อมูลด้านกายภาพสิ่งแวดล้อม นำไปวางแผนการจัดการระบบและกลไกเฝ้าระวังการดูแลคุณภาพสิ่งแวดล้อมของชุมชน

ผลดำเนินการ

นักวิจัยชุมชนเก็บแบบสอบถามนักท่องเที่ยว และเก็บตัวอย่างคุณภาพน้ำ โดยเครื่องมือทางวิทยาศาสตร์อย่างง่าย บันทึกผลการดำเนินการและสรุปผล นำเสนอรายงานวิจัยในที่ประชุมทีมวิจัย รวมทั้งการทำความเข้าใจและฝึกปฏิบัติการใช้เครื่องมือเพื่อตรวจวัดคุณภาพน้ำร่วมกัน

เดือนที่ 3-4

1. กิจกรรมสำรวจและค้นหาสาเหตุที่ก่อให้เกิดผลกระทบต่อคุณภาพแหล่งน้ำของชุมชน

วัตถุประสงค์ของกิจกรรม

- เพื่อศึกษาข้อมูลที่ได้ดำเนินการรวบรวมแล้วจากกิจกรรมที่ 2

ขั้นตอนและวิธีการ

- นักวิจัยเดินสำรวจเส้นทางเดินท่องเที่ยวในหมู่บ้านจนถึงน้ำตกแม่กำปอง โดยบันทึกจำนวนขยะและประเภทที่พบตามเส้นทางเดินท่องเที่ยว
- จัดเวที เพื่อศึกษาข้อมูลชุมชน ด้านกายภาพ สิ่งแวดล้อม สังคมและวัฒนธรรม และสุขภาพของคนในชุมชนจากผลกระทบด้านการท่องเที่ยวในชุมชน

ผลดำเนินการ

ทีมนักวิจัยหลักเดินสำรวจพื้นที่ 2 ครั้ง คือ ครั้งที่ 1 เมื่อ 7 ธันวาคม 2555 และครั้งที่ 2 เมื่อวันที่ 26 ธันวาคม 2555 พบว่า มีจำนวนขยะที่เกิดขึ้นตามเส้นทางท่องเที่ยวจากหมู่บ้านไปน้ำตกแม่กำปอง จำนวนที่พบเป็นจำนวน 3-5 ชิ้น เป็นประเภทกระดาษชำระ พลาสติกห่อลูกอม ขวดน้ำพลาสติก แก้วกระดาษ ผ้าเย็บ เป็นต้น สาเหตุที่เกิดขยะที่พบมาจากนักท่องเที่ยวเผลอทำหล่น หรือไม่มีถังขยะรองรับตามจุดทางเดินเป็นระยะ โดยเฉพาะทางเดินขึ้นน้ำตก พบขยะประเภทขวดพลาสติก เศษพลาสติกห่อลูกอมหรือตกหล่นในน้ำบ้าง

เมื่อเปรียบเทียบกับผลวิจัยในโครงการระยะแรก ที่เดินสำรวจในเดือนมีนาคม 2554 พบว่า จำนวนขยะตามเส้นทางเดินท่องเที่ยวจากหมู่บ้านไปน้ำตกแม่กำปอง จากการสังเกตของนักวิจัยพบว่า มีจำนวนน้อยกว่าที่พบในเดือนธันวาคม 2555 ดังนั้น ปริมาณนักท่องเที่ยวที่มาเยือนหมู่บ้านในฤดูกาลท่องเที่ยวหรือนอกฤดูกาลท่องเที่ยว มีผลกระทบต่อจำนวนขยะที่เกิดขึ้นตามปริมาณนักท่องเที่ยวที่เห็นแตกต่างอย่างชัดเจน

เดือนที่ 5

1. การสำรวจแหล่งน้ำทางธรรมชาติในแต่ละจุดเปรียบเทียบกับผลสำรวจวิจัย โดยผู้เชี่ยวชาญตรวจสอบในห้องปฏิบัติการวิทยาศาสตร์

วัตถุประสงค์ของกิจกรรม

- เพื่อสำรวจแหล่งน้ำธรรมชาติ จากการสังเกตและการเก็บตัวอย่างน้ำเพื่อการตรวจคุณภาพ โดยเครื่องมืออย่างง่าย
- เพื่อเปรียบเทียบผลที่ได้จากการสำรวจและการเก็บตัวอย่างน้ำแต่ละจุดกับผลวิจัยระยะที่ 1

ขั้นตอนและวิธีการ

- ทีมวิจัยชุมชน เก็บตัวอย่างน้ำและทดสอบโดยเครื่องมืออย่างง่ายโดยชุดทดสอบคณะวิทยาศาสตร์ ม.มหิดล ที่ได้รับการสนับสนุนชุดทดสอบโดยโครงการวิจัยหลัก
- ทีมวิจัยหลักและทีมวิจัยชุมชน เก็บตัวอย่างน้ำรวมกันตามจุดเดิมที่ได้มีการจัดเก็บในโครงการวิจัยระยะที่ 1
- เก็บตัวอย่างน้ำ นำส่งห้องปฏิบัติการกลาง กระทรวงเกษตรและสหกรณ์ เพื่อตรวจวัดอย่างละเอียดตามวิธีการทางวิทยาศาสตร์ เพื่อการเปรียบเทียบผลวิเคราะห์ในโครงการวิจัยระยะที่ 1 กับระยะที่ 2

การจัดเก็บตัวอย่างน้ำโดยใช้ชุดทดสอบอย่างง่าย(ตรวจวัดสารArsenic และแบคทีเรียโคลิฟอร์ม) ที่เก็บข้อมูลโดยทีมวิจัยชุมชน อยู่ในภาคผนวก หน้า 96-97

ตารางที่ 3 การตรวจคุณภาพน้ำโดยเครื่องมือสำเร็จรูปอย่างง่าย โดยทีมวิจัยชุมชน ระหว่างเดือน ตุลาคม – ธันวาคม 2555

จุดเก็บ ตัวอย่าง น้ำอุปโภค/ บริโภค	ค่ามาตรฐาน	จุดที่ 1 ปางใน	จุดที่ 2 ปางโดน	จุดที่ 3 ปางโดน (ร้านค้า)	จุดที่ 4 ปางกลาง	จุดที่ 5 ปางนอก	จุดที่ 6 น้ำดื่มใน ภาชนะบรรจุ	จุด ที่ 7 น้ำจากลำ ห้วยไถ้ เตาเผาขยะ	แปลผล
	(ปกติ) ไม่พบจุดสีดำ ในแผ่น ตัวอย่าง	ครั้งที่ 1 24/10/55	ครั้งที่ 1 26/10/55	ครั้งที่ 1 26/10/55	ครั้งที่ 1 26/10/55	ครั้งที่ 1 26/10/55	ครั้งที่ 1 9/11/55	ครั้งที่ 1 8/12/55	ตัวอย่างน้ำ 1 จุดไถ้ เตาเผาขยะ
แผ่นกระดาษ โดยใช้น้ำยา ทดสอบใน ผลิตภัณฑ์ ทดสอบ	(สกปรก) พบจุดสีดำ ในแผ่น ตัวอย่าง	ปกติ	ปกติ	ปกติ	ปกติ	ปกติ	ปกติ	สกปรก	พบความ ผิดปกติ สังเกตได้ ชัดเจน

ตารางที่ 4

สรุปผลการตรวจสอบคุณภาพน้ำโดยผู้เชี่ยวชาญ ในห้องปฏิบัติการกลาง ภายใต้กำกับกระทรวงเกษตรและสหกรณ์

จุดเก็บตัวอย่าง และ การตรวจสอบ	จุด A ต้นน้ำ (น้ำตกแม่ กำปอง) ครั้งที่ 1 (16 ธค 54)	จุด A ต้นน้ำ (น้ำตกแม่ กำปอง) ครั้งที่ 2 (25 ธค 55)	จุด B กลางน้ำ (จุดรวมน้ำ สองสาย) ครั้งที่ 1 (16 ธค 54)	จุด B กลางน้ำ (จุดรวมน้ำ สองสาย) ครั้งที่ 2 (25 ธค 55)	จุด C ท้ายน้ำ (ฝายน้ำล้น ท้าย หมู่บ้าน) ครั้งที่ 1 (16 ธค 54)	จุด K ท้ายน้ำ (ฝายน้ำล้น ท้าย หมู่บ้าน) ครั้งที่ 2 (22 มีค 55)	จุด E ท้ายน้ำ (ฝายน้ำล้น ท้าย หมู่บ้าน) ครั้งที่ 3 (25 ธค 55)	ค่า มาตรฐาน	แปลผล
คุณลักษณะทางกายภาพ	(Physical Test)								
DO ค่าปริมาณออกซิเจนละลาย ในน้ำ	6.06	6.49	5.99	5.82	6.23	7.25	7.40	≥ 4.0 mg/L	เป็นปริมาณออกซิเจนละลายที่อยู่ในน้ำซึ่งมีความสำคัญอย่างมากต่อการรักษา คุณภาพน้ำของน้ำในแหล่งน้ำต่าง ๆ หากปริมาณออกซิเจนไม่เพียงพอต่อการดำรง ชีพของสิ่งมีชีวิตในแหล่งน้ำแล้ว ก็อาจทำให้เกิดการตายและนำไปสู่การเน่าเสียของ น้ำในแหล่งน้ำนั้น ๆ ในที่สุด จากผลการตรวจสอบพบว่าในบริเวณสถานที่เก็บ ตัวอย่างน้ำเดียวกันที่จุดตรวจ C ในช่วงฤดูท่องเที่ยว ค่า DO ต่ำกว่าค่า DO ของจุด K ซึ่งเป็นช่วงนอกฤดูท่องเที่ยว และสังเกตได้ชัดเจนว่า จุด E เก็บข้อมูลครั้งที่ 3 ใน ฤดูกาลท่องเที่ยวมีค่าสูงกว่าเกณฑ์มาตรฐาน แสดงว่าปริมาณออกซิเจนในน้ำอยู่ใน เกณฑ์ปกติ
BOD ค่าการใช้ออกซิเจนของ จุลินทรีย์ในน้ำ	2.00	1.62	2.54	1.77	2.47	1.12	1.72	≤ 2.0 mg/L	เป็นการตรวจวัดปริมาณออกซิเจนที่ถูกใช้ในการย่อยสลายสารอินทรีย์ เนื่องจาก จุลินทรีย์ใช้ออกซิเจนในการดำรงชีวิต น้ำที่มีค่า BOD สูงจะมีระดับการปนเปื้อน ของสารอินทรีย์ที่ย่อยสลายโดยจุลินทรีย์ได้สูง ซึ่งเป็นข้อมูลสำคัญในการประเมิน ความรุนแรงของการปนเปื้อนของแหล่งน้ำ จากผลการตรวจสอบจะเห็นได้ว่าใน บริเวณสถานที่เก็บตัวอย่างน้ำเดียวกันที่จุดตรวจ C ในช่วงฤดูท่องเที่ยว มีค่า BOD สูงกว่าค่ามาตรฐาน และสูงกว่าค่า BOD ของจุดตรวจ K ซึ่งเป็นช่วงนอกฤดู ท่องเที่ยว
คุณลักษณะทางเคมี	(Chemical Test)								
Phenol	< 0.001	< 0.001	0.022	0.002	< 0.001	< 0.001	0.002	≤ 0.001 mg/L	“ฟีนอล” มีชื่อเรียกอีกอย่างหนึ่งว่ากรดคาร์บอลิก (carbolic acid) ฟีนอลมีฤทธิ์กัด ทำให้ระคายเคืองเยื่อเมือกต่าง ๆ เช่นเยื่อในปาก หลอดลม หลอดอาหาร และ ระบบลำไส้ อันตรายของฟีนอลที่ต้องระวัง คือ ฟีนอลเข้มข้นเมื่อถูกผิวหนังจะกัด ผิวหนังและซึมเข้าสู่กระแสโลหิต จากผลการตรวจสอบค่าphenol ของจุดB มีเกิน ค่ามาตรฐานที่กำหนด ทั้งนี้อาจเกิดจากเขม่าควันจากการเผาขยะใกล้แหล่งน้ำ ก่อให้เกิดสารตกค้างของ phenol ลงในแหล่งน้ำที่จุด B ได้

จุดเก็บตัวอย่าง และการตรวจสอบ	จุด A ต้นน้ำ (น้ำตกแม่ กำปอง) ครั้งที่ 1 (16 ธค 54)	จุด A ต้นน้ำ (น้ำตกแม่ กำปอง) ครั้งที่ 2 (25 ธค 55)	จุด B กลางน้ำ (จุดรวมน้ำ สองสาย) ครั้งที่ 1 (16 ธค 54)	จุด B กลางน้ำ (จุดรวมน้ำ สองสาย) ครั้งที่ 2 (25 ธค 55)	จุด C ท้ายน้ำ (ฝายน้ำล้น ท้าย หมู่บ้าน) ครั้งที่ 1 (16 ธค 54)	จุด K ท้ายน้ำ (ฝายน้ำล้น ท้าย หมู่บ้าน) ครั้งที่ 2 (22 มีค 55)	จุด E ท้ายน้ำ (ฝายน้ำล้น ท้าย หมู่บ้าน) ครั้งที่ 3 (25 ธค 55)	ค่า มาตรฐาน	แปลผล
Arsenic(As)	0.0023	0.0028	0.0028	0.0033	0.0031	0.0030	0.0028	≤ 0.05 mg/L	เป็นการวัดปริมาณสารหนูที่ปนเปื้อนในแหล่งน้ำ ซึ่งในธรรมชาติ เกิดจากการชะล้าง ของหินและแร่ที่มีสารหนูเป็นองค์ประกอบ พบสารหนูทั่วไปในดิน และอาจพบได้ ตามแหล่งน้ำธรรมชาติ เช่น ทะเลสาบ แม่น้ำ น้ำบ่อ น้ำพุ นอกจากนี้อาจเกิดจาก การใช้ปุ๋ยและยาฆ่าแมลงในการเกษตร จากผลการตรวจสอบค่าสารหนูในน้ำอยู่ในเกณฑ์มาตรฐานที่กำหนด
คุณลักษณะทางจุลินทรีย์	Microbiological Test								
Total Coliform Bacteria	17,000	3,300	13,000	220	22,000	4,900	2,300	≤ 20,000 MPN/100 mL	Coliform Bacteria เป็นแบคทีเรียที่พบได้ในดิน (nonfaecal coliform) และใน ระบบทางเดินอาหารของคนและสัตว์เลือดอุ่น (faecal coliform) การตรวจพบ Coliform Bacteria ปนเปื้อนในน้ำแสดงให้เห็นว่า น้ำในแหล่งน้ำนั้น ๆ ได้รับการ ปนเปื้อนจากการชะละลายของหน้าดิน หรือจากสิ่งขับถ่าย หรือจากทั้ง 2 อย่าง การพบโคลิฟอร์มแบคทีเรียมากในน้ำบ่งชี้ถึงความเสี่ยงสูงของการมีจุลินทรีย์ ก่อโรค ปนเปื้อนในน้ำ เช่น โรคที่มากับน้ำ ได้แก่ ไข้รากสาดใหญ่ (ทัยฟอยด์) อหิวาตกโรค และไวรัสโรคตับอักเสบ (hepatitis A) เป็นต้น จากผลการตรวจสอบจะเห็นได้ว่าใน บริเวณสถานที่เก็บตัวอย่างน้ำเดียวกันที่จุดตรวจ C ในช่วงฤดูท่องเที่ยว มีค่า Coliform Bacteria สูงกว่าค่ามาตรฐาน และสูงกว่าค่า Coliform Bacteria ของ จุดตรวจ K ซึ่งเป็นช่วงนอกฤดูท่องเที่ยว ถึง 4 เท่า
Faecal Coliform Bacteria	130	2,300	490	140	9,400	1,700	1,300	≤ 4,000 MPN/100 mL	Faecal Coliform Bacteria เป็นแบคทีเรียที่พบได้ในระบบทางเดินอาหารของ คนและสัตว์เลือดอุ่น การตรวจพบ Faecal Coliform Bacteria ปนเปื้อนในน้ำ แสดงให้เห็นว่า น้ำในแหล่งน้ำนั้น ๆ ได้รับการปนเปื้อนจากสิ่งขับถ่ายจากคนหรือ สัตว์ จากผลการตรวจสอบจะเห็นได้ว่าในบริเวณสถานที่เก็บตัวอย่างน้ำเดียวกันที่จุด ตรวจ C ในช่วงฤดูท่องเที่ยว มีค่า Coliform Bacteria สูงกว่าค่ามาตรฐาน และสูง กว่าค่า Coliform Bacteria ของจุดตรวจ K ซึ่งเป็นช่วงนอกฤดูท่องเที่ยว ถึง 5 เท่า

จุดเก็บตัวอย่างน้ำ อุปโภค/บริโภคและ การตรวจสอบ	จุด D ปางโน ครั้งที่ 1 16 ธค 54	จุด G ปางโตน ครั้งที่ 1 22 มีค 55	จุด H ปางกลาง ครั้งที่ 1 22 มีค 55	จุด J ปางนอก ครั้งที่ 1 22 มีค 55			จุด E น้ำดื่มใน ภาชนะ บรรจุ ครั้งที่ 1 16 ธค 54	จุด E น้ำดื่มใน ภาชนะบรรจุ ครั้งที่ 2 25 ธค 55	จุด F น้ำดื่มก่อน บรรจุใน ภาชนะ ครั้งที่ 2 22 มีค 55	ค่า มาตรฐาน	แปลผล
คุณลักษณะทางเคมี (Chemical Test)											
Phenol สารฟีนอล	0.0004	< 0.001	< 0.001	< 0.001			0.037	< 0.001	< 0.001	≤ 0.001 mg/L	“ฟีนอล” มีชื่อเรียกอีกอย่างหนึ่งว่ากรดคาร์บอลิก (carbolic acid) เป็นของแข็งไม่มีสี ฟีนอลถูกนำมาใช้เป็นวัตถุพิษในการผลิตพลาสติกบางชนิด ฟีนอลมีฤทธิ์กัดทำให้ระคายเคืองเยื่อเมือก ต่าง ๆ เช่นเยื่อในปาก หลอดลม หลอดอาหาร และระบบลำไส้ อันตรายของฟีนอลที่ต้องระวัง คือ ฟีนอลเข้มข้นเมื่อถูกผิวหนังจะกัดผิวหนังและซึมเข้าสู่กระแสโลหิต จากผลการตรวจสอบค่าphenol ของจุดEในน้ำดื่มบรรจุขวด มีเกินค่ามาตรฐานที่กำหนด ทั้งนี้อาจเกิดจากบรรจุภัณฑ์พลาสติกที่ใช้ในการบรรจุน้ำ ที่อาจมีสารตกค้างของ phenol
Arsenic(As) สารหนู	0.0026	0.00188	0.00141	0.00214			0.0032	0.00217	0.00229	≤ 0.05 mg/L	เป็นการวัดปริมาณสารหนูที่ปนเปื้อนในแหล่งน้ำ ซึ่งในธรรมชาติ เกิดจากการชะล้างของหินและแร่ที่มีสารหนูเป็นองค์ประกอบ พบสารหนูทั่วไปในดิน และอาจพบได้ตามแหล่งน้ำธรรมชาติ เช่น ทะเลสาบ แม่น้ำ น้ำบ่อ น้ำพุ นอกจากนี้ อาจเกิดจากการใช้ปุ๋ยและยาฆ่าแมลงในการเกษตร จากผลการตรวจสอบค่าสารหนูในน้ำอยู่ในเกณฑ์มาตรฐานที่กำหนด
ABS	< 0.10	0.019	0.20	< 0.10			< 0.10	< 0.02	< 0.10	≤ 2.0 mg/L	

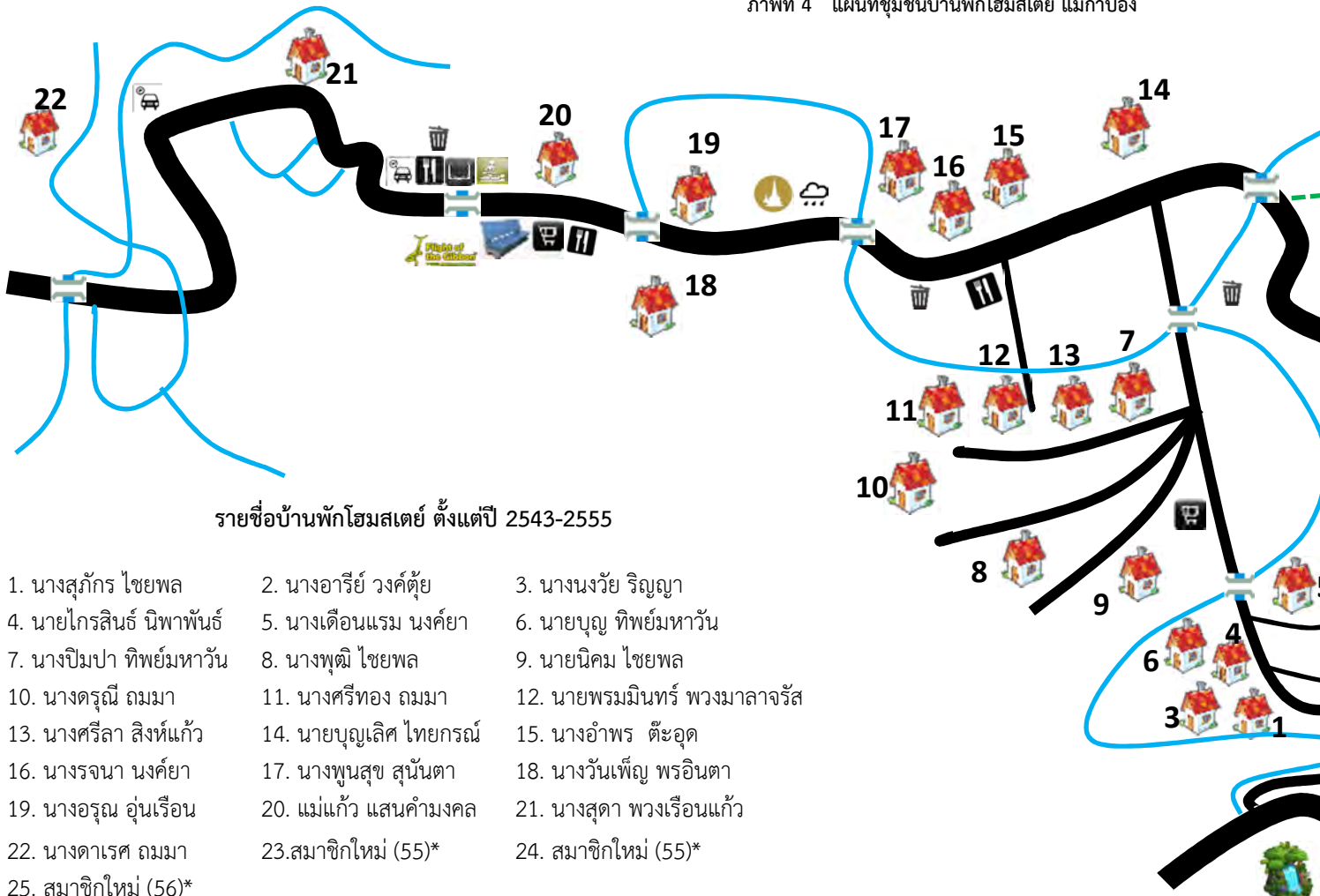
จุดเก็บตัวอย่างน้ำ อุปโภค/บริโภคและ การตรวจสอบ	จุด D ปางโน ครั้งที่ 1 16 ธค 54	จุด G ปางโตน ครั้งที่ 1 22 มีค 55	จุด H ปางกลาง ครั้งที่ 1 22 มีค 55	จุด J ปางนอก ครั้งที่ 1 22 มีค 55			จุด E น้ำดื่มใน ภาชนะบรรจุ ครั้งที่ 1 16 ธค 54	จุด E น้ำดื่มใน ภาชนะบรรจุ ครั้งที่ 2 25 ธค.55	จุด F น้ำดื่มก่อน บรรจุใน ภาชนะ ครั้งที่ 2 22 มีค 55	ค่า มาตรฐาน	แปลผล
คุณลักษณะทางจุล ชีววิทยา Microbiological Test											
Coliform Bacteria	>23	>23	>23	>23			>23	1.1	>23	≤ 20,000 MPN/10 0 mL	Coliform Bacteria เป็นแบคทีเรียที่พบได้ในดิน (nonfaecal coliform) และในระบบทางเดินอาหารของคนและสัตว์เลือดอุ่น (faecal coliform) การตรวจพบ Coliform Bacteria ปนเปื้อนในน้ำแสดงให้เห็นว่า น้ำในแหล่งน้ำนั้น ๆ ได้รับการปนเปื้อนจากการชะละลายของหน้าดิน หรือจากสิ่งขับถ่าย หรือจากทั้ง 2 อย่าง จากผลการตรวจสอบจะเห็นได้ว่าอยู่ในเกณฑ์มาตรฐาน
Escherichia Coliform	>23	>23	>23	>23			>23	ND	>23	≤ 4,000 MPN/10 0 mL	น้ำที่ปนเปื้อน Escherichia Coliform แล้วสามารถไปปนเปื้อนต่อในอาหาร หรือการปรุงอาหาร อาจส่งผลให้เกิดการผิดปกติของระบบทางเดินอาหาร เช่นท้องร่วง ปวดท้อง คลื่นไส้ และ อ่อนเพลีย จากผลการตรวจสอบจะเห็นได้ว่าอยู่ในเกณฑ์มาตรฐาน
Salmonella Spp.	ND	Detected	ND	ND			ND	Detected (group E)	ND	In 100 ml	Salmonella spp. เป็นแบคทีเรีย แกรมลบ พบได้ทั่วไปในดิน ในน้ำ สามารถพบในมูลสัตว์ต่างๆ และแหล่งน้ำหรือสิ่งแวดล้อมที่มีโอกาสปนเปื้อนสิ่งปฏิกูลสูง หากตรวจพบในน้ำอุปโภค/บริโภคอาจส่งผลกระทบต่อสุขภาพ ก่อให้เกิดความผิดปกติในการติดเชื้อระบบทางเดินอาหาร ผลการตรวจสอบจะเห็นได้ว่าอยู่ในเกณฑ์มาตรฐาน ยกเว้น จุดตรวจ E ในการตรวจครั้งที่ 2 ที่มีการตรวจพบ มีปริมาณสะสมจากการเลี้ยงสัตว์ใกล้แหล่งน้ำ

<i>Staphylococcus aureus</i>	ND	ND	ND	ND			Detected	ND	ND	In 100 ml	Staphylococcus aureus เป็นแบคทีเรียที่พบโดยทั่วไปในอากาศ ผุน ละเอียด น้ำโสโครก น้ำทั่วไป นม และอาหาร หรือบนอุปกรณ์ผลิตอาหาร พื้นผิวของสิ่งแวดล้อม หากตรวจพบในน้ำอุปโภค/บริโภคอาจส่งผลต่อ สุขภาพก่อให้เกิดความผิดปกติในการติดเชื้อระบบทางเดินอาหาร จากผล การตรวจสอบจะเห็นได้ว่าอยู่ในเกณฑ์มาตรฐาน ยกเว้น จุดตรวจ E ที่มีการ ตรวจพบในครั้งที่ 1 จึงควรมีการป้องกันหรือควบคุมโดยการรักษาสุขอนามัย ส่วนบุคคลและสุขลักษณะของภาชนะบรรจุที่ใช้ในการบรรจุน้ำดื่ม แต่ในครั้ง ที่ 2 ไม่พบ ซึ่งผู้ที่ทำหน้าที่บรรจุน้ำ ดูแลสุขอนามัยส่วนตน และการทำความสะอาดเครื่องกรองน้ำ ทำให้คุณภาพน้ำดีขึ้น
<i>Clostridium Perfringens</i>	ND	ND	ND	ND			ND	ND	ND	In 100 ml	Clostridium perfringens เป็นแบคทีเรีย แกรมบวก สามารถพบ ได้ในดิน และ บริเวณปนเปื้อน อุจจาระของคนและสัตว์ ก่อให้ เกิดโรคทางเดินอาหาร ทั้งในคนและสัตว์จากผลการตรวจสอบจะเห็นได้ว่าอยู่ในเกณฑ์มาตรฐาน

กิจกรรมสำรวจกายภาพหมู่บ้านและบันทึกแผนที่หมู่บ้าน และชุมชน

โดยทีมวิจัยหลักและผู้ช่วยทีมวิจัยหลักเมื่อวันที่ 26 พฤศจิกายน 2555 โดยสำรวจจำนวนครัวเรือน จำนวนบ้านพักโฮมสเตย์ และจำนวนบ้านในชุมชนหมู่ 3 บ้านแม่กำปอง ตามภาพที่ 2-3 ปรากฏในหน้า 64-65

ภาพที่ 4 แผนที่ชุมชนบ้านพักโฮมสเตย์ แม่กำปอง

รายชื่อบ้านพักโฮมสเตย์ ตั้งแต่ปี 2543-2555

1. นางสาวกร ไชยพล	2. นางอารีย์ วงศ์ด้อย	3. นางนงวัย ธิญญา
4. นายไกรสิทธิ์ นิพาพันธ์	5. นางเดือนแรม นงค์ยา	6. นายบุญ ทิพย์มหาวัน
7. นางปิมปา ทิพย์มหาวัน	8. นางพุดิ ไชยพล	9. นายนิคม ไชยพล
10. นางตรุณี ถมมา	11. นางศรีทอง ถมมา	12. นายพรมมินทร์ พวงมาลาจรัส
13. นางศรีลา สิงห์แก้ว	14. นายบุญเลิศ ไทยกรณ์	15. นางอำพร ต๊ะอุด
16. นางรจนา นงค์ยา	17. นางพูนสุข สุนันตา	18. นางวันเพ็ญ พรอินตา
19. นางอรุณ อุ่นเรือน	20. แม่แก้ว แสนคำมงคล	21. นางสาว พวงเรือนแก้ว
22. นางดาเรศ ถมมา	23. สมาชิกใหม่ (55)*	24. สมาชิกใหม่ (55)*
25. สมาชิกใหม่ (56)*		

บ้านพักโฮมสเตย์

น้ำตกแม่กำปอง

สะพาน

โรงคั่วกาแฟ

ศูนย์การเรียนรู้

สถานีวัดปริมาณน้ำฝน

ที่จอดรถ

เสาสัญญาณโทรศัพท์

ศาลาที่พักริมทาง

ร้านขายของชำ

นวดแผนโบราณ

ร้านอาหาร

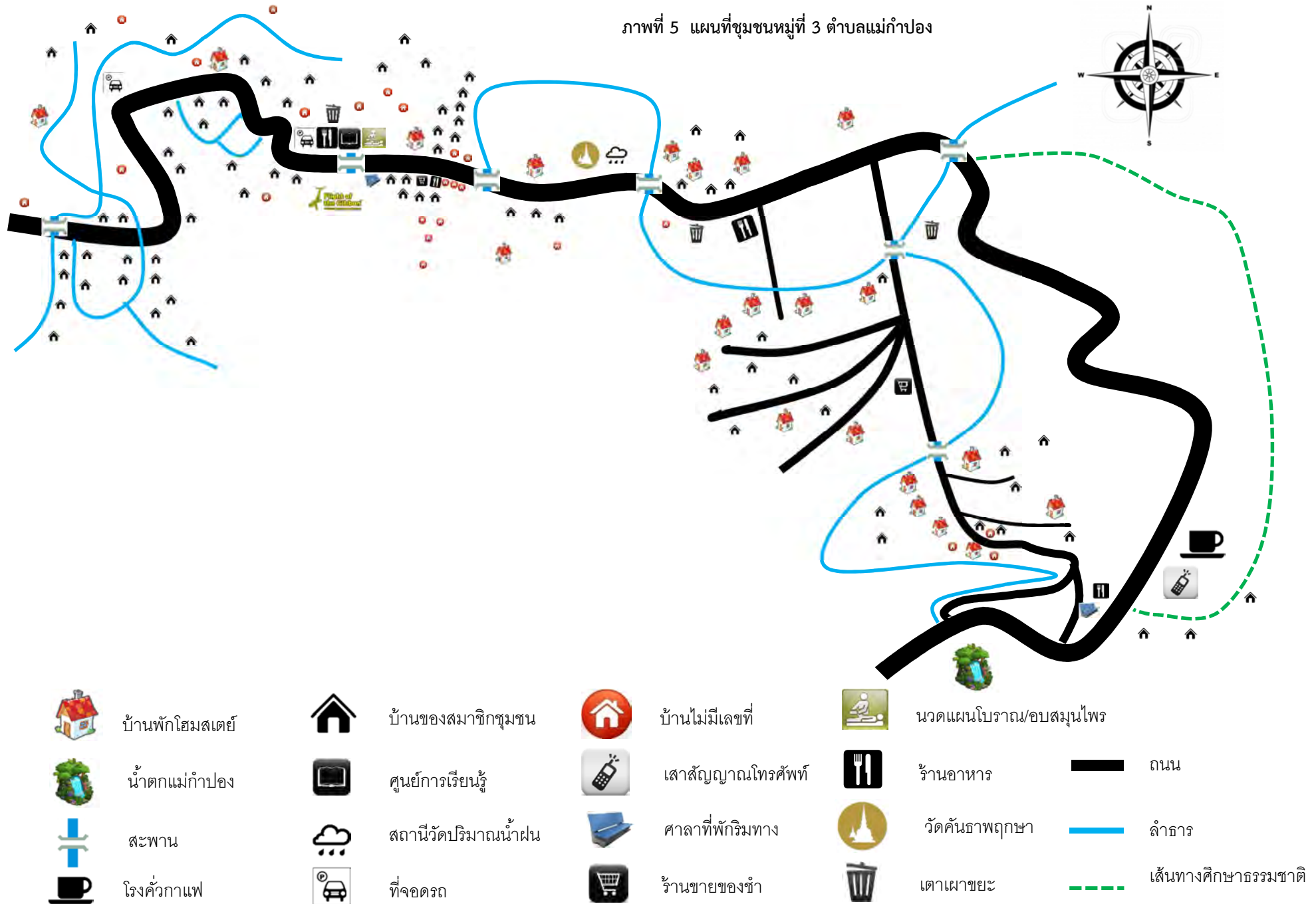

วัดคันธารา

เตาเผาขยะ

ภาพที่ 5 แผนที่ชุมชนหมู่ที่ 3 ตำบลแม่กำปอง

สถานการณ์ของชุมชนบ้านแม่กำปอง

ข้อมูลภาคสนาม (จปฐ.อบต.ห้วยแก้ว ณ เดือนกันยายน 2554)

บ้านแม่กำปอง หมู่ 3 ต.ห้วยแก้ว อ.แม่ออน จ.เชียงใหม่

จำนวนสมาชิกในหมู่บ้านแม่กำปอง หมู่ 3 จำนวน 135 ครัวเรือน

จำนวนประชากร 322 คน เป็นชาย 165 คนและหญิง 157 คน

เป็นสมาชิกบ้านพักโฮมสเตย์ 24 หลังคาเรือน(เพิ่มจากปี พ.ศ. 2554 จำนวน 3 หลังคาเรือน) คิดเป็นสัดส่วนร้อยละ 18.52 ต่อจำนวนบ้านที่ไม่ได้เป็นสมาชิกกลุ่มโฮมสเตย์ จำนวนบ้านพักโฮมสเตย์ได้กำหนดพื้นที่รองรับนักท่องเที่ยวได้อย่างเหมาะสม เฉลี่ยตามเกณฑ์มาตรฐานขนาดห้องพักไม่น้อยกว่า 8 ตารางเมตร ทั้งนี้ได้กำหนดพื้นที่ในแผนผังการจัดสรรพื้นที่บ้านพักเพื่อรองรับนักท่องเที่ยวในภาคผนวก หน้า 113 -143

ข้อมูลด้านเศรษฐกิจหมู่บ้าน

- รายได้เฉลี่ย 49, 810,03 บาทต่อคนต่อปี

(รายได้ด้านการเกษตรเฉลี่ย 12,122.61 บาทต่อคนต่อปี (ร้อยละ 24.34) รายได้จากค่าจ้างเงินเดือนเฉลี่ย 28,838.35 บาทต่อคนต่อปี (ร้อยละ 57.90) รายได้จากการค้าขายเฉลี่ย 6,107.15 บาทต่อคนต่อปี (ร้อยละ13.47) รายได้จากการประกอบธุรกิจอุตสาหกรรมและบริการ 933.85 บาทต่อคนต่อปี (ร้อยละ1.88) และรายได้อื่น ๆ เฉลี่ย 1,808.07 บาทต่อคนต่อปี (ร้อยละ 3.63)

- รายรับจากบัญชีครัวเรือน 23,495.34 บาทต่อคนต่อปี
- รายจ่ายจากบัญชีครัวเรือน 24,547.08 บาทต่อคนต่อปี
- หนี้สินจากบัญชีครัวเรือน 4,059.01 บาทต่อคนต่อปี
- เงินออมจากบัญชีครัวเรือน 8,546.58 บาทต่อคนต่อปี

อาชีพส่วนใหญ่ คือ ทำสวน 132 คน (ร้อยละ 41) รับจ้างทั่วไป 91 คน (ร้อยละ28.26) ทำไร่ 2 คน (ร้อยละ 1) ค้าขาย 9 คน (ร้อยละ 2.80) ไม่ระบุ 22 คน และอื่น ๆ (ไม่มีอาชีพ, นักเรียน/ นักศึกษา) 66 คน (ร้อยละ 20.50)

ตารางที่ 5 สรุปจำนวนนักท่องเที่ยวและรายได้จากการท่องเที่ยวหมู่บ้านแม่กำปอง พ.ศ.2554-2555

ปี พ.ศ.	เดือน	นท. ไทย	นท. ต่างชาติ	รวมจำนวน นักท่องเที่ยว	รายได้จากนท. ไทย	รายได้จากนท. ต่างชาติ	รายได้รวม
2554	มค.	474	159	633	304,340.00	71,450.00	375,790.00
	กพ	163	170	333	148,600.00	82,040.00	230,640.00
	มีค	99	185	284	65,450.00	97,890.00	163,340.00
	เมย	51	127	178	32,100.00	62,600.00	94,700.00
	พค	243	86	329	157,725.00	43,550.00	201,275.00
	มิย	39	134	173	21,650.00	70,420.00	92,070.00

ปี พ.ศ.	เดือน	นท. ไทย	นท. ต่างชาติ	รวมจำนวน นักท่องเที่ยว	รายได้จากนท. ไทย	รายได้จากนท. ต่างชาติ	รายได้รวม
	กค	104	189	293	59,150.00	99,565.00	158,715.00
	สค	11	256	267	18,000.00	136,350.00	154,350.00
	กย	61	129	190	36,000.00	77,490.00	113,490.00
	ตค	12	101	113	8,100.00	60,340.00	68,440.00
	พย.	19	62	81	12,450.00	32,975.00	45,425.00
	ธค	272	210	482	193,570.00	98,025.00	291,595.00
	รวม	1,548	1,808	3,356	1,057,135.00	932,695.00	1,989,830.00

ปี พ.ศ.	เดือน	นท. ไทย	นท. ต่างชาติ	รวมจำนวน นักท่องเที่ยว	รายได้จากนท. ไทย	รายได้จากนท. ต่างชาติ	รายได้รวม
2555	มค.	333	240	573	203,650.00	124,140.00	327,790.00
	กพ	110	295	405	70,750.00	141,680.00	212,430.00
	มีค	81	182	263	56,550.00	108,920.00	165,470.00
	เมย	22	152	174	14,000.00	69,420.00	83,420.00
	พค	33	109	142	19,450.00	61,900.00	81,350.00
	มิย	70	156	226	3,000.00	79,750.00	82,750.00
	กค	389	288	677	273,500.00	156,425.00	429,925.00
	สค	25	250	275	19,850.00	133,650.00	153,500.00
	กย	149	98	247	100,050.00	60,050.00	160,100.00
	ตค	253	125	378	149,300.00	62,160.00	211,460.00
	พย.	131	284	415	75,325.00	153,650.00	228,975.00
	ธค	584	298	882	339,485	140,570	480,055
	รวม	2,180	2,477	4,657	1,324,910	1,292,315	2,617,225

ปี พ.ศ.	เดือน	นท. ไทย	นท. ต่างชาติ	รวมจำนวน นักท่องเที่ยว	รายได้จากนท. ไทย	รายได้จากนท. ต่างชาติ	รายได้รวม
2556	มค.	53	118	171	33,820	54,760	88,580
	กพ	78	111	189	49,080	78,675	127,755
	มีค	250	295	545	144,710	155,780	300,490

ปี พ.ศ.	เดือน	นท. ไทย	นท. ต่างชาติ	รวมจำนวน นักท่องเที่ยว	รายได้จากนท. ไทย	รายได้จากนท. ต่างชาติ	รายได้รวม
	เมย	92	159	251	55,590	922,240	147,830
	พค	191	110	301	145,240	65,060	210,300
	มิย	175	59	234	108,880	30,850	139,730
	กค	274	279	553	178,450	141,990	320,440
	สค	246	338	584	188,650	178,740	367,390
	กย	207	72	279	137,980	32,510	170,490
	ตค	302	164	466	215,860	95,800	311,660
รวม		131	284	415	75,325.00	153,650.00	228,975.00

ที่มา: จากการเก็บข้อมูลภาคสนาม ของคณะผู้วิจัยและนักวิจัยชุมชน, 2554-2556 (เฉพาะปี2556 เก็บข้อมูล ณ เดือนตุลาคม)

บ้านพักโฮมสเตย์ (ปี53) จำนวน 21 หลังคาเรือน (ปี 54) 1 หลังคาเรือน และเพิ่มขึ้น (ปี 55) 2 หลังคาเรือน รวมเป็น 24 หลังคาเรือน และรายได้เฉลี่ยต่อครัวเรือน

1. บ้านเลขที่ 52 นายประดิษฐ์ ถมมา อาชีพ รับจ้างทั่วไป รายได้เฉลี่ยต่อปี 62,666.67 บาท
จำนวนสมาชิกในครัวเรือน 3 คน (ชาย 2 คน หญิง 1 คน)
2. บ้านเลขที่ 61 น.ส.แก้ว แสนคำมงคล อาชีพ รับจ้างทั่วไป รายได้เฉลี่ยต่อปี 84,250 บาท
จำนวนสมาชิกในครัวเรือน 2 คน (ชาย 1 คน หญิง 1 คน)
3. บ้านเลขที่ 67/4 นายจำนงค์ อุ่นเรือน อาชีพ รับจ้างทั่วไป รายได้เฉลี่ยต่อปี 51,000 บาท
จำนวนสมาชิกในครัวเรือน 4 คน (ชาย 2 คน หญิง 2 คน)
4. บ้านเลขที่ 69/2 นายสมศักดิ์ พรอินตา อาชีพ ทำสวน รายได้เฉลี่ยต่อปี 29,875 บาท
จำนวนสมาชิกในครัวเรือน 4 คน (ชาย 2 คน หญิง 2 คน)
5. บ้านเลขที่ 76/1 นายบุญธรรม สุนันตา อาชีพ ทำสวน รายได้เฉลี่ยต่อปี 34,000 บาท
จำนวนสมาชิกในครัวเรือน 3 คน (ชาย 2 คน หญิง 1คน)
6. บ้านเลขที่ 77 นางรจนา นงศ์ยา อาชีพ ทำสวน รายได้เฉลี่ยต่อปี 53,499.75 บาท
จำนวนสมาชิกในครัวเรือน 4 คน (ชาย-คน หญิง 4 คน)
7. บ้านเลขที่ 78/1 นายพรมมินทร์ พวงมาลา อาชีพ ทำสวน รายได้เฉลี่ยต่อปี (ไม่ปรากฏข้อมูล)
จำนวนสมาชิกในครัวเรือน 2 คน (ชาย 1 คน หญิง 1คน)
8. บ้านเลขที่ 78/3 นายบุญเลิศ ไทยกรณ ไม่ระบุอาชีพ รายได้เฉลี่ยต่อปี 124,900 บาท
จำนวนสมาชิกในครัวเรือน 2 คน (ชาย 1 คน หญิง 1คน)
9. บ้านเลขที่ 81 นายทอง ต๊ะอุด อาชีพ ทำสวน รายได้เฉลี่ยต่อปี 35,900 บาท
จำนวนสมาชิกในครัวเรือน 2 คน (ชาย 1 คน หญิง 1คน)
10. บ้านเลขที่ 84/1 นายมงคล นางอรุณี ถมมา อาชีพ ทำสวน รายได้เฉลี่ยต่อปี 56,400 บาท
จำนวนสมาชิกในครัวเรือน 3 คน (ชาย 1คน หญิง 2 คน)
11. บ้านเลขที่ 84/3 นางศรีทอง ถมมา อาชีพ ทำสวน รายได้เฉลี่ยต่อปี 33,333.30 บาท
จำนวนสมาชิกในครัวเรือน 3 คน (ชาย 1 คน หญิง 2 คน)

12. บ้านเลขที่ 85/2 นางปิมปา ทิพย์หาวัน อาชีพ รับจ้างทั่วไป รายได้เฉลี่ยต่อปี 58,000 บาท
จำนวนสมาชิกในครัวเรือน 3 คน (ชาย 1 คน หญิง 2 คน)
13. บ้านเลขที่ 86/1 นางดารินทร์ ธรรมวงศ์, นางพุด
จำนวนสมาชิกในครัวเรือน...2..คน (หญิง..2 คน เด็ก..2..คน)
14. บ้านเลขที่ 89 นางนงวัย วิญญา อาชีพ ทำสวน รายได้เฉลี่ยต่อปี 63,500 บาท
จำนวนสมาชิกในครัวเรือน..2...คน (ชาย...1 คน หญิง..1..คน)
15. บ้านเลขที่ 91 นายประทีป นงศ์ยา อาชีพ รับจ้างทั่วไป รายได้เฉลี่ยต่อปี 57,700 บาท
จำนวนสมาชิกในครัวเรือน..2..คน (ชาย 1คน หญิง 1 คน)
16. บ้านเลขที่ 93 นายไกรสิทธิ์ นิพพาพันธ์ อาชีพ รับจ้างทั่วไป รายได้เฉลี่ยต่อปี 45,333.33 บาท
จำนวนสมาชิกในครัวเรือน 3 คน (ชาย 1 คน หญิง 2 คน)
17. บ้านเลขที่ 93/1 นายบุญ ทิพย์หาวัน อาชีพ ทำสวน รายได้เฉลี่ยต่อปี 107,840 บาท
จำนวนสมาชิกในครัวเรือน 5 คน (ชาย 2 คน หญิง 3 คน)
18. บ้านเลขที่ 94/1 นางอารี วงศ์ด้อย อาชีพ รับจ้างทั่วไป รายได้เฉลี่ยต่อปี 61,900 บาท
จำนวนสมาชิกในครัวเรือน..2..คน (ชาย 1 คน หญิง 1 คน)
19. บ้านเลขที่ 95/3 นางสุพักตร์ ไชยพล อาชีพ รับจ้างทั่วไป รายได้เฉลี่ยต่อปี 52,500 บาท
จำนวนสมาชิกในครัวเรือน 2 คน (ชาย 1 คน หญิง 1 คน)
20. บ้านเลขที่ 97 นายดวงฤทธิ์ สิงห์แก้ว อาชีพ ทำสวน รายได้เฉลี่ยต่อปี 31,500 บาท
จำนวนสมาชิกในครัวเรือน 2 คน (ชาย 1 คน หญิง 1 คน)
21. บ้านเลขที่ 101/2 นายอินคำ พวงเรือนแก้ว อาชีพ ทำสวน รายได้เฉลี่ยต่อปี 60,400 บาท
จำนวนสมาชิกในครัวเรือน 2คน (ชาย 1 คน หญิง 1 คน)
22. บ้านเลขที่ 104 นางแก้ว กิ่งแก้ว อาชีพ รับจ้างทั่วไป รายได้เฉลี่ยต่อปี 25,800. 33 บาท
จำนวนสมาชิกในครัวเรือน 3 คน (ชาย 1 คน หญิง 2 คน)

หมายเหตุ

จำนวนบ้านพักโฮมสเตย์ที่เพิ่มขึ้นในปีพ.ศ.2555-2556 ไม่ได้เก็บข้อมูล เนื่องจากกำหนดขอบเขตวิจัยจำนวน 22 หลังคาเรือนเมื่อเริ่มโครงการวิจัย

2. การประชุมเวทีชุมชน เพื่อระดมความคิดเห็น และวางแผนงานกิจกรรมวิจัยร่วมกัน

วัตถุประสงค์ของกิจกรรม

- เพื่อนำเสนอผลสรุปการวิเคราะห์คุณภาพน้ำโดยห้องปฏิบัติการกลาง ให้กับทีมวิจัยชุมชนและคณะกรรมการหมู่บ้าน โดยทำความเข้าใจร่วมกัน และจัดเวทีชุมชน

ขั้นตอนและวิธีการ

- จัดประชุมทีมวิจัย เพื่อสรุปข้อมูลการวิเคราะห์คุณภาพน้ำ และวางแผนการทำงานร่วมกัน
- จัดเวทีชุมชน เพื่อชี้แจงผลการวิเคราะห์คุณภาพน้ำ และกำหนดวิธีการ/ กลไกเฝ้าระวัง รวมทั้งการป้องกันปัญหาที่เป็นผลกระทบจากการท่องเที่ยวในชุมชน

ผลการดำเนินการ

ทีมวิจัยหลักและทีมวิจัยชุมชน วางแผนร่วมกันว่า เมื่อเก็บตัวอย่างน้ำและตรวจวัดโดยวิธีง่าย เพื่อติดตามตรวจวัดคุณภาพโดยชุมชน และการนำผลการวิเคราะห์โดยผู้เชี่ยวชาญในห้องปฏิบัติการ มาพูดคุย เพื่อพิจารณากำหนดแผนงาน การกำหนดระบบและกลไกการเฝ้าระวัง หาสาเหตุและร่วมกันกำหนดแนวทางป้องกัน ทั้งนี้จะนำผลจากที่ประชุมทีมวิจัยทั้งหมด นำเสนอในที่ประชุมเวทีชุมชน เพื่อทำประชาคมร่วมกัน ซึ่งชุมชนกำหนดจะประชุมประชาคมหมู่บ้านในเดือนธันวาคม พ.ศ. 2556 แต่ไม่สามารถดำเนินการได้ ทีมวิจัยจึงไม่สามารถลงพื้นที่เพื่อดำเนินการดังกล่าวได้ จำเป็นต้องกำหนดวันเวลาประชุม และจัดวาระนำเสนอผลวิจัยให้ที่ประชุมประชาคมรับทราบ และนำเสนอแผนกิจกรรมวิจัย เพื่อการตรวจสอบสถานะของชุมชนร่วมกับรพ. ส่งเสริมสุขภาพตำบล พร้อมการกำหนดกลไกเฝ้าระวังต่อไป

เดือนที่ 7- 9 การประเมินสุขภาวะของประชาชน หมู่ 3 บ้านแม่กำปอง

การศึกษาข้อมูลชุมชนด้านพฤติกรรมที่ส่งผลต่อสุขภาวะและสภาพจิตใจ

วัตถุประสงค์ของกิจกรรม

- เพื่อประเมินข้อมูลพื้นฐานด้านสุขภาพกายและสุขภาพจิต ร่วมกับทีมวิจัยชุมชนและคณะกรรมการหมู่บ้าน โดยจัดกิจกรรมร่วมกับหน่วยงานภาคี รพ.ส่งเสริมสุขภาพตำบลห้วยแก้ว อ.แม่ออน จ. เชียงใหม่

ขั้นตอนและวิธีการ

1. ประเมินข้อมูลพื้นฐานด้านสุขภาพกายและสุขภาพจิตโดยการตรวจสุขภาพเบื้องต้น การวัดความดันโลหิต การวัดดัชนีมวลกาย วัดรอบท้อง ระดับน้ำตาลในเลือด และระดับความเครียด สำหรับประชาชนในชุมชนบ้านแม่กำปอง ร่วมกับเจ้าหน้าที่โรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพตำบลและคณะพยาบาลศาสตร์แมคคอร์มิค มหาวิทยาลัยพายัพ
2. นำข้อมูลที่ได้ออกมาศึกษาเชิงสถิติ และสะท้อนข้อมูลกลับให้สมาชิกบ้านพักโฮมสเตย์เพื่อให้รับทราบข้อมูลด้านสุขภาพกายและสุขภาพจิตในภาพรวม และเก็บข้อมูลซ้ำอีกครั้งเพื่อเปรียบเทียบช่วงเวลาของฤดูกาลท่องเที่ยว และ นอกฤดูกาลท่องเที่ยว
3. จัดทำสารสนเทศกลุ่มร่วมกับสมาชิกบ้านพักโฮมสเตย์เพื่ออภิปรายถึงประเด็นปัญหาด้านสุขภาพและสุขภาพจิตที่ได้จากการรวบรวมข้อมูล
4. จัดกิจกรรมการให้ความรู้เรื่องพฤติกรรมบริโภคอาหารกับภาวะเสี่ยงกับการเกิดโรคหรือความเจ็บป่วย
5. จัดสนทนากลุ่มเพื่อแลกเปลี่ยนเรียนรู้วิธีการดูแลตนเองด้านสุขภาพและสุขภาพจิต รวมทั้งปัญหาอุปสรรคในการดูแลสุขภาพอย่างต่อเนื่อง
6. จัดกิจกรรมการให้ความรู้เรื่อง “ธงโภชนาการ” แก่สมาชิกบ้านพักโฮมสเตย์ เพื่อเป็นแนวทางในการปรับพฤติกรรมบริโภคอาหาร
7. จัดกิจกรรมการให้ความรู้เรื่อง “ความเครียดและวิธีการจัดการกับความเครียด” พร้อมทั้งการฝึกปฏิบัติ “หัวเราะบำบัด” เพื่อเป็นแนวทางหนึ่งในการผ่อนคลายความเครียด
8. เผยแพร่ความรู้เรื่องธงโภชนาการ และ ความเครียด วิธีการจัดการกับความเครียด ให้แก่ประชาชนในหมู่บ้านแม่กำปอง ผ่านทางป้ายไว้นิลความรู้ ณ บริเวณต่างๆ ที่เป็นศูนย์กลางของชุมชน

ผลการดำเนินการ

จากผลประเมินการสนทนากลุ่ม และนำเสนอผลการศึกษาให้กับกลุ่มสมาชิกบ้านพักโฮมสเตย์ รวมทั้งการจัดกิจกรรมเติมเต็มความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับการประเมินสุขภาวะ ซึ่งผลการศึกษาตามสรุปในตารางที่ 6

ตารางที่ 6 ผลประเมินสุขภาวะของประชาชนหมู่ 3 บ้านแม่กำปอง อ.แม่ออน จ.เชียงใหม่ (N=38)

ข้อคำถาม	ไม่เลย (0)	เล็กน้อย (1)	มาก (2)	มากที่สุด (3)
1. ท่านรู้สึกกังวลใจกับจำนวนนักท่องเที่ยวที่เข้าพักค้างคืนที่ชุมชน	30 (50.8%)	5 (8.5%)	3 (5.1%)	-
2. ท่านรู้สึกพึงพอใจกับฐานะความเป็นอยู่ของท่าน	1 (1.7%)	5 (8.5%)	26 (44.1%)	6 (10.2%)
3. ท่านรู้สึกอึดอัดใจกับนักท่องเที่ยวจำนวนมากที่เข้ามาในชุมชน	25 (42.4%)	9 (15.3%)	4 (6.8%)	-
4. ท่านจะรู้สึกหงุดหงิด ถ้านักท่องเที่ยวไม่ปฏิบัติตามขนบธรรมเนียมและมารยาทไทย	15 (25.4%)	19 (32.2%)	4 (6.8%)	-
5. ท่านรู้สึกมั่นคงปลอดภัยในทรัพย์สินขณะอาศัยอยู่ในชุมชนที่มีนักท่องเที่ยว	3 (5.1%)	6 (10.2%)	3 (5.1%)	26 (44.1%)
6. ท่านรู้สึกกังวลหรือถูกรบกวนจากมลพิษทางเสียงจากการท่องเที่ยวของชุมชน	16 (27.1%)	16 (27.1%)	5 (8.5%)	1 (1.7%)
7. ท่านรู้สึกกังวลหรือถูกรบกวนจากมลพิษทางอากาศจากการท่องเที่ยวของชุมชน	20 (33.9%)	17 (28.8%)	1 (1.7%)	-
8. ท่านรู้สึกกังวลหรือถูกรบกวนจากมลพิษทางน้ำจากการท่องเที่ยวของชุมชน	31 (52.5%)	4 (6.8%)	3 (5.1%)	-
9. การมีนักท่องเที่ยวเข้ามาในชุมชนทำให้วิถีชีวิตท่านเปลี่ยนไป	9 (15.3%)	13 (22.0%)	13 (22.0%)	3 (5.1%)
10. ท่านอยู่ในชุมชนที่มีสภาพแวดล้อมที่ดีต่อสุขภาพ	6 (10.2%)	1 (1.7%)	22 (37.3%)	9 (15.3%)

จากผลการประเมินสุขภาวะของประชาชนทั่วไปและประชาชนกลุ่มผู้ประกอบการบ้านพักโฮมสเตย์พบว่า ส่วนใหญ่ไม่มีความกังวลใจกับจำนวนนักท่องเที่ยวที่เข้าพักค้างคืนในชุมชน (50.8%) และไม่มีความอึดอัดกับจำนวนนักท่องเที่ยวจำนวนมากที่เข้ามาในชุมชน (42.4%)

ส่วนใหญ่รู้สึกหงุดหงิดเล็กน้อย ถ้านักท่องเที่ยวไม่ปฏิบัติตามขนบธรรมเนียมและมารยาทไทย (32.2%) ส่วนใหญ่รู้สึกมั่นคงปลอดภัยในทรัพย์สินขณะอาศัยอยู่ในชุมชนที่มีนักท่องเที่ยว (44.1%) ไม่รู้สึกกังวลหรือถูกรบกวนจากมลพิษทางเสียง ทางอากาศ และทางน้ำ (27.1%) (33.9%) (52.5%) ตามลำดับ นอกจากนี้พบว่าการมีนักท่องเที่ยวเข้ามาในชุมชนทำให้วิถีชีวิตของชุมชนเปลี่ยนไปในระดับเล็กน้อยถึงปานกลาง (44.0%) อย่างไรก็ตามประชาชนรู้สึกว่าคุณภาพชีวิตอยู่ในชุมชนที่มีสภาพแวดล้อมที่ดีต่อสุขภาพ (37.3%)

ตารางที่ 7 ค่าเฉลี่ยของอายุและรายได้ของประชาชนกลุ่มบ้านพักโฮมสเตย์และประชาชนทั่วไป

ตัวแปร	กลุ่มบ้านพักโฮมสเตย์ n=26 (Mean)	กลุ่มประชาชนทั่วไป n=33 (Mean)
อายุ	50.77	52.27
รายได้ (บาท)	8,096.00	7,865.63

จากตารางพบว่าค่าเฉลี่ยของอายุและรายได้ระหว่างประชาชนกลุ่มบ้านพักโฮมสเตย์และกลุ่มประชาชนทั่วไปมีค่าเฉลี่ยที่ใกล้เคียงกัน

ตารางที่ 8 ค่าเฉลี่ยระดับน้ำตาลในเลือด ระดับความเครียด และดัชนีมวลกายของประชาชนกลุ่มสมาชิกบ้านพักโฮมสเตย์และกลุ่มประชาชนทั่วไปในช่วงฤดูการท่องเที่ยว

ตัวแปร	กลุ่มบ้านพักโฮมสเตย์ n=26	กลุ่มประชาชนทั่วไป n=33
ระดับน้ำตาลในเลือด	135.00	146.36
ระดับความเครียด	33.65	35.00
ดัชนีมวลกาย	23.54	21.89

จากผลการศึกษาพบว่าประชาชนกลุ่มบ้านพักโฮมสเตย์มีค่าเฉลี่ยของระดับน้ำตาลในเลือดและระดับความเครียดต่ำกว่ากลุ่มประชาชนทั่วไป แต่มีค่าเฉลี่ยของดัชนีมวลกายสูงกว่ากลุ่มประชาชนทั่วไปในช่วงฤดูการท่องเที่ยว

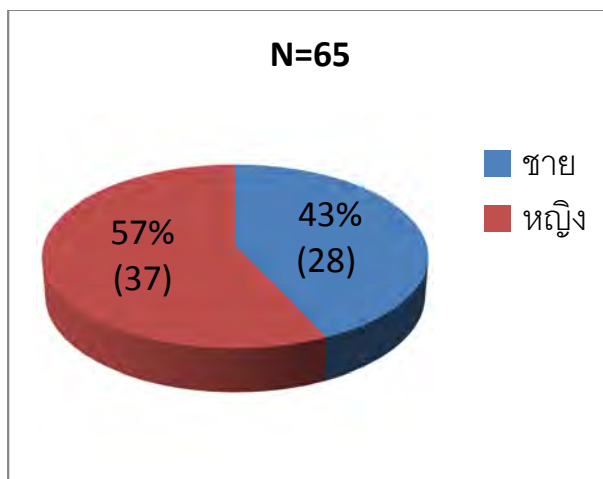
ตารางที่ 9 ค่าเฉลี่ยระดับน้ำตาลในเลือดและระดับความเครียดของประชาชนบ้านพักโฮมสเตย์ในช่วงฤดูกาลท่องเที่ยวและนอกฤดูกาลท่องเที่ยว

ตัวแปร	ช่วงฤดูกาลท่องเที่ยว n=26	ช่วงนอกฤดูกาลท่องเที่ยว n=18
ระดับน้ำตาลในเลือด	135.00	127.19
ระดับความเครียด	33.65	39.61

จากผลการศึกษาพบว่า ค่าเฉลี่ยระดับน้ำตาลในเลือดของประชาชนบ้านพักโฮมสเตย์ในช่วงฤดูการท่องเที่ยวสูงกว่าในช่วงนอกฤดูการท่องเที่ยว ทั้งนี้อาจเนื่องมาจากการประกอบอาหารเพื่อบริการนักท่องเที่ยวที่เข้าพักในบ้านพักที่ใช้เครื่องปรุงและวัตถุดิบจากอาหารสำเร็จรูปเพิ่มมากขึ้นเมื่อเทียบกับช่วงนอกฤดูการท่องเที่ยวที่ใช้เครื่องปรุงในการประกอบอาหารตลอดจนวัตถุดิบจากพื้นบ้าน นอกจากนี้ค่าเฉลี่ยระดับความเครียด ของประชาชนบ้านพักโฮมสเตย์ในช่วงนอกฤดูการท่องเที่ยวมีระดับสูงกว่าช่วงฤดูการท่องเที่ยว ทั้งนี้อาจเนื่องมาจากปัจจัยด้านรายได้ของครอบครัวที่นอกฤดูการท่องเที่ยวอาจมีรายได้ลดน้อยลงก่อให้เกิดความเครียดที่สูงขึ้น

ข้อมูลนักท่องเที่ยวเกี่ยวกับประสบการณ์ที่ได้รับจากการท่องเที่ยวบ้านแม่กำปอง

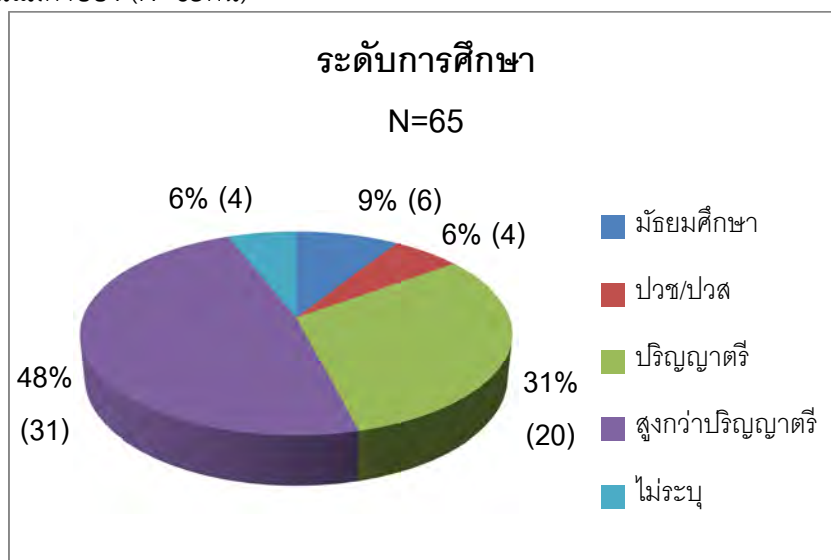
แผนภูมิที่ 1 แสดงจำนวนและร้อยละของเพศนักท่องเที่ยวในชุมชนบ้านแม่กำปอง

สรุป จากแผนภูมิที่ 1 พบว่านักท่องเที่ยวในชุมชนบ้านแม่กำปองส่วนใหญ่เป็นเพศหญิงคิดเป็นร้อยละ 57 ของจำนวนนักท่องเที่ยวทั้งหมด 65 คน

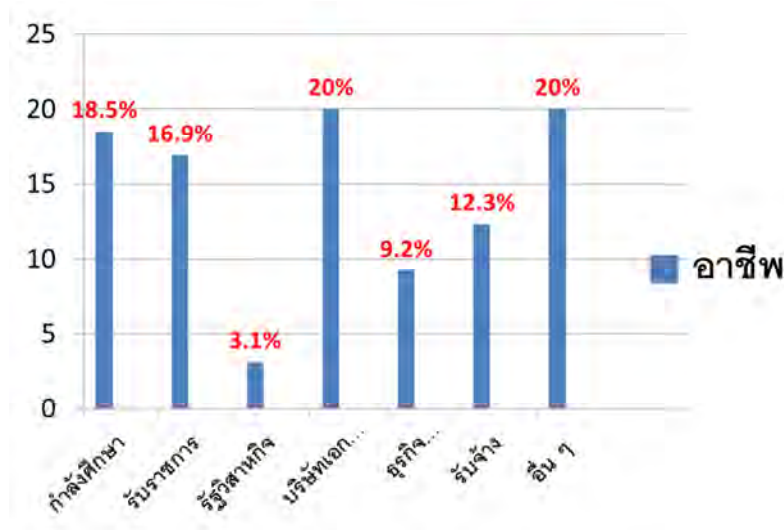
แผนภูมิที่ 2 แสดงจำนวนและร้อยละของระดับการศึกษาของนักท่องเที่ยวในชุมชน

บ้านแม่กำปอง (N=65คน)

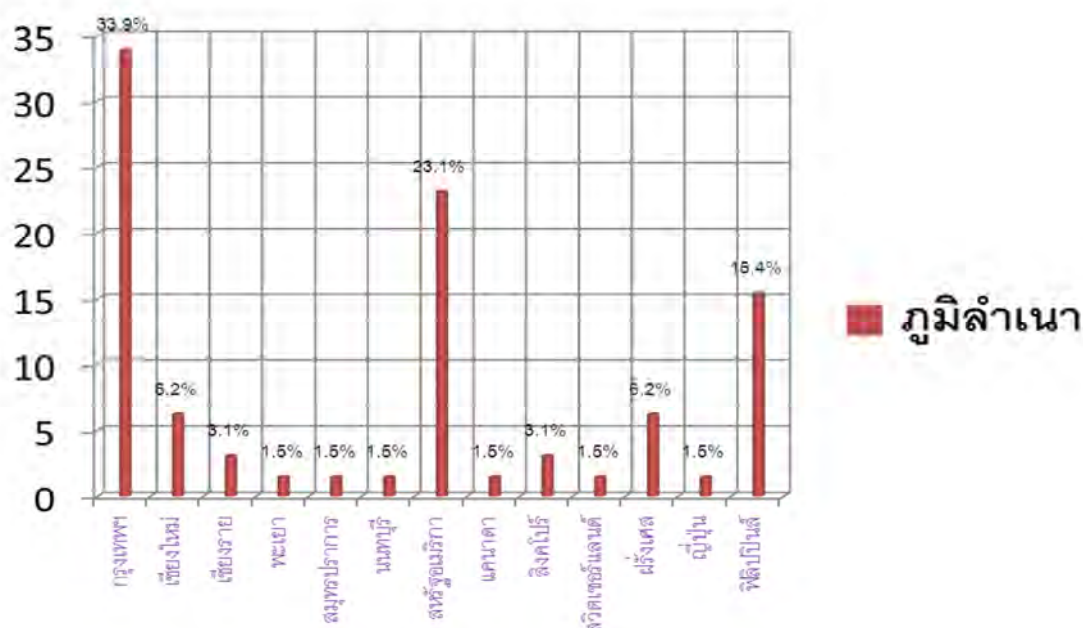
สรุป จากแผนภูมิที่ 2 พบว่านักท่องเที่ยวในชุมชนบ้านแม่กำปองส่วนใหญ่มีระดับการศึกษาสูงกว่า ปริญญาตรี และรองลงมาเป็นระดับปริญญาตรี คิดเป็นร้อยละ 48 และร้อยละ 31 ของจำนวนนักท่องเที่ยวทั้งหมด 65 คน ตามลำดับ

แผนภูมิที่ 3 แสดงร้อยละของอาชีพของนักท่องเที่ยวในชุมชนบ้านแม่กำปอง (N=65คน)

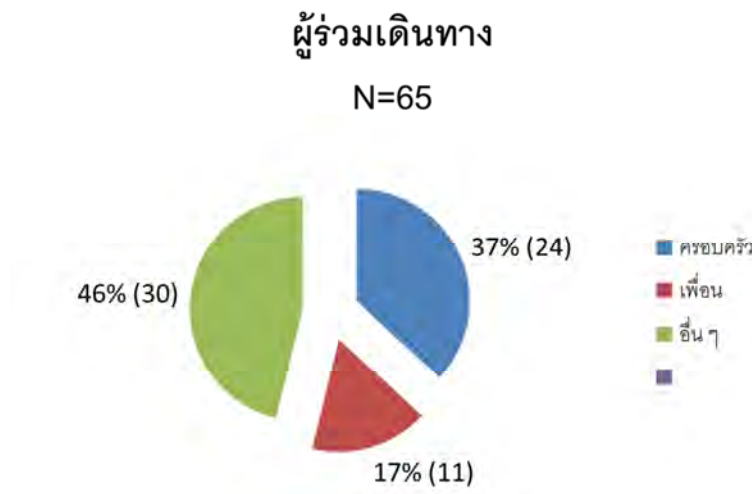
สรุป จากแผนภูมิที่ 3 พบว่านักท่องเที่ยวในชุมชนบ้านแม่กำปองส่วนใหญ่มีอาชีพเป็นพนักงานบริษัทเอกชน และอื่น ๆ คิดเป็นร้อยละ 40 ของจำนวนนักท่องเที่ยวทั้งหมด 65 คน

แผนภูมิที่ 4 แสดงร้อยละของภูมิลำเนาของนักท่องเที่ยวในชุมชนบ้านแม่กำปอง (N=65คน)

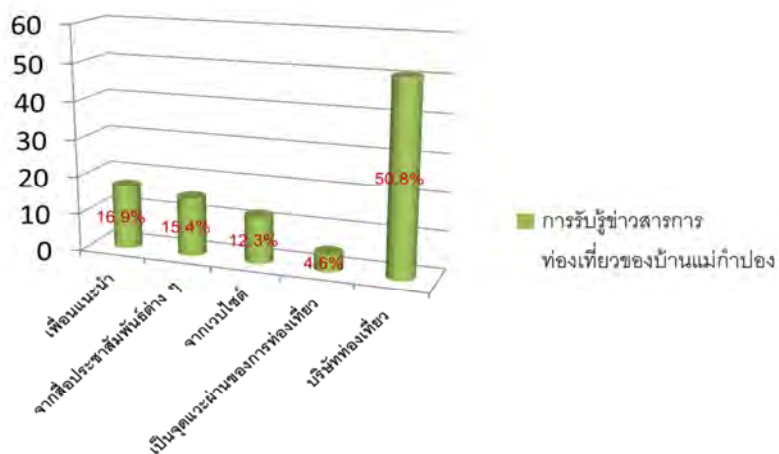
สรุป จากแผนภูมิที่ 4 พบว่านักท่องเที่ยวในชุมชนบ้านแม่กำปองส่วนใหญ่ มีภูมิลำเนาในจ.กรุงเทพฯคิดเป็นร้อยละ 33.9 รองลงมาเป็นนักท่องเที่ยวต่างชาติจากสหรัฐอเมริกาคิดเป็นร้อยละ 23.1 ของจำนวนนักท่องเที่ยวทั้งหมด 65 คน

แผนภูมิที่ 5 แสดงจำนวน และร้อยละผู้ร่วมเดินทางกับนักท่องเที่ยวในชุมชนบ้านแม่กำปอง (N=65คน)

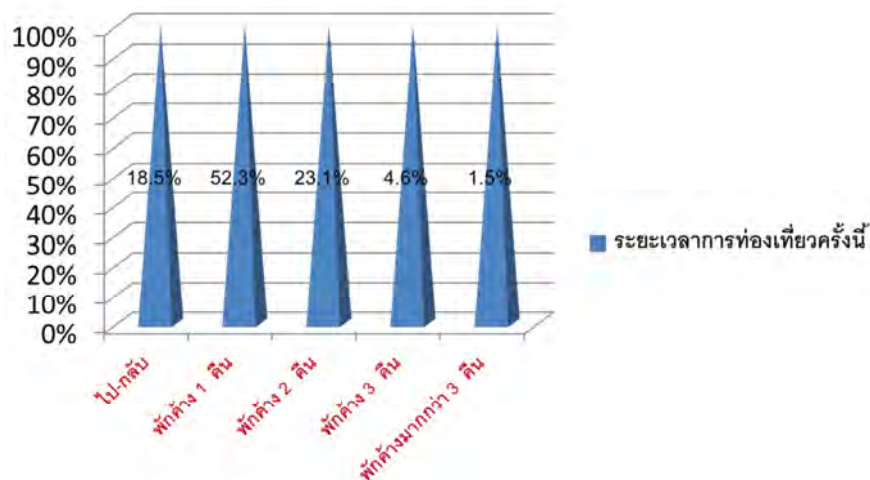
สรุป จากแผนภูมิที่ 5 พบว่านักท่องเที่ยวในชุมชนบ้านแม่กำปองส่วนใหญ่ มีผู้ร่วมเดินทางเป็นบุคคลอื่นเช่น เพื่อนร่วมงาน นักศึกษา คิดเป็นร้อยละ 46 รองลงมาเป็นครอบครัวคิดเป็นร้อยละ 37 ของจำนวนนักท่องเที่ยวทั้งหมด 65 คน

แผนภูมิที่ 6 แสดงร้อยละการรับรู้ข่าวสารการท่องเที่ยวของชุมชนบ้านแม่กำปอง (N=65คน)

สรุป จากแผนภูมิที่ 6 พบว่าการรับรู้ข่าวสารการท่องเที่ยวของนักท่องเที่ยวในชุมชนบ้านแม่กำปองส่วนใหญ่ มาจากบริษัททัวร์ คิดเป็นร้อยละ 50.8 ของจำนวนนักท่องเที่ยวทั้งหมด 65 คน

แผนภูมิที่ 7 แสดงร้อยละของระยะเวลาการท่องเที่ยวในชุมชนบ้านบ้านแม่กำปองของนักท่องเที่ยว
(N=65คน)

สรุป จากแผนภูมิที่ 7 พบว่าระยะเวลาการท่องเที่ยวของนักท่องเที่ยวในชุมชนบ้านแม่กำปองส่วนใหญ่จะพักค้าง 1 คืน คิดเป็นร้อยละ 52.3 รองลงมาพักค้าง 2 คืน คิดเป็นร้อยละ 23.1 ของจำนวนนักท่องเที่ยวทั้งหมด 65 คน

แผนภูมิที่ 8 ร้อยละของยานพาหนะในการเดินทางมาท่องเที่ยวในชุมชนบ้านแม่กำปองของนักท่องเที่ยว
(N=65คน)

สรุป จากแผนภูมิที่ 8 พบว่าพาหนะในการเดินทางมาของนักท่องเที่ยวที่มาชุมชนบ้านแม่กำปองส่วนใหญ่จะเดินทางมาโดยรถตู้ คิดเป็นร้อยละ 69 รองลงมาใช้รถยนต์ส่วนตัว คิดเป็นร้อยละ 29 ของจำนวนนักท่องเที่ยวทั้งหมด 65 คน

ตารางที่ 10 ค่าเฉลี่ยของประสบการณ์และความพึงพอใจการท่องเที่ยวของนักท่องเที่ยวที่บ้านแม่กำปอง
(จากแบบประเมินที่มีการวัดความพึงพอใจ 7 ระดับ)

ประสบการณ์และความพึงพอใจการท่องเที่ยว Experience Perceived and Tour satisfaction	ค่าเฉลี่ย
1. สิ่งแวดล้อมทางกายภาพและบรรยากาศชุมชน / Community Physical & surrounding	6.10
2. ที่พัก ห้องนอน เครื่องนอน หมอน มุ้ง / Accommodation, mattress	5.81
3. ห้องน้ำ ห้องส้วม / Bathroom, toilet	5.72
4. อริยาบถไมตรีของเจ้าของบ้าน / The hospitality of villagers	6.68
5. มัคคุเทศก์ท้องถิ่น / Local/ community tour guide	6.07
6. กิจกรรมการท่องเที่ยวในชุมชน/ Tourism Activities	5.71
7. การบริการอาหารท้องถิ่น / Authentic food services	6.44
8. อาหารสะอาดถูกสุขลักษณะ / Hygiene of Food Services	6.62
9. น้ำอุปโภค น้ำดื่มบริโภค สะอาด ถูกสุขลักษณะ/ Hygiene of water usage	6.01
10. ความรู้สึกปลอดภัยในชีวิตและทรัพย์สินส่วนตัว/ the feeling towards Safety & Security	6.43
11. ความรู้สึกอึดอัดจากจำนวนนักท่องเที่ยวในชุมชน The disturbance level which effected by the number of tourists	3.64
12. ความรู้สึกลำบากใจต่อระเบียบปฏิบัติของชุมชนและประเพณีท้องถิ่น The feeling level effected by the community regulations & local traditions	3.42
13. ความรู้สึกกังวลใจต่อการเกิดอุบัติเหตุ / the feeling effected by the accident	3.51
14. ความรู้สึกกังวลใจต่อ สุขภาพและความเจ็บป่วย/ the feeling towards health & sickness	3.63
15. ความรู้สึกกังวลใจต่อมลภาวะจากแหล่งน้ำ/ the feeling towards water pollution	3.31
16. ความรู้สึกกังวลใจต่อมลภาวะจากเสียง/ the feeling towards sound pollution	3.47
17. ความรู้สึกกังวลใจต่อมลภาวะจากอากาศ/ the feeling towards air pollution	3.66
18. ความรู้สึกกังวลใจต่อมลภาวะจากขยะ/ the feeling towards garbage pollution	3.54

จากตารางที่ 10 พบว่า ประสพการณ์และความพึงพอใจของนักท่องเที่ยวจากการท่องเที่ยวที่บ้านแม่กำปอง เกี่ยวกับสภาพแวดล้อม การให้บริการของสถานที่พัก กิจกรรมการท่องเที่ยว และ สุขลักษณะของน้ำและอาหาร ตลอดจนความรู้สึกปลอดภัยในชีวิตและทรัพย์สินมีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับมากถึงมากปานกลาง (5.71 - 6.68) ส่วนประสพการณ์ความรู้สึกอึดอัดและกังวลใจเกี่ยวกับการเรียนรู้ด้านประเพณีและวัฒนธรรม การเกิดอุบัติเหตุ สุขภาพและความเจ็บป่วย และมลภาวะด้านต่าง ๆ มีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับน้อย (3.31 - 3.66)

ข้อเสนอแนะ/ ความเห็นเพิ่มเติม Comments / Suggestions

นักท่องเที่ยวชาวต่างประเทศ

1. Communication barrier, it would be better if you can learn to speak a little basic English.
2. Residents/villages hosting homestays should be taught at least basic English words, eg. Water, cup, toilet, etc. Overall, the stay was very informative, and enjoyable.
3. Nice community tourism
4. Food was so healthy. Try to make your own homemade bread.
5. Had a most unique experience one that, I would want to have again.
6. Overall observation is very good. I have one suggestion, the host must speak and understand simple English at least.
7. It may help to ask guidance from hotel/resort professionals on basic services like housekeeping (cleanliness, décor) and food service without deviating from home style practices. Overall, a great experience, and excellent example of maximizing impact of tourism on community.
8. Good experience of community based tourism.
9. The food and service was great. I would love to come back.
10. If the local guide able to speak a little English, it would improve communication. No other tourist was great. Please keep it this way.
11. Great experience! Thank you! I loved how authentic it was with few tourists.
12. I would like it better if more people spoke English.
13. Not enough days to have a real appreciation in item 11-18.
14. Feeling as a good feeling. Highest recommendation towards my host Arunee.
15. A very nice feeling at home stay Arunee is a good host, providing good food, good services. Would be glad to help her raise the standard higher to better attract more tourist to enjoy her hospitality.
16. I enjoyed my stay; everyone was very nice and inviting.
17. It would be nice spending a day working with the tea-workers.
18. Very nice host and beautiful village. Everyone has been very polite and kind.

19. Everyone very nice and welcoming.
20. The hosts were very nice, polite, and friendly. The food was very good. I would recommend this to others.
21. Everyone was very nice and the food was good.

นักท่องเที่ยวชาวไทย

1. ชอบที่นี่ที่สุด เพราะชาวบ้านภูมิใจและเข้าใจในการท่องเที่ยวเป็นอย่างดีที่สุดว่าการท่องเที่ยว คือสิ่งที่เข้ามาเสริมเท่านั้น แต่อาชีพหลักและวิถีชีวิตต้องคงอยู่เหมือนเดิม ชุมชนเข้มแข็งที่สุด
2. ควรพัฒนาผู้สื่อความหมายภาษาท้องถิ่น
3. ควรพัฒนาความสะอาดของที่พัก และเส้นทางการท่องเที่ยว
4. อยากให้มีสัญญาณโทรศัพท์ DTAC
5. อยากให้การรับประทานอาหารเจ้าของบ้านควรมีปฏิสัมพันธ์กับผู้เข้าพัก โดยการรับประทานอาหารร่วมกัน ไม่จำเป็นต้องจัดที่พิเศษหรือสำรับที่พิเศษสำหรับนักท่องเที่ยว (คิดว่านักท่องเที่ยวส่วนใหญ่ น่าจะอยากรับประทานอาหารร่วมโต๊ะกับเจ้าของบ้าน)
6. น่าจะมีห้องสมุดที่รวบรวมงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับบ้านแม่กำปองอยู่ที่ใดที่หนึ่งในหมู่บ้าน
7. อยากให้มีรถรับ-ส่ง จากในตัวเมืองเชียงใหม่
8. ที่จอดรถไกลจากที่พัก ควรจัดที่จอดรถให้นักท่องเที่ยวรู้สึกหมดกังวลเรื่องรถส่วนตัวอาจหายได้
9. ปัจจุบันเห็นว่าการกำลังมีการก่อสร้างที่พักใหม่ๆ ขึ้นมาอีกหลายหลังในหมู่บ้าน ซึ่งอาจมีผลกระทบต่อสภาพแวดล้อมของชุมชนในอนาคต และถ้าชุมชนมีปริมาณที่พักและนักท่องเที่ยวมากเกินไป อาจสูญเสียบรรยากาศของความเป็นชุมชนท้องถิ่น
10. ควรจัดหาที่จอดรถประจำชุมชนสำหรับนักท่องเที่ยวเพื่อความปลอดภัยในทรัพย์สินของนักท่องเที่ยว ลดปัญหาความแออัดในกรณีมีนักท่องเที่ยวมาก และลดมลพิษทางสายตา ทางเสียง และทางอากาศ ทำให้เสียบรรยากาศชุมชนท้องถิ่น
11. อยากให้จัดอาหารภาคกลาง เช่น ไข่เจียว คู่กับอาหารท้องถิ่น
12. พี่ ๆ ทุกคนที่ได้พบน่ารัก อธิยาศัยดี
- 13.ขอบคุณมากค่ะ คนที่น่ารัก หมา ๆ ก็น่ารักช่วยนำในการท่องเที่ยวด้วยค่ะ
14. กลิ่นควันมีเยอะ
15. ชอบการอนุรักษ์ชุมชน ธรรมชาติ มีนกเยอะ
16. ขอสนับสนุนให้อนุรักษ์ธรรมชาติ (ป่าไม้ ต้นน้ำ นก ฯลฯ) ต่อไป ให้นานที่สุดเท่าที่จะทำได้
17. ขอสนับสนุนให้เป็นชุมชนที่เข้มแข็ง รักใคร่ กลมเกลียวอย่างนี้ตลอดไป
18. รักษาคุณภาพและมาตรฐานที่ดีอยู่แล้ว ให้ตัวอย่างต่อเนื่องตลอดไป
19. พัฒนารายละเอียดด้านเส้นทางการท่องเที่ยว กิจกรรมการเรียนรู้ ให้มีความหลากหลาย เป็นประโยชน์ต่อทั้งชุมชนและนักท่องเที่ยวได้อย่างต่อเนื่อง
- 20.ประทับใจต่ออธิยาศัยไมตรีของผู้คนในชุมชน ขอให้รักษาสิ่งดี ๆ ไว้ และพัฒนา home stay และกิจกรรมการท่องเที่ยวให้ดียิ่งขึ้นไปอีก

ความคิดเห็นด้านสังคมวัฒนธรรมของครัวเรือนในชุมชนบ้านแม่กำปองต่อการมีนักท่องเที่ยวเข้ามาในชุมชน

ทีมวิจัยได้ดำเนินการเก็บข้อมูลเชิงปริมาณโดยการสุ่มตัวอย่างครัวเรือนเพื่อสอบถามความคิดเห็นในประเด็นเชิงสังคมและวัฒนธรรมเกี่ยวกับผลกระทบที่อาจเกิดขึ้นในชุมชนในกรณีของการจัดกิจกรรมการท่องเที่ยวในลักษณะต่าง ๆ โดยใช้แบบสอบถามวัดระดับความคิดเห็น 4 ระดับ ตอบแบบสอบถาม ทั้งหมด 31 ครัวเรือน ทั้งที่เป็นครัวเรือนที่เข้าร่วมเป็นสมาชิกโฮมสเตย์ และครัวเรือนที่ไม่ได้เป็นสมาชิก โฮมสเตย์

เมื่อทำการวิเคราะห์ข้อมูลดังกล่าวแล้ว ทีมวิจัยได้นำข้อมูลกลับไปแจ้งให้กับชุมชนทราบโดยการประชุมร่วมกัน และขอข้อมูลประกอบเพิ่มเติมในข้อคำถามต่าง ๆ จากชุมชนในลักษณะของการสัมภาษณ์ ผู้นำสัมภาษณ์ชาวบ้าน และการสนทนากลุ่ม (focus group) ซึ่งทำให้ได้ข้อมูลเชิงคุณภาพเพิ่มเติม จากแบบสอบถามข้อมูลเชิงปริมาณ โดยสามารถสรุปข้อมูลทั้งสองส่วนประกอบกันได้ดังนี้

การมีนักท่องเที่ยวเข้ามาในชุมชนทำให้เศรษฐกิจของชุมชนดีขึ้น มีผู้ตอบว่า การมีนักท่องเที่ยว เข้ามาในชุมชนมีผลทำให้เศรษฐกิจชุมชนดีขึ้นมาก จำนวน 18 คน คิดเป็นร้อยละ 58.1 รองลงมาคือ มีผลทำให้เศรษฐกิจชุมชนดีขึ้นปานกลาง จำนวน 12 คน คิดเป็นร้อยละ 38.7

ในเรื่องเศรษฐกิจชุมชน มีข้อมูลจากการสังเกตที่สามารถนำมาสนับสนุนได้คือมีร้านขายของชำ และร้านอาหารเพิ่มมากขึ้น โดยเฉพาะในบริเวณที่เป็นศูนย์กลางที่นักท่องเที่ยวจะต้องแวะ คือ Flight of the Gibbon จะมีร้านขายอาหารตามสั่ง ร้านกาแฟ และร้านขายของฝากเล็กๆ เพิ่มขึ้นมา ซึ่งทำให้ ทีมวิจัย สรุปตามข้อคิดเห็นของผู้ตอบแบบสอบถามได้ว่า เศรษฐกิจของชุมชนมีการขยายตัว เพิ่มขึ้น แต่บริเวณพื้นที่ยังค่อนข้างจำกัดอยู่ในส่วนของพื้นที่ที่เอกชนเข้ามาจัดการการท่องเที่ยวเท่านั้น

ในส่วนของอาชีพหลักคือด้านการเกษตรของชุมชนนั้นพบว่า ชุมชนบ้านแม่กำปองมีอาชีพ ทำสวน ไม้ยางมาแต่ดั้งเดิม (ไม้ยาง คือ ใบชาพื้นเมืองชนิดหนึ่ง นิยมนำมาหมักเพื่อใช้เคี้ยวกับเกลือ เป็นวิถีชีวิต ดั้งเดิมของคนเหนือ คล้ายกับวัฒนธรรมหมากของคนภาคกลาง) และมีชื่อเสียงเรื่องการผลิตไม้ยาง ให้กับ ผู้บริโภคในเขตภาคเหนือตอนบนเป็นอย่างมากและเมื่อมีนักท่องเที่ยวเข้ามาทำให้ชาวบ้านมีการพัฒนา ใบไม้ยางเป็นผลิตภัณฑ์ใหม่ คือ หมอนใบชา โดยนำใบไม้ยางมาตากแห้งแล้วอัดเป็นไส้หมอน เพื่อขายเป็น ของฝาก ให้กับนักท่องเที่ยว ถือเป็นการเพิ่มมูลค่าเศรษฐกิจชุมชนอีกทางหนึ่ง

ในปัจจุบันทีมวิจัยพบว่า ชุมชนแม่กำปองมีการปลูกกาแฟเพิ่มมากขึ้นในช่วง 10 ปีที่ผ่านมา โดยทำการปลูกแซมไปในพื้นที่ปลูกไม้ยางโดยจุดเริ่มต้นของการปลูกกาแฟมาจากการเข้ามาส่งเสริมของโครงการหลวง แต่หลังจากปลูกกาแฟได้ระยะหนึ่งชาวบ้านก็หันมาพัฒนาตลาดกาแฟโดยส่งผลผลิตสดให้กับพ่อค้ากลุ่มต่าง ๆ และอีกส่วนหนึ่งพัฒนามาเป็นกาแฟสดแม่กำปอง เพื่อจำหน่ายให้กับนักท่องเที่ยวซึ่งทีมวิจัยเห็นว่า การเป็นหมู่บ้านนักท่องเที่ยวของบ้านแม่กำปองมีส่วนช่วยต่อการพัฒนาเศรษฐกิจของชุมชนอย่างเป็น รูปธรรม

ซึ่งสอดคล้องกับข้อคำถามที่ว่า การมีนักท่องเที่ยวเข้ามาในชุมชนทำให้ชีวิตท่านเปลี่ยนไป ในทาง ที่ดีขึ้น มีผู้ตอบว่า มีผลมาก จำนวน 15 คน คิดเป็น 48.4 % รองลงมาคือ มีผลน้อย จำนวน 12 คน คิดเป็น ร้อยละ 38.7 การมีนักท่องเที่ยวเข้ามาในชุมชนทำให้วัฒนธรรมชุมชนเข้มแข็งขึ้น มีผู้ตอบว่าปานกลาง จำนวน 13 คน คิดเป็นร้อยละ 41.9 รองลงมาคือตอบว่ามีผลมาก จำนวน 11 คน คิดเป็นร้อยละ 35.5

ในส่วนของวัฒนธรรมชุมชน จากการสอบถามเพิ่มเติมพบว่า ชาวบ้านมีการรื้อฟื้นวัฒนธรรมเดิมมาปฏิบัติกันอีกครั้ง เช่น การทำบายศรีสู่ขวัญ การทำบุญสืบชะตาป่า การบวชป่า การทำบุญสืบชะตาขุนน้ำ

เป็นต้น ซึ่งวัฒนธรรมชุดดังกล่าวเป็นวัฒนธรรม ที่เชื่อมโยงกับระบบ นิเวศที่เป็นทรัพยากรธรรมชาติของชุมชน หากชุมชนใดไม่มีทรัพยากรหรือไม่สามารถดูแลทรัพยากรป่า ทรัพยากรน้ำของชุมชนได้ วัฒนธรรม ชุดดังกล่าวจะหายไป

หากแต่ชุมชนแม่กำปองยังคงมีกลไกในการจัดการทรัพยากรชุมชนที่สอดคล้องกับวิถีชีวิตจริง หมายความว่า การใช้ชีวิตประจำวันของคนแม่กำปองยังเกี่ยวข้องกับทรัพยากรชุมชนเป็นอย่างมาก โดยเฉพาะการจัดการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ ซึ่งเป็นการท่องเที่ยวที่เอื้อต่อการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติ ประกอบกับการจัดการท่องเที่ยวของเอกชน (Flight of the Gibbon) ก็สอดคล้องกับการอนุรักษ์ ทรัพยากรป่า เพราะการโหนลวดสลิงบนยอดไม้ นั้นจำเป็นที่จะต้องใช้ พื้นที่ประกอบการในบริเวณที่มีป่า ค่อนข้างอุดมสมบูรณ์ การดำเนินการด้านการท่องเที่ยวของเอกชน กับของชุมชนจึงมีลักษณะสอดคล้องกัน และมีผลต่อการคงอยู่ของทรัพยากรธรรมชาติ ชาวบ้านจึงยังสามารถรื้อฟื้นและสร้างสรรค์วัฒนธรรมชุมชน ที่เกี่ยวข้องกับทรัพยากรธรรมชาติได้

ทีมวิจัยสามารถสรุปได้ว่าการจัดการท่องเที่ยวของบ้านแม่กำปอง และการมีนักท่องเที่ยวเข้ามาในหมู่บ้าน มีส่วนสำคัญต่อการทำให้วัฒนธรรมชุมชนบางอย่างยังคงอยู่แต่การคงอยู่ จะมีลักษณะทางความเชื่อ มากน้อยเพียงใด และจะมีความถี่ของการดำเนินกิจกรรมด้านวัฒนธรรมมากน้อยแค่ไหนเพียงใดนั้น คงต้องดูลักษณะการเปลี่ยนแปลงชุมชนในมิติอื่นๆ ควบคู่กันไปในเชิงลึก

ในส่วนของการสอบถามว่า การที่ชุมชนมีการจัดการท่องเที่ยวทำให้คนในชุมชนมีส่วนร่วมในการ จัดการ ทรัพยากรมากขึ้น มีผู้ตอบว่า มีผลมาก จำนวน 16 คน คิดเป็นร้อยละ 51.6 รองลงมาคือ มีผลปานกลาง จำนวน 12 คน คิดเป็นร้อยละ 38.7

ด้านการมีส่วนร่วมในที่นี้ทีมวิจัยหมายถึงทั้งทางด้านการปฏิบัติและการแสดงความคิดเห็นต่อการจัดการ ทรัพยากรในชุมชนของชาวบ้าน ซึ่งพบว่า ชาวบ้านจะใช้โครงสร้างการบริหารในลักษณะของกรรมการ หมู่บ้าน ซึ่งประกอบด้วยพ่อหลวง (ผู้ใหญ่บ้าน), ผู้ช่วย, และกรรมการ ที่ชาวบ้านคัดเลือกเข้ามาเป็น คณะกรรมการ หมู่บ้าน ซึ่งจะเป็กลุ่มที่มีส่วนในการกำหนดนโยบาย การจัดการ ทรัพยากรชุมชน และหลังจาก มีข้อตกลง ร่วมกันแล้ว จึงนำนโยบายไปให้สมาชิกรับทราบและแสดงความคิดเห็นในระบบการประชุมหมู่บ้าน ซึ่งทุก คราวเรือนต้องส่งสมาชิกเข้าร่วมประชุมคราวเรือนละ 1 คน เพื่อแสดงความคิดเห็นต่อนโยบาย การจัดการทรัพยากร และเมื่อที่ประชุมเห็นด้วยก็จะนำไปสู่การปฏิบัติซึ่งสมาชิกชุมชนทุกคนต้องมีส่วนร่วมในระดับปฏิบัตินี้ด้วย

แต่จากการสอบถามชาวบ้านเพิ่มเติม ทีมวิจัยยังคงพบปัญหาว่า ในการประชุมแต่ละครั้ง ไม่ว่าจะระดับ ใดก็ตาม ชาวบ้านส่วนใหญ่จะไม่ค่อยแสดงความคิดเห็น ในที่ประชุม โดย เฉพาะความเห็นที่แตกต่าง จากคณะ กรรมการจึงทำให้ชาวบ้านหลายคนรู้สึกว่ ตนเองมีส่วนร่วมไม่มากนักในการจัดการทรัพยากร

แต่โดยภาพรวมทั้งจากการสังเกตและการสัมภาษณ์ สรุปได้ว่าชุมชนจะตระหนัก และให้ความสำคัญ กับทรัพยากรเพิ่มมากขึ้นเนื่องจากกิจกรรมการท่องเที่ยวของชุมชน เน้นที่การพักผ่อนท่ามกลางสิ่งแวดล้อม ตามธรรมชาติ ชาวบ้านทุกครัวเรือนจึงมีความรู้สึกเป็นเสมือนเจ้าของบ้าน ที่ต้องคอยดูแล ชุมชนตนเองให้มีความอุดมสมบูรณ์ทั้งทรัพยากรดิน น้ำ และป่าอยู่เสมอ มีการวางกฎระเบียบการใช้ ทรัพยากร และการร่วมมือ กันพัฒนาสิ่งแวดล้อมเป็นประจำ รวมถึงการกลับมาของจิตสำนึกด้านความ สะอาด ของชุมชน ด้วยการหา กระบวนการจัดการขยะ ที่เกิดขึ้นจากกิจกรรมต่าง ๆ ในชุมชน การร่วม มือกันดูแลให้ชุมชนมีความสะอาดอยู่ เสมอถือเป็นผลโดยตรงจากการเป็นหมู่บ้านท่องเที่ยว และ การจัดการทรัพยากร/สิ่งแวดล้อมของชุมชนที่

ทีมวิจัยพบ ยังเป็นการจัดการที่ส่งผลดีต่อทรัพยากร ธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมโดยรวม โดยดูจากคำตอบจากข้อคำถามที่ว่า สิ่งแวดล้อมของชุมชนทรุดโทรมลงจากการมีนักท่องเที่ยว มีผู้ตอบว่า ไม่มีผล จำนวน 21 คน คิดเป็นร้อยละ 67.7 รองลงมาคือ มีผลน้อย จำนวน 8 คน คิดเป็นร้อยละ 25.8 ซึ่งตามความเห็นของชาวบ้านกล่าวว่าการมีนักท่องเที่ยวเข้ามาในชุมชนไม่ได้ทำให้สิ่งแวดล้อมทรุดโทรมลง แต่หากชาวบ้านไม่ช่วยกันดูแลรักษา จะทำให้เกิดความเสื่อมโทรมต่อสิ่งแวดล้อมมากกว่า

การมีนักท่องเที่ยวเข้ามาในชุมชนทำให้ทรัพยากรธรรมชาติของชุมชนถูกใช้อย่างคุ้มค่า มีผู้ตอบว่ามีผลมาก จำนวน 14 คน คิดเป็นร้อยละ 45.2 รองลงมาคือ 12 คน คิดเป็นร้อยละ 38.7

ทีมวิจัยพบว่า ระดับความคิดเห็นของการตอบคำถามข้อนี้สัมพันธ์กับลักษณะของอาชีพของผู้ตอบแบบสอบถาม โดยส่วนใหญ่ผู้ที่ตอบว่ามีผลมาก จะเป็นคนที่มีความเกี่ยวข้องกับการจัดการท่องเที่ยวของชุมชนไม่ทางใดก็ทางหนึ่ง เช่น เป็นสมาชิกโฮมสเตย์ เป็นไกด์นำเที่ยวแบบเดินป่า หรือทำงานให้กับผู้ประกอบการ การท่องเที่ยวเอกชนในชุมชน ซึ่งบุคคลที่กล่าวมานี้ อาชีพของเขาต้องพึ่งพิงกับทรัพยากรธรรมชาติของชุมชน จึงมี ผลทำให้เกิดความผูกพันกับทรัพยากรธรรมชาติในลักษณะที่ต้องให้ความสำคัญต่อการอนุรักษ์ให้คงอยู่ เพราะเป็น ฐานต้นทุนสำคัญที่ก่อให้เกิดรายได้และความมั่นคงในชีวิต แต่สำหรับชาวบ้านที่ไม่ได้มีอาชีพหรือความเกี่ยวพัน กับทรัพยากรธรรมชาติโดยตรงก็จะยังไม่เห็นว่าทรัพยากรธรรมชาติถูกใช้อย่างคุ้มค่า เช่น คนที่มีอาชีพค้าขาย หรือที่ ทำเกษตรเช่นสวนเมี่ยง กาแฟ เพราะชีวิตผูกพันอยู่กับพื้นที่ทรัพยากร เฉพาะส่วนของตนเอง ยังไม่เชื่อมโยงกับ ทรัพยากรในระดับชุมชน จึงอาจจะยังไม่เห็นความเชื่อมโยงว่า การมีนักท่องเที่ยวเข้ามา จะทำให้ทรัพยากรถูกใช้ อย่างคุ้มค่าได้อย่างไร

หากไม่มีการจัดการท่องเที่ยวและโฮมสเตย์ ชุมชนจะไม่ได้รับการพัฒนา มีผู้ตอบว่า มีผลมาก และปาน กลาง จำนวนเท่ากันคือ 10 คน คิดเป็นร้อยละ 32.3

โดยมีเหตุผลเพิ่มเติมคือ ชาวบ้านที่ตอบว่า มีผลมากจะให้เหตุผลว่า การท่องเที่ยวทำให้เกิดรายได้เข้ามา ยังชุมชน และรายได้ดังกล่าวได้ถูกหักเข้ากองกลางส่วนหนึ่งเพื่อใช้สำหรับการพัฒนาชุมชน ซึ่งหากไม่มีรายได้ส่วนนี้ การริเริ่มการพัฒนาต่าง ๆ ก็อาจจะไม่เกิดขึ้น ส่วนผู้ที่ตอบว่ามีผลปานกลางนั้น มองจากลักษณะทางกายภาพของ ชุมชนทั้งจากถนน และ โครงสร้างพื้นฐานอื่น ๆ ซึ่งไม่เปลี่ยนแปลงจากเดิมมากนัก จึงทำให้คิดว่าการจัดการ ท่องเที่ยว และโฮมสเตย์ มีผลต่อการพัฒนาเพียงปานกลาง

การมีนักท่องเที่ยวเข้ามามีผลกระทบต่อศาสนาและความเชื่อของชุมชน มีผู้ตอบว่า ไม่มีผล จำนวน 24 คน คิดเป็นร้อยละ 77.4 รองลงมาคือ มีผลน้อย จำนวน 5 คน คิดเป็นร้อยละ 16.1 ในประเด็นด้านวัฒนธรรม ศาสนา และความเชื่อ ได้ข้อมูลเพิ่มเติมจากการประชุมร่วมกับชุมชนว่า การที่วัฒนธรรมชุมชนไม่ถูกระทบ หรือเปลี่ยนแปลงจากวัฒนธรรมภายนอกที่เข้ามา เนื่องจากชุมชนมีการจัดกิจกรรมเชิงวัฒนธรรมให้กับ นักท่องเที่ยว ทั้งชาวไทยและชาวต่างชาติ เช่น การบายศรีสู่ขวัญ การทำบุญ ตักบาตร การแสดงการฟ้อนรำ และการแสดงดนตรีพื้นเมือง ทำให้คนในชุมชนต้องหันมาฟื้นฟูให้มีความสนใจ มีการฝึกหัดฝึกซ้อม อยู่เป็น ประจำ รวมถึงมีการชักชวนเยาวชนเข้าร่วมในการแสดงดังกล่าวการมีนักท่องเที่ยวเข้ามาในชุมชน จึงถือว่าเป็น แรงผลักดันให้มีการอนุรักษ์และฟื้นฟูวัฒนธรรมไปในตัว

ความเชื่อของชุมชน ชาวบ้านจะมีการนำความเชื่อดั้งเดิมของชุมชนมาเป็นกลไกในการควบคุมพฤติกรรมของ นักท่องเที่ยวเพื่อ ป้องกันการละเมิดข้อห้าม/กฎเกณฑ์ของชุมชนจนอาจจะนำความเสียหายมาสู่ทรัพยากร ธรรมชาติได้ เช่น เมื่อมีการนำนักท่องเที่ยวเดินป่าศึกษาธรรมชาติ ชาวบ้านที่เป็นผู้นำเดินป่าจะบอกกับ

นักท่องเที่ยวว่า ห้ามเด็ดกิ่งไม้ ชูตขีดต้นไม้ หรือนำของป่าออกมา เนื่องจากป่ามีเห็ดราอารักษ์สิ่งศักดิ์สิทธิ์ ปกป้องคุ้มครองอยู่ หากมีใครละเมิดสิ่งศักดิ์สิทธิ์จะทำให้ชีวิตตกต่ำ ทำอะไรก็ไม่ประสบความสำเร็จ เป็นต้น การนำกลไกทาง ความเชื่อมาใช้ในการจัดการการท่องเที่ยวทำให้ชุมชนยังคงรักษาขนบธรรมเนียมดั้งเดิมของ ชุมชนไว้ อย่างเหนียวแน่น และส่งผลให้ทรัพยากรธรรมชาติไม่ถูกทำลายไปจากการท่องเที่ยว

การมีนักท่องเที่ยวเข้ามาในชุมชนทำให้ชีวิตส่วนตัวของท่านหายไป มีผู้ตอบว่า ไม่มีผล จำนวน 13 คน คิดเป็นร้อยละ 41.9 รองลงมาคือ มีผลน้อย จำนวน 11 คน คิดเป็นร้อยละ 35.5 ทั้งนี้ผู้ตอบแบบสอบถามที่ทำ โหมดเดียวกันมีความเห็นร่วมกันว่า จะมีผลต่อความเป็นส่วนตัวเฉพาะ ในช่วงแรกๆ ของการเป็นโฮมสเตย์เท่านั้น เพราะยังไม่ลงตัวว่าจะต้องทำอะไรก่อนหลังอย่างไรต้องละทิ้ง งานส่วนตัว (เช่น ทำธุระส่วนตัว หรืองานที่เป็น อาชีพหลักคือการเก็บเหียง) เพื่อใช้เวลาในการดูแล นักท่องเที่ยว จึงทำให้รู้สึกอึดอัดบ้าง แต่เมื่อทำไปสักระยะ ความรู้สึกดังกล่าวจะค่อย ๆ หายไปจนกระทั่ง ปรับตัวได้ในที่สุด ประกอบกับนักท่องเที่ยวจะเข้ามาพักใน ช่วงเวลาสั้น ๆ จึงไม่มีผลต่อชีวิตส่วนตัว

ข้อสังเกตของทมิวจัยที่พบในปีที่ผ่านมาคือ กลุ่มผู้ทำโฮมสเตย์มีการปรับเปลี่ยนการใช้พื้นที่ในการ รับรองนักท่องเที่ยว โดยมีการแยกส่วนระหว่างพื้นที่ ของนักท่องเที่ยวกับพื้นที่ส่วนตัวออกจากกันอย่างเป็น ระบบ ที่เห็นได้ชัด คือ มีการสร้างบ้านแยก อยู่ใน บริเวณเดียวกัน เพื่อใช้เป็นโฮมสเตย์หลังหนึ่ง และใช้เป็นที่พักของตนเองและครอบครัวหลังหนึ่ง เป็นต้น

ในส่วนของผู้ตอบแบบสอบถามที่ไม่ได้ทำโฮมสเตย์ได้ให้ข้อมูลเพิ่มเติมว่า การมีนักท่องเที่ยวเข้ามาใน ชุมชนนั้นไม่กระทบกับชีวิตส่วนตัว เพราะนักท่องเที่ยวไม่ได้เข้ามายุ่งเกี่ยว ใน บ้านเรา อีกทั้งยังมีผลดีต่อ เศรษฐกิจชุมชนด้วย หากจะมีปัญหาความอึดอัดบ้างก็เฉพาะตอนที่ นักท่องเที่ยว เข้ามาส่งเสียงดังตอน กลางคืน แต่ก็ไม่บ่อยนัก หรือการขับซิ่งรถจักรยานยนต์เสียงดัง ผ่านเข้าออกหมู่บ้าน เท่านั้น

ท่านรู้สึกว่าการพลัดภัยในชุมชนมีน้อยลงเมื่อนักท่องเที่ยว มีผู้ตอบว่า ไม่มีผล จำนวน 20 คน คิด เป็นร้อยละ 64.5 รองลงมาคือ มีผลน้อย จำนวน 6 คน คิดเป็นร้อยละ 19.4 ผู้ตอบแบบสอบถามให้ข้อมูลตรงกัน คือ ไม่มีความรู้สึกอันตรายหรือมีอะไรน่ากลัวเมื่อนักท่องเที่ยวเข้ามาอยู่ร่วมด้วยในชุมชน เพราะมั่นใจว่า คนใน ชุมชน สามารถดูแลช่วยเหลือกันได้เป็นอย่างดี และส่วนใหญ่นักท่องเที่ยวที่เลือกเข้ามาพัก ก็จะเป็นนักท่องเที่ยวที่ มีความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับการใช้ชีวิตแบบโฮมสเตย์ดีในระดับหนึ่ง จึงไม่ใช่นักท่องเที่ยวที่จะสร้างปัญหาให้กับ ตนเองหรือชุมชน

จากข้อคำถามว่า ท่านคิดว่าการมีนักท่องเที่ยวเข้ามาทำให้เยาวชนมีพฤติกรรมเปลี่ยนไป มีผู้ตอบว่า ไม่มี ผล จำนวน 17 คน คิดเป็นร้อยละ 54.8 รองลงมาคือ มีผลน้อย จำนวน 10 คน คิดเป็นร้อยละ 32.3

จากการสัมภาษณ์ ชาวบ้านให้ความเห็นว่า การที่นักท่องเที่ยวเข้ามาในชุมชนไม่มีผลให้เยาวชนมี พฤติกรรมเปลี่ยนไป เนื่องจากปัจจุบันนี้เยาวชนของชุมชนมีโอกาสติดต่อสัมพันธ์กับภายนอกอย่างเป็นปกติ เพราะ ตั้งแต่เด็กก็ต้องไป เข้ารับ การศึกษาในตัวอำเภอหรือในตัวเมืองเชียงใหม่ ประกอบกับการรับสื่อต่าง ๆ ก็มีหลาย ช่องทาง พฤติกรรม ของ เยาวชนจึงได้รับอิทธิพลจากสื่อ และจากการใช้ชีวิตในสังคมเมืองใหญ่เป็นด้านหลัก หากเยาวชนในชุมชนมี การเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมไปในทางลบ สาเหตุใหญ่จะเกิดจากสื่อมากกว่าเกิดจาก นักท่องเที่ยว การมี นักท่องเที่ยวเข้ามาในชุมชน จึงไม่มีผลสำคัญต่อพฤติกรรมเยาวชน

และจากการสังเกตของทมิวจัยพบว่า ตลอดระยะเวลาการดำเนินการวิจัยเกือบ 2 ปีนั้น ทมิวจัยไม่ค่อย พบเยาวชนในชุมชนเลย จะพบก็แต่เพียงเด็กเล็ก คนวัยทำงาน และผู้สูงอายุ ซึ่งจากการสอบถาม ทำให้ทราบว่า

เยาวชนส่วนใหญ่ลงไปศึกษาต่อที่เชียงใหม่ หรือที่จังหวัดใกล้เคียง โดยไปพักอาศัยอยู่กับญาติ หรืออยู่หอพักจะกลับเข้ามาในชุมชนเฉพาะช่วงวันหยุด หรือปิดภาคการศึกษาเท่านั้น

การเป็นแหล่งท่องเที่ยวทำให้ทรัพยากรของชุมชนเปลี่ยนเป็นของคนนอกชุมชนมากขึ้น มีผลปานกลาง จำนวน 13 คน คิดเป็นร้อยละ 41.9 รองลงมาคือ มีผลน้อย จำนวน 12 คน คิดเป็นร้อยละ 38.7

แต่จากการสัมภาษณ์เพิ่มเติมพบว่าสิ่งที่หลายครัวเรือนเริ่มตั้งข้อสังเกตและเห็นความเปลี่ยนแปลง คือ มีการเปลี่ยนแปลงการถือครองที่ดินในชุมชนไปเป็นของคนนอกชุมชนเพิ่มมากขึ้น

อีกประเด็นหนึ่งที่ทีมวิจัยพบคือ การเปลี่ยนแปลงอาชีพของคนในชุมชนโดยมีการปรับเปลี่ยน ลักษณะของพืชทางการเกษตรจากการปลูกเมี่ยงมาเป็นการปลูกกาแฟเพิ่มมากขึ้น สมาชิกวัยหนุ่มสาว ของชุมชน ไม่นิยมปลูกเมี่ยงที่เป็นอาชีพดั้งเดิม แต่หันมาให้ความสำคัญกับกาแฟตามสมัยนิยมมากขึ้น อีกส่วนหนึ่งจะทำงาน ในภาคการผลิตในเมืองใหญ่ ซึ่งในอนาคตอันใกล้ การปลูกเมี่ยงอาจไม่มีผู้รู้ หรือผู้สืบทอดอาชีพดั้งเดิมของชุมชนอาชีพนี้อีก

บทที่ 5

สรุปผล และบทเรียนจากงานวิจัย

การศึกษาขีดความสามารถในการรองรับได้ (Carrying capacity) การท่องเที่ยวโดยชุมชนของบ้านแม่กำปอง อำเภอแม่ออน จังหวัดเชียงใหม่ มีวัตถุประสงค์ 1) เพื่อประเมินศักยภาพและผลกระทบการท่องเที่ยวด้านกายภาพและสิ่งแวดล้อม ด้านสังคมและวัฒนธรรมและด้านสุขภาพที่มีต่อชุมชน 2) เพื่อค้นหารูปแบบการบริหารจัดการพื้นที่เพื่อการท่องเที่ยวร่วมกับชุมชนเจ้าของแหล่งท่องเที่ยวและหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง ที่เน้นการบริหารจัดการพื้นที่เพื่อการท่องเที่ยวโดยคำนึงถึงขีดความสามารถในการรองรับของพื้นที่เพื่อการท่องเที่ยวโดยชุมชน

จากการศึกษาได้แบ่งผลการศึกษออกเป็น 4 ส่วน ได้แก่ (1) สถานการณ์การท่องเที่ยว และผลกระทบ (2) ปัจจัยชี้วัดติดตามผลกระทบทางการท่องเที่ยว (3) ผลการประเมินขีดความสามารถในการรองรับได้ทางการท่องเที่ยว ระยะที่ 1 (4) ผลการประเมินขีดความสามารถในการรองรับได้ทางการท่องเที่ยว ระยะที่ 2 และ (5) มาตรการและกลไกการจัดการขีดความสามารถในการรองรับของพื้นที่เพื่อการท่องเที่ยว สรุปดังนี้

1. สถานการณ์การท่องเที่ยว และผลกระทบ

ชุมชนแม่กำปองมีจำนวนนักท่องเที่ยวเข้าไปอย่างต่อเนื่อง โดยเฉพาะนักท่องเที่ยวกลุ่มบปไปเข้าเย็นกลับ เกิดผลกระทบด้านความรู้สึก ความแออัด รวมทั้งผลกระทบด้านนิเวศต่อการจัดการท่องเที่ยวของชุมชน ทำให้ในระยะที่ 2 ชุมชนได้วิเคราะห์ร่วมกันพบว่า จุดวิกฤติที่สำคัญที่สุดคือด้านนิเวศ ด้านจิตวิทยา และด้านสุขภาพของชุมชนที่เกิดการเปลี่ยนแปลงในทางลบ นับว่าเป็นจุดเปราะบางอย่างมากต่อชุมชน และเป็นเรื่องเร่งด่วนที่ชุมชนต้องจัดการก่อนภายใต้การร่วมเรียนรู้ร่วมกัน ดังนั้นในระยะที่ 2 ทีมวิจัยแม่กำปองจึงเลือกประเด็นในการศึกษาเชิงลึกดังนี้เพื่อเป็นการทดลองปฏิบัติการ นำไปสู่การกำหนดแผนการจัดการที่เหมาะสม

- ด้านกายภาพ	ไม่พบผลกระทบด้านลบ และอยู่ในระดับที่ชุมชนจัดการได้
- ด้านนิเวศ	ศึกษาเรื่องการจัดการขยะ และการจัดการคุณภาพน้ำที่เหมาะสม
- ด้านสังคม วัฒนธรรม	ศึกษาภูมิปัญญาท้องถิ่น เพื่อเป็นการรื้อฟื้นและสร้างสำนึกชุมชนผ่าน
	กิจกรรมการท่องเที่ยวที่เน้นการอนุรักษ์วัฒนธรรมและภูมิปัญญาท้องถิ่น
- ด้านเศรษฐกิจ	ไม่พบผลกระทบด้านลบ และอยู่ในระดับที่ชุมชนจัดการได้
- ด้านจิตวิทยา	การศึกษาความพึงพอใจและความแออัดของนักท่องเที่ยว และสุขภาพชุมชนที่มีการเปลี่ยนแปลงภายหลังการจัดการท่องเที่ยวที่ส่งผลต่อวิถีชีวิตที่เปลี่ยนแปลง

2. ผลการกำหนดปัจจัยชี้วัดขีดความสามารถในการรองรับทางการท่องเที่ยว

จากการเก็บรวบรวมข้อมูลภาคสนามควบคู่กับการรวบรวมข้อมูลทุติยภูมิ สามารถสรุปตัวชี้วัดแยกตามกลุ่มปัจจัย ดังนี้ 1) ด้านกายภาพและสิ่งอำนวยความสะดวก 14 ตัวชี้วัด 2) ด้านสังคมและวัฒนธรรม 5 ตัวชี้วัด 3) ด้านนิเวศวิทยาและสิ่งแวดล้อม 4 ตัวชี้วัด รวมทั้งสิ้น 23 ตัวชี้วัด

ปัจจัยชี้วัดผลกระทบ	หน่วยการวัด	มาตรฐานชี้วัด
บ้านพักโฮมสเตย์ที่พัก	จำนวนบ้านพัก	ไม่เกิน 22 หลัง
	จำนวนนักท่องเที่ยวที่เข้าพักบ้านโฮมสเตย์โดยรวม	ไม่เกิน 132 คน
	จำนวนนักท่องเที่ยวที่เข้าพักต่อบ้านพัก	ไม่เกิน 4 คน
ห้องน้ำสาธารณะ	จำนวนห้องน้ำสาธารณะของวัด	4 ห้อง
	จำนวนห้องน้ำ ณ ศูนย์เรียนรู้ของชุมชน	5 ห้อง
	จำนวนห้องน้ำบริการที่ผู้ประกอบการท่องเที่ยวในพื้นที่เช่า	7 ห้อง
	ห้องน้ำศูนย์บริการข้อมูลท่องเที่ยว	2
ร้านค้า/ ร้านอาหาร	จำนวนร้านค้า	5
ที่จอดรถ		
ลานดินหน้าวัด	จำนวนรถที่สามารถจอดได้ต่อมาตรฐาน	10 คัน
ลานซีเมนต์หน้าโรงเรียน	จำนวนรถที่สามารถจอดได้ต่อมาตรฐาน	20 คัน
บริเวณทางเข้าน้ำตก	จำนวนรถที่สามารถจอดได้ต่อมาตรฐาน	5 คัน
บริเวณป่าช้าหมู่บ้าน	จำนวนรถที่สามารถจอดได้ต่อมาตรฐาน	8 คัน
จำนวนรถในหมู่บ้าน	จำนวนรถที่จอดในที่พักอาศัยต่อครัวเรือน	1-2 คัน
จำนวนรถผ่านเข้าออกหมู่บ้าน	จำนวนรถที่ผ่านเข้าออกหมู่บ้าน	30 คัน
สังคมและวัฒนธรรม		
กิจกรรมท่องเที่ยว	จำนวนมัคคุเทศก์ท้องถิ่นต่อจำนวนนักท่องเที่ยว	1:5 คน

ปัจจัยชีวิตผลกระทบ	หน่วยการวัด	มาตรฐานชีวิต
	บุคลากรที่ให้บริการ ในพื้นที่ต่อจำนวน นักท่องเที่ยว	2:9 คน
จำนวนนักท่องเที่ยวภายใน หมู่บ้าน	จำนวนนักท่องเที่ยว แบบไปเช้าเย็นกลับ	100 คน
	จำนวนนักท่องเที่ยว แบบค้างคืน	132 คน
จำนวนนักท่องเที่ยวไปกลับ	จำนวนนักท่องเที่ยว ที่มาใช้บริการ กิจกรรมท่องเที่ยว ของผู้ประกอบการ ท่องเที่ยวทุกวัน	ไม่เกิน 150 คน
ด้านนิเวศวิทยาและสิ่งแวดล้อม		
ขยะต่อครัวเรือน	จำนวนขยะต่อ ครัวเรือน	2 กก
	จำนวนขยะต่อ นักท่องเที่ยว	2 กก
ถังขยะสาธารณะ	ลานจอดรถหน้าวัด	2 ถัง
	ผู้ประกอบการ ท่องเที่ยวในพื้นที่	2 ถัง

3. สรุปผลการประเมินขีดความสามารถในการรองรับได้ทางการท่องเที่ยว

จากผลการศึกษาขีดความสามารถในการรองรับได้ด้านการท่องเที่ยวโดยชุมชนของบ้านแม่กำปอง ทั้ง 2 ระยะ ในปัจจัยที่เกี่ยวข้องกับปริมาณการใช้ประโยชน์ทางการท่องเที่ยวที่เกิดขึ้นทั้งด้านด้านกายภาพ นิเวศวิทยา ด้านสังคมวัฒนธรรมและด้านจิตวิทยา มากำหนดเกณฑ์มาตรฐานเพื่อตัดสินใจว่าผลกระทบหรือ การเปลี่ยนแปลงนั้นๆอยู่ในระดับที่ยอมรับได้หรือไม่ โดยแบ่งช่วงชั้นของขีดความสามารถในการรองรับได้ ออกเป็น 4 ระดับ ได้แก่

ระดับผลกระทบและขีดความสามารถในการรองรับได้ (Levels of Impact and Capacity Levels)	คำอธิบาย
- ระดับที่ไม่มีผลกระทบ/ผลกระทบต่ำ มีปริมาณการใช้ประโยชน์น้อยกว่า 50% (Below Carrying Capacity Level)	- ไม่มีหรือมีผลกระทบจากการท่องเที่ยวน้อย - ระดับการใช้ประโยชน์ในปัจจุบันมีค่าต่ำกว่า ขีดความสามารถในการรองรับได้ของพื้นที่
- ระดับผลกระทบปานกลาง มีปริมาณการใช้ประโยชน์ 50-80% (At and Approaching Carrying Capacity)	- ผลกระทบจากการท่องเที่ยวอยู่ในระดับปานกลางถึงค่อนข้างมาก - ระดับการใช้ประโยชน์ปัจจุบันมีค่าเข้าใกล้หรืออยู่ที่ขีดความสามารถของพื้นที่ในการรองรับได้
- ระดับผลกระทบสูง มีปริมาณการใช้ประโยชน์ 81 - 100% (Exceeding Carrying Capacity)	- ผลกระทบจากการท่องเที่ยวอยู่ในระดับสูง - ระดับการใช้ประโยชน์ปัจจุบันมีค่าเกินขีดความสามารถในการรองรับได้ของพื้นที่

ระดับผลกระทบและขีดความสามารถในการรองรับได้ (Levels of Impact and Capacity Levels)	คำอธิบาย
- ระดับผลกระทบรุนแรง มีปริมาณการใช้ประโยชน์มากกว่า 100% (Over Carrying Capacity)	- ผลกระทบจากการท่องเที่ยวอยู่ในระดับรุนแรง - ระดับการใช้ประโยชน์ปัจจุบันอยู่ในระดับวิกฤตเกินขีดความสามารถในการรองรับได้ของพื้นที่

ที่มา : โครงการศึกษาขีดความสามารถในการรองรับได้ของพื้นที่อุทยานแห่งชาติเขาใหญ่, 2549

จากการแบ่งเกณฑ์การประเมินออกเป็นช่วงดังกล่าวจะทำให้สามารถเข้าใจสภาพปัญหาที่เกิดขึ้นในพื้นที่ และสามารถเสนอแนะแนวทางหรือมาตรการควบคุมปริมาณนักท่องเที่ยวให้อยู่ในระดับที่ไม่ก่อให้เกิดความเสียหายต่อพื้นที่ และเกิดประโยชน์สูงสุดสอดคล้องกับการพัฒนาการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน โดยมีรายละเอียดของแนวทางปฏิบัติในแต่ละระดับของผลกระทบ ดังนี้

1. ระดับที่ไม่มีผลกระทบ/ ผลกระทบต่ำ ชุมชนต้องมีความรู้ ความเข้าใจและสามารถติดตามการเปลี่ยนแปลงหรือผลกระทบสิ่งแวดล้อมอันเกิดจากกิจกรรมท่องเที่ยวได้อย่างต่อเนื่อง และมีแนวทางในการควบคุมผลกระทบที่เกิดขึ้นโดยชุมชนเอง
2. ระดับผลกระทบปานกลาง ชุมชนสามารถเฝ้าระวังผลกระทบเพื่อรักษาคุณภาพของทรัพยากรท่องเที่ยวเอาไว้ เพื่อเอื้อให้เกิดประสบการณ์ที่มีคุณภาพ สร้างความพึงพอใจในการมาเยือนแก่นักท่องเที่ยว
3. ระดับผลกระทบสูงและระดับรุนแรง ชุมชนมีการกำหนดมาตรการเฉพาะ และเพิ่มความเข้มข้นเพิ่มขึ้นมาใช้ในการป้องกันและบรรเทาผลกระทบที่คาดว่าจะเกิดขึ้น เพื่อให้สามารถแก้ไขปัญหาได้ทันทั่วทั้ง

จากการศึกษาสามารถสรุปภาพรวมการประเมินขีดความสามารถในการรองรับได้การท่องเที่ยวโดยชุมชนของบ้านแม่กำปองและมาตรการจัดการ ดังนี้

1. ขีดความสามารถในการรองรับได้ด้านกายภาพนิเวศ/ สิ่งแวดล้อม

- อัตราการเกิดขยะ

จากผลการศึกษาพบว่า จำนวนขยะต่อครัวเรือนเพิ่มขึ้น 1 กิโลกรัมต่อบ้านพักโฮมสเตย์ 1 หลัง ในกรณีที่มีนักท่องเที่ยวค้างคืนที่บ้านพัก โดยปกติครัวเรือนจะมีขยะในภาวะปกติประมาณ 1 กิโลกรัม หากว่ามีจำนวนนักท่องเที่ยวค้างคืนจำนวน 132 คน(จำนวนสูงสุดที่รับได้) จะทำให้มีขยะเพิ่มขึ้น 44 กิโลกรัม โดยมีสัดส่วนขยะเปียกมากกว่าขยะแห้งในอัตราส่วน 80:20 ซึ่งการกำจัดขยะเปียกจะนำไปไว้ในบ่อพักหรือถังบำบัดที่จัดไว้ และขยะแห้งคัดแยกเพื่อการจำหน่ายเป็นรายได้เสริม

- ด้านคุณภาพน้ำ

จากผลการวิเคราะห์ข้อมูลตามเครื่องมือวัดคุณภาพน้ำเบื้องต้น โดยชุมชน ได้แก่ ค่าแบคทีเรียโคลิฟอร์ม ในจุดสุดท้ายฝายน้ำล้นท้ายหมู่บ้านมีการปนเปื้อนเล็กน้อยเมื่อเทียบกับมาตรฐาน แต่เมื่อเปรียบเทียบกับช่วงเวลาที่มีนักท่องเที่ยวค้างคืนในบ้านพักในปริมาณสูงสุด พบว่า ในเวลาที่มีนักท่องเที่ยวค้างคืนในบ้านพัก หรือมีนักท่องเที่ยวแบบไปเช้าเย็นกลับ ระดับค่าแบคทีเรียโคลิฟอร์มมีปริมาณสูงกว่าช่วงเวลาที่มีนักท่องเที่ยวในปริมาณที่น้อย

2. ขีดความสามารถในการรองรับได้ด้านกายภาพและสิ่งอำนวยความสะดวก

ข้อมูลด้านกายภาพที่นำมาใช้ในการประเมินขีดความสามารถในการรองรับ ได้แก่ พื้นที่ลานจอดรถ พื้นที่รองรับกิจกรรม ชุดเครื่องนอน ห้องน้ำ-ห้องสุขา และน้ำเพื่อการอุปโภค โดยกำหนดหน่วยในกำหนดหน่วยในการวัดเป็นจำนวนคนต่อการใช้ประโยชน์ในระยะเวลาเดียวกัน (People At One Time: PAOT) สรุปได้ดังนี้

2.1) พื้นที่บ้านพักโฮมสเตย์ พบว่าสามารถรองรับจำนวนนักท่องเที่ยวได้สูงสุดเท่ากับ 100 คนต่อครั้ง เมื่อเปรียบเทียบกับระดับการใช้ประโยชน์ปัจจุบัน ชุมชนบ้านแม่กำปอง มีค่าเข้าใกล้หรืออยู่ที่ขีดความสามารถของพื้นที่ในการรองรับได้ (At& Approaching)

2.2) น้ำเพื่อการอุปโภค พบว่าระดับการใช้ประโยชน์ในปัจจุบันมีค่าต่ำกว่า CC

2.3) พื้นที่ลานจอดรถ พบว่าสามารถรองรับนักท่องเที่ยวสูงสุดได้ 100 คนต่อวัน เมื่อประเมินระดับการใช้ประโยชน์สูงสุดเฉลี่ยในปัจจุบัน (PAOT) พบว่ามีขีดความสามารถในการรองรับในช่วงวันหยุด/เทศกาล อยู่ในระดับปานกลาง (At& Approaching) และระดับการใช้ประโยชน์ในวันปกติ/นอกเทศกาล มีค่าต่ำกว่าขีดความสามารถในการรองรับได้ของพื้นที่ (Below CC)

2.4) ชุดเครื่องนอนรองรับนักท่องเที่ยว จากการสำรวจสิ่งอำนวยความสะดวกที่ใช้สำหรับพักค้างในบ้านพักโฮมสเตย์เปรียบเทียบกับระดับการใช้ประโยชน์ของในปัจจุบันระดับการใช้ประโยชน์ในวันธรรมดามีค่าต่ำกว่า ขีดความสามารถในการรองรับได้ของพื้นที่ (Below CC)

2.5) จุดบริการห้องน้ำสาธารณะ พบว่าสามารถรองรับนักท่องเที่ยวสูงสุด 200 คนต่อวัน เมื่อประเมินระดับการใช้ประโยชน์สูงสุดเฉลี่ยในปัจจุบัน (PAOT) พบว่ามีขีดความสามารถในการรองรับในช่วงฤดูกาลท่องเที่ยว อยู่ในระดับปานกลาง (At& Approaching) และระดับการใช้ประโยชน์ในวันปกตินอกฤดูกาลท่องเที่ยว มีค่าต่ำกว่าขีดความสามารถในการรองรับได้ของพื้นที่ (Below CC) ขณะที่ช่วงเทศกาลหยุดยาวหรือเป็นกลุ่มศึกษาดูงานขนาดใหญ่ประมาณ 100 คนขึ้นไป จะมีค่าเกินขีดความสามารถในการรองรับได้ของพื้นที่ (Exceeding CC)

3. ขีดความสามารถในการรองรับด้านสังคมจิตวิทยา

จากผลการเปรียบเทียบขีดความสามารถในการรองรับด้านสังคมจิตวิทยาในระยะที่ 1 และระยะที่ 2 พบว่า

ปัจจัยชี้วัดขีดความสามารถในการรองรับ	ระดับขีดความสามารถในการรองรับได้
ด้านนิเวศวิทยา	
- ขยะ	At & Approaching
- คุณภาพน้ำ	At & Approaching
ด้านกายภาพและสิ่งอำนวยความสะดวก	
- พื้นที่บ้านพักโฮมสเตย์	At & Approaching
- พื้นที่ลานจอดรถ	At & Approaching
ด้านกายภาพและสิ่งอำนวยความสะดวก	
- ชุดเครื่องนอน	Below CC
- ห้องน้ำสาธารณะ	At & Approaching
- น้ำเพื่อการอุปโภค	At & Approaching

ปัจจัยชี้วัดขีดความสามารถในการรองรับ

ระดับขีดความสามารถในการรองรับได้

ด้านสังคมจิตวิทยา

- ความพึงพอใจรวมต่อแหล่งท่องเที่ยว
- ความรู้สึกแออัดของนักท่องเที่ยว
- ความรู้สึกปลอดภัย
- จำนวนนักท่องเที่ยวสูงสุดต่อบ้านหนึ่งหลัง
- การรับรู้ถึงความแออัดของชาวบ้าน

At & Approaching

At & Approaching

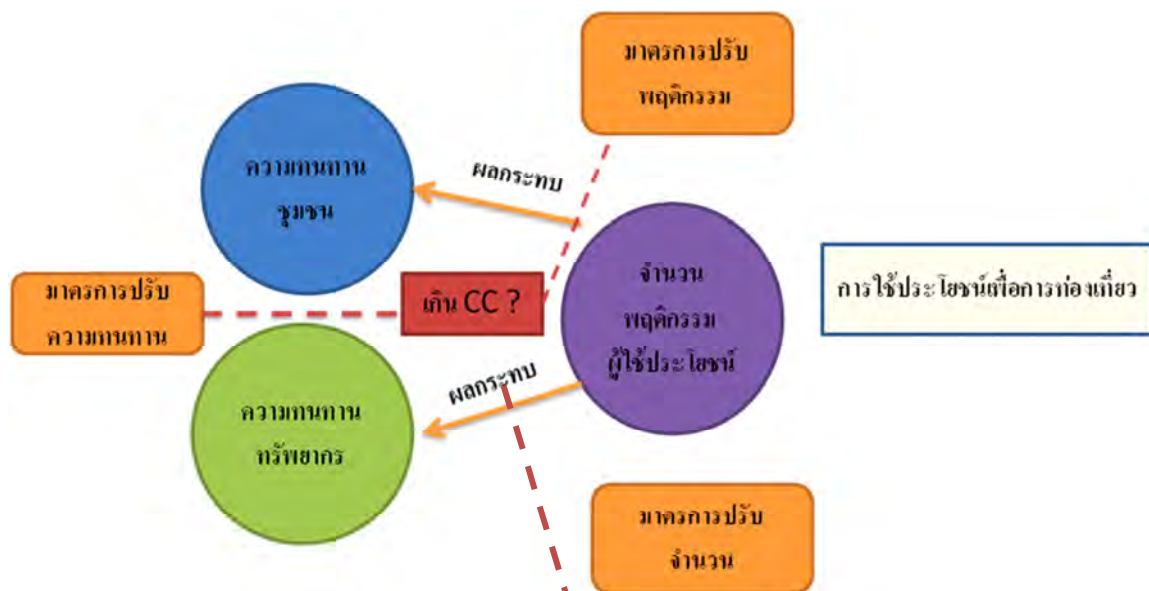
Below CC

At & Approaching

At & Approaching

4. มาตรการ กลไกเฝ้าระวัง การจัดการที่สอดคล้องกับขีดความสามารถการรองรับการท่องเที่ยวโดยชุมชน

จากการศึกษาผลการประเมินขีดความสามารถในการรองรับได้ของพื้นที่และการวิเคราะห์ผลกระทบ ด้านด้านกายภาพ ด้านสิ่งแวดล้อมและสิ่งอำนวยความสะดวก ด้านสังคมวัฒนธรรมและด้านสุขภาวะของ ชุมชนบ้านแม่กำปอง เพื่อนำบทเรียนดังกล่าวมาสร้างมาตรการ กลไกเฝ้าระวัง และชุดความรู้ด้านการบริหารจัดการ เพื่อมุ่งเน้นให้นักท่องเที่ยว และชุมชนเกิดความตระหนัก และปรับเปลี่ยนพฤติกรรมการท่องเที่ยวให้เหมาะสมและลดผลกระทบทางการท่องเที่ยวให้เกิดขึ้นน้อยที่สุด ทีมวิจัยสร้างแนวทางการทำงานแบบต่อยอดจากสิ่งเดิมและพัฒนาให้ดีขึ้นภายใต้แนวคิด “คิดร่วม ทำร่วม ต่อยอดร่วมกัน” ดังนี้

ภาพที่ 6 Conceptual Understanding of Carrying Capacity
ที่มา : ดร.ชนิ เอมพันธ์, 2556

1. มาตรการจัดการขีดความสามารถในการรองรับได้ด้านขยะของบ้านแม่กำปอง

มาตรการที่ 1: คัดแยกขยะเปียก ขยะแห้ง ขยะประเภทขวด การกำจัดขยะโดยการเผา กำหนดเวลาเผาเป็นสองช่วงเวลาโดยเฉพาะขยะที่ต้องทำลายด้วยการเผาในพื้นที่

มาตรการที่ 2: จัดให้มีจุดทิ้งขยะสาธารณะในบางจุดที่มีนักท่องเที่ยวเดินผ่านเป็นจำนวนมาก และจัดถังขยะเพื่อแยกประเภทขยะ เพื่อการจัดการขยะ รวมทั้งจัดให้มีผู้ดูแลรับผิดชอบในการกำจัดขยะโดยผลัดเปลี่ยนหมุนเวียนหน้าที่กัน

มาตรการที่ 3: รมรงค์ให้ชาวบ้านในชุมชนเผาขยะในที่ของตนเอง และดูแลการเผาไหม้ โดยให้มีเตาเผาขยะของแต่ละครัวเรือน เพื่อไม่ให้ขยะกระจายในพื้นที่

มาตรการที่ 4: ส่งเสริมให้ชาวบ้านในชุมชนจัดทำบ่อพักขยะประเภทขยะเปียก ใบไม้ และใช้น้ำจุลินทรีย์ราดบนขยะเพื่อให้ย่อยสลาย และนำไปใช้ในการเกษตรได้

2. มาตรการการจัดการน้ำอุปโภคและบริโภคของบ้านแม่กำปอง

มาตรการที่ 1: การจัดทำเครื่องกรองน้ำอย่างง่ายสำหรับการใช้บริโภคในครัวเรือน

มาตรการที่ 2: การจัดระเบียบพื้นที่ใช้สอยโรงงานผลิตน้ำดื่มชุมชนและการกำหนดระบบบริหารจัดการของผู้รับผิดชอบของชุมชนให้ถูกสุขลักษณะ เพื่อการขอรับรองคุณภาพการผลิตน้ำดื่มตามมาตรฐานกระทรวงสาธารณสุข

มาตรการที่ 3: การตรวจวัดคุณภาพน้ำเป็นระยะโดยชุมชน เพื่อเฝ้าระวังและติดตาม

มาตรการที่ 4: การจัดทำแนวทางการดูแลสุขภาพสิ่งแวดล้อมของบ้านพักโฮมสเตย์และของสมาชิกชุมชน ให้มีบ่อเกรอะ บ่อตกไขมัน ไม่ปล่อยของเสียลงแหล่งน้ำธรรมชาติ และรณรงค์การเก็บขยะริมแหล่งน้ำทุกบริเวณ

3. มาตรการจัดการขีดความสามารถในการรองรับได้ด้านกายภาพและสิ่งอำนวยความสะดวก

3.1 ด้านพื้นที่/บ้านพักโฮมสเตย์

มาตรการที่ 1 : ทบทวนมาตรการและกลไกในการจัดการพื้นที่ใช้สอยของเจ้าของบ้านพักโฮมสเตย์ และจัดพื้นที่สำหรับนักท่องเที่ยวที่เหมาะสม

มาตรการที่ 2 : การกำหนดระบบจัดการที่พักโดยระบบหมุนเวียน ตามลำดับ และการพัฒนาระบบการจองที่พักให้สามารถติดต่อประสานงานได้หลากหลายช่องทาง

มาตรการที่ 3: การกำหนดบริเวณที่จอดรถสำหรับนักท่องเที่ยวที่ค้างคืนบ้านพักโฮมสเตย์ ที่มีความปลอดภัย และมีการจัดบริเวณที่เหมาะสม ไม่กระทบต่อการใช้พื้นที่สาธารณะ

3.2 ด้านสิ่งอำนวยความสะดวก และกิจกรรมการท่องเที่ยว

มาตรการที่ 1: ปรับปรุงเส้นทางเดินศึกษาธรรมชาติ พร้อมจัดทำป้ายสื่อความหมายธรรมชาติ และกำหนดบริเวณจุดทิ้งขยะ

มาตรการที่ 2: เพิ่มจำนวนห้องน้ำสาธารณะในบริเวณศูนย์การเรียนรู้ชุมชนบ้านแม่กำปองและบริการข้อมูลท่องเที่ยว สำหรับการรองรับนักท่องเที่ยวแบบไปเช้าเย็นกลับ

มาตรการที่ 3: พัฒนามาตรฐานการบริการนักท่องเที่ยวทั้งที่เกี่ยวข้องกับที่พัก อาหาร สภาพภูมิทัศน์ การรักษาสิ่งแวดล้อมและประหยัดพลังงาน

4. มาตรการจัดการด้านสังคมวัฒนธรรม และสุขภาวะของคนชุมชน

มาตรการที่ 1: กำหนดให้มีการสนทนากลุ่มเพื่อแลกเปลี่ยนเรียนรู้วิธีการดูแลตนเองด้านสุขภาพและสุขภาพจิต รวมทั้งปัญหาอุปสรรคในการดูแลสุขภาพอย่างต่อเนื่อง และการปรับพฤติกรรมการบริโภคอาหารเพื่อป้องกันภาวะเสี่ยงกับการเกิดโรคหรือความเจ็บป่วย

มาตรการที่ 2: จัดกิจกรรมการให้ความรู้เรื่อง “ธงโภชนาการ” แก่สมาชิกบ้านพักโฮมสเตย์ เพื่อเป็นแนวทางในการปรับพฤติกรรมการบริโภคอาหาร และขยายผลไปยังสมาชิกชุมชนทั้งหมด

มาตรการที่ 3: จัดกิจกรรมการให้ความรู้เรื่อง “ความเครียดและวิธีการจัดการกับความเครียด” พร้อมทั้งการฝึกปฏิบัติ “หัวเราะบำบัด” เพื่อเป็นแนวทางหนึ่งในการผ่อนคลายความเครียด โดยขยายผลจากสมาชิกกลุ่มบ้านพักโฮมสเตย์ไปยังสมาชิกชุมชนทั้งหมด

มาตรการที่ 4: เผยแพร่ความรู้เรื่องธงโภชนาการ และ ความเครียด วิธีการจัดการกับความเครียด ให้แก่ประชาชนในหมู่บ้านแม่กำปอง ผ่านทางป้ายไว้นิลความรู้ ณ บริเวณต่างๆ ที่เป็นศูนย์กลางของชุมชน

บทเรียนการศึกษาขีดความสามารถในการรองรับได้ทางการท่องเที่ยวโดยชุมชน ของบ้านแม่กำปอง อ.แม่ออน จ.เชียงใหม่

1. กระบวนการศึกษาวิจัย และเก็บรวบรวมข้อมูล

- กระบวนการวิจัยทางสังคมศาสตร์ เช่น ขั้นตอนการรวบรวมข้อมูล วิธีการ ประเภทของเครื่องมือ วิธีเลือกตัวอย่าง การวิเคราะห์ผลและข้อจำกัดของเครื่องมือรวบรวมข้อมูล เป็นต้น
- กระบวนการวิจัยทางวิทยาศาสตร์ เช่น ขั้นตอนการรวบรวมข้อมูล การวิเคราะห์ผล และการนำผลที่ได้มาใช้ในการติดตามผลทั้งจากผู้เชี่ยวชาญในห้องปฏิบัติการและชุมชน เป็นต้น

2. บริบทพื้นที่และการบริหารจัดการ

- ลักษณะทางกายภาพและสิ่งแวดล้อมของชุมชน ที่จัดระบบบริหารจัดการได้อย่างเหมาะสม
- การจัดการที่พักรอรับนักท่องเที่ยว สมาชิกกลุ่มบ้านพักโฮมสเตย์กำหนดสัดส่วนพื้นที่ใช้สอยในบ้านพักสำหรับการดำรงชีวิตปกติของเจ้าของบ้าน ตามมาตรฐานของบ้านพักอาศัยทั่วไป และรองรับนักท่องเที่ยวเข้าพักได้ไม่เกินขีดความสามารถในการรองรับนักท่องเที่ยวตามจำนวนที่กำหนด โดยไม่รู้สึกรอแออัด มีสัดส่วนระหว่าง 6-8 ตารางเมตรต่อพื้นที่ในบ้านพัก แยกส่วนจากพื้นที่ใช้สอยของเจ้าของบ้าน
- วิถีชีวิตและวัฒนธรรม เน้นอาชีพหลักด้านการเกษตร การปลูกชาใบเมี่ยงและการปลูกกาแฟ ซึ่งเป็นพืชเศรษฐกิจของชุมชน และการคงรักษาไว้ซึ่งรูปแบบ วิธีการนึ่งใบชาและหมักใบชา ด้วยกรรมวิธีดั้งเดิม เป็นการประกันคุณภาพผลผลิต และการอนุรักษ์วิถีชีวิตดั้งเดิม โดยใช้หลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงมาประยุกต์ใช้ในการดำรงชีวิตประจำวัน

- ระบบการจัดการของชุมชนโดยอาศัยรูปแบบโครงสร้างของสหกรณ์ไฟฟ้าพลังงานน้ำ และความเข้มแข็งของคณะกรรมการบริหารหมู่บ้าน และแกนนำกลุ่มต่าง ๆ ที่บริหารจัดการหมู่บ้านและการท่องเที่ยว
 - วิสัยทัศน์ของผู้นำชุมชนและการมีส่วนร่วมของคนในชุมชน
3. การบริหารจัดการการท่องเที่ยว
- การบริหารจัดการควรให้ความสำคัญต่อปริมาณ และคุณภาพนักท่องเที่ยว
 - เป้าหมายการจัดการท่องเที่ยวควรเน้นการรักษาทรัพยากร คงไว้ซึ่งวิถีชีวิตและวัฒนธรรม สร้างกระบวนการเรียนรู้ และออกแบบเครื่องมือในการพัฒนาชุมชน และการท่องเที่ยวอย่างเป็นรายได้เสริม
 - กระบวนการจัดการการท่องเที่ยว (การรวมกลุ่ม การจัดกลุ่มแบ่งงาน การจัดประเภทนักท่องเที่ยวที่เข้าพักโฮมสเตย์ และแบบไปเช้าเย็นกลับ การวางแผนและการตัดสินใจ การดำเนินกิจกรรมการตลาด และการติดตามผลกระทบที่เกิดขึ้นจากการท่องเที่ยวด้วยระบบ และกลไกทำงานอย่างมีส่วนร่วมของชุมชน)

ข้อจำกัดของงานวิจัย

1. การเก็บตัวอย่างน้ำต้องเก็บในช่วงเวลาที่กำหนดตามแผนงาน และหากจำเป็นต้องนำส่งตรวจในห้องปฏิบัติการ จำเป็นต้องดำเนินการให้แล้วเสร็จภายในเวลาที่กำหนด ซึ่งใช้เวลาในการเดินทางและต้องควบคุมการปนเปื้อนของการตรวจวัดให้เป็นไปตามเกณฑ์มาตรฐานที่หน่วยงานกำหนด ชุมชนไม่สามารถดำเนินการได้ด้วยตนเองเป็นระยะอย่างต่อเนื่อง เนื่องจากมีค่าใช้จ่ายค่อนข้างสูง แต่สามารถนำผลการตรวจที่ได้้อย่างละเอียด ไปกำหนดมาตรการ และกลไกเฝ้าระวัง ติดตามตรวจวัดคุณภาพน้ำเป็นระยะ และเทียบค่ากับการตรวจวัดอย่างง่ายโดยชุมชน
2. การสร้างเสริมความรู้ให้กับนักวิจัยหลักและทีมนักวิจัยชุมชนควรกำหนดช่วงระยะเวลาที่เหมาะสมและไม่ควรตรงกับภารกิจของชุมชน จัดแยกเป็นเฉพาะด้าน เช่น การจัดการขยะ การจัดการน้ำดื่ม การประเมินสุขภาพ เพื่อจะมีเวลาทำความเข้าใจอย่างละเอียด ในการนำไปสู่การปฏิบัติงานได้อย่างถูกต้องและชัดเจน รวมทั้งการพัฒนาศักยภาพกลุ่มสมาชิกต่าง ๆ ให้มีส่วนร่วมในการดำเนินกิจกรรมร่วมกันให้มีความถี่มากขึ้น ทั้งนี้ควรกำหนดเป็นแผนงานร่วมกันทั้งโครงการวิจัย และกิจกรรมโครงการของชุมชน เพื่อให้เกิดประโยชน์สูงสุด

ข้อเสนอแนะ

1. คณะกรรมการหมู่บ้าน ควรรณรงค์ให้สมาชิกชุมชนทุกคน ทั้งที่เกี่ยวข้องกับการบริหารจัดการท่องเที่ยว หรือที่มีส่วนเกี่ยวข้อง มีส่วนร่วมในการดำเนินการตามมาตรการและกลไกในการเฝ้าระวัง เพื่อประเมินขีดความสามารถในการรองรับการท่องเที่ยวโดยชุมชน เป็นระยะ และติดตามผลอย่างต่อเนื่อง เพื่อรักษาความเป็นธรรมชาติด้านกายภาพ และด้านนิเวศวิทยาสิ่งแวดล้อมที่เปลี่ยนแปลงน้อยที่สุด โดยไม่ตอบสนองความต้องการของนักท่องเที่ยวจนเกินขีดความสามารถของชุมชน
2. ควรมีการศึกษาผลกระทบของจำนวนนักท่องเที่ยวในรูปแบบไปเช้าเย็นกลับ ที่มีต่อชุมชน เนื่องจากบางครั้งไม่สามารถรองรับคณะศึกษาดูงานหลายกลุ่มในช่วงเวลาเดียวกัน ในขณะที่ชุมชนยังต้องบริหารจัดการและอำนวยความสะดวกให้กับนักท่องเที่ยวที่พักบ้านพักโฮมสเตย์ที่มีจำนวน

นักท่องเที่ยว เข้าพักเต็มจำนวนที่รองรับได้ แม้ว่าจะสามารถดำเนินการได้ แต่สมาชิกชุมชนจะไม่สามารถบริหารจัดการให้ครอบคลุมความต้องการพื้นฐานของนักท่องเที่ยวได้อย่างเต็มที่ เนื่องจากต้องเตรียมทรัพยากรเพื่อการบริการอาหารและเครื่องดื่ม ทั้งในบ้านพัก และพื้นที่บริการอาหารสำหรับกลุ่มศึกษาดูงานพร้อมกัน

บรรณานุกรม

- กนกวรรณ สังขกร. (2552). แนวคิดเศรษฐกิจพอเพียงกับการท่องเที่ยวชุมชน. สำนักงานคณะกรรมการวิจัยแห่งชาติ และสถาบันวิจัยเพื่อสังคม มหาวิทยาลัยเชียงใหม่.
- กรมสุขภาพจิต. (2553). หัวเราะบำบัด. www.dmh.go.th/news/view.asp?id=1044. เข้าถึงข้อมูล 15 ตุลาคม 2556.
- กลุ่มงานโภชนาการ โรงพยาบาลราชวิถี. (2556). กินถูกหลัก กับ ธงโภชนาการ. http://110.164.68.234/nutrition/index.php?option=com_content&view=article&id=5:2012-06-22-15-15-07&catid=10:-1 เข้าถึงข้อมูลเมื่อวันที่ 15 ตุลาคม 2556.
- ฐิติ ฐิติจำเจริญพร และคณะ. (2551). รายงานวิจัยฉบับสมบูรณ์ โครงการวิจัยการจัดการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ-รูปแบบโฮมสเตย์ในบริบทของชุมชนและนักท่องเที่ยว ระยะที่ 2. สำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย สำนักงานภาค ฝ่ายวิจัยเพื่อท้องถิ่น.
- พรมมินทร์ พวงมาลา และคณะ.(มปป). รายงานการวิจัยฉบับสมบูรณ์ โครงการวิจัยรูปแบบการจัดการแหล่งท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์แบบยั่งยืน บ้านแม่กำปอง หมู่ที่ 3 ตำบลห้วยแก้ว กิ่งอำเภอแม่ออน จังหวัดเชียงใหม่. สำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย สำนักงานภาค.
- พรมมินทร์ พวงมาลา และคณะ. (2552). รายงานการวิจัยฉบับสมบูรณ์โครงการวิจัยการค้นหาแนวทางการพัฒนาเศรษฐกิจชุมชนผ่านการจัดการ การท่องเที่ยวโดยชุมชน บ้านแม่กำปอง อำเภอแม่ออน จังหวัดเชียงใหม่. สำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย สำนักงานภาค.
- สำนักงานพัฒนาการท่องเที่ยว, กระทรวงการท่องเที่ยวและกีฬา. (2553). สถิตินักท่องเที่ยวที่มาเยือน จังหวัดเชียงใหม่ มกราคม-มีนาคม, 2552 (ไตรมาสที่ 1) ค้นเมื่อกรกฎาคม 2553,จาก <http://www.tourism.go.th>
- สมาคมธุรกิจท่องเที่ยวจังหวัดเชียงใหม่. (2553).ประมวลสถานการณ์และปัญหาด้านการท่องเที่ยวจังหวัดเชียงใหม่. ค้นเมื่อกรกฎาคม 2553, จาก <http://www.lannathai-news.com>.
- สำนักอุทยานแห่งชาติ กรมอุทยานแห่งชาติ สัตว์ป่าและพันธุ์พืช. (2551). คู่มืออุทยานแห่งชาติ ลำดับที่ 10 การติดตามขีดความสามารถในการรองรับได้ด้านนันทนาการของอุทยานแห่งชาติ. ส่วนศึกษาและวิจัยอุทยานแห่งชาติ: กทม.
- สมจิต หนูเจริญกุล,วัลลา ตันตโยทัย และ รวมพร คงกำเนิด. (2543). การส่งเสริมสุขภาพ: แนวคิด ทฤษฎี และการปฏิบัติการพยาบาล. นครศรีธรรมราช: มหาวิทยาลัยวลัยลักษณ์.

Cocossis, H.N., and A. Parpairis. (1992). cited in Apostolopoulos, Yiorgos and Gayle, Dennin (2001). *Island Tourism and Sustainable Development: Caribbean, Pacific, and Mediteranean Experiences*. Greenwood Publishing: USA.

Playle, J. F. (2000). *Concept of compliance: Understandings and approaches*. *The British Journal of Family Planning*, 26(4), 213-219.

ภาคผนวก

	หน้า
ก. ตารางเปรียบเทียบวัตถุประสงค์ กิจกรรมที่วางแผนไว้ และกิจกรรมที่ดำเนินการ และผลที่ได้รับตลอดโครงการ	97
ข. บทความสำหรับการเผยแพร่และกิจกรรมที่เกี่ยวข้องกับการนำผลวิจัยไปใช้ประโยชน์	101
ค. ผลการตรวจสอบคุณภาพน้ำด้วยชุมชน	107
ง. ผลการตรวจสอบคุณภาพน้ำในห้องปฏิบัติการ	109
จ. การจัดการพื้นที่ใช้สอยของบ้านพักโฮมสเตย์	124
ฉ. แบบสอบถามนักท่องเที่ยว	155
ช. แบบสอบถามสุขภาวะของชุมชน	157
ซ. ภาพกิจกรรมวิจัยที่ได้ดำเนินการ	158
ณ. กิจกรรมเผยแพร่ด้านการดูแลสุขภาพและสุขภาวะด้วยตนเองสำหรับชุมชน	163
ญ. ประวัตินักวิจัยและคณะ	167

ภาคผนวก ก

ตารางเปรียบเทียบวัตถุประสงค์ กิจกรรมที่วางแผนไว้
กิจกรรมที่ดำเนินการ และผลที่ได้รับตลอดโครงการ

โครงการวิจัยย่อย 3 การศึกษาขีดความสามารถในการรองรับ(Carrying Capacity) การท่องเที่ยวโดยชุมชนของบ้านแม่กำปอง อ.แม่ออน จ.เชียงใหม่

ระยะเวลา	เปรียบเทียบกิจกรรม		เปรียบเทียบผลที่คาดว่าจะได้รับกับผลที่เกิดขึ้น	
	กิจกรรมที่ได้วางแผน	กิจกรรมที่ทำ	ผลที่คาดว่าจะได้รับ	ผลที่เกิดขึ้น
เดือน 1-2	1. ทบทวนความเข้าใจจากผลวิจัยระยะที่ 1 และกำหนดแนวทางการวิจัยระยะที่ 2 2. กิจกรรมการกำหนดกลไกเฝ้าระวังและประเมินขีดความสามารถในการรองรับของพื้นที่ โดยทีมวิจัยหลักและทีมวิจัยชุมชน 3. เก็บข้อมูลนักท่องเที่ยวที่มาเยือนหมู่บ้าน และประเมินผลกระทบจากนักท่องเที่ยว	1. ประชุมทีมวิจัยหลักและทีมวิจัยชุมชน ในการกำหนดแนวทางการดำเนินงานวิจัย และจัดกิจกรรม เพื่อกำหนดกลไกเฝ้าระวัง 2. กำหนดทีมวิจัยชุมชน ประสานงานกับชุมชน เพื่อเก็บข้อมูลนักท่องเที่ยวและผลการประเมินผลกระทบจากนักท่องเที่ยว	1. เกิดการสร้างความรู้ความเข้าใจร่วมกับทีมวิจัยชุมชน 2. นักวิจัยชุมชนอย่างน้อย 20 คน เข้าใจงานวิจัยเพื่อท้องถิ่นและพร้อมปฏิบัติงาน 3. ได้แผนงานการกำหนดกลไกเฝ้าระวังและประเมินขีดความสามารถในการรองรับของพื้นที่โดยทีมวิจัยหลักและทีมวิจัยชุมชน 4. เกิดการออกแบบเครื่องมือวิจัยร่วมกัน 5. ได้ชุดเครื่องมือวิจัย	1. ทีมวิจัยและชุมชนมีความเข้าใจเกี่ยวกับการประเมินศักยภาพของพื้นที่และการกำหนดขีดความสามารถในการรองรับของพื้นที่เพื่อการท่องเที่ยวโดยชุมชน 2. ทีมวิจัยและชุมชนได้กำหนดแผนงานเฝ้าระวัง ติดตาม การกำหนดขีดความสามารถการรองรับของพื้นที่ท่องเที่ยวในชุมชนด้านต่าง ๆ 3. ทีมวิจัยและชุมชนได้ออกแบบเครื่องมือวิจัยร่วมกัน

ระยะเวลา	เปรียบเทียบกิจกรรม		เปรียบเทียบผลที่คาดว่าจะได้รับกับผลที่เกิดขึ้น	
	กิจกรรมที่ได้วางแผน	กิจกรรมที่ทำ	ผลที่คาดว่าจะได้รับ	ผลที่เกิดขึ้น
เดือน 3-6	1. การศึกษาข้อมูลต้นแบบชุมชนที่มี การจัดการขยะและวางแผนการ จัดการขยะ 2. การเก็บข้อมูลแหล่งที่มาของขยะ เพื่อวิเคราะห์วางแผนการจัดการที่ เหมาะสม 3. กิจกรรมสำรวจ และค้นหาสาเหตุที่ ก่อให้เกิดผลกระทบต่อคุณภาพ แหล่งน้ำของชุมชน 4. การสำรวจแหล่งน้ำทางธรรมชาติใน แต่ละจุดเปรียบเทียบโดยการส่งน้ำ ตรวจคุณภาพทางวิทยาศาสตร์ ห้อง Lab พร้อมจัดเวทีชุมชนเพื่อ วิเคราะห์ผลร่วมกับชุมชน 5. การศึกษาข้อมูลชุมชนด้าน พฤติกรรมที่ส่งผลต่อสุขภาวะและ สภาพจิตใจ(1) 6. เก็บข้อมูลนักท่องเที่ยวที่มาเยือน หมู่บ้าน และประเมินผลกระทบจาก นักท่องเที่ยวหมู่บ้าน และการประเมินผล กระทบจากนักท่องเที่ยว	1. ทีมวิจัยหลักและทีมวิจัยชุมชน พร้อมกับ ตัวแทนคณะกรรมการหมู่บ้าน กลุ่มสตรี ไปศึกษาดูงานการจัดการขยะแบบมีส่วน ร่วม ณ อบต. ดอนแก้ว อ.แม่ริม จ. เชียงใหม่ 2. ทีมวิจัยชุมชนเก็บข้อมูลแหล่งที่มาของ ขยะแต่ละครัวเรือนและการจัดการขยะ 3. สำรวจและค้นหาสาเหตุที่ก่อให้เกิด ผลกระทบต่อคุณภาพแหล่งน้ำของชุมชน 4. การสำรวจแหล่งน้ำทางธรรมชาติ เก็บ ตัวอย่างน้ำ เพื่อส่งตรวจคุณภาพน้ำใน ห้องปฏิบัติการ 5. ทีมวิจัยจัดกิจกรรมประเมินสุขภาพและ สุขภาวะ ร่วมกับหน่วยงานภาคี รพ.สต. เพื่อการประเมินสุขภาพและสุขภาวะของ สมาชิกชุมชน(1) 6. นักวิจัยชุมชน เก็บข้อมูลนักท่องเที่ยว ที่มาเยือนหมู่บ้าน และการประเมินผล กระทบจากนักท่องเที่ยว	<u>Outputs</u> 1. เกิดแผนการจัดการขยะ น้ำเสียแบบ มีส่วนร่วมอย่างน้อย 2 แผนงาน 2. เกิดชุมชนสีเขียว 3. เกิดระบบการจัดการน้ำที่มีคุณภาพ 4. ได้ข้อมูลสาเหตุ ปัญหาและแนว ทางการจัดการขยะและน้ำเสีย รวมทั้งน้ำดื่มของชุมชน 5. ได้ข้อมูลนักท่องเที่ยวในรอบปีเพื่อ วิเคราะห์ด้านจิตวิทยาและการ กระจายตัวของนักท่องเที่ยว 6. เกิดผลการวิจัยด้านคุณภาพน้ำ 7. ได้แผนการจัดการคุณภาพน้ำของ ชุมชนอย่างน้อย 1 แผนงาน 8. ได้เอกสารองค์ความรู้ เทคนิค วิธีการทางวิทยาศาสตร์ 9. เกิดการเรียนรู้เครื่องมือ เทคนิค วิธีการทางวิทยาศาสตร์ร่วมกัน 10. ได้ข้อมูลชุมชนด้านพฤติกรรมที่ ส่งผลต่อสุขภาวะและสภาพจิตใจ 11. ได้แผนการจัดการชุมชนด้านสุข ภาวะชุมชน	1. ชุมชนกำหนดมาตรการจัดการ ขยะในชุมชนและการจัดการ น้ำดื่มอย่างมีส่วนร่วมของ ชุมชน 2. จัดทำเครื่องกรองน้ำอย่างง่าย เพื่อใช้บริโภคในครัวเรือน 3. ได้ผลการตรวจวิเคราะห์ คุณภาพน้ำอย่างละเอียดใน ห้องปฏิบัติการ เพื่อนำไปใช้ ติดตามเฝ้าระวัง และใช้ เครื่องมืออย่างง่ายที่ชุมชน สามารถตรวจสอบได้ด้วย ตนเองเป็นระยะ 4. ชุมชนเข้าใจในการนำ เครื่องมือมาใช้ตรวจวัด คุณภาพน้ำ และสิ่งที่ค้นพบ และติดตามเป็นระยะ 5. ได้ข้อมูลชุมชนด้านพฤติกรรม ที่ส่งผลต่อสุขภาวะและ ผลกระทบจากนักท่องเที่ยว 6. ได้กำหนดแผนงาน(ร่าง)เพื่อ การตรวจสุขภาพของชุมชน ด้วยตนเอง

ระยะเวลา	เปรียบเทียบกิจกรรม		เปรียบเทียบผลที่คาดว่าจะได้รับกับผลที่เกิดขึ้น	
	กิจกรรมที่ได้วางแผน	กิจกรรมที่ทำ	ผลที่คาดว่าจะได้รับ	ผลที่เกิดขึ้น
เดือนที่ 7-9	1. การสำรวจการผลิตน้ำดื่ม การเก็บข้อมูลขั้นตอนการผลิตเพื่อหาสาเหตุของการปนเปื้อนในน้ำดื่มและหาแนวทางการจัดการที่เหมาะสม 2. กิจกรรมสำรวจ และศึกษาเส้นทางท่องเที่ยวใหม่และพัฒนากิจกรรมท่องเที่ยวรูปแบบใหม่ 3. กิจกรรมค้นหาองค์ความรู้ ภูมิปัญญาของชุมชนเพื่อฟื้นฟู สร้างสำนึกและหาทางเลือกของกิจกรรมการท่องเที่ยวทางเลือกใหม่ 4. การศึกษาข้อมูลชุมชนด้านพฤติกรรมที่ส่งผลต่อสุขภาวะและสภาพจิตใจ(2) 5. 6. เก็บข้อมูลนักท่องเที่ยวที่มาเยือนหมู่บ้าน และประเมินผลกระทบจากนักท่องเที่ยว	1. ทีมนักวิจัยหลักและนักวิจัยชุมชน เก็บข้อมูลขั้นตอนการผลิตน้ำดื่ม เพื่อหาสาเหตุของการปนเปื้อนในน้ำดื่ม 2. การพัฒนากิจกรรมการท่องเที่ยวรูปแบบใหม่ 3. ทีมวิจัยจัดกิจกรรมประเมิน สุขภาพและสุขภาวะ ร่วมกับหน่วยงานภาคี รพ.สต.เพื่อการประเมินสุขภาพและสุขภาวะของสมาชิกชุมชน(2) เฉพาะกลุ่มสมาชิกโฮมสเตย์ เพื่อเปรียบเทียบผลการประเมิน 4. เก็บข้อมูลนักท่องเที่ยวที่มาเยือนหมู่บ้าน และประเมินผลกระทบจากนักท่องเที่ยว	1.เกิดกิจกรรมและเส้นทางท่องเที่ยวใหม่เพื่อการกระจายตัวของนักท่องเที่ยวอย่างน้อย 1 โปรแกรมการท่องเที่ยว 2.ได้เอกสารสรุปองค์ความรู้ ภูมิปัญญาของชุมชนเพื่อฟื้นฟู สร้างสำนึกและหาทางเลือกของกิจกรรมการท่องเที่ยวทางเลือกใหม่ 3.เกิดการรวมกลุ่มของชุมชนอย่างน้อย 30 คนในการสร้างกลไกเฝ้าระวังเรื่องขยะ ระบบน้ำ และด้านจิตวิทยา สุขภาวะชุมชน 4.เกิดกลุ่ม กลไกเฝ้าระวังอย่างน้อย 3 กลุ่ม	1. ไม่สามารถดำเนินการจัดเส้นทางท่องเที่ยวใหม่ได้ โดยชุมชนเลือกดำเนินกิจกรรมส่งเสริมการท่องเที่ยว 2. คณะกรรมการบริหารหมู่บ้านนำผลการดำเนินการวิจัยด้านการตรวจคุณภาพน้ำ ไปทำความเข้าใจกับสมาชิกของชุมชน และกำหนดให้มีตัวแทนคณะกรรมการฯ ติดตามเฝ้าระวัง การจัดการขยะ การจัดการน้ำดื่ม และด้านสุขภาวะของคนในชุมชน 3. มีกลุ่มชุมชน ที่เป็นกลไกเฝ้าระวังด้านขยะ ระบบน้ำอุปโภคและบริโภค และด้านสุขภาวะ

ระยะเวลา	เปรียบเทียบกิจกรรม		เปรียบเทียบผลที่คาดว่าจะได้รับกับผลที่เกิดขึ้น	
	กิจกรรมที่ได้วางแผน	กิจกรรมที่ทำ	ผลที่คาดว่าจะได้รับ	ผลที่เกิดขึ้น
เดือนที่ 10-12	- ศึกษาผลการดำเนินงานวิจัยและสรุปรูปแบบบริหารจัดการพื้นที่ท่องเที่ยวโดยชุมชน - จัดเวทีคืนข้อมูลสู่ชุมชน - จัดเวทีถอดบทเรียนชุมชน เพื่อวิเคราะห์วิธีการจัดการขีดความสามารถในการรองรับการจัดการท่องเที่ยวโดยชุมชน - เขียนรายงานวิจัย	- สรุปผลการดำเนินงานวิจัย - จัดประชุมเวทีชุมชนร่วมกับกลุ่มสมาชิกโฮมสเตย์ - ถอดบทเรียนการวิเคราะห์คุณภาพน้ำ และวิธีการตรวจวัดที่ใช้เครื่องมือทางวิทยาศาสตร์โดยนักวิจัยชุมชนสามารถทำได้ด้วยตนเอง - เขียนรายงานวิจัย	- ได้เอกสารการสังเคราะห์ชุดความรู้ผลการดำเนินงานวิจัยและสรุปรูปแบบบริหารจัดการพื้นที่ท่องเที่ยวโดยชุมชน - เกิดแผนและแนวทางการจัดการท่องเที่ยวโดยชุมชนที่เหมาะสมอย่างน้อย 5 แผนงาน - ได้วิธีการจัดการขีดความสามารถในการรองรับการจัดการท่องเที่ยวโดยชุมชน - รายงานวิจัยฉบับสมบูรณ์ - หน่วยงานภาคีอย่างน้อย 1 หน่วยงานสามารถนำผลการวิจัยไปใช้ประโยชน์ได้ - เกิดนักวิจัยเพื่อท้องถิ่นอย่างน้อย 10 คน - เกิดการนำผลงานวิจัยไปใช้ประโยชน์สู่สาธารณะ - ได้ Carrying Capacity ในด้านต่างๆ ได้แผนการจัดการ/แนวทางในการจัดการขีดความสามารถในการรองรับการท่องเที่ยว	- ได้พัฒนาร่างเอกสารสรุปผลดำเนินงานวิจัย และการจัดการพื้นที่เพื่อรองรับการท่องเที่ยวโดยชุมชน - ร่างแผนงานและแนวทางการจัดการท่องเที่ยวโดยชุมชนอย่างเหมาะสม - ได้วิธีการจัดการขีดความสามารถในการรองรับการจัดการท่องเที่ยวโดยชุมชน - หน่วยงานภาคี (รพ.สต. ห้วยแก้ว) สามารถนำผลวิจัยไปใช้ประโยชน์ในการวางแผนพัฒนาระบบป้องกันและดูแลสุขภาวะของชุมชนได้ - มีจำนวนนักวิจัยที่มีความพร้อมในการกำหนดการเฝ้าระวัง - ได้กำหนด CC .ในด้านกายภาพ สิ่งแวดล้อม สังคม วัฒนธรรม

ภาคผนวก ข

บทความสำหรับการเผยแพร่และกิจกรรมที่เกี่ยวข้องกับการนำผลวิจัยไปใช้ประโยชน์

ภาคผนวก ข

บทความสำหรับการเผยแพร่และกิจกรรมที่เกี่ยวข้องกับการนำผลวิจัยไปใช้ประโยชน์

กิจกรรมการสำรวจและค้นหาสาเหตุที่ก่อให้เกิดผลกระทบต่อคุณภาพแหล่งน้ำของชุมชนแม่กำปอง การยกระดับกระบวนการดูแลรักษาสุขภาพของคนในชุมชนผ่านความร่วมมือของ รพสต.

บ้านแม่กำปอง ตำบลห้วยแก้ว อำเภอแม่ออน จังหวัดเชียงใหม่ ถือเป็นชุมชนท่องเที่ยวที่มีชื่อเสียงมากที่สุดแห่งหนึ่ง จากการที่ชุมชนได้ดำเนินการจัดการการท่องเที่ยวมาอย่างยาวนาน ชุมชนจึงมีความเข้าใจต่อสภาพปัญหาที่ได้รับจากการท่องเที่ยว นำไปสู่การสร้างแนวทางการแก้ปัญหา และแนวทางการพัฒนาที่สอดคล้องกับวิถีของชุมชน รวมถึงสร้างแนวทางในการจัดการการท่องเที่ยวโดยคนในชุมชนได้อย่างเหมาะสม ในตลอดระยะเวลาที่ผ่านมา อย่างไรก็ตาม ด้วยสถานการณ์และบริบทต่างๆ ที่เปลี่ยนแปลงไป ทำให้ชุมชนแม่กำปองจึงยังคงประสบกับปัญหาต่างๆ จากการท่องเที่ยว ซึ่งไม่เพียงส่งผลกระทบต่อการท่องเที่ยวในชุมชนเท่านั้น แต่อาจส่งผลกระทบต่อวิถีชีวิตของผู้คนและชุมชนในระยะยาวอีกด้วย

โครงการวิจัย การศึกษาขีดความสามารถในการรองรับ (Carrying Capacity) การท่องเที่ยวโดยชุมชนของบ้านแม่กำปอง อำเภอแม่ออน จังหวัดเชียงใหม่ ระยะที่ 2 เลขที่สัญญา RDG5550066 เป็นโครงการวิจัยที่ทำให้ชุมชนได้ตระหนักถึงปัญหา และผลกระทบที่เกิดจากการท่องเที่ยวต่อชุมชน โดยมีเป้าหมายให้ชุมชนสามารถประเมินศักยภาพของตนเพื่อนำไปสู่การวางแผนรูปแบบการจัดการความสามารถในการรองรับที่เหมาะสม งานวิจัยนี้ได้กำหนดขอบเขตความสามารถในการรองรับของชุมชนท่องเที่ยวใน 4 ประเด็นหลัก ได้แก่ ขีดความสามารถในการรองรับด้านกายภาพ ขีดความสามารถในการรองรับด้านสิ่งแวดล้อมหรือนิเวศวิทยา ขีดความสามารถในการรองรับด้านสังคมและวัฒนธรรม และขีดความสามารถในการรองรับด้านจิตวิทยาและสุขภาพ โดยเฉพาะประเด็นด้านสุขภาพ ถือเป็นปัญหาที่ส่งผลกระทบต่อคนในชุมชนโดยตรง เนื่องจากคนในชุมชนมีวิถีชีวิตที่สัมพันธ์กับสภาพแวดล้อมและทรัพยากรต่างๆ ซึ่งเป็นต้นทุนสำคัญของการท่องเที่ยวโดยชุมชนบ้านแม่กำปอง กิจกรรมในชีวิตประจำวันของผู้คนจึงมีส่วนทำให้เกิดความเสื่อมโทรมของทรัพยากร ในทางกลับกันทรัพยากรที่เสื่อมโทรมย่อมส่งผลกระทบต่อสุขภาพของผู้คนในชุมชนอย่างหลีกเลี่ยงไม่ได้

จากการดำเนินการวิจัย นักวิจัยชุมชนแม่กำปองจึงได้ดำเนินกิจกรรมเพื่อให้ได้มาซึ่งองค์ความรู้เพื่อการแก้ปัญหาด้านสุขภาพของคนในชุมชนที่ได้รับผลกระทบจากความเสื่อมโทรมของทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม โดยเฉพาะทรัพยากรน้ำซึ่งเป็นปัจจัยสำคัญทั้งในด้านการท่องเที่ยวและการดำรงชีพ โดยได้ดำเนินการเก็บข้อมูลตั้งแต่วงช่วงของการดำเนินงานวิจัยในระยะที่ 1 ได้แก่การเก็บตัวอย่างน้ำจากแหล่งน้ำธรรมชาติตามจุดที่กำหนดเพื่อนำมาตรวจสอบในเบื้องต้นโดยเครื่องมือตรวจวัดคุณภาพน้ำอย่างง่าย รวมถึงนำตัวอย่างน้ำตรวจโดยละเอียดอีกครั้งในห้องปฏิบัติการกลาง กระทรวงเกษตรฯ ซึ่งผลจากการตรวจสอบคุณภาพน้ำในครั้งนี้พบว่าแหล่งน้ำในชุมชนแม่กำปองมีการปนเปื้อนของเขม่าควัน รวมถึงมีอาชีวนิก และโคลิฟอร์มปนเปื้อนในแหล่งน้ำจำนวนหนึ่งซึ่งหากมีการอุปโภคบริโภคอาจเป็นอันตรายต่อสุขภาพในระยะยาวได้

ด้วยความตระหนักถึงความสำคัญของปัญหาดังกล่าวคณะนักวิจัยชุมชนแม่กำปองจึงได้ประชุมเพื่อวางแผนการเก็บตัวอย่างน้ำในแหล่งน้ำธรรมชาติอีกครั้งในแผนการวิจัยในระยะที่ 2 เพื่อหาสาเหตุของการเกิดสารปนเปื้อนในแหล่งน้ำ โดยคณะนักวิจัยได้ทำการสำรวจแหล่งน้ำธรรมชาติตั้งแต่บริเวณต้นน้ำจนถึงปลายน้ำ จุดจ่ายน้ำและจุดน้ำผ่าน เพื่อเก็บข้อมูลรายละเอียดของกิจกรรมของชุมชนที่ตั้งอยู่ใกล้ชิดกับแหล่งน้ำ นอกจากนี้ยังมีการเก็บตัวอย่างน้ำตามจุดต่างๆ รวมถึงน้ำอุปโภคจากประปาภูเขาเพื่อตรวจสอบคุณภาพน้ำอีกครั้ง ซึ่งหลังจากการนำตัวอย่างน้ำที่เก็บจากแหล่งน้ำมาทดสอบและเทียบกับผลการทดสอบคุณภาพน้ำที่ทำการเก็บตัวอย่างในครั้งแรกพบว่าพบว่าน้ำที่เก็บตัวอย่างจากบริเวณปลายน้ำมีขยะและเขม่าปนเปื้อน และบริเวณปลายน้ำตรวจสอบพบสารโคลิฟอร์ม ซึ่งจากการสำรวจของคณะนักวิจัยพบว่าเป็นบริเวณที่มีการเลี้ยงไก่ และมีการทิ้งสิ่งปฏิกูลลงแหล่งน้ำ

นอกจากนั้นคณะนักวิจัยยังได้เก็บตัวอย่างน้ำจาก “น้ำดื่มแม่กำปอง” น้ำดื่มที่ผลิตขึ้นเพื่อบริโภคในชุมชนมาตรวจสอบคุณภาพเนื่องจากใช้แหล่งน้ำธรรมชาติเป็นแหล่งผลิต ซึ่งหากคุณภาพของน้ำดื่มไม่มีคุณภาพเพียงพอต่อการนำมาบริโภคอาจส่งผลกระทบต่อคนในชุมชนในระยะยาวได้ ซึ่งหลังจากการพบสาเหตุของการเกิดสารพิษปนเปื้อนในแหล่งน้ำที่ทำให้แหล่งน้ำธรรมชาติมีคุณภาพต่ำแล้ว ชุมชนจะได้ดำเนินการค้นหาแนวทางแก้ไขในเบื้องต้นต่อไป

ไม่เพียงแต่การวิเคราะห์หาสาเหตุของการเกิดสารปนเปื้อนในแหล่งน้ำเท่านั้น คณะนักวิจัยยังได้นำผลการตรวจสอบคุณภาพน้ำคืนสู่ชุมชนเพื่อให้คนในชุมชนตระหนักถึงปัญหาความเสี่ยงของทรัพยากรน้ำในชุมชน รวมถึงนำองค์ความรู้เรื่องการประดิษฐ์เครื่องกรองน้ำอย่างง่ายที่ชุมชนสามารถผลิตได้ด้วยตัวเอง เผยแพร่ให้แก่คนในชุมชนเพื่อให้ชุมชนมีแนวทางในการป้องกันตนเองในเบื้องต้นจากการบริโภคน้ำดื่มซึ่งอาจมีสารปนเปื้อนซึ่งนำไปสู่ปัญหาสุขภาพของคนในชุมชน

กิจกรรมสำรวจ และค้นหาสาเหตุที่ก่อให้เกิดผลกระทบต่อคุณภาพแหล่งน้ำของชุมชนไม่เพียงแต่เป็นการแก้ไขสถานการณ์ปัญหาทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมในชุมชนโดยคนในชุมชนเท่านั้น การดำเนินกิจกรรมดังกล่าวยังมีการร่วมมือกันระหว่างหน่วยงานและองค์กรต่างๆ ทั้งนักวิชาการ ผู้ประกอบการธุรกิจที่ตั้งอยู่ในชุมชน (Fight of the Gibbon) เจ้าหน้าที่ อบต. และ โรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพประจำตำบล (รพ.สต.) โดยเฉพาะ รพ.สต. นอกจากจะร่วมดำเนินการวิจัยในขั้นตอนต่างๆ ตั้งแต่การเก็บข้อมูล การให้คำแนะนำในกระบวนการทำงานด้านต่างๆ การเผยแพร่องค์ความรู้เกี่ยวกับสุขภาพ ฯลฯ ให้แก่คนในชุมชนแล้ว ในอนาคต รพ.สต. ยังจะนำผลจากการดำเนินงานมาใช้ในการสร้างแผนสุขภาพในระดับตำบล ซึ่งถือได้ว่าการดำเนินการวิจัยของชุมชนแม่กำปองเป็นต้นแบบที่สามารถยกระดับองค์ความรู้และขยายผลที่ได้รับไปสู่การดูแลสุขภาพของคนในตำบล โดยเฉพาะปัญหาสุขภาพที่มีผลกระทบจากการคุณภาพของสิ่งแวดล้อมที่เสื่อมโทรม

โครงการวิจัย “การศึกษาขีดความสามารถในการรองรับ (Carrying Capacity) การท่องเที่ยวโดยชุมชนของบ้านแม่กำปอง อำเภอแม่ออน จังหวัดเชียงใหม่ ระยะที่ 2” โดยมีประเด็นขีดความสามารถในการรองรับด้านจิตวิทยาและสุขภาพเป็นกรอบในการวิจัย ไม่เพียงเป็นการวิจัยเพื่อตอบคำถามในบริบทด้านการ

ท่องเที่ยวเท่านั้น หากแต่ช่วยให้นักวิจัยรวมถึงคนในชุมชนแม่กำปองได้ตระหนักถึงปัญหาด้านสุขภาพของคนในชุมชนที่เกิดจากความเสื่อมโทรมของทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม กระทั่งเกิดการร่วมมือร่วมใจของคนในชุมชนในการแสวงหาแนวทางในการดูแลรักษาสิ่งแวดล้อมซึ่งเป็นสาเหตุหนึ่งของปัญหาสุขภาพของคนในชุมชน ไม่เพียงเท่านั้น จากการดำเนินการวิจัยร่วมกับ รพ.สต. ยังทำให้ รพ.สต. เล็งเห็นความสำคัญของปัญหาและแนวทางการแก้ไขปัญหาที่ได้รับจากการวิจัย และมีแนวคิดที่จะนำองค์ความรู้ที่ได้รับไปใช้เป็นส่วนหนึ่งของแผนดูแลสุขภาพในระดับตำบล ซึ่งถือเป็นการนำองค์ความรู้จากการวิจัยนำไปใช้เพื่อเป็นประโยชน์ต่อสังคมในวงกว้างโดยความร่วมมือของหน่วยงานในท้องถิ่น

บทความสำหรับการเผยแพร่

ชื่อผลงาน การศึกษาขีดความสามารถในการรองรับ (Carrying Capacity) การท่องเที่ยวโดยชุมชนของบ้านแม่กำปอง อำเภอแม่ออน จังหวัดเชียงใหม่ (ระยะที่ 2)

ชื่อผู้วิจัย อาจารย์ ดร.ฐิติ ฐิติจำเริญพร และคณะ

บ้านแม่กำปอง เป็นชุมชนขนาดเล็กที่มีอายุยาวนานกว่าร้อยปี ประชากรส่วนใหญ่อพยพจากพื้นที่อำเภอดอยสะเก็ด มาตั้งบ้านเรือนบริเวณใกล้ ๆ กับแม่น้ำลำห้วย ซึ่งสมัยก่อนมีดอกไม้ชนิดหนึ่ง ดอกมีลักษณะสีเหลืองแดงขึ้นอยู่โดยมากเรียกว่า “ดอกกำปอง” จึงเป็นที่มาของชื่อของหมู่บ้าน “แม่กำปอง” บ้านแม่กำปองตั้งอยู่ในเขตพื้นที่กิ่งอำเภอแม่ออน จังหวัดเชียงใหม่ พื้นที่ส่วนใหญ่ (ร้อยละ 98) เป็นเนินเขาสูง (ประมาณ 1,300 เมตรจากระดับน้ำทะเล) มีอากาศหนาวเย็นตลอดทั้งปี ชาวบ้านในพื้นที่ประกอบอาชีพปลูกเมือง ทำไร่ชาและสวนกาแฟ เป็นชุมชนที่นักท่องเที่ยวเข้ามาเยี่ยมชมตลอดปี สถานที่และกิจกรรมการท่องเที่ยวที่สำคัญได้แก่ น้ำตกแม่กำปอง ดอยม่อนล้าน เส้นทางเดินป่าเพื่อเยี่ยมชมและสัมผัสความหลากหลายทางธรรมชาติ ชมวิวทิวทัศน์ที่ดอยม่อนล้าน เยี่ยมชมซากุระบาน (ในเดือนธันวาคมถึงกุมภาพันธ์) กิจกรรมศึกษาวิถีชีวิตและวัฒนธรรมความเป็นอยู่ของชาวบ้านในชุมชน

โครงการวิจัยเรื่อง การศึกษาขีดความสามารถในการรองรับ (Carrying Capacity) การท่องเที่ยวโดยชุมชนของบ้านแม่กำปอง อำเภอแม่ออน จังหวัดเชียงใหม่ (ระยะที่ 2) มีวัตถุประสงค์เพื่อทำให้ชุมชนได้ตระหนักถึงปัญหาและผลกระทบที่เกิดจากการท่องเที่ยวโดยชุมชน มีเป้าหมายให้ชุมชนสามารถประเมินศักยภาพของตนเอง เพื่อนำไปสู่การวางแผนรูปแบบการจัดการขีดความสามารถในการรองรับประเด็นปัจจัย 4 ด้าน ประกอบด้วย ขีดความสามารถในการยอมรับด้านกายภาพ ขีดความสามารถในการรองรับด้านสิ่งแวดล้อม (นิเวศวิทยา) ขีดความสามารถในการรองรับด้านสังคมและวัฒนธรรม และขีดความสามารถในการรองรับด้านจิตวิทยาและสุขภาพ โดยเน้นหนักในประเด็นทางด้านสุขภาพ ซึ่งเป็นปัญหาที่ส่งผลกระทบต่อชาวบ้านในชุมชนโดยตรง สืบเนื่องจากวิถีการดำเนินชีวิตของคนในชุมชนที่มีความสัมพันธ์สอดคล้อง เป็นอันหนึ่งอันเดียวกันกับสภาพแวดล้อมและทรัพยากรธรรมชาติ ถ้ากิจกรรมในชีวิตประจำวันของผู้คนเป็นตัวเร่งให้เกิดความเสื่อมโทรมของทรัพยากรทางธรรมชาติ ความเสื่อมโทรมนั้นย่อมส่งผลกระทบต่อสุขภาพของคนในชุมชนซึ่งเป็นต้นทุนทางสังคมที่สำคัญของการท่องเที่ยวโดยชุมชนแม่กำปอง อย่างหลีกเลี่ยงไม่ได้

ผลที่ได้จากการดำเนินกิจกรรมวิจัย คือ องค์ความรู้ด้านการแก้ไขปัญหาสุขภาพของคนในชุมชนแม่กำปอง ที่เกิดจากความเสื่อมโทรมทางทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม โดยเฉพาะทรัพยากรน้ำ ผ่านวิธีการเก็บตัวอย่างน้ำ (ตรงกับช่วงเวลาของการดำเนินโครงการวิจัยระยะที่ 1) จากแหล่งน้ำธรรมชาติ เพื่อทำการตรวจสอบเบื้องต้นโดยเครื่องมือตรวจวัดคุณภาพน้ำอย่างง่าย เข้าสู่กระบวนการตรวจสอบอย่างละเอียดในห้องปฏิบัติการกลาง กระทรวงเกษตรและสหกรณ์การเกษตรอีกครั้ง ผลการตรวจสอบพบว่า น้ำในชุมชนแม่กำปองมีการปนเปื้อนของเขม่าควัน มีสารอาซิติก และโคโลฟอร์ม ซึ่งอาจเป็นอันตรายต่อสุขภาพของคนในชุมชนและนักท่องเที่ยวในระยะยาว

ด้วยการตระหนักถึงปัญหาดังกล่าว ทีมวิจัยจึงได้ประชุมเพื่อวางแผนการเก็บตัวอย่างน้ำในแหล่งน้ำธรรมชาติของชุมชนแม่กำปองตั้งแต่ต้นน้ำจนถึงปลายน้ำ จุดจ่ายน้ำ จุดน้ำผ่าน รวมทั้งการเก็บตัวอย่างน้ำจาก “น้ำดื่มแม่กำปอง” น้ำดื่มที่ผลิตขึ้นเพื่อบริโภคในชุมชน ตลอดจนการเก็บข้อมูลรายละเอียดกิจกรรมของชุมชนที่ตั้งอยู่บริเวณแหล่งน้ำในการดำเนินโครงการวิจัยระยะที่ 2 เพื่อหาสาเหตุของสารปนเปื้อนอีกครั้ง การ

ตรวจสอบคุณภาพน้ำของทีมีวิจัย ส่งผลให้คนในชุมชนแม่กำปองตระหนักถึงปัญหาความเสื่อมโทรมของทรัพยากรน้ำในพื้นที่ ก่อให้เกิดการเผยแพร่องค์ความรู้การประดิษฐ์เครื่องกรองน้ำอย่างง่าย ซึ่งคนในชุมชนสามารถผลิตได้ด้วยตนเอง เพื่อใช้เป็นแนวทางในการป้องกันเบื้องต้นจากการบริโภคน้ำดื่มที่อาจมีสารปนเปื้อนของคนในชุมชนได้

กิจกรรมสำรวจและการค้นหาสาเหตุการเกิดผลกระทบด้านลบของคุณภาพแหล่งน้ำในชุมชน ยังได้รับความร่วมมือจากชุมชน นักวิชาการ ผู้ประกอบการธุรกิจ (Flight of the Gibbon) เจ้าหน้าที่องค์การบริหารส่วนตำบล โรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพประจำตำบล ครอบคลุมกระบวนการเก็บข้อมูล การให้คำแนะนำระหว่างขั้นตอนการดำเนินงาน การเผยแพร่ความรู้ด้านสุขภาพ และในอนาคตอันใกล้ โรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพประจำตำบล (รพ.สต.) มีโครงการเพื่อนำผลที่ได้รับจากการดำเนินโครงการวิจัย ไปใช้ในการสร้างแผนสุขภาพระดับตำบล ซึ่งนับได้ว่า การดำเนินโครงการวิจัยดังกล่าว สามารถนำไปใช้เป็นต้นแบบเพื่อยกระดับและขยายผลขององค์ความรู้ไปสู่การดูแลสุขภาพของคนในชุมชนต่างๆ ในประเด็นปัญหาด้านสุขภาพอันมีสาเหตุจากการเสื่อมโทรมของทรัพยากรทางธรรมชาติและสภาพแวดล้อมที่เปลี่ยนแปลงไป โดยเฉพาะชุมชนท่องเที่ยวซึ่งเป็นที่ยินยมนักท่องเที่ยวจำนวนมาก ซึ่งถือเป็นการนำผลของงานวิจัยไปต่อยอดเพื่อใช้ประโยชน์กับชุมชนและสังคมในวงกว้างต่อไป

บันทึกการนำผลงานวิจัยไปใช้ประโยชน์

งานวิจัยเรื่อง การศึกษาขีดความสามารถในการรองรับ (CC) การท่องเที่ยวโดยชุมชนของบ้านแม่กำปอง อ.แม่ออน จ.เชียงใหม่

การนำไปใช้ประโยชน์ของโรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพตำบลห้วยแก้ว

๑.หน่วยงาน/บุคคลได้นำผลงานวิจัยไปใช้ประโยชน์ทางด้านใด

(✓) เชิงวิชาการ

สามารถนำผลวิจัยที่เกี่ยวข้องกับผลกระทบจากการท่องเที่ยวของชุมชนต่อสุขภาวะทางด้านร่างกายและด้านจิตใจของผู้ประกอบการบ้านพักโฮมสเตย์มาเป็นข้อมูลพื้นฐาน โดยทางด้านร่างกายในช่วงฤดูกาลท่องเที่ยวพบว่าพฤติกรรมการบริโภคอาหารของผู้ประกอบการเปลี่ยนไปตามบริการด้านอาหารแก่นักท่องเที่ยวเกิดภาวะเสี่ยงต่อระดับน้ำตาลในเลือดสูงขึ้น และมี BMI (Body Mass Index) เพิ่มขึ้นเมื่อเทียบกับช่วงเวลานอกฤดูกาลท่องเที่ยว ในขณะที่ผลกระทบทางด้านจิตใจของผู้ประกอบการบ้านพักโฮมสเตย์พบว่ามีความเครียดสูงขึ้นในช่วงนอกฤดูกาลท่องเที่ยวเนื่องจากการขาดรายได้กระทบต่อภาวะทางเศรษฐกิจของครอบครัว

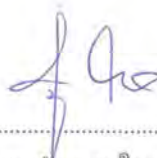
(✓) เชิงนโยบาย

สามารถนำผลการวิจัยมาเป็นแนวทางในการจัดทำแผนการจัดการชุมชนด้านสุขภาวะ เพื่อการติดตามผลกระทบจากการท่องเที่ยวในชุมชนต่อสุขภาวะด้านร่างกายและจิตใจ ตลอดจนการจัดทำแผนปฏิบัติการด้านการส่งเสริมสุขภาพและการป้องกันโรคจากพฤติกรรมการบริโภคอาหาร ตลอดจนการส่งเสริมสุขภาพจิตแก่กลุ่มผู้ประกอบการบ้านพักโฮมสเตย์อย่างต่อเนื่อง

๒. โปรดระบุถึงหลักฐานการนำไปใช้ประโยชน์ (พร้อมแนบหลักฐานประกอบ)

๒.๑ รายงานการประชุมการนำผลการวิจัยไปใช้ในการจัดทำแผนงาน

๒.๒ แผนปฏิบัติงานด้านสาธารณสุขประจำปี ๒๕๕๗

(นายณัฐพงศ์ ใจบาล)

ผู้อำนวยการโรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพตำบลห้วยแก้ว

๓๐ มกราคม ๒๕๕๗

ภาคผนวก ค

ผลการตรวจสอบคุณภาพน้ำด้วยชุมชน

ภาคผนวก ค ผลการตรวจแบคทีเรียในน้ำใช้(ประปาภูเขา) โดยชุมชน

สถานที่เก็บตัวอย่าง	วันเดือนปี	ผลการตรวจ
จุดที่ 1 ปางใน	28 สิงหาคม 2556	ปกติ
จุดที่ 2 ปางโตน	28 สิงหาคม 2556	ปนเปื้อน
จุดที่ 3 ปางกลาง	28 สิงหาคม 2556	ปกติ
จุดที่ 4 ปางนอก	28 สิงหาคม 2556	ปกติ
จุดที่ 5 โรงน้ำดื่ม	28 สิงหาคม 2556	ปนเปื้อนเล็กน้อย

ผลการตรวจแบคทีเรียในแหล่งน้ำธรรมชาติโดยชุมชน

สถานที่เก็บตัวอย่าง	วันเดือนปี	ผลการตรวจ
จุดที่ 1 ต้นน้ำ	28 สิงหาคม 2556	ปนเปื้อน
จุดที่ 2 กลางน้ำ	28 สิงหาคม 2556	ปกติ
จุดที่ 3 ถึงเก็บน้ำโรงน้ำดื่ม	28 สิงหาคม 2556	ปกติ
จุดที่ 4 ปลายน้ำท้ายหมู่บ้าน	28 สิงหาคม 2556	ปนเปื้อนเล็กน้อย

ผลการตรวจแบคทีเรียในแหล่งน้ำอุปโภคและแหล่งน้ำธรรมชาติโดยชุมชน

สถานที่เก็บตัวอย่าง	วันเดือนปี	ผลการตรวจ
แหล่งน้ำอุปโภค		
จุดที่ 1 ปางใน	13 กันยายน 2556	ปกติ
จุดที่ 2 ปางโตน	13 กันยายน 2556	ปกติ
จุดที่ 3 ปางกลาง	13 กันยายน 2556	ปกติ
จุดที่ 4 ปางนอก	13 กันยายน 2556	ปกติ
จุดที่ 5 โรงน้ำดื่ม	13 กันยายน 2556	ปกติ
แหล่งน้ำธรรมชาติ		
จุดที่ 1 ต้นน้ำ	13 กันยายน 2556	ปกติ
จุดที่ 2 กลางน้ำ	13 กันยายน 2556	ปกติ
จุดที่ 3 ถึงเก็บน้ำโรงน้ำดื่ม	13 กันยายน 2556	ปกติ
จุดที่ 4 ปลายน้ำท้ายหมู่บ้าน	13 กันยายน 2556	ปกติ

ภาคผนวก ง

ผลการตรวจสอบคุณภาพน้ำในห้องปฏิบัติการ

ภาคผนวก จ

การจัดการพื้นที่ใช้สอยของบ้านพักโฮมสเตย์

ภาคผนวก ฉ

แบบสอบถามนักท่องเที่ยว

แบบสอบถามนักท่องเที่ยว

ขอความกรุณาตอบแบบสอบถามเพื่อนำข้อมูลไปใช้ประโยชน์ในการบริหารจัดการการท่องเที่ยวแบบโฮมสเตย์
ทั้งนี้คำตอบของท่านจะเก็บรักษาไว้เพื่อการศึกษาวิจัยเท่านั้น *Please answer all these questions below as for
community tourism management and your answer will be used only for the research study.*

ส่วนที่ 1 ข้อมูลทั่วไปผู้ตอบแบบสอบถาม

(กรุณาทำเครื่องหมาย ✓ ในช่อง ☐ ที่ตรงกับคำตอบของท่านหรือเขียนข้อความในช่องว่าง)

Section 1 RESPONDENT'S DEMOGRAPHICS

Please mark ✓ in ☐ as of your appropriate answers or write the word as of your answers in the blank.

1. เพศ ☐ ชาย ☐ หญิง อายุ _____ ปี
Gender Male Female
2. การศึกษา Education
☐ มัธยมศึกษา ☐ ปวช. /ปวส. ☐ ปริญญาตรี ☐ สูงกว่าปริญญาตรี
Highschool Diploma Bachelor Higher than Bachelor
3. อาชีพ Occupation
☐ กำลังศึกษา/ Studying ☐ รับราชการ/ Civil services employee
☐ รัฐวิสาหกิจ/ state enterprise ☐ บริษัทเอกชน Private company
☐ ธุรกิจส่วนตัว Self employed ☐ รับจ้าง employee
☐ อื่น ๆ กรุณาระบุ / others (please identify) _____
4. ปัจจุบันท่านอาศัยอยู่ที่จังหวัด _____
Country of Origin _____
5. ท่านมาท่องเที่ยวครั้งนี้กับ ☐ ครอบครัว ☐ เพื่อน ☐ อื่น ๆ _____
Who is/are accompany with your travel?
☐ Family ☐ Friends ☐ others (please identify) _____
6. จำนวนสมาชิกที่มาด้วยกัน _____ คน
Total number of persons who're accompanied with you; _____ persons
7. ท่านทราบว่าบ้านแม่กำปองเป็นสถานที่ท่องเที่ยวจากแหล่งใด How do you know Mae Khampong Village
☐ เพื่อนแนะนำ/Friends ☐ จากสื่อ/Medias
☐ จากเว็บไซต์/Websits ☐ จู่แวะโดยไม่ตั้งใจ/ accidental visiting
☐ อื่น ๆ/ others (please identify) _____
8. ระยะเวลาที่ท่านมาครั้งนี้ Length of your staying
☐ ไปกลับ Day trip ☐ 1 วัน/ day ☐ 2 วัน/ days ☐ 3 วัน/ days
☐ มากกว่า 3 วัน/ over 3 days
9. ท่านเดินทางมาโดย Which is you type of transport from/to village.
☐ รถยนต์ส่วนตัว/ Private Car ☐ รถตู้/ Van or Coach
☐ รถจักรยานยนต์/ Moterbike ☐ รถจักรยาน/ Bicycle
☐ อื่น ๆ/ others (please identify) _____

ส่วนที่ 2 ข้อมูลเกี่ยวกับประสบการณ์ที่ได้รับจากการท่องเที่ยวบ้านแม่กำปอง

Section 2 Travel opinions and experiences perceived from this village

คำชี้แจง:

กรุณาทำเครื่องหมาย ✓ บนตัวเลขใน ○ ที่ตรงกับประสบการณ์และความพึงพอใจของท่านมากที่สุดเพียงคำตอบเดียว

① หมายถึง ประสบการณ์และความพึงพอใจน้อยที่สุด ⑦ คือ ประสบการณ์และความพึงพอใจมากที่สุดในประเด็นต่อไปนี้

Please mark ✓ on ○ the number which is relate to and experience peception of your's opinions which relate to your experiences percieved and satisfaction level from at least ① to the most ⑦.

ประสบการณ์และความพึงใจการท่องเที่ยว Experience Perceived and Tourism satisfaction	น้อยที่สุด → มากที่สุด At Least The most						
1. สิ่งแวดล้อมทางกายภาพและบรรยากาศชุมชน / Community Physical & surrounding	①	②	③	④	⑤	⑥	⑦
2. ที่พัก ห้องนอน เครื่องนอน หมอน มุ้ง / Accommodation, mattress, pillow	①	②	③	④	⑤	⑥	⑦
3. ห้องน้ำ ห้องส้วม / Bathroom, toilet	①	②	③	④	⑤	⑥	⑦
4. ทัศนียภาพของเจ้าของบ้าน / The hospitality of villagers	①	②	③	④	⑤	⑥	⑦
5. มัคคุเทศก์ท้องถิ่น / Local/ community tour guide	①	②	③	④	⑤	⑥	⑦
6. กิจกรรมการท่องเที่ยวในชุมชน/ Tourism Activities	①	②	③	④	⑤	⑥	⑦
7. การบริการอาหารท้องถิ่น / Authentic food services	①	②	③	④	⑤	⑥	⑦
8. อาหารสะอาดถูกสุขลักษณะ / Hygiene of Food Services	①	②	③	④	⑤	⑥	⑦
9. น้ำอุปโภค น้ำดื่มบริโภค สะอาด ถูกสุขลักษณะ/ Hygiene of water usage	①	②	③	④	⑤	⑥	⑦
10. ความรู้สึกปลอดภัยในชีวิตและทรัพย์สินส่วนตัว/ the feeling towards Safety & Security	①	②	③	④	⑤	⑥	⑦
11. ความรู้สึกอึดอัดจากจำนวนนักท่องเที่ยวในชุมชน The disturbance level which effected by the number of tourists	①	②	③	④	⑤	⑥	⑦
12. ความรู้สึกลำบากใจต่อระเบียบปฏิบัติของชุมชนและประเพณีท้องถิ่น The feeling level effected by the community regulations & local traditions	①	②	③	④	⑤	⑥	⑦
13. ความรู้สึกกังวลใจต่อการเกิดอุบัติเหตุ / the feeling effected by the accident	①	②	③	④	⑤	⑥	⑦
14. ความรู้สึกกังวลใจต่อ สุขภาพและความเจ็บป่วย/ the feeling towards health & sickness	①	②	③	④	⑤	⑥	⑦
15. ความรู้สึกกังวลใจต่อมลภาวะจากแหล่งน้ำ/ the feeling towards water pollution	①	②	③	④	⑤	⑥	⑦
16. ความรู้สึกกังวลใจต่อมลภาวะจากเสียง/ the feeling towards noise pollution	①	②	③	④	⑤	⑥	⑦
17. ความรู้สึกกังวลใจต่อมลภาวะจากอากาศ/ the feeling towards air pollution	①	②	③	④	⑤	⑥	⑦
18. ความรู้สึกกังวลใจต่อมลภาวะจากขยะ/ the feeling towards garbage pollution	①	②	③	④	⑤	⑥	⑦

ข้อเสนอแนะ/ ความเห็นเพิ่มเติม Comments / Suggestions

.....

.....

.....

.....

.....

ขอขอบคุณท่านที่ได้สละเวลาตอบแบบสอบถามเพื่อประโยชน์ในการพัฒนาการท่องเที่ยวชุมชนต่อไป

Thank you very much for your kindly response

ภาคผนวก ข

แบบประเมินสุขภาวะของชุมชน

แบบสอบถามสภาวะ
ของผู้ประกอบการบ้านพัก Home stay บ้านแม่กำปอง จ.เชียงใหม่

ชื่อ-สกุล.....บ้านเลขที่..... ชื่อ-สกุลเจ้าบ้านตามทะเบียนบ้าน.....
 ปีที่เข้าเป็นสมาชิกกลุ่มบ้านพักโฮมสเตย์ พ.ศ.....
 จำนวนสมาชิกในครอบครัว.....คน จำนวนนักท่องเที่ยวที่เข้าพักได้สูงสุด.....คน
 ปริมาณขยะของบ้านท่าน.....ถุงต่อวัน ปริมาณขยะเมื่อนักท่องเที่ยวเข้าพัก.....ถุงต่อวัน
 ท่านกำจัดขยะด้วยวิธี.....สถานที่กำจัดขยะ.....

คำชี้แจง: โปรดทำเครื่องหมาย ✓ ลงในช่องว่างที่ตรงกับระดับความคิด/ความรู้สึกท่านที่สุด

ไม่เลย หมายถึง ไม่เคยมีเหตุการณ์ ความรู้สึกนั้น ๆ เล็กน้อย หมายถึง เคยมีเหตุการณ์ ความรู้สึกในเรื่องนั้นเล็กน้อย
 มาก หมายถึง เคยมีเหตุการณ์ ความรู้สึกในเรื่องนั้นมาก มากที่สุด หมายถึง เคยมีเหตุการณ์ ความรู้สึกในเรื่องนั้น มากที่สุด

ข้อคำถาม	ไม่เลย (0)	เล็กน้อย (1)	มาก (2)	มากที่สุด (3)
1. ท่านรู้สึกกังวลใจกับจำนวนนักท่องเที่ยวที่เข้าพักที่บ้าน				
2. ท่านรู้สึกพึงพอใจกับฐานะความเป็นอยู่ของท่าน				
3. ท่านรู้สึกอึดอัดใจกับนักท่องเที่ยวจำนวนมากในชุมชน				
4. ท่านจะรู้สึกหงุดหงิด ถ้านักท่องเที่ยวไม่ปฏิบัติตามขนบธรรมเนียมและมารยาทไทย				
5. ท่านรู้สึกมั่นคงปลอดภัยในทรัพย์สินขณะที่มีนักท่องเที่ยวอาศัยอยู่ในชุมชน				
6. ท่านประกอบอาหารถูกสุขลักษณะและปลอดภัยสำหรับ ครอบครัวและนักท่องเที่ยว				
7. ท่านมีน้ำสะอาดดื่มและบริโภคเพียงพอตลอดปีสำหรับครอบครัวและนักท่องเที่ยว				
8. ท่านจัดบ้านเรือนเป็นระเบียบเรียบร้อย สะอาด ถูกสุขลักษณะสำหรับครอบครัวและนักท่องเที่ยว				
9. ท่านรู้สึกกังวลหรือถูกรบกวนจากมลพิษจากการท่องเที่ยวของชุมชน				
9.1 อากาศ				
9.2 น้ำ				
9.3 เสียง				
10. การมีนักท่องเที่ยวเข้ามาในชุมชนทำให้วิถีชีวิตท่านเปลี่ยนไป				
11. หากไม่มีนักท่องเที่ยวเข้าพักในชุมชนจะมีผลกระทบต่อท่านและครอบครัว				
12. ท่านอยู่ในชุมชนที่มีสภาพแวดล้อมที่ดีต่อสุขภาพ				

ภาคผนวก ซ

ภาพกิจกรรมวิจัยที่ได้ดำเนินการ

กิจกรรมสำรวจขยะตามเส้นทาง
ศึกษารรรรมชาติและเส้นทางสัญจร
ในชุมชนบ้านแม่กำปอง

กิจกรรมสำรวจระยะตามเส้นทางศึกษาธรรมชาติ
และเส้นทางสัญจรในชุมชนบ้านแม่กำปอง

เวทีคืนข้อมูลสู่ชุมชนและการกำหนดแผนงานจัดการของชุมชนที่เหมาะสม

กิจกรรมศึกษาและสำรวจสุขภาพของชุมชน ร่วมกับหน่วยงานภาคี รพ.ส่งเสริมสุขภาพตำบลห้วยแก้ว อ.แม่ออน

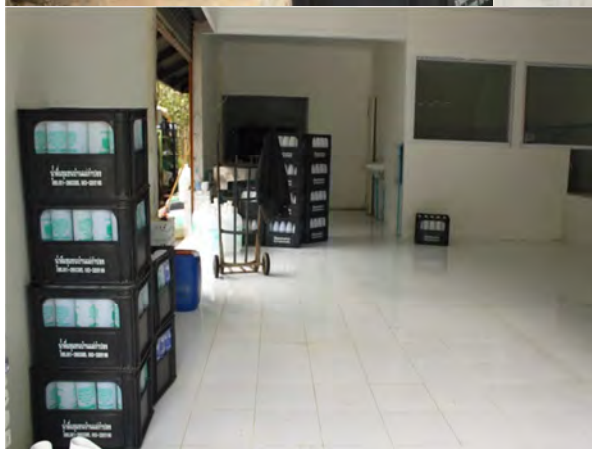

กิจกรรมให้ความรู้ความเข้าใจในการดูแลสุขภาพของชุมชน ร่วมกับหน่วยงานภาคี รพ.ส่งเสริมสุขภาพตำบลห้วยแก้ว อ.แม่ออน

กิจกรรมสำรวจการผลิตน้ำดื่มชุมชน
บ้านแม่กำปอง เพื่อค้นหาสาเหตุ
และแนวทางจัดการที่เหมาะสม

ภาคผนวก ณ

กิจกรรมเผยแพร่ด้านการดูแลสุขภาพและสุขภาวะด้วยตนเองสำหรับชุมชน

ภาคผนวก ฅ

กิจกรรมเผยแพร่ด้านการดูแลสุขภาพและสุขภาวะด้วยตนเองสำหรับชุมชน

1. หัวเราะบำบัด (กรมสุขภาพจิต, 2553)

การหัวเราะแบ่งได้ 2 ประเภท คือ หัวเราะธรรมชาติ เกิดจากถูกกระตุ้นให้มีอารมณ์ขัน ซึ่งเกิดขึ้นในชีวิตประจำวัน และหัวเราะบำบัด เป็นการหัวเราะแบบรู้ตัว เพื่อใช้ประโยชน์จากการหัวเราะกระตุ้นให้สมองหลั่งสารเอนโดर्फิน (Endorphin) ซึ่งเป็นสารที่ทำให้เราอารมณ์ดี มีความสุข

การหัวเราะบำบัดมีหลากหลายแบบ แตกต่างกันไปตามบริบทของแต่ละประเทศ สำหรับประเทศไทย ศูนย์ให้คำปรึกษาและพัฒนาศักยภาพมนุษย์ มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ได้คิดค้นการหัวเราะบำบัด โดยผสมผสานการควบคุมการหายใจ การเปล่งเสียงหัวเราะ และการบริหารร่างกายไปพร้อมกัน ซึ่งเป็นการหัวเราะที่ให้ผลเชิงสุขภาพโดยไม่จำเป็นต้องมีอารมณ์ขัน

ข้อดีของการหัวเราะ

การหัวเราะทำให้เกิดความเปลี่ยนแปลงระบบต่าง ๆ ทางร่างกายได้แก่ ระบบทำงานของสมอง การหัวเราะ ช่วยกระตุ้นการทำงานของเซลล์ประสาทสมองส่วนหน้าซึ่งทำหน้าที่เกี่ยวกับการควบคุมความคิดที่เกี่ยวข้องกับปฏิกิริยาของอารมณ์เชิงบวกและลบ ที่ทำให้เกิดการหลั่งของสารชีวเคมีตัวหนึ่งที่ชื่อว่า endorphin ซึ่งเป็นสารชีวเคมีของสมองที่มีฤทธิ์ทำให้เกิดความสุข นั่นก็คือในด้านที่ส่งผลทำให้อารมณ์ดี มีอารมณ์ขัน สมองก็จะมีการถูกกระตุ้นให้มีเพิ่มพื้นที่การประมวลผลความคิดในเชิงบวก และสร้างสรรค์ มีผลทำให้ร่างกายและจิตใจได้รับการบำบัดและฟื้นฟูอย่างรวดเร็ว

ระบบหายใจ (Breathing) ในระหว่างที่หัวเราะร่างกายมีการหายใจเข้า กลั้นหายใจ และหัวเราะ ทำให้ร่างกายเกิดการเปลี่ยนถ่ายออกซิเจน ฟอกเลือดดำให้เป็นเลือดแดง จึงทำให้เซลล์ประสาทหัวใจ ปอด แข็งแรงขึ้น นอกจากนี้การหัวเราะยังช่วยบริหารร่างกายให้เกิดความร้อนและการเผาผลาญพลังงานสูง ช่วยฆ่าเชื้อโรคและป้องกันโรคเกี่ยวกับทางเดินหายใจ ทั้งไข้หวัด ภูมิแพ้ หอบหืด ไซนัส การกรน ความดันโลหิต โรคหัวใจ และโรคปอด

ระบบย่อยอาหารและการขับถ่าย (Digestion and Gastrointestinal) การหัวเราะบำบัดช่วยให้อวัยวะส่วนท้อง อาทิ ลำไส้ใหญ่ เล็ก ตับ ไต ไส้ กระเพาะ มีการเคลื่อนไหว เกิดการบริหารกระเพาะและลำไส้ ทำให้ระบบย่อยอาหารและการขับถ่ายทำงานดีขึ้น ป้องกันโรคอ้วน หน้าท้องหย่อน ท้องป่อง โรคเบื่ออาหาร กินไม่ลง ท้องผูก ท้องเสีย โรคกระเพาะ และโรคลำไส้ เป็นต้น

ระบบไหลเวียนโลหิต (Circulation and Cardio-vascular system) การหัวเราะบำบัดเป็นการออกกำลังกายทุกส่วนของร่างกายทำให้อวัยวะต่างๆ ได้เคลื่อนไหวเป็นจังหวะเร็วบ้าง ช้าบ้าง หัวใจสามารถสูบฉีดเลือดไปเลี้ยงส่วนต่างๆ มากขึ้น หัวใจทำงานเป็นระบบขึ้น ป้องกันอาการเวียนศีรษะ ปวดศีรษะ อ่อนเพลีย เหนื่อยง่าย เหนื่อยเร็ว เจ็บแน่นหน้าอก โรคหัวใจขาดเลือดและเส้นเลือดหัวใจตีบตัน

ระบบพักผ่อนและผิวหนัง (Rest and Skin system) การหิวระบอบช่วยลดช่วยผ่อนคลายความเครียด ทำให้เส้นประสาท กล้ามเนื้อบริเวณใบหน้า ยืดหยุ่น ไม่ตึงหรือเกร็ง ทำให้ร่างกายเกิดการพักผ่อน นอนหลับสนิท ผิวพรรณดี ไม่เหี่ยวเหี่ยว และไม่เป็นโรคทางผิวหนัง ช่วยให้ร่างกายและจิตใจเกิดความสงบ มีสมาธิมากขึ้น

วิธีการฝึกการหิวระบอบด้วยตนเอง

เน้นฝึกด้วยท่าหิวระบอบ หลายๆท่าต่อเนื่อง เพราะในแต่ละท่าจะมีประโยชน์ต่างกัน โดยใช้เสียง โอ อา อุ เอ อือ นำมาประยุกต์ในกระบวนการหิวระบอบ ซึ่งเป็นเสียงพื้นฐานสากลที่ใช้กันทั่วโลก

เสียงโอ/ท้องหิวระบอบ เป็นการออกเสียงจากท้อง โดยยืนตัวตรง กางขาเล็กน้อย กางแขนออกไปด้านข้างของลำตัว งอแขนเล็กน้อย กำมือทั้งสองข้างโดยชูนิ้วหัวแม่มือขึ้น ตามองตรง สุดลมหายใจเข้าปอดลึกๆ กักลมไว้ จากนั้นค่อยๆปล่อยเสียง “โอ โอะ ๆ ๆ...” เหมือนเสียงขานตาคลอสหิวระบอบ ขณะเดียวกันให้ค่อยๆปล่อยลมหายใจออก พร้อมกับขยับแขนขึ้นลง

เสียงอา/อกหิวระบอบ เป็นการปล่อยเสียงออกจากอก ให้ยืนตรงกางขาเล็กน้อย กางแขนออกไปข้างลำตัวเหมือนนกกระพือปีก หายมือขึ้น และปล่อยมือตามสบาย ตามองตรง สุดลมหายใจลึกๆ กักลมไว้ ค่อยๆปล่อยเสียง “อา อะ ๆ ๆ...” ดังๆเหมือนเสียงเจ้าพ่อหิวระบอบ ขณะเดียวกันให้ปล่อยลมหายใจออก พร้อมกับกระพือแขนขึ้นลง ประโยชน์ของท่าอกหิวระบอบ เมื่อปล่อยเสียงอา จะกระตุ้นให้กล้ามเนื้อบริเวณหน้าอก หัวใจ ปอดและหลอดลมขยายออกไปด้วย ท่านี้จะช่วยให้อวัยวะบริเวณหน้าอกทั้งหมดทำงานได้ดีขึ้น ส่งผลให้การสูดและการไหลเวียนเลือดในร่างกายดีขึ้น

เสียงอุ/คอหิวระบอบ เป็นการปล่อยเสียงออกจากลำคอ เริ่มด้วยยืนตรง กางขาเล็กน้อย แขนแนบลำตัว ยกตั้งฉากชี้ไปข้างหน้า งอนิ้วนางและนิ้วก้อยเข้าหาตัวเอง ยกนิ้วหัวแม่มือขึ้นและชี้นิ้วชี้และนิ้วกลางไปข้างหน้าในลักษณะชิดติดกัน เหมือนทำยิงปืน ตามองตรง จากนั้นสุดลมหายใจลึกๆ กักลมไว้ แล้วค่อยๆปล่อยเสียง “อุ อุ ๆ ๆ...” เหมือนเสียงหมาป่าหอน ขณะเดียวกันค่อยๆปล่อยลมหายใจออก พร้อมกับแทงมือไปข้างหน้า

เสียงเอ/ใบหน้าหิวระบอบ ท่านี้จะทำแบบสบายๆ โดยยืนตามสบาย ค่อยๆยกมือขึ้นมาตามถนัด สุดลมหายใจลึกๆ แล้วขยับทุกนิ้วทั้งหัวแม่มือ ชี้ กลาง นาง และก้อย ตามองตรง ระหว่างนั้นให้ปล่อยเสียง “เอ เอะ ๆ ๆ...” ออกมา เหมือนหยอกล้อเด็ก นอกจากจะได้ฝึกกล้ามเนื้อมัดเล็กที่นิ้วมือแล้วท่ายังช่วยบริหารสมองด้วย ประโยชน์ของท่าใบหน้าหิวระบอบ คนสมัยนี้ชอบคิดมาก บังคับ จึงทำให้เครียด ปวดศีรษะ ปวดสมอง เมื่อปล่อยเสียงเอ ใบหน้าจะมีลักษณะเหมือนกำลังฉีกยิ้มโดยอัตโนมัติ เหมือนเรากำลังเล่นจ๊ะเอ๋กับเด็กตัวเล็กๆ เสียงเอจะทำให้เรายิ้มง่ายขึ้น

เสียงอือ/ สมองหิวระบอบ โดยธรรมชาติของมนุษย์เมื่อเครียดมักจะปิดปาก เป็นเหตุให้ความดันขึ้นสมอง ท่านี้จะช่วยแก้ปัญหาดังกล่าว โดยปิดปากแล้วปล่อยเสียง “อือ ๆ ๆ...” ดันให้เกิดการสั่นสะเทือน ขึ้นไปปวดสมอง เมื่อทำเสร็จจะรู้สึกโล่ง โปร่งสบาย

2. กินถูกหลัก กับ ธงโภชนาการ (กลุ่มงานโภชนาการ โรงพยาบาลราชวิถี, 2556)

การกินอาหารนอกจากปฏิบัติตามหลักโภชนบัญญัติแล้ว การเลือกกินอาหารให้ได้สัดส่วนในปริมาณที่เหมาะสมกับอายุ เพศ และกิจกรรมประจำวันตามธงโภชนาการก็มีความสำคัญยิ่ง เพราะธงโภชนาการจะบอกถึง ปริมาณ สัดส่วน และความหลากหลายของอาหารที่คนไทยอายุ 6 ปีขึ้นไป ผู้ใหญ่ และผู้สูงอายุควรกินใน 1 วัน โดยนำเอา อาหารหลัก 5 หมู่มาแบ่งเป็น 4 ชั้น 6 กลุ่ม ดังนี้

ชั้นที่ 1 กลุ่มข้าว แป้ง กินปริมาณมากที่สุด เพราะเป็นแหล่งพลังงาน

ชั้นที่ 2 กลุ่มผัก และผลไม้ กินปริมาณรองลงมา เพื่อให้ได้วิตามิน แร่ธาตุ และใยอาหาร

ชั้นที่ 3 กลุ่มเนื้อสัตว์ ถั่ว ไข่ และกลุ่มนม กินปริมาณพอเหมาะ เพื่อให้ได้โปรตีนคุณภาพดี เหล็ก และแคลเซียม

ชั้นที่ 4 กลุ่มน้ำมัน น้ำตาล เกลือ กินแต่น้อยเท่าที่จำเป็น

ในภาพจะเห็นว่า สัดส่วนของอาหาร แสดงโดยใช้ขนาดของพื้นที่ พื้นที่มากกินมาก พื้นที่น้อยกินน้อย ส่วนการกินอาหารให้หลากหลายชนิด ไม่ซ้ำจำเจ แสดงโดยใช้ภาพอาหารในแต่ละกลุ่ม ให้กินอาหารทุกกลุ่มและในแต่ละกลุ่มต้องกินให้หลากหลาย เพื่อให้ได้สารอาหารต่าง ๆ ครบถ้วน ตามที่ร่างกายต้องการ และเป็นการหลีกเลี่ยงการสะสมพิษภัยจากการปนเปื้อนในอาหารชนิดใดชนิดหนึ่งที่กินเป็นประจำ

ธงโภชนาการ บอกชนิดและปริมาณของอาหารที่คนไทยควรกินใน 1 วัน สำหรับเด็กอายุ 6 ปีขึ้นไป จนถึงผู้ใหญ่ และผู้สูงอายุ โดยแบ่งตามการใช้พลังงานเป็น 3 ระดับ คือ 1,600 / 2,000 และ 2,400 กิโลแคลอรี

กลุ่มอาหาร	หน่วย	พลังงาน (กิโลแคลอรี)		
		1,600	2,000	2,400
กลุ่มข้าว-แป้ง	ทัพพี	8	10	12
ผัก	ทัพพี	4 (6)	5	6
ผลไม้	ส่วน	3 (4)	4	5
เนื้อสัตว์	ช้อนกินข้าว	6	9	12
นม	แก้ว	2 (1)	1	1
น้ำมัน น้ำตาลและเกลือ	ช้อนชา	กินแต่น้อยเท่าที่จำเป็น		

หมายเหตุ เลขใน () คือปริมาณที่แนะนำสำหรับผู้ใหญ่

1,600 กิโลแคลอรี สำหรับ เด็ก อายุ 6 – 13 ปี

หญิงวัยทำงาน อายุ 25 – 60 ปี

ผู้สูงอายุ 60 ปีขึ้นไป

2,000 กิโลแคลอรี สำหรับ วัยรุ่นหญิง – ชาย อายุ 14 – 25 ปี

ชายวัยทำงานอายุ 25 – 60 ปี

2,400 กิโลแคลอรี สำหรับ หญิง – ชาย ที่ใช้พลังงานมาก ๆ เช่น เกษตรกร ผู้ใช้แรงงาน นักกีฬา

(ตามตารางข้างต้น หน่วยตวงวัดที่ใช้เป็นหน่วยที่ใช้ในครัวเรือน เช่น ทัพพี ช้อนกินข้าว และแก้ว ยกเว้นผลไม้ แนะนำเป็นส่วน)

ภาคผนวก ญ

ประวัตินักวิจัยและคณะ

คณะผู้วิจัย

1.1 หัวหน้าโครงการ

ดร.ฐิติ ฐิติจำเริญพร

หัวหน้าโครงการย่อยที่ 3: ศึกษาการจัดการขีดความสามารถในการรองรับการ
การท่องเที่ยวโดยชุมชน ของบ้านแม่กำปอง อำเภอแม่ออน จังหวัดเชียงใหม่

หมายเลขบัตรประจำตัวประชาชน 3 5099 00158 04 1

หน่วยงาน มหาวิทยาลัยพายัพ

สถานที่ติดต่อ สาขาวิชาการจัดการโรงแรมและการท่องเที่ยว

มหาวิทยาลัยพายัพ

หมายเลขโทรศัพท์ 053 241255 โทรสาร 053 241983

E-mail : tidtich@yahoo.com

1.2 ผู้ร่วมงานวิจัย

1. นายชาญชัย เมฆศิริ

ตำแหน่ง อาจารย์ประจำสาขาวิชาการจัดการโรงแรมและการท่องเที่ยว

คณะบริหารธุรกิจ มหาวิทยาลัยพายัพ

โทรศัพท์ (053) 851-478 - 86 ต่อ 413, หรือ 084-041-8348

Email: charnchai_m@payap.ac.th

2. นายธันวา เบญจวรรณ

ตำแหน่ง อาจารย์ประจำสาขาวิชาสังคมวิทยาและมานุษยวิทยา

คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยพายัพ

โทรศัพท์ (053) 851-478 - 86 ต่อ 7504 หรือ 081-716-682

Email: thanwa_b@payap.ac.th

3. นางวัลลภา ทรงพระคุณ

ตำแหน่งรองคณบดีฝ่ายวิชาการ

และอาจารย์ประจำคณะพยาบาลศาสตร์แมคคอร์มิค มหาวิทยาลัยพายัพ

โทรศัพท์(053) 306-512-3 หรือ (053) 2423-52 ต่อ 4102 หรือ 081-783-2797

Email: swallapa@yahoo.com

4. นางสาววิพิมพ์ เสนาวงศ์

ตำแหน่ง อาจารย์ประจำสาขาวิชาการจัดการโรงแรมและการท่องเที่ยว

คณะบริหารธุรกิจ มหาวิทยาลัยพายัพ

โทรศัพท์ (053) 851-478 - 86 ต่อ 413 หรือ

Email: rawipims@hotmail.com

กลุ่มนักวิจัยร่วม

นักวิจัยชุมชนบ้านแม่กำปอง

1. นายพรหมมินทร์ พวงมาลา หัวหน้าโครงการร่วม

ตำแหน่ง ประธานคณะกรรมการ การบริหารบ้านแม่กำปอง

- โทรศัพท์ (053) 229-526, 085-675-4598
2. นายจำนงค์ อุ่นเรือน
ตำแหน่ง กรรมการการบริหารบ้านแม่กำปอง
 3. นายสุเทพ กิตติคุณ
ชุมชนบ้านแม่กำปองเจ้าของบ้านผู้ร่วมโครงการ
 4. นายสมจิตร บุญเลิศ
ชุมชนบ้านแม่กำปองเจ้าของบ้านผู้ร่วมโครงการ
- นักวิจัยหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง
5. นายเศรษฐพัส เพียรปราบทุกซ์
ตำแหน่ง เจ้าหน้าที่ส่งเสริมการท่องเที่ยว อบต.ห้วยแก้ว
ตัวแทนผู้บริหารองค์การปกครองส่วนท้องถิ่น
โทรศัพท์ 084- 378-71743
 6. นายณัฐพงศ์ ใจบาล
ตำแหน่ง ผู้อำนวยการโรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพตำบลห้วยแก้ว
โทรศัพท์ 084-378-3298
 7. นายนิพนธ์ ลุ่มพล
ตำแหน่ง ผู้ช่วยผู้จัดการบริษัท Flight of the Gibbons
โทรศัพท์ 082-896-4442
Email: niphon_8@hotmail.com
- ผู้แทนผู้ประกอบการท่องเที่ยวในพื้นที่ชุมชน
1. ผู้ประกอบการบริษัท EXSOTISSMO จำกัด หรือผู้แทน
ผู้ประกอบการบริษัทท่องเที่ยวภายนอกชุมชน

1.3 ที่ปรึกษาโครงการวิจัย

น.ส.พจนา สวนศรี
หมายเลขบัตรประจำตัวประชาชน 3 1002 00210 98 3
หน่วยงาน สถาบันการท่องเที่ยวโดยชุมชน
สถานที่ติดต่อ ชั้น 2 อาคารเพ้นเทคอสต์ วิทยาลัยนานาชาติ
มหาวิทยาลัยพายัพ อ.เมือง จ.เชียงใหม่
หมายเลขโทรศัพท์ 053 948286-7 โทรสาร 053 807001
หมายเลขโทรศัพท์มือถือ 089 768 1133
E-mail : potjana@cbt-i.org website www.cbt-i.org

1.4 หน่วยงานหลัก มหาวิทยาลัยพายัพ

1.5 หน่วยงานสนับสนุน ฝ่ายวิจัยเพื่อท้องถิ่น สำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย มหาวิทยาลัยพายัพ

ประวัตินักวิจัย

หัวหน้าโครงการวิจัย

ชื่อ- นามสกุล (ภาษาไทย) ดร.ฐิติ ฐิติจำเรญพร
(ภาษาอังกฤษ) TIDTI TIDTICHUMRERNPORN, Ph.D.

หมายเลขบัตรประจำตัวประชาชน 3 5099 00158 04 1

ประวัติการศึกษา

ปริญญาเอก Ph.D (Business Administration). Institute of International Studies,
มหาวิทยาลัยรามคำแหง. กทม.

ปริญญาโท M.S. (Hospitality Administration). Johnson & Wales University, U.S.A.

ปริญญาตรี บชบ.(การจัดการโรงแรมและการท่องเที่ยว) มหาวิทยาลัยพายัพ, เชียงใหม่, 2531

ผลงานวิจัย

ก. ผลงานวิจัยที่ตีพิมพ์ในวารสารระดับชาติและนานาชาติ

- 1) Tidtichumrernporn, T., Janasak, S., Mujtaba, B. G., Khunsongkiet, P., Duangjai, N., Bhawanantechanon, N., and Vognkham, O. (June 2010). *Measuring the Satisfaction of Domestic and International Tourists toward Lanna Cultural Tourism Products: A Study of Progress in Chiang Mai Walking Street Activities*. *Journal of Business Studies Quarterly*, 1(3), 31-52. Available online at: <http://jbsq.org/>
- 2) ฐิติ ฐิติจำเรญพร, นุชรี กิมสุวรรณและกัญจนา เตชะอุด. (2554) “การจัดการท่องเที่ยวเชิงนิเวศรูปแบบโฮมสเตย์ในบริบทของนักท่องเที่ยวและชุมชน กรณีศึกษา บ้านแม่กำปอง บ้านแม่กลางหลวง จ.เชียงใหม่ บ้านแม่ละนา บ้านห้วยฮี้ จ.แม่ฮ่องสอน”. *รายงานการประชุมวิชาการระดับชาติด้านธุรกิจและเศรษฐกิจ ครั้งที่ 4 ประจำปี 2554*, หน้า 280-290 จัดโดย คณะวิทยาการจัดการ มหาวิทยาลัยขอนแก่น.

ข. ผลงานวิจัยที่สามารถนำไปใช้ประโยชน์ได้

1. งานวิจัย เรื่อง “ความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับการประกันคุณภาพการศึกษาของบุคลากรในมหาวิทยาลัยพายัพ” สำนักประกันคุณภาพการศึกษา ปีการศึกษา 2544. (งานวิจัยสถาบัน) –ผลวิจัยนำไปใช้ปรับปรุงระบบและกลไกการส่งเสริมความรู้ความเข้าใจการประกันคุณภาพการศึกษาสำหรับบุคลากรมหาวิทยาลัยพายัพ
2. งานวิจัย เรื่อง “การจัดการท่องเที่ยวเชิงนิเวศรูปแบบโฮมสเตย์ในบริบทของนักท่องเที่ยวและชุมชน” ทุนวิจัย สกว. ฝ่ายวิจัยท้องถิ่น(สกว.ภาคเหนือ) ระยะที่ 1-2
-ผลวิจัยนำไปประยุกต์ใช้ในการพัฒนามาตรฐานการบริการท่องเที่ยวโดยชุมชนบริหารและจัดการท่องเที่ยว เพื่อตอบสนองความพึงพอใจของนักท่องเที่ยวในบริบทของชุมชน

ค. ผลงานอื่น ๆ

1. บทความวิชาการ เรื่อง “การพัฒนาการเขียนรายงานประเมินตนเองให้เป็นงานวิจัย”, นำเสนอในที่ประชุมวิชาการ ครั้งที่ 18 สถาบันการศึกษาชั้นอุดมแห่งภูมิภาคเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ประจำประเทศไทย, 2550
2. เอกสารประกอบการสอนวิชามัคคุเทศก์ หลักสูตรสาขาวิชาการจัดการโรงแรมและการท่องเที่ยว คณะบริหารธุรกิจ มหาวิทยาลัยพายัพ
3. เอกสารประกอบการสอนวิชาการจัดการเครื่องดื่ม หลักสูตรสาขาวิชาการจัดการโรงแรม คณะบริหารธุรกิจ มหาวิทยาลัยพายัพ

ง. ประสบการณ์ที่เกี่ยวข้องกับการบริหารงานวิจัยทั้งภายในและภายนอกประเทศ

- 1) หัวหน้าโครงการวิจัย “ความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับการประกันคุณภาพการศึกษาของบุคลากรในมหาวิทยาลัยพายัพ” สำนักประกันคุณภาพการศึกษา ปีการศึกษา 2544. ทุนภายในสถาบัน
- 2) นักวิจัย “การจัดการท่องเที่ยวเชิงนิเวศรูปแบบโฮมสเตย์ในบริบทของนักท่องเที่ยวและชุมชนระยะที่ 1” ทุนวิจัย สำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย ฝ่ายวิจัยเพื่อท้องถิ่น (สกว.ภาคเหนือ), 2549.
- 3) หัวหน้าโครงการวิจัย “การจัดการท่องเที่ยวเชิงนิเวศรูปแบบโฮมสเตย์ในบริบทของนักท่องเที่ยวและชุมชนระยะที่ 2” ทุนวิจัย สำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย ฝ่ายวิจัยเพื่อท้องถิ่น (สกว.ภาคเหนือ), 2551.
- 4) นักวิจัยร่วม. “การพัฒนาและยกระดับงานวิจัยเพื่อท้องถิ่นประเด็นการท่องเที่ยวโดยชุมชนสู่ความเป็นวิชาการ” ทุนวิจัย สำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย ฝ่ายวิจัยเพื่อท้องถิ่น (สกว.ภาคเหนือ) และสถาบันการท่องเที่ยวโดยชุมชน (กันยายน 2552 - กันยายน 2553)
- 5) หัวหน้าโครงการวิจัย, “ การจัดการขีดความสามารถการรองรับของพื้นที่เพื่อการท่องเที่ยวโดยชุมชน บ้านแม่กำปอง อำเภอแม่ออน จังหวัดเชียงใหม่ ระยะที่ 1” ทุนวิจัย สำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย ฝ่ายท้องถิ่น (พฤศจิกายน 2553-ตุลาคม 2554).

จ. สาขาวิชาการที่เชี่ยวชาญ

การบริหารอุตสาหกรรมการบริการ การจัดการโรงแรม การจัดการท่องเที่ยว การท่องเที่ยวเชิงนิเวศรูปแบบโฮมสเตย์ การท่องเที่ยวโดยชุมชน มัคคุเทศก์ และการจัดการอาหารและเครื่องดื่ม

ฉ. ภาระงานในปัจจุบัน

1. งานประจำ

หัวหน้างานมาตรฐานวิชาการ สำนักงานฝ่ายวิชาการ และอาจารย์ประจำสาขาวิชาการจัดการโรงแรมและการท่องเที่ยว คณะบริหารธุรกิจมหาวิทยาลัยพายัพ

2. งานวิจัยที่รับผิดชอบในปัจจุบัน

2.1 หัวหน้าโครงการวิจัย, “ การจัดการขีดความสามารถการรองรับของพื้นที่เพื่อการท่องเที่ยวโดยชุมชน บ้านแม่กำปอง อำเภอแม่ออน จังหวัดเชียงใหม่” ทุนวิจัย สำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย ฝ่ายท้องถิ่นและสำนักงานคณะกรรมการวิจัยแห่งชาติ งานวิจัยได้ดำเนินการร้อยละ80

2.2 หัวหน้าโครงการวิจัยย่อยที่ 3 “การศึกษาความต้องการของตลาดที่มีต่อมาตรฐานการท่องเที่ยวโดยชุมชน กรณีศึกษาประเทศไทย” ทุนวิจัย สำนักงานคณะกรรมการวิจัยแห่งชาติและสำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย ฝ่ายอุตสาหกรรมและฝ่ายท้องถิ่น งานวิจัยได้ดำเนินการร้อยละ 80

ประวัตินักวิจัยร่วม

ชื่อ-นามสกุล	(ภาษาไทย)	นายชาญชัย เมฆศิริ
	(ภาษาอังกฤษ)	

หมายเลขบัตรประชาชน

-

ประวัติการศึกษา

ปริญญาตรี	บริหารธุรกิจบัณฑิต (การจัดการโรงแรมและการท่องเที่ยว) มหาวิทยาลัยพายัพ 2534
ปริญญาโท	ศิลปศาสตรมหาบัณฑิต (การจัดการอุตสาหกรรมการท่องเที่ยวมหาบัณฑิต) มหาวิทยาลัยเชียงใหม่ 2545

ผลงานวิจัย

ก. ผลงานวิจัยที่ตีพิมพ์ในวารสารระดับชาติและนานาชาติ

ข. ผลงานอื่น ๆ

ค. ประสบการณ์ที่เกี่ยวข้องกับการบริหารงานวิจัยทั้งในภายในและภายนอกประเทศ

- 1) หัวหน้าโครงการวิจัย “การศึกษาวัฒนธรรมอาหารล้านนา กรณีศึกษา บ้านลำปางหลวง หมู่ที่ 1 ตำบลลำปางหลวง อำเภอเกาะคา จังหวัดลำปาง” สำนักงานคณะกรรมการอุดมศึกษา (สกอ.) ปี 2549
- 2) หัวหน้าโครงการวิจัย “โครงการจัดทำกรณีศึกษาแนวทางการปฏิบัติที่เป็นเลิศ ด้านการบริหารจัดการธนาคารวิสาหกิจชุมชน กรณีศึกษา : องค์การบริหารส่วนตำบลดอนแก้ว อำเภอแม่ริม จังหวัดเชียงใหม่” แผนงานสร้างเสริมนโยบายสาธารณะที่ดี (นสธ.) สำนักงานกองทุนสนับสนุนการสร้างเสริมสุขภาพ (สสส.) ปี 2553
- 3) **นักวิจัยร่วม** โครงการวิจัย “การจัดการขีดความสามารถในการรองรับของพื้นที่เพื่อการท่องเที่ยวโดยชุมชน บ้านแม่กำปอง อำเภอแม่ออน จ.เชียงใหม่” (ระยะที่ 1) ทุนวิจัย สำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย ฝ่ายท้องถิ่น (พฤศจิกายน 2553-ตุลาคม 2554)

ง. สาขาวิชาที่เกี่ยวข้อง

- การจัดการธุรกิจบริการอาหารและเครื่องดื่ม
- วัฒนธรรมอาหารล้านนา

จ. ภาระงานปัจจุบัน

1) งานประจำ

อาจารย์ประจำ สาขาการจัดการโรงแรมและการท่องเที่ยว

คณะบริหารธุรกิจ มหาวิทยาลัยพายัพ

2) งานวิจัยที่รับผิดชอบในปัจจุบัน

- นักวิจัยร่วม “ศักยภาพการจัดการขีดความสามารถรองรับของพื้นที่เพื่อการท่องเที่ยวโดยชุมชนแม่กำปอง อำเภอแม่ออน จังหวัดเชียงใหม่” สำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย ฝ่ายท้องถิ่น (สกอ.) ปี 2553
- ผู้ช่วยนักวิจัย “การจัดรายการอาหารท้องถิ่นเพื่อการท่องเที่ยวเชิงนิเวศแบบที่พักรโหมสเตย์โดยชุมชน กรณีศึกษา : บ้านแม่กำปอง ตำบลห้วยแก้ว อำเภอแม่ออน จังหวัดเชียงใหม่” มหาวิทยาลัยพายัพ ปี 2554
- หัวหน้าโครงการวิจัย “การประยุกต์ใช้ภูมิปัญญาท้องถิ่นกับการสร้างสรรค์กิจกรรมการท่องเที่ยวชุมชน กรณีศึกษา: บ้านแม่กำปอง ตำบลห้วยแก้ว อำเภอแม่ออน จังหวัดเชียงใหม่” (สกอ.) ปี 2555

ประวัตินักวิจัยร่วม

ชื่อ- นามสกุล (ภาษาไทย) นายธันวา เบญจวรรณ
(ภาษาอังกฤษ) Thunwa Benjawan

หมายเลขบัตรประจำตัวประชาชน

ประวัติการศึกษา

ปริญญาตรี สาขาสังคมวิทยาและมานุษยวิทยา มหาวิทยาลัยพายัพ

ปริญญาโท สาขาการบริหารการศึกษา มหาวิทยาลัยนเรศวร

ปริญญาโท สาขาวัฒนธรรมศึกษา มหาวิทยาลัยแม่ฟ้าหลวง

ผลงานวิจัย

- ก. ผลงานวิจัยที่ตีพิมพ์ในวารสารระดับชาติและนานาชาติ
- ข. ผลงานอื่น ๆ

1) บทความวิชาการประเด็นชาติพันธุ์

1. “ไทใหญ่พลัดถิ่น แล้วเรายู่กันอย่างไรในแดนอื่น” บทความนำเสนอในที่ประชุมใหญ่ประจำปีทางมานุษยวิทยา ณ ศูนย์มานุษยวิทยาสิรินธร

2) ข้อเขียนประเด็นการเมือง

1. “เมื่อ Hero ของเด็ก เจอ Hero ของผู้ใหญ่ในสถานการณ์รัฐประหาร” ตีพิมพ์ใน นสพ. กรุงเทพธุรกิจ
2. “สิทธิที่ได้เลือก จากการไม่ได้เลือก” ตีพิมพ์ใน นสพ.กรุงเทพธุรกิจ
3. “วัฒนธรรม อุดมการณ์และความไม่เข้าใจกัน” ลงใน ประชาไทออนไลน์

3) ข้อเขียนประเด็นสิทธิความเท่าเทียม

1. “ต่างที่ร่างกายแต่ใจเท่ากัน” ตีพิมพ์ในจุลสารน้อยก็หนึ่ง พนักงานสร้างเสริมสุขภาพคนพิการ
2. “ชีวิตที่มีรัก รักที่มีชีวิต” ตีพิมพ์ในจุลสารน้อยก็หนึ่ง สำนักงานสร้างเสริมสุขภาพคนพิการ

4) ข้อเขียนประเด็นอุตสาหกรรมวัฒนธรรม

1. “เรือนร่างและความงาม พิจารณาความงามผ่านร่างกายและอุดมการณ์” ลงในประชาไทออนไลน์
2. “ฟุตบอลโลก โลกของใคร?” ตีพิมพ์ใน นสพ.กรุงเทพธุรกิจ
3. “พลิกบอลดูโลก เปิดมุมมองทางความคิด ธุรกิจ กีฬา วัฒนธรรม” ลงใน ประชาไทออนไลน์

ค. ประสพการณ์ที่เกี่ยวข้องกับการบริหารงานวิจัยทั้งภายในและภายนอกประเทศ

- งานวิจัย เรื่อง “ร่างกาย ความพิการ : การรับรู้และปฏิสัมพันธ์สาธารณะ”ทุนสนับสนุนโดยสำนักงานสร้างเสริมสุขภาพคนพิการ สสพ.

ง. สาขาวิชาที่เกี่ยวข้องชาญ

- สังคมวิทยาและมานุษยวิทยา
- วัฒนธรรมศึกษา
- การบริหารการศึกษา

จ. การงานปัจจุบัน

- งานประจำ
อาจารย์ประจำสาขาวิชาสังคมวิทยาและมานุษยวิทยา
คณะสังคมศาสตร์และมนุษยศาสตร์ มหาวิทยาลัยพายัพ
เบอร์โทรศัพท์ 081-716-6281 e-mail address : thanwa.b@gmail.com
- งานวิจัยที่รับผิดชอบในปัจจุบัน
 - นักวิจัยร่วมศึกษาภาพการจัดการขีดความสามารถรองรับของพื้นที่เพื่อการ“สำนักงานกองทุน”ท่องเที่ยวโดยชุมชนแม่กำปอง อำเภอแม่ฮอน จังหวัดเชียงใหม่ สนับสนุนการวิจัย ฝ่ายท้องถิ่น (สกว.) ปี 2553

ประวัตินักวิจัยร่วม

ชื่อ- นามสกุล (ภาษาไทย) ดร.วัลลภา ทรงพระคุณ
(ภาษาอังกฤษ) Wallapa Songprakun, Ph.D.

หมายเลขบัตรประจำตัวประชาชน 3-5099-00965-67-1

ประวัติการศึกษา

ปี พ.ศ. 2531 วิทยาศาสตร์บัณฑิต (สาขาการพยาบาลและผดุง
ครรภ์), มหาวิทยาลัยพายัพ
ปี พ.ศ. 2543 พยาบาลศาสตรมหาบัณฑิต (สาขาวิชาการพยาบาล
สุขภาพจิตและจิตเวช) มหาวิทยาลัยเชียงใหม่
ปีพ.ศ. 2552 Doctor of Philosophy (Nursing), Victoria
University, Melbourne, Australia

ผลงานวิจัย

ช. ผลงานวิจัยที่ตีพิมพ์ในวารสารระดับชาติและนานาชาติ

1. Songprakun. W & McCann T. *Evaluation of a cognitive behavioural bibliotherapy in the promotion of resilience in individuals with depression.* Asia Pacific Consortium of Public Health Conference proceeding. Kuala Lumpur, Malaysia 8-9 November 2009.
2. Songprakun, W., & McCann, T. V. (2011). Randomised controlled trial of a cognitive behavioural bibliotherapy self-help manual for reducing depression. Family coping with stigma while supporting young people with first-episode psychosis. Proceedings of the 17th International Network for Psychiatric Nursing Research. Oxford, England. September.
3. Songprakun, W., & McCann, T. V. (2011). Cognitive behavioural bibliotherapy self-help manual for reducing depression in Thailand: Randomised controlled trial. University of Nottingham, England. October.
4. Songprakun W, McCann TV. (2012a). Effectiveness of a self-help manual on the promotion of resilience in individuals with depression in Thailand: a randomised controlled trial. *BMC Psychiatry*; 12: 1-10.
5. Songprakun W, McCann TV. (2012b). Evaluation of a cognitive behavioural self-help manual for reducing depression: a randomized controlled trial. *Journal of Psychiatric and Mental Health Nursing*; 19: 647-653.
6. Songprakun W, McCann TV. (2012c). Evaluation of a bibliotherapy manual for reducing psychological distress in people with depression: a randomized controlled trial. *Journal of Advanced Nursing*; 68: 2674-2684.

ซ. ผลงานอื่น ๆ

1. คู่มือการช่วยเหลือตนเองในการปรับความคิดและพฤติกรรมเพื่อลดภาวะซึมเศร้า

ณ. ประสบการณ์ที่เกี่ยวข้องกับการบริหารงานวิจัยทั้งภายในและภายนอกประเทศ

1. **นักวิจัยร่วม** ปัจจัยที่มีผลต่อผลสัมฤทธิ์ทางการศึกษาของนักศึกษา คณะพยาบาลศาสตร์แมคคอร์มิค ปีการศึกษา 2543 ทุนวิจัยมหาวิทยาลัยพายัพ
2. **หัวหน้าโครงการวิจัย** อารมณ์ขันของพยาบาลวิชาชีพโรงพยาบาลสังกัดกรมสุขภาพจิตในประเทศไทย ปีการศึกษา 2543 (วิทยานิพนธ์พยาบาลศาสตรมหาบัณฑิต)
3. **นักวิจัยร่วม** การใช้อารมณ์ขันในการลดความวิตกกังวลในนักศึกษาระดับบัณฑิตศึกษา คณะพยาบาลศาสตร์ มหาวิทยาลัยเชียงใหม่ ปีการศึกษา 2543 ทุนมหาวิทยาลัยเชียงใหม่
4. **หัวหน้าโครงการวิจัย** Evaluation of a cognitive behavioural bibliotherapy in the promotion of resilience in individuals with depression ปี 2010 (Thesis for PhD.)
5. **นักวิจัยร่วม** ปัจจัยคัดสรรที่มีความสัมพันธ์กับพฤติกรรมความร่วมมือในการป้องกันไข้หวัดใหญ่สายพันธุ์ใหม่ชนิด A (H1N1) ของประชาชนเขตเมือง จังหวัดเชียงใหม่ ทุนมหาวิทยาลัยพายัพ ปี 2554
6. **นักวิจัยร่วม** การจัดการขีดความสามารถในการรองรับของพื้นที่เพื่อการท่องเที่ยวโดยชุมชน บ้านแม่กำปอง อำเภอแม่ออน จ.เชียงใหม่ (ระยะที่ 1) ทุนวิจัยสำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย ฝ่ายท้องถิ่น (พฤศจิกายน 2553-ตุลาคม 2554)
7. **นักวิจัยร่วม** การศึกษาขีดความสามารถในการรองรับการท่องเที่ยวโดยชุมชนบ้านแม่กำปอง อำเภอแม่ออน จ.เชียงใหม่ (ระยะที่ 2)

ญ. สาขาวิชาการที่เชี่ยวชาญ

1. บรรยายและนิเทศการฝึกปฏิบัติงานในกลุ่มวิชาการพยาบาลสุขภาพจิตและจิตเวช
2. บรรยายในรายวิชาจิตวิทยาพื้นฐานและจิตวิทยาพัฒนาการ สัมมนาทางการพยาบาล และวิจัยทางการพยาบาล
3. เป็นวิทยากรบรรยายพิเศษทั้งในและนอกสถาบันเกี่ยวกับการส่งเสริมสุขภาพจิต และการให้คำปรึกษา

ฎ. ภาระงานในปัจจุบัน

3. งานประจำ
 - 1.1 งานด้านการบริหารหลักสูตร กำกับมาตรฐานวิชาการ และการส่งเสริมการวิจัย และการเผยแพร่ผลงานวิชาการ
 - 1.2 อาจารย์ประจำสังกัดกลุ่มวิชาการพยาบาลสุขภาพจิตและจิตเวช
4. งานวิจัยที่รับผิดชอบในปัจจุบัน
 1. **หัวหน้าโครงการวิจัย** ผลของโปรแกรมบรรณบำบัดเพื่อปรับกระบวนการคิดและพฤติกรรมต่อภาวะซึมเศร้า และประสบการณ์การดูแลของญาติผู้ดูแลผู้ป่วยโรคเรื้อรัง ทุนมหาวิทยาลัยพายัพ (อยู่ระหว่างดำเนินการ) สัดส่วน ร้อยละ 65

2. **นักวิจัยร่วม** การพัฒนารูปแบบการมีส่วนร่วมของข้าราชการตำรวจในการดูแลสุขภาพจิตตนเอง และครอบครัว ทุนสำนักงานกองทุนสนับสนุนการสร้างเสริมสุขภาพ (สสส.) ภายใต้โครงการโรงพักสร้างสุข (โรงพยาบาลตำรวจ) (ระหว่างเดือน มิถุนายน 2556 – กรกฎาคม 2557) สัดส่วน ร้อยละ 25
3. **นักวิจัยร่วม** การวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วมเพื่อพัฒนาชุดความรู้ในการสร้างเสริมความสุขทางกาย ทุนสำนักงานกองทุนสนับสนุนการสร้างเสริมสุขภาพ (สสส.) ภายใต้โครงการโรงพักสร้างสุข (โรงพยาบาลตำรวจ) (ระหว่างเดือน มิถุนายน 2556 – กรกฎาคม 2557) สัดส่วน ร้อยละ 25

ประวัตินักวิจัยร่วม

ชื่อ -นามสกุล (ภาษาไทย) นางสาววิพิมพ์ เสนาวงศ์
(ภาษาอังกฤษ)

หมายเลขบัตรประจำตัวประชาชน

ประวัติการศึกษา

ปริญญาตรี ศิลปศาสตรบัณฑิต (คณະมนุชยศาสตร์ ไทย)
มหาวิทยาลัยเชียงใหม่ 2539
ปริญญาโท MBA. In Hospitality management & Entrepreneurship
Institute for Hotel Business & Administration, Switzerland, 2543

ผลงานวิจัย

ก. ผลงานวิจัยที่ตีพิมพ์ในวารสารระดับชาติและนานาชาติ

ข. ผลงานอื่น ๆ

- 1) เอกสารประกอบการสอนรายวิชาการจัดการภัตตาคาร
- 2) เอกสารประกอบการสอนรายวิชาการจัดการธุรกิจสปา

ค. ประสบการณ์ที่เกี่ยวข้องกับการบริหารงานวิจัยทั้งภายในและภายนอกประเทศ

- 1) หัวหน้าโครงการจัดทำกรณีศึกษา “แนวทางการปฏิบัติที่เป็นเลิศ ด้านการบริการ กรณีศึกษา : องค์การบริหารส่วนตำบลดอนแก้ว อำเภอแม่ริม จังหวัดเชียงใหม่” ทุนสนับสนุน สถาบันศึกษานโยบายสาธารณะ (นสธ.), ปี 2553
- 2) ผู้ช่วยนักวิจัย “รูปแบบการจัดการเรียนรู้เพื่อพัฒนาพฤติกรรมกรับโอด้วยสติปัญญาตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงสำหรับวัยรุ่น” ทุนวิจัยสำนักงานคณะกรรมการวิจัยแห่งชาติ (วช.), ปี 2553

ง. สาขาวิชาที่เกี่ยวข้อง

- การจัดการภัตตาหาร
- การจัดการธุรกิจสปา

จ. ภาระงานในปัจจุบัน

1) งานประจำ

อาจารย์ประจำ สาขาการจัดการโรงแรมและการท่องเที่ยว
คณะบริหารธุรกิจ มหาวิทยาลัยพายัพ

2) งานวิจัยที่รับผิดชอบในปัจจุบัน

- นักวิจัยร่วม “การจัดการขีดความสามารถการรองรับของพื้นที่เพื่อการท่องเที่ยวโดยชุมชน กำปอง อำเภอมะอ้อม จ.เชียงใหม่ ระยะที่ 1” ทนวิจัย สำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย (สกว.ภาคเหนือ), ปี 2554
- หัวหน้าโครงการ “การจัดการรายการอาหารท้องถิ่นเพื่อการท่องเที่ยวเชิงนิเวศแบบที่พักโฮมสเตย์โดยชุมชน กรณีศึกษา: บ้านแม่กำปอง ตำบลห้วยแก้ว อำเภอมะอ้อม จังหวัดเชียงใหม่” ทนวิจัย มหาวิทยาลัยพายัพ, 2554.
- ผู้ช่วยนักวิจัย “การประยุกต์ใช้ภูมิปัญญาท้องถิ่นกับการสร้างสรรค์กิจกรรมการท่องเที่ยวชุมชน กรณีศึกษา: บ้านแม่กำปอง ตำบลห้วยแก้ว อำเภอมะอ้อม จังหวัดเชียงใหม่.” ปี 2555